

KOSOVO SPECIALIST CHAMBERS
DHOMAT E SPECIALIZUARA TË KOSOVËS
SPECIJALIZOVANA VEÇA KOSOVA

Predmet: KSC-BC-2020-05

Tužilac protiv Saljiha Mustafe

Rešava: Pretresni panel I

sudija Mapi Felt-Folja, predsedavajući sudija

sudija Roland Dekers

sudija Žilber Biti

sudija Vladimir Mikula, rezervni sudija

Sekretar: Fidelma Donlon

Datum: 16. decembar 2022.

Jezik: engleski

Stepen poverljivosti: javno

Dodatno redigovana verzija ispravljene verzije
javne redigovane verzije prvostepene presude

Prima:

Specijalizovano tužilaštvo

Aleks Vajting

Silvija d'Askoli

Sezari Mihalčuk

Filipo de Miničis

Sekretarijat

Fidelma Donlon

Branioci optuženog

Julijus von Bone

Betim Šalja

Zastupnik žrtava

Ani Pjus

Brehtje Vosenberg

I. TOK POSTUPKA	2
II. MERODAVNO PRAVO	6
III. OPTUŽBE PROTIV OPTUŽENOG	6
IV. NAČELA RAZMATRANJA DOKAZA	8
A. Pretpostavka nevinosti i standard dokazivanja	8
B. Izneti dokazi.....	9
C. Pristup panela u ocenjivanju dokaza	10
D. Činjenice koje se ne dokazuju.....	18
E. Opšta ocena svedoka tužilaštva	19
F. Opšta ocena svedoka odbrane	50
G. Napomene o određenim dokumentima koje je panel uzeo u obzir	85
V. ČINJENIČNI ZAKLJUČCI	89
A. Alibi optuženog	89
B. Jedinica BIA, uloga optuženog i odnosi između BIA i komande OZ Lab ...	123
C. Proizvoljno lišavanje slobode (tačka 1).....	130
D. Surovo postupanje i mučenje (tačke 2 i 3)	193
E. Ubistvo (tačka 4).....	234
VI. PRAVNI ZAKLJUČCI.....	257
A. Proizvoljno lišavanje slobode (tačka 1).....	257
B. Surovo postupanje (tačka 2)	264
C. Mučenje (tačka 3).....	268
D. Ubistvo (tačka 4).....	276
E. Postojanje oružanog sukoba	279
F. Veza sa nemeđunarodnim oružanim sukobom.....	287
G. Svest o nemeđunarodnom oružanom sukobu i statusu žrtava	289
H. Individualna krivična odgovornost optuženog	291
I. Zaključak	303
VII. ODMERAVANJE KAZNE	304
A. Izneti argumentacija	305
B. Normativni okvir.....	308
C. Zaključci	314
VIII. ODLUKA O KRIVICI.....	325

PRETRESNI PANEL I (u daljem tekstu: panel) donosi prvostepenu presudu.

I. TOK POSTUPKA

1. Dana 19. juna 2020, Specijalizovano tužilaštvo (u daljem tekstu: tužilaštvo) podnelo je optužnicu protiv Saljiha Mustafe (u daljem tekstu: g. Mustafa ili optuženi) koju je potvrdio sudija za prethodni postupak (u daljem tekstu: potvrđena optužnica).¹
2. Dana 24. septembra 2020, g. Mustafa je uhapšen² i doveden u pritvorski objekat Specijalizovanih veća u Hagu, u Holandiji.³
3. Dana 28. septembra 2020, održano je prvo stupanje optuženog pred sudiju za prethodni postupak.⁴
4. Dana 28. oktobra 2020, optuženi se izjasnio da nije kriv ni za jedno krivično delo za koje se tereti prema potvrđenoj optužnici.⁵

¹ KSC-BC-2020-05, F00011/A01, [F00019/A01F00008/RED](#).

² KSC-BC-2020-05, F00013, sekretar, [Notification of Arrest Pursuant to Rule 55\(4\)](#) /Obaveštenje o hapšenju u skladu s pravilom 55(4)/ 24. septembar 2020, javno; F00009/A01, sudija za prethodni postupak, *Arrest Warrant for Mr. Salih Mustafa* /Nalog za hapšenje g. Saljiha Mustafe/, 12. jun 2020, strogo poverljivo i *ex parte*. Javna redigovana verzija zavedena je 24. septembra 2020, [F00009/A01/RED](#).

³ KSC-BC-2020-05, F00014, sekretar, [Notification of Reception in the Detention Facilities of the Specialist Chambers](#) /Obaveštenje o prijemu u pritvorski objekat Specijalizovanih veća/, 24. septembar 2020, javno, sa strogo poverljivim i *ex parte* prilogom 1. Javna redigovana verzija priloga 1 zavedena je 24. novembra 2020, [F00054/A01](#); F00009/A02, sudija za prethodni postupak, *Order for Transfer to Detention Facilities of the Specialist Chambers* /Nalog za dovođenje u pritvorski objekat Specijalizovanih veća/, 12. jun 2020, strogo poverljivo i *ex parte*. Javna redigovana verzija zavedena je 24. septembra 2020, [F00009/A02/RED](#).

⁴ KSC-BC-2020-05, F00017, sudija za prethodni postupak, [Decision Setting the Date for the Initial Appearance of Salih Mustafa](#) /Odluka kojom se određuje datum prvog pristupanja sudu Saljiha Mustafe/, 25. septembar 2020, javno; T. 28. septembar 2020, javno.

⁵ KSC-BC-2020-05, F00039, sudija za prethodni postupak, [Order Setting the Date for the Plea Hearing and a Second Status Conference](#) /Nalog kojim se određuje datum sednice za izjašnjavanje o krivici i druge statusne konferencije/, 19. oktobar 2020, javno, stavovi 18, 22(a); T. 28. oktobar 2020, javno, str. 60, redovi 2-13.

5. Dana 7. maja 2021, sudija za prethodni postupak predao je spis predmeta panelu.⁶

6. Tokom prethodnog postupka i faze suđenja u ovom predmetu, odobren je zahtev devet žrtava za učestvovanje u postupku.⁷ [BRISANO],⁸ te je u postupku učestvovalo ukupno osam žrtava.

7. Dana 7. septembra 2021, panel je formalno primio na znanje 52 pravosnažno utvrđene činjenice (u daljem tekstu: odluka o pravosnažno utvrđenim činjenicama).⁹

8. Dana 15. septembra 2021, suđenje je počelo uvodnim izlaganjima tužilaštva i zastupnika žrtava.¹⁰

9. Od 20. septembra 2021. do 4. februara 2022, tužilaštvo je izvelo dokaze i ispitalo 13 svedoka.¹¹ Pismene izjave još dva svedoka predočene su umesto usmenog svedočenja.¹²

⁶ KSC-BC-2020-05, F00119, sudija za prethodni postupak, [Decision Transmitting the Case File to Trial Panel I](#) /Odluka o predaji spisa predmeta pretresnom panelu I/, 7. maj 2021, javno, sa strogo poverljivim i *ex parte* prilogom 1 i poverljivim prilogom 2.

⁷ Dana 30. aprila 2021, sudija za prethodni postupak odobrio je pet prijava za učešće žrtava u postupku; v. KSC-BC-2020-05, F00105, sudija za prethodni postupak, *Second Decision of Victims' Participation* /Druga odluka o učešću žrtava/, 30. april 2021, poverljivo. Javna redigovana verzija zavedena je istog dana, [F00105/RED](#). Dana 21. maja 2021, panel je odobrio četiri prijave za učešće žrtava u postupku; v. F00126, Pretresni panel I, *Third decision on victims' participation* /Treća odluka o učešću žrtava/, 21. maj 2021, poverljivo. Javna redigovana verzija zavedena je istog dana, [F00126/RED](#).

⁸ [BRISANO].

⁹ KSC-BC-2020-05, F00191, Pretresni panel I, [Decision on judicial notice of adjudicated facts](#) /Odluka o formalnom primanju na znanje pravosnažno utvrđenih činjenica/ 7. septembar 2021, javno; v. spisak pravosnažno utvrđenih činjenica (nadalje: Adjudicated Facts) u F00144/A01, specijalizovani tužilac, [Annex 1 to Prosecution's motion for judicial notice of adjudicated facts](#), /Prilog 1 uz podnesak tužilaštva za formalno primanje na znanje pravosnažno utvrđenih činjenica/ 30. jun 2021, javno.

¹⁰ KSC-BC-2020-05, F00138, Pretresni panel I, [Decision setting the date for the commencement of the trial and related matters](#) /Odluka o datumu početka suđenja i povezanim pitanjima/, 18. jun 2021, javno; T. 15. septembar 2021, javno.

¹¹ T. 20. septembar 2021, javno; F00308, specijalizovani tužilac, [Prosecution Notice of the Closing of its Case pursuant to Rule 129](#) /Obaveštenje tužilaštva o okončanju izvođenja dokaza u skladu s pravilom 129/, 4. februar 2022, javno.

¹² KSC-BC-2020-05, F00235, Pretresni panel I, *Decision on the Prosecution application for the admission of prior statements of witness W04648 and related documents* /Odluka o zahtevu tužilaštva da se prihvate

10. Dana 23. februara 2022, panel je doneo odluku o zahtevu za odbacivanje nekih ili svih optužbi iz potvrđene optužnice na osnovu pravila 130(1) Pravilnika, kojom je odbio zahtev odbrane za odbacivanje optužbi.¹³

11. Dana 21. marta 2022, panel je saslušao gledišta i iskustva jedne od žrtava koja je učestvovala u postupku.¹⁴

12. Dana 22. marta 2022, odbrana je iznela uvodno izlaganje.¹⁵

13. Od 23. marta to 26. maja 2022, odbrana je izvela dokaze i ispitala 15 svedoka.¹⁶

14. Dana 1. juna 2022, tužilaštvo je po odobrenju panela¹⁷ izvelo dodatne pobijajuće dokaze.¹⁸ Odbrana se opredelila da ne izvodi dodatne dokaze kao odgovor na pobijanje.

15. Dana 3. juna 2022, panel je zatražio dodatne dokaze na osnovu pravila 132 Pravilnika o postupku i dokazima pred Specijalizovanim većima Kosova (u daljem tekstu: Pravilnik).¹⁹

ranije izjave svedoka W04648 i prateći dokumenti/ (nadalje: Decision Admitting W04648's Written Statements), 15. oktobar 2021, poverljivo, stav 16(b). Javna redigovana verzija zavedena je istog dana, [F00235/RED](#); F00286, Pretresni panel I, *Decision on the Prosecution application pursuant to Rule 153 of the Rules* /Odluka o zahtevu tužilaštva po pravilu 153 Pravilnika/ (nadalje: Decision Admitting W04712's Written Statements), 17. decembar 2021, poverljivo, stav 37(b). Javna redigovana verzija zavedena je istog dana, [F00286/RED](#).

¹³ KSC-BC-2020-05, F00326, Pretresni panel I, *Decision on the Defence Rule 130(1) motion to dismiss any or all charges of the Indictment* /Odluka o zahtevu za odbacivanje nekih ili svih optužbi iz potvrđene optužnice na osnovu pravila 130(1) Pravilnika/, 23. februar 2022, poverljivo. Javna redigovana verzija zavedena je istog dana, [F00326/RED](#).

¹⁴ T. 21. mart 2022, javno.

¹⁵ T. 22. mart 2022, javno.

¹⁶ T. 23. mart 2022, javno; KSC-BC-2020-05, F00421, specijalizovani branilac, [Defence Rule 131 Notice to close the Defence case](#) /Obaveštenje odbrane o okončanju izvođenja dokaza u skladu s pravilom 131/, 26. maj 2022, javno.

¹⁷ KSC-BC-2020-05, F00424, Pretresni panel I, *Decision on Prosecution request to present evidence in rebuttal* /Odluka o zahtevu tužilaštva za odobrenje da izvede pobijajuće dokaze/, 27. maj 2022, poverljivo. Javna redigovana verzija zavedena je istog dana, [F00424/RED](#).

¹⁸ T. 1. jun 2022, javno.

¹⁹ KSC-BC-2020-05, F00430, Pretresni panel I, *Decision under Rules 132 and 149 of the Rules of Procedure and Evidence Before the Kosovo Specialist Chambers on evidence called by the Panel* /Odluka prema pravilu

16. Dana 20. juna 2022, panel je okončao dokazni postupak prema pravilu 134(a) Pravilnika.²⁰
17. Dana 20. jula 2022, zastupnik žrtava podneo je izjavu o posledicama krivičnih dela na žrtve koje učestvuju u postupku.²¹
18. Dana 21. jula 2022, strane u postupku podnele su završne podneske.²²
19. Od 13. to 15. septembra 2022, saslušana su završna izlaganja strana u postupku,²³ a predsedavajući sudija je 15. septembra 2022. proglasila pretres završenim.²⁴
20. Dana 6. decembra 2022, panel je zakazao izricanje prvostepene presude za petak, 16. decembar 2022.²⁵

132 i pravilu 149 Pravilnika o postupku i dokazima pred Specijalizovanim većima Kosova o dokazima izvedenim po zahtevu panela/, 3. jun 2022, poverljivo. Javna redigovana verzija zavedena je istog dana, [F00430/RED](#).

²⁰ KSC-BC-2020-05, F00439, Pretresni panel I, [Decision on the closing of the evidentiary proceedings and related matters](#) /Odluka o završetku dokaznog postupka i povezanim pitanjima/ (nadalje: Decision Closing the Evidentiary Proceedings), 20. jun 2022, javno, stav 25.

²¹ KSC-BC-2020-05, F00456, zastupnik žrtava, *Victims' Counsel statement on the impact of the crimes on the participating victims* /Izjava zastupnika žrtava o posledicama krivičnih dela na žrtve koje učestvuju u postupku/ (nadalje: Victims' Counsel statement on Impact of the Crimes), 20. jul 2022, strogo poverljivo.

²² KSC-BC-2020-05, F00457/COR, specijalizovani branilac, [Corrected Version of the Defense Final Trial Brief](#) /Ispravljena verzija završnog podneska odbrane/ (nadalje: Defence Final Trial Brief), 21. jul 2022, javno, s poverljivim prilogom 1; F00459/COR, specijalizovani tužilac, [Corrected version of 'Prosecution Final Trial Brief pursuant to Rule 134\(b\)'](#) /Ispravljena verzija završnog podneska tužilaštva prema pravilu 134(b)/, 22. jul 2022. (prvobitna verzija zavedena je 21. jula 2022), javno, s prilogom 1 (nadalje: SPO Final Trial Brief), poverljivo, i [Annex 2](#) /prilog 2/, javno.

²³ [Decision Closing the Evidentiary Proceedings](#) /Odluka o završetku dokaznog postupka/ stav 22; KSC-BC-2020-05, F00468, Pretresni panel I, *Decision setting the agenda for the hearing on the closing statements and related matters* /Odluka o dnevnom redu za iznošenje završnih izlaganja i povezanim pitanjima/ (nadalje: Decision Setting Agenda for Closing Statements), 31. avgust 2022, poverljivo. Javna redigovana verzija zavedena je istog dana, [F00468/RED](#).

²⁴ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4859, red 15.

²⁵ KSC-BC-2020-05, F00491, pretresni panel I, [Scheduling order for the pronouncement of the judgment](#) /Nalog kojim se zakazuje izricanje prvostepene presude/ 6. decembar 2022, javno.

II. MERODAVNO PRAVO

21. Panel upućuje na član 31(5) Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav, odnosno Kosovo), članove 3(2), 14(1)(c) i (2), 16(1)(a), 21, 23(1), 34, 40(5), 43, i 44(1), (2) i (5) Zakona br. 05/L-053 o Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu (u daljem tekstu: Zakon) i pravila 23(1), 24(1)-(3), 138, 139, 140, 158, 159(1)-(4) i (6), i 163(1), (3), (4) i (6) Pravilnika.

III. OPTUŽBE PROTIV OPTUŽENOG

22. Optuženi je rođen 1. januara 1972. u Prištini/Prishtinë, na Kosovu, i državljanin je Kosova.²⁶ Tužilaštvo navodi da je optuženi tokom čitavog inkriminisanog perioda bio komandant gerilske jedinice BIA (u daljem tekstu: jedinica BIA), koja je pripadala Operativnoj zoni Lab (u daljem tekstu: OZ Lab) Oslobodilačke vojske Kosova (Ushtria Çlirimtare e Kosovës (UÇK); u daljem tekstu: OVK).²⁷

23. U potvrđenoj optužnici tužilaštvo tereti g. Mustafu po četiri tačke iz člana 14(1)(c) Zakona: proizvoljno lišavanje slobode (tačka 1), surovo postupanje (tačka 2), mučenje (tačka 3) i ubistvo (tačka 4).²⁸ Po navodima tužilaštva, krivična dela za koja se iznose optužbe izvršena su u kontekstu i u vezi sa nemeđunarodnim oružanim sukobom koji se vodio između OVK, s jedne strane, i snaga Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srbije, uključujući jedinice Vojske Jugoslavije, policije i druge jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova, kao i druge grupe koje su se borile na strani Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srbije (u daljem tekstu zajedno: srpske

²⁶ [Confirmed Indictment](#) /Potvrđena optužnica/, stav 1; KSC-BC-2020-05, F00108/A01, specijalizovani branilac, *Annex 1 to Agreement on facts pursuant to Rule 95(3) (Proposed chart)* /Prilog 1 uz Usaglašene činjenice prema pravilu 95(3) (predložena tabela)/, 30. april 2021, poverljivo, str. 2, činjenice 1.1 i 1.2. Ispravljena javna redigovana verzija zavedena je 17. juna 2022, [F00108/RED/A01/COR](#).

²⁷ [Confirmed Indictment](#), stav 2.

²⁸ [Confirmed Indictment](#), stav 35.

snage), s druge strane.²⁹ Tužilaštvo dalje tvrdi da je optuženi bio svestan činjeničnih okolnosti na osnovu kojih se može utvrditi postojanje oružanog sukoba i da je znao da su žrtve lica koja nisu aktivno učestvovala u neprijateljstvima.³⁰

24. Prema potvrđenoj optužnici, sva krivična dela za koja se optuženi tereti izvršena su protiv lica zatvorenih na imanju u Zlašu/Zllash, na Kosovu (u daljem tekstu: imanje u Zlašu), koje je jedinica BIA koristila kao skrovište i mesto za zatvaranje i saslušavanje.³¹ Tužilaštvo tvrdi da g. Mustafa snosi individualnu krivičnu odgovornost za proizvoljno lišavanje slobode, surovo postupanje i mučenje najmanje šest lica na imanju u Zlašu, približno od 1. aprila 1999. do 19. aprila 1999,³² i za ubistvo jednog lica, [BRISANO] (u daljem tekstu: žrtva ubistva), približno od 19. aprila 1999. do kraja aprila 1999.³³

25. Prema tužilaštvu, optuženi snosi individualnu krivičnu odgovornost po članu 16(1)(a) Zakona za neposredno izvršenje određenih radnji obuhvaćenih krivičnim delima iz tačaka optužnice 1-3, i/ili za izvršenje određenih ili svih radnji obuhvaćenih krivičnim delima iz tačaka optužnice 1-4, učestvovanjem u osnovnom obliku udruženog zločinačkog poduhvata (u daljem tekstu: UZP I). Alternativno, tužilaštvo tvrdi da optuženi snosi individualnu krivičnu odgovornost za izvršenje krivičnog dela iz tačke 4 učestvovanjem u proširenom obliku UZP (u daljem tekstu: UZP III).³⁴ Optuženi se tereti i za naređivanje i/ili podstrekavanje izvršenja krivičnih dela iz tačaka 1-3³⁵ i za pomaganje izvršenja krivičnih dela iz tačaka 1-4.³⁶ Alternativno,

²⁹ [Confirmed Indictment](#), stavovi 3-4.

³⁰ [Confirmed Indictment](#), stav 6.

³¹ [Confirmed Indictment](#), stav 5.

³² [Confirmed Indictment](#), stavovi 18-30, 35.

³³ [Confirmed Indictment](#), stavovi 31-33, 35.

³⁴ [Confirmed Indictment](#), stavovi 7-10, 12, 34-35.

³⁵ [Confirmed Indictment](#), stavovi 13, 34-35.

³⁶ [Confirmed Indictment](#), stavovi 11, 34-35.

tužilaštvo tvrdi da optuženi snosi individualnu krivičnu odgovornost pretpostavljenog prema članu 16(1)(c) Zakona za sva krivična dela iz optužnice.³⁷

26. Odbrana traži da optuženi bude oslobođen optužbi po svim tačkama optužnice.³⁸

IV. NAČELA RAZMATRANJA DOKAZA

A. PRETPOSTAVKA NEVINOSTI I STANDARD DOKAZIVANJA

27. Prema članu 31(5) Ustava i članu 21(3) Zakona, optuženi se smatra nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivica. Panel može da oglasi optuženog krivim kada se krivica dokaže van razumne sumnje, kako nalažu član 21(3) Zakona i pravila 140(1) i 158(3) Pravilnika. Razumna sumnja mora biti racionalno utemeljena i ne može biti imaginarna ili proizvoljna, već mora biti u racionalnoj vezi s dokazima, nedostatkom dokaza ili nedoslednošću dokaza.³⁹ Teret dokazivanja isključivo snosi tužilaštvo.⁴⁰

28. Prema pravilu 140 Pravilnika, standard dokazivanja van razumne sumnje primenjuje se na činjenice koje predstavljaju obeležja krivičnog dela i vid odgovornosti za koje se optuženi tereti, kao i na druge činjenice od kojih zavisi osuda. Posebno se ističe da se zahtev dokazivanja van razumne sumnje ne primenjuje na pojedinačne dokaze i svedočenja, već da panel, u skladu s pravilom 139(2) Pravilnika,

³⁷ [Confirmed Indictment](#), stavovi 14-17, 34-35.

³⁸ Defence Final Trial Brief, str. 84; T. 15. septembar 2022, javno, str. 4798, redovi 17-18.

³⁹ KSC-BC-2020-07, F00611/RED, Pretresni panel II, [Public Redacted Version of the Trial Judgment](#) /Javna redigovana verzija presude/ (nadalje: *Gucati and Haradinaj Trial Judgment*), 18. maj 2022, javno, stav 36. V. takođe ICC, *Prosecutor v. Ngudjolo Chui*, ICC-01/04-02/12-271-Corr, Appeals Chamber, [Judgment on the Prosecutor's appeal against the decision of Trial Chamber II entitled "Judgment pursuant to article 74 of the Statute"](#) (nadalje: *Ngudjolo Chui Appeal Judgment*), 7. april 2015, stav 109, gde se citira ICTR, *Rutaganda v. Prosecutor*, ICTR-96-3-A, Appeals Chamber, [Judgment](#), 26. maj 2003, stav 488.

⁴⁰ V. takođe [Gucati and Haradinaj Trial Judgment](#), stav 34.

daje sveukupnu ocenu i ceni *sve* dokaze u celini kako bi ustanovio da li su sporne činjenice dokazane.

29. Kada je reč o posrednim dokazima (a to su dokazi o sporednim činjenicama na osnovu kojih se može izvesti razuman zaključak o pravno relevantnoj činjenici),⁴¹ prema pravilu 140(3) Pravilnika, standard dokazivanja van razumne sumnje zadovoljen je jedino ako je zaključak koji je izveden na osnovu tih dokaza jedini razuman zaključak koji se može izvesti.

B. IZNETI DOKAZI

30. Dokazni spis koji je panel imao na raspolaganju prilikom većanja sastoji se od: (i) iskaza 28 svedoka koji su pristupili sudu, od kojih je 13 pozvalo tužilaštvo a 15 odbrana, uz odlomke njihovih pismenih izjava koje su im pročitane i o kojima se s njima raspravljalo u sudnici, a koje su sastavni deo njihovog svedočenja;⁴² (ii) pismenih izjava dva svedoka koji nisu pristupili sudu, koje su prihvaćene umesto usmenog svedočenja u skladu s pravilima 153 i 155 Pravilnika, zajedno s povezanim dokumentima ili dokaznim materijalom;⁴³ (iii) pismenih izjava optuženog, koji nije ni svedočio ni položio zakletvu pred panelom, a koje uključuju izjavu koju je optuženi dao u svojstvu svedoka u predmetu *Agron Zećiri* datu 12. marta 2003. pred istražnim sudijom Okružnog suda u Prištini⁴⁴ i izjavu koju je u svojstvu osumnjičenog dao tužilaštvu 19. i 20. novembra 2019;⁴⁵ (iv) pismenih dokaza, koji, između ostalog,

⁴¹ [Gucati and Haradinaj Trial Judgment](#), stav 42.

⁴² T. 4. oktobar 2021, javno, str. 852, red 14, do str. 854, red 21. Ti dokazi uključuju izjave date tužilaštvu odnosno odbrani, pismene izjave date UNMIK-u i transkripte svedočenja pred sudovima na Kosovu.

⁴³ [Decision Admitting W04648's Written Statements](#), stav 16(b); [Decision Admitting W04712's Written Statements](#), stav 37(b).

⁴⁴ 7000650-7000660.

⁴⁵ 069404-TR-ET Parts 1-8 (i odgovarajuće verzije na albanskom); 069401-069404. V. KSC-BC-2020-05, F00281, Pretresni panel I, *Decision on the admission of evidence collected prior to the establishment of the*

obuhvataju fotografije (posebno one na kojima se vidi da je optuženi prisutan na mestu zločina u Zlašu), interne dokumente OVK, izveštaje, mape, objave na društvenim mrežama i odlomke knjiga, i (v) dva izveštaja veštaka, koje je po nalogu panela izradio *Instituut voor Mensenrechten en Medisch Onderzoek* (u daljem tekstu: iMMO), s ocenom fizičkog, duševnog i psihijatrijskog stanja dve žrtve učesnika u postupku.⁴⁶

C. PRISTUP PANELA U OCENJIVANJU DOKAZA

31. Shodno pravilu 138(1) Pravilnika, panel je tokom većanja razmatrao dokaze iz dokaznog spisa u skladu sa sistemom o podnošenju i dopuštenosti dokaza, koji je panel utvrdio pre početka suđenja.⁴⁷ Strane u postupku i zastupnik žrtava taj sistem nisu osporili.

32. Panel je dužan da donosi zaključke samo o onim činjenicama koje su ključne za utvrđivanje krivice ili nevinosti optuženog po svakoj tački optužnice. Zato je prilikom

Specialist Chambers and other material /Odluka o prihvatanju dokaza prikupljenih pre osnivanja Specijalizovanih veća i drugog materijala/ (nadalje: Article 37 & Other Material Decision), 13. decembar 2021, poverljivo, stavovi 16, 20-23, kojom je jedna izjava prihvaćena u spis a druga stavljena na raspolaganje panelu za potrebe većanja i izricanja presude. Javna redigovana verzija zavedena je istog dana, [F00281/RED](#).

⁴⁶ Odbrana nije osporila stručne kvalifikacije veštaka ni izveštaje; KSC-BC-2020-05, F00430, Pretresni panel I, *Decision under Rules 132 and 149 of the Rules of Procedure and Evidence Before the Kosovo Specialist Chambers on evidence called by the Panel* /Odluka prema pravilu 132 i pravilu 149 Pravilnika o postupku i dokazima pred Specijalizovanim većima Kosova o dokazima izvedenim po zahtevu panela/, 3. jun 2022, poverljivo, stavovi 8-9, 13(a). Javna redigovana verzija zavedena je istog dana, [F00430/RED](#); F00417/01, zastupnik žrtava, *Annex 1 to Victims' Counsel's Submission of medical reports pertaining to Victims 08/05 and 09/05* /Prilog 1 uz podnesak zastupnika žrtava s medicinskim veštačenjem za žrtve 08/05 i 09/05/ (nadalje: iMMO Expert Report [BRISANO]), 24. maj 2022, strogo poverljivo (sadrži medicinsko veštačenje o [BRISANO]); F00417/02, zastupnik žrtava, *Annex 2 to Victims' Counsel's Submission of medical reports pertaining to Victims 08/05 and 09/05* /Prilog 2 uz podnesak zastupnika žrtava s medicinskim veštačenjem za žrtve/ (nadalje: iMMO Expert Report [BRISANO]), 24. maj 2022, strogo poverljivo (sadrži medicinsko veštačenje o [BRISANO]); v. i KSC-BC-2020-05, F00473/A01, Sekretarijat, *Annex A to Memorandum on Exhibit List* /Prilog A uz memorandum sa spiskom dokaznih predmeta/, 12. septembar 2022, poverljivo, u kome su navedeni svi dokazi prihvaćeni u spis ili oni koji su na raspolaganju panelu za potrebe većanja i izricanja presude.

⁴⁷ KSC-BC-2020-05, F00169, Pretresni panel I, [Decision on the submission and the admissibility of evidence](#), /Odluka o podnošenju i dopuštenosti dokaza/ 25. avgust 2021, javno.

donošenja činjeničnih zaključaka panel razmatrao pojedinačne dokaze samo u meri u kojoj je neophodno da bi se utvrdilo da li je standard dokazivanja van razumne sumnje zadovoljen u pogledu osnovnih obeležja krivičnih dela, vidova odgovornosti i svih drugih relevantnih činjenica. Isto tako, panel nije eksplicitno ocenjivao svaku pojedinačnu nedoslednost u okviru jednog dokaza ili među više dokaznih predmeta, već je to činio *proprio motu* ili u slučaju osporavanja, kada je smatrao da je neophodno utvrditi da li je u pogledu tog obeležja ili činjenice zadovoljen obavezni standard dokazivanja. U tom smislu, panel naglašava važnost ocenjivanja verodostojnosti, pouzdanosti i dokazne snage pojedinačnih dokaza u kontekstu celokupnog sudskog spisa. Panel se nije izričito osvrtao na sve argumente koje su izneli strane i učesnici u postupku, niti je izričito upućivao na konkretna svedočenja u slučajevima kada su u spisu postojali značajni dokazi o suprotnom. U slučajevima kada je to smatrao potrebnim, panel je detaljnije objasnio faktore na osnovu kojih je ocenio neki dokaz. Sve to je u skladu sa načelom slobodnog ocenjivanja dokaza od strane panela, koje je garantovano pravilom 137(2) Pravilnika.

33. Panel će u nastavku detaljnije izneti glavna načela kojima se rukovodio prilikom ocenjivanja dokaza, u skladu s odredbama pravila 139 i 140 Pravilnika.

1. Svedočenja

34. **Iskazi *viva voce* svedoka.** Panel upućuje na pravilo 139(4) Pravilnika, prema kome panel, kada odlučuje o dokaznoj snazi svedočenja pojedinog svedoka, ocenjuje verodostojnost svedoka i pouzdanost njegovog svedočenja. Verodostojnost podrazumeva pitanje da li je svedok svedočio istinito, dok se kod pouzdanosti ispituje da li činjenice o kojima je svedok svedočio mogu da se potkrepe ili dovedu u sumnju

drugim dokazima ili relevantnim okolnostima. Tako čak i ako je svedok iskren i verodostojan, njegovo svedočenje nekad može biti nepouzđano.⁴⁸

35. Pre nego što se osloni na iskaz svedoka, panel ima puno diskreciono pravo da oceni njegovu verodostojnost i pouzdanost.⁴⁹ Prilikom tog ocenjivanja, panel je uzeo u obzir više činilaca, između ostalog:⁵⁰ (i) meru u kojoj je iskaz detaljan, da bi se moglo zaključiti da svedok govori o ličnom iskustvu;⁵¹ (ii) koherentnost i doslednost iskaza svedoka, uključujući doslednost iskaza u odnosu na njegovu pismenu izjavu ili izjave, kao i objašnjenja o eventualnim nedoslednostima koja je svedok izneo pred panelom;⁵² (iii) koherentnost i doslednost iskaza svedoka u odnosu na druge dokaze predložene panelu;⁵³ (iv) uverljivost iskaza svedoka;⁵⁴ (v) pokušaje ili nastojanja svedoka da da tačne informacije (na primer, time što priznaje da se s teškoćom priseća događaja i detalja ili razlikuje događaje kojima je prisustvovao lično od onih o kojima je samo čuo

⁴⁸ ICC, *Prosecutor v. Lubanga*, ICC-01/04-01/06-3121-Red, Appeals Chamber, [Judgment on the appeal of Mr Thomas Lubanga Dyilo against his conviction](#), 1. decembar 2014, stav 239.

⁴⁹ V. ICTR, *Kanyarukiga v. Prosecutor*, ICTR-02-78-A, Appeals Chamber, [Judgement](#) (nadalje: *Kanyarukiga Appeal Judgement*), 8. maj 2012, stav 121, i izvori koji se tu navode.

⁵⁰ V. takođe ICC, *Prosecutor v. Ongwen*, ICC-02/04-01/15-1762-Red, Trial Chamber IX, [Trial Judgment](#) (nadalje: *Ongwen Trial Judgment*), 4. februar 2021, stav 260.

⁵¹ V. takođe ICC, [Ongwen Trial Judgment](#), stavovi 255, 395; v. takođe *Prosecutor v. Ntaganda*, ICC-01/04-02/06-2359, Trial Chamber VI, [Judgment](#) (nadalje: *Ntaganda Trial Judgment*), 8. jul 2019, stav 78, u kome se razmatra preciznost pruženih informacija.

⁵² V. takođe [Gucati and Haradinaj Trial Judgment](#), stav 44; ICC, [Ongwen Trial Judgment](#), stavovi 255-256; ICTY, *Prosecutor v. Prlić et al.*, IT-04-74-A, Appeals Chamber, [Judgement](#), Vol. I (nadalje: *Prlić et al. Appeal Judgement*, 29. novembar 2017, stav 200; ICTR, [Kanyarukiga Appeal Judgement](#) (*Kanyarukiga Appeal Judgement*), stav 121.

⁵³ V. takođe [Gucati and Haradinaj Trial Judgment](#), stav 44; ICC, *Prosecutor v. Bemba et al.*, ICC-01/05-01/13-2275-Red, Appeals Chamber, [Judgment on the appeals of Mr Bemba et al. against the decision of Trial Chamber VII entitled "Judgment pursuant to Article 74 of the Statute"](#) (nadalje: *Bemba et al. Appeal Judgement*), 8. mart 2018, stav 1084, gde se navodi da je potkrepljenost jedan od brojnih potencijalnih činilaca koji su relevantni za ocenu verodostojnosti i pouzdanosti iskaza svedoka; [Ngudjolo Chui Appeal Judgment](#), stavovi 2, 170, gde se navodi da „pretresno veće [...] ocenjuje verodostojnost svedoka delimično i na osnovu ocene da li je sadržaj njegovog iskaza potkrepljen drugim dokazima“; ICTY, [Prlić et al. Appeal Judgement](#), stav 200; ICTR, [Kanyarukiga Appeal Judgement](#), stav 121.

⁵⁴ V. takođe [Gucati and Haradinaj Trial Judgment](#), stav 44; ICC, [Ntaganda Trial Judgment](#), stav 78; ICTY, [Prlić et al. Appeal Judgement](#), stav 200; ICTR, [Kanyarukiga Appeal Judgement](#), stav 121.

od drugih);⁵⁵ (vi) uticaj protoka vremena i pretrpljene traume na pamćenje svedoka, što bi moglo da ima posledice po njegovu sposobnost da rekonstruiše događaje;⁵⁶ (vii) držanje svedoka tokom svedočenja u sudnici, uključujući spremnost i volju da odgovara na pitanja, kao i da li je menjao stav kada ga je ispitivala suprotna strana;⁵⁷ (viii) odnos svedoka sa stranama u postupku ili zastupnikom žrtava, uključujući moguću bliskost i pristrasnost u odnosu na njih ili motive da optuženog okriviti ili oslobodi krivice, povezanost s jedinicom BIA ili OVK, umešanost u relevantne događaje i eventualne druge razloge ili motive da laže ili izmišlja, iskrivljuje ili prećutkuje informacije;⁵⁸ (ix) eventualne predrasude svedoka prema Specijalizovanim većima odnosno tužilaštvu koje su mogle da osujete njegovu spremnost i osećanje dužnosti da svoja saznanja predoči panelu da bi mu pomogao u utvrđivanju istine, i (x) eventualne indikacije da su svedoka zastrašivali, da su mu pretili ili da je bio pod pritiskom ili uticajem, ili da je u dosluhu s drugim svedocima.⁵⁹

36. Panel naglašava da ima široku diskreciju u ocenjivanju nedoslednosti u dokazima.⁶⁰ U ovom slučaju, panel je imao u vidu, između ostalog, prirodu, obim i ozbiljnost nedoslednosti, objašnjenja svedoka o tim nedoslednostima, činjenicu da

⁵⁵ V. takođe ICC, *Prosecutor v. Bemba et al.*, ICC-01/05-01/13-1989-Red, Trial Chamber VII, [Judgment pursuant to Article 74 of the Statute](#) (nadalje: *Bemba et al. Trial Judgment*), 19. oktobar 2016, stav 203.

⁵⁶ V. takođe ICC, [Ntaganda Trial Judgment](#), stav 79; [Bemba et al. Trial Judgment](#), stav 203; *Prosecutor v. Katanga*, ICC-01/04-01/07-3436-tENG, Trial Chamber II, [Judgment pursuant to article 74 of the Statute](#) (nadalje: *Katanga Trial Judgment*), 7. mart 2014, stav 83; *Prosecutor v. Lubanga*, ICC-01/04-01/06-2842, Trial Chamber I, [Judgment pursuant to Article 74 of the Statute](#) (nadalje: *Lubanga Trial Judgment*), 14. mart 2012, stav 103.

⁵⁷ V. takođe [Gucati and Haradinaj Trial Judgment](#), stav 44; ICC, [Ongwen Trial Judgment](#), stav 259; ICTY, [Prlić et al. Appeal Judgement](#), stav 200; ICTR, [Kanyarukiga Appeal Judgement](#), stav 121.

⁵⁸ V. takođe [Gucati and Haradinaj Trial Judgment](#), stav 44; ICC, *Prosecutor v. Ntaganda*, ICC-01/04-02/06-2666-Red, Appeals Chamber, [Judgment on the appeals of Mr Bosco Ntaganda and the Prosecutor against the decision of Trial Chamber VI of 8 July 2019 entitled 'Judgment'](#) (nadalje: *Ntaganda Appeal Judgment*), 30. mart 2021, stav 17; [Ongwen Trial Judgment](#), stav 258; [Ntaganda Trial Judgment](#), stav 77; ICTY, [Prlić et al. Appeal Judgement](#), stav 200; ICTR, [Kanyarukiga Appeal Judgement](#), stav 121.

⁵⁹ V. takođe ICC, [Katanga Trial Judgment](#), stav 87.

⁶⁰ V. takođe ICC, [Ntaganda Appeal Judgment](#), stav 18.

svedoci doživljavaju i pamte događaje iz prošlosti na različite načine,⁶¹ kao i posledice traume i protoka vremena.⁶² Prema tome, nedoslednosti, protivrečnosti i greške ne znače automatski da je iskaz nekog svedoka nepouzdan.⁶³

37. U skladu s pravilom 139(6) Pravilnika, panel je u nekim slučajevima prihvatio delove iskaza jednog svedoka a odbacio druge delove istog iskaza, imajući u vidu da svedok može dati tačan i pouzdan iskaz o nekim pitanjima, a nepouzdan o drugim.⁶⁴ U slučajevima kada je imao rezerve u odnosu na verodostojnost nekog svedoka, panel se oslonio na svedočenje tog svedoka u meri u kojoj je njegov iskaz potkrepljen drugim verodostojnim i pouzdanim dokazima ili pak u meri u kojoj se faktori koji inače dovode u pitanje kredibilitet svedoka nisu odrazili na određene aspekte njegovog iskaza. Međutim, u nekim drugim slučajevima panel je zaključio da je verodostojnost odnosno pouzdanost nekog svedoka do te mere sporna da se nije mogao osloniti na njegov iskaz, iako se činilo da ga drugi dokazi delimično potvrđuju.⁶⁵

38. Prilikom ocenjivanja iskaza koji se odnose na identifikaciju lica ili mesta, što je u ovom predmetu bio čest slučaj, panel je imao u vidu sledeće činioce: pod kojim je okolnostima svedok video određeno mesto ili lice; koliko dugo je to posmatranje trajalo; koliko je identifikovano mesto ili lice bilo udaljeno od svedoka; da li je bilo prepreka tokom posmatranja; koji drugi faktori utiču na identifikaciju (vremenske prilike, zvuk motora, prisustvo drugih lica, doba dana odnosno noći); da li je došlo do interakcije između svedoka i identifikovanog lica; kako je svedok opisao neko mesto

⁶¹ Svedoci ponekad pridaju veći značaj detaljima koji su njima važni a manji značaj minornim detaljima; v. takođe ICC, [Bemba et al. Trial Judgment](#), stav 204; [Ntaganda Trial Judgment](#), stav 80.

⁶² Ključni detalji nekog traumatičnog događaja često se zapamte tačnije i potpunije od uzgrednih ili sporednih detalja.

⁶³ V. takođe [Gucati and Haradinaj Trial Judgment](#), stav 44, u kome se navodi da „u skladu s pravilom 139(6) Pravilnika [...] manje nepodudarnosti između iskaza različitih svedoka, ili između svedočenja nekog svedoka i njegovih ranijih izjava, ne dezavuišu takva svedočenja“.

⁶⁴ V. takođe ICC, [Ongwen Trial Judgment](#), stav 260.

⁶⁵ V. takođe ICC, [Ngudjolo Chui Appeal Judgment](#), stavovi 1, 168.

ili lice; da li je bilo nedoslednosti, pogrešne identifikacije koja je naknadno ispravljena, delimičnog gubitka pamćenja i mogućeg uticaja drugih lica.⁶⁶

39. Prilikom ocenjivanja iskaza koji se odnose na identifikaciju optuženog i drugih izvršilaca, panel je dodatno imao u vidu: položaj, ulogu i autoritet optuženog u inkriminisanoj periodu; nadimke koje su koristili izvršioc; da li su bili pripadnici jedinice BIA ili OVK; prisustvo jedinice BIA i OVK na određenoj teritoriji i da li je ta teritorija bila pod njihovom kontrolom; uniforme, oznake, opremu i kape koje su nosili; vozila koja su koristili; jezik koji su izvršioc govorili; njihovo ponašanje i *modus operandi*; i prepoznavanje na osnovu fizičkog izgleda i/ili fotografija pokazanih svedoku u sudnici.⁶⁷ Panel je s oprezom cenio iskaze u slučajevima kada je podatke o identitetu izvršilaca naveo samo jedan svedok u otežanim okolnostima, kao na primer, ako je bio mrak, ako ga je tuklo nekoliko lica, ili je bio bolestan ili onesvešćen, ili je pak izvršioce video samo na trenutak.⁶⁸ Međutim, panel takve iskaze nije isključio, već ih je ocenio uzimajući u obzir sve pomenute faktore i ostale dokaze u spisu. I na kraju, iako se ranije poznanstvo ili bliskost svedoka sa optuženim uzima kao relevantan faktor, činjenica da svedok nije poznavao optuženog pre inkriminisanih događaja ne dovodi nužno u pitanje pouzdanost njegovog iskaza o identifikaciji.⁶⁹

⁶⁶ ICC, [Ntaganda Trial Judgment](#), stav 72; *Prosecutor v. Bemba*, ICC-01/05-01/08-3343, Trial Chamber III, [Judgment pursuant to Article 74 of the Statute](#) (nadalje: *Bemba Trial Judgment*), 21. mart 2016, stav 242 i izvori koji se tu navode.

⁶⁷ V. takođe ICC, [Ntaganda Trial Judgment](#), stav 73; [Bemba Trial Judgment](#), stav 243 i izvori koji se tu navode.

⁶⁸ ICTY, *Prosecutor v. Popović et al.*, IT-05-88-A, Appeals Chamber, [Judgment](#) (nadalje: *Popović et al. Appeal Judgment*), 30. januar 2015, stav 382; *Prosecutor v. Haradinaj et al.*, IT-04-84-A, Appeals Chamber, [Judgment](#), 19. jul 2010, stavovi 152-156; *Prosecutor v. Kupreškić et al.*, IT-95-16-A, Appeals Chamber, [Appeal Judgment](#), 23. oktobar 2001, stavovi 39-40.

⁶⁹ V. takođe ICTR, *Prosecutor v. Nyiramasuhuko et al.*, ICTR-98-42-A, Appeals Chamber, [Judgment](#), 14. decembar 2015, stav 1616; *Renzaho v. Prosecutor*, ICTR-97-31-A, Appeals Chamber, [Judgment](#), 1. april 2011, stav 530; *Prosecutor v. Kayishema and Ruzindana*, ICTR-95-1-A, Appeals Chamber, [Judgment \(Reasons\)](#), 1. jun 2001, stavovi 327-328.

40. **Pismene izjave.** Panel napominje da se isti uslovi o verodostojnosti i pouzdanosti primenjuju i na pismene izjave koje se prema pravilu 153 i 155 Pravilnika podnose umesto usmenog svedočenja. Međutim, panel je imao u vidu da takvi svedoci nisu pristupili sudu te da suprotna strana – ili, u slučaju jednog svedoka, nijedna od strana u postupku – nije imala priliku da ih ispita. Kako nalaže pravilo 140(4) Pravilnika, panel presudu nije zasnovao isključivo ili pretežno na izjavama tih svedoka.

41. **Izveštaji veštaka.** U pogledu izveštaja veštaka, panel je razmatrao činioce kao što su priznata stručnost veštaka u njihovim oblastima, metodologije koje su koristili, mera u kojoj su njihovi zaključci u skladu s drugim dokazima u ovom predmetu i ukupna pouzdanost izveštaja veštaka.⁷⁰

2. Pismeni dokazi

42. Panel napominje da Zakon ne postavlja kao obavezan uslov uvođenje dokaza isključivo putem svedoka. Prilikom ocenjivanja pismenih dokaza, panel je uzeo u obzir obeležja autentičnosti i pouzdanosti koja je imao na raspolaganju, kao što su poreklo, autor ili izvor, kontinuitet nadzora, konkretno pominjanje imena, mesta, postojanje logoa ili drugih identifikacijskih znakova ili simbola, i sve druge relevantne informacije.⁷¹ Panel je takođe razmatrao koherentnost ili konzistentnost pismenih dokaza u odnosu na druge dokaze u ovom predmetu. U skladu sa sveobuhvatnim pristupom ocenjivanju dokaza, panel nije nužno odbacio pismene dokaze koji ne sadrže navedena obeležja, a čiji se sadržaj uklapa u skup dokaza relevantnih za određeno pitanje.

⁷⁰ V. takođe ICC, [Ntaganda Trial Judgment](#), stav 54.

⁷¹ V. takođe ICC, [Ntaganda Trial Judgment](#), stav 57; [Bemba et al. Trial Judgment](#), stav 208.

3. Potkrepljivanje činjenica

43. Prema pravilu 139(3) Pravilnika, panel ima diskreciono pravo da ocenjuje da li je jedan pojedinačni dokaz ili skup nekoliko dokaza dovoljan da se dokaže određena činjenica.⁷²

4. Dokazi iz druge ruke

44. Panel napominje da u normativnom okviru Specijalizovanih veća ne postoji zabrana korišćenja dokaza iz druge ruke.⁷³ Panel takođe smatra da takvi dokazi nemaju nužno manju dokaznu snagu od direktnih dokaza (tj. iskaza svedoka o onome što su lično videli, doživeli ili uradili). To, u krajnjoj liniji, zavisi od okolnosti u vezi sa svakim pojedinačnim dokazom iz druge ruke.⁷⁴ Panel je s posebnim oprezom razmatrao dokaze iz druge ruke kako bi na najmanju moguću meru sveo potencijalnu povredu prava optuženog usled nemogućnosti da se suoči sa primarnim izvorom takvih informacija.⁷⁵

5. Posredni dokazi

45. Panel je s oprezom pristupio razmatranju posrednih dokaza, kako je propisano pravilom 139(5) Pravilnika, i pažljivo je ocenio konzistentnost i suštinsku koherentnost tih dokaza pre nego što je odlučio da ih uzme u obzir.

⁷² V. takođe [Gucati and Haradinaj Trial Judgment](#), stav 39.

⁷³ V. takođe [Gucati and Haradinaj Trial Judgment](#), stav 24.

⁷⁴ V. takođe ICC, [Ngudjolo Chui Appeal Judgment](#), stav 226; [Bemba et al. Appeal Judgment](#), stav 874; ICTY, [Popović et al. Appeal Judgment](#), stav 1307.

⁷⁵ V. takođe [Gucati and Haradinaj Trial Judgment](#), stavovi 25, 43.

6. Dokazi o alibiju

46. Panel pre svega napominje da alibi ne predstavlja odbranu u pravom smislu te reči. Optuženi na taj način samo predočava dokaze kojima poriče da je bio u situaciji da izvrši krivično delo ili dela za koja se tereti, jer se nije nalazio tamo gde su ta dela izvršena, već negde drugde.⁷⁶ Optuženi ne snosi teret dokazivanja van razumne sumnje u pogledu utvrđivanja alibija, već samo treba da izvede dokaze koji će verovatno izazvati razumnu sumnju u tezu tužilaštva.⁷⁷ Kada dokazi o alibiju *prima facie* odražavaju aktivnosti optuženog u vreme izvršenja krivičnog dela, tužilaštvo je dužno da isključi svaku razumnu mogućnost da je taj alibi istinit i da van razumne sumnje dokaže da su navedene činjenice tačne, uprkos dokazima o alibiju.⁷⁸

D. ČINJENICE KOJE SE NE DOKAZUJU

47. **Pravosnažno utvrđene činjenice.** Prema pravilu 157(2) Pravilnika, panel može formalno da primi na znanje pravosnažno utvrđene činjenice iz postupaka u drugim predmetima Specijalizovanih veća ili pravosnažno okončanih postupaka pred drugim kosovskim sudovima ili iz drugih jurisdikcija. Iako pravosnažno utvrđene činjenice

⁷⁶ ICTY, [Popović et al. Appeal Judgement](#), stav 343; *Prosecutor v. Mucić et al.*, IT-96-21-A, Appeals Chamber, [Judgement](#) (nadalje: *Mucić et al. Appeal Judgement*), 20. februar 2001, stav 581; ICTR, *Nchamihigo v. Prosecutor*, ICTR-2001-63-A, Appeals Chamber, [Judgement](#), 18. mart 2010, stav 92; *Zigiranyirazo v. Prosecutor*, ICTR-01-73-A, Appeals Chamber, [Judgement](#), 16. novembar 2009, stav 17; ICC, [Ongwen Trial Judgment](#), stav 2449.

⁷⁷ ICTY, [Popović et al. Appeal Judgement](#), stav 343; ICTR, *Setako v. Prosecutor*, ICTR-04-81-A, Appeals Chamber, [Judgement](#) (nadalje: *Setako Appeal Judgement*), 28. septembar 2011, stav 224; *Prosecutor v. Munyakazi*, ICTR-97-36A-A, Appeals Chamber, [Judgement](#) (nadalje: *Munyakazi Appeal Judgement*), 28. septembar 2011, stav 24.

⁷⁸ ICTY, [Popović et al. Appeal Judgement](#), stav 343; ICTR, [Setako Appeal Judgement](#), stav 224; [Munyakazi Appeal Judgement](#) (nadalje: *Munyakazi Appeal Judgement*), stav 24; *Nahimana et al. v. Prosecutor*, ICTR-99-52-A, Appeals Chamber, [Judgement](#) (nadalje: *Nahimana et al. Appeal Judgement*), 28. novembar 2007, stav 417.

ne moraju da se dokazuju na suđenju, strane u postupku mogu da izvede dokaze kojima osporavaju njihovu tačnost.⁷⁹

48. Panel je u ovom predmetu na zahtev tužilaštva formalno primio na znanje 52 pravosnažno utvrđene činjenice iz postupaka okončanih pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (u daljem tekstu: MKSJ) i kosovskim sudovima. Te činjenice prvenstveno se odnose na postojanje oružanog sukoba između OVK i srpskih snaga.⁸⁰ Odbrana nije izvela dokaze kojima se osporava tačnost ovih činjenica.

E. OPŠTA OCENA SVEDOKA TUŽILAŠTVA

49. Pre nego što iznese opštu ocenu o verodostojnosti i pouzdanosti svedoka tužilaštva, panel smatra neophodnim da se osvrne na sveprisutnu klimu zastrašivanja svedoka na Kosovu,⁸¹ koja se odrazila na iskaze nekih svedoka tužilaštva, što je panel imao u vidu prilikom ocene njihove verodostojnosti i pouzdanosti.

1. Klima zastrašivanja svedoka na Kosovu

50. Tokom suđenja, panel je od više svedoka čuo uverljive iskaze o tome da na Kosovu vlada klima straha i zastrašivanja svedoka ili potencijalnih svedoka

⁷⁹ [Decision on Adjudicated Facts](#), stavovi 11, 14.

⁸⁰ [Decision on Adjudicated Facts](#), stavovi 12-15; F00144/A01, specijalizovani tužilac, [Annex 1 to Prosecution's motion for judicial notice of adjudicated facts](#) /Prilog 1 uz predlog tužilaštva o pravosnažno utvrđenim činjenicama/, 30. jun 2021, javno, sa spiskom pravosnažno utvrđenih činjenica (nadalje: Adjudicated Facts).

⁸¹ V. takođe [Gucati and Haradinaj Trial Judgment](#), stavovi 576-579; KSC-BC-2020-06, PL001/F00008, panel Vrhovnog suda, [Decision on Kadri Veselji's Request for Protection of Legality](#) /Odluka o zahtevu Kadrija Veseljija za zaštitu zakonitosti/, 15. avgust 2022, javno, stav 41; IA022/F00005/RED, panel Apelacionog suda, [Public Redacted Version of Decision on Hashim Thaci's Appeal Against Decision on Periodic Review of Detention](#) /Javna redigovana verzija odluke o žalbi Hašima Tačija na odluku o redovnom preispitivanju pritvora/, 22. avgust 2022, javno, stav 28.

Specijalizovanih veća i njihovih porodica, ali i svih lica koja svedoče u istragama i krivičnom gonjenju za krivična dela koja su izvršili bivši pripadnici OVK. Te istrage i krivično gonjenje odnose se na predmete kao što je ovaj, u kome se bivšim pripadnicima OVK sudi za zločine izvršene protiv kosovskih Albanaca.

51. [BRISANO] je veoma jasno i otvoreno objasnila da se na Kosovu svedoci – ili lica za koja se misli da su svedoci – pred Specijalizovanim većima smatraju i karakterišu kao izdajnici i kolaboracionisti: „Neko ko je izdao vrednosti slobode i vrednosti zbog kojih je vođen rat.“ [BRISANO] je izjavila da mogućnost da budu okarakterisani kao takvi stvara strah među svedocima, [BRISANO] iskusila i što važi i danas, te dodala: „Strah da vas neko nazove izdajicom, kolaboracionistom, uvek će biti prisutan. Biće prisutan za sve nas koji smo svedočili pred Specijalizovanim većima.“ [BRISANO] je dodala da tome doprinosi i činjenica da je Kosovo mala zemlja i rekla: „svi mi poznajemo.”⁸²

52. [BRISANO] dao je sličan iskaz, rekavši da je [BRISANO] kao „izdajnik“, zbog čega je teško propatio, i da se i on plaši: „Naravno, strah je prisutan. Prisutan je i danas. [...] [BRISANO]. Unapred donose sud o meni. [...] [BRISANO]”⁸³

53. Nekoliko drugih svedoka svedočilo je o konkretnim pretnjama ili upozorenjima upućenim njima i članovima njihovih porodica. [BRISANO],⁸⁴ izneo je da mu je, kada je [BRISANO] rekao da bivši pripadnici OVK za koje se pretpostavlja da su izvršili ratne zločine treba da budu uhapšeni i da im treba suditi, rečeno da [BRISANO]. Svedok je to shvatio kao pretnju.⁸⁵ [BRISANO]. [BRISANO].⁸⁶ [BRISANO] je zatim rekao da mu nije prijatno da govori o onome što mu se dogodilo u Zlašu zato što bivši

⁸² **W04676**: T. 18. novembar 2021, poverljivo, str. 1712, red 1, do str. 1714, red 9.

⁸³ **W01679**: T. 5. oktobar 2021, poverljivo, str. 942, redovi 11-21.

⁸⁴ [BRISANO].

⁸⁵ [BRISANO].

⁸⁶ [BRISANO].

pripadnici OVK imaju pristalice „širok“ Kosova, [BRISANO]: „Ti ljudi drže sve institucije.“⁸⁷

54. [BRISANO] dao je sličan iskaz o pretnjama upućenim [BRISANO], kome je rečeno da [BRISANO]. Svedok taj incident pripisuje svojim nastojanjima da otkrije šta se dogodilo [BRISANO].⁸⁸ Rekao je da je [BRISANO], i da on živi u stalnom strahu od toga da „će se nešto dogoditi [njemu i njegovoj porodici]“.⁸⁹ U sudnici je izjavio sledeće: „Ne osećam se slobodnim. Živim pod stresom. Ne smem da izađem slobodno na ulicu,“ „ako vidim auto [...] iza sebe, bojim se da će se nešto dogoditi“.⁹⁰ Svedok je eksplicitno naveo da se boji optuženog i drugih bivših pripadnika OVK.⁹¹

55. [BRISANO], dala je sličan iskaz u kome navodi da [BRISANO] i da ne može da govori slobodno o [BRISANO]: „Stalno se plašim da će me neko prepoznati i da će mi se nešto dogoditi. Mi ne razgovaramo o tim stvarima.“⁹²

56. [BRISANO] svedočio je o jednom još očiglednijem incidentu, rekavši da ga je [BRISANO] da ne svedoči pred Specijalizovanim većima, jer će inače biti ubijen.⁹³ Iskaz [BRISANO] dodatno potvrđuje izjava [BRISANO] data tužilaštvu, koja je uvedena u spis umesto usmenog svedočenja. [BRISANO] jasno je potvrdio: „Da vam odmah kažem [...] ako budu saznali da danas ovde dajem izjavu [tužilaštvu], biću mrtav pre nego što padne veče.“⁹⁴

57. Navedeni iskazi pokazuju da na Kosovu postoji sveprisutna klima straha i zastrašivanja svedoka ili potencijalnih svedoka pred Specijalizovanim većima, njihovih porodica, ali i svih lica koja svedoče u istragama i krivičnom gonjenju za

⁸⁷ [BRISANO].

⁸⁸ W04391: T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1783, red 23, do str. 1787, red 25.

⁸⁹ W04391: T. 23. novembar 2021, poverljivo, str. 1844, red 22, do str. 1845, red 1.

⁹⁰ W04391: T. 23. novembar 2021, poverljivo, str. 1784, red 8, do str. 1785, red 23.

⁹¹ W04391: T. 23. novembar 2021, poverljivo, str. 1845, redovi 2-16.

⁹² W04390: T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1893, redovi 21-22.

⁹³ W03593: T. 21. septembar 2021, poverljivo, str. 531, red 23, do str. 532, red 23; T. 22. septembar 2022, poverljivo, str. 619, red 14, do str. 621, red 19; str. 657, red 23, do str. 658, red 13.

⁹⁴ W04712: 077816-TR-ET Part 1 RED1, str. 20, redovi 4-7.

krivična dela koja su izvršili bivši pripadnici OVK. Svedoci se prokazuju kao „izdajnici“ i „kolaboracionisti“, ne mogu slobodno da govore o onome što su preživeli, izloženi su pretnjama i zastrašivanju i žive u stalnom strahu od toga da će se njima ili članovima njihovih porodica nešto dogoditi. Ta klima imala je vidljivog uticaja na iskaze nekih svedoka koji su svedočili pred panelom, mada ne uvek u istoj meri. Panel je ocenio taj uticaj u relevantnim slučajevima, u okviru opšte ocene svedoka niže u tekstu.

2. Svedok W01679

58. Svedok W01679 dao je iskaz pred panelom 4. i 5. oktobra 2021. i 1. juna 2022,⁹⁵ uz primenu zaštitnih mera u sudnici.⁹⁶

59. U svom svedočenju on opisuje kako je uhapšen od strane vojnika OVK i zatvoren na imanju u Zlašu, i kako su on i drugi zatvorenici bili tamo zlostavljani.

60. Panel je zaključio da je iskaz svedoka W01679 verodostojan u svim delovima. Otvoreno je govorio o svim temama o kojima je bio ispitivan, što panel smatra izuzetnim, s obzirom na ranije opisanu klimu straha i zastrašivanja svedoka. Tokom čitavog ispitivanja, njegovi odgovori bili su jasni, sažeti, koherentni i dosledni.

61. Opis koji je svedok W01679 dao o načinu na koji se postupalo s njim i drugim zatvorenicima na imanju u Zlašu bio je eksplicitan, podroban⁹⁷ i izrazito emotivan, iz

⁹⁵ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 860-930; T. 5. oktobar 2021, poverljivo, str. 938-1014; T. 1. jun 2022, poverljivo, str. 4442-4491.

⁹⁶ KSC-BC-2020-05, F00041, sudija za prethodni postupak, *First Decision on Specialist Prosecutor's Request for Protective Measures* /Prva odluka o zahtevu specijalizovanog tužioca za određivanje zaštitnih mera/ (nadalje: *First Decision on Protective Measures*), 20. oktobar 2020, strogo poverljivo i *ex parte*, stav 39(c). Poverljiva redigovana verzija zavedena je istog dana.

⁹⁷ V. npr. **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 915, red 14, do str. 916, red 5; str. 925, redovi 2-6. Svedok je povremeno iznosio nepotrebne detalje, koji po mišljenju panela ukazuju na to da je izjava zasnovana na njegovom ličnom iskustvu. Na primer, svedok pamti da su mu po puštanju na slobodu vraćene pertle i kaiš (**W01679**: T. 4. oktobar 2022, javno, str. 904, red 24, do str. 905, red 3).

čega se vidi da je on te događaje lično doživeo. Na primer, svedok je detaljno opisao kako su ga podvrgavali elektro-šokovima i nanosili mu opekotine.⁹⁸ Prišćao se da je čuo druge zatvorenike kako „vrište, zavijaju kao psi, ispuštaju zvuke kao mačke, od mučenja i bola“ i dodao da je možda i on sam ispuštao te zvuke dok su ga zlostavljali.⁹⁹ Takođe se seća kako je žrtva ubistva bila „deformisana“ od batinanja i da mu rane imale neprijatan miris.¹⁰⁰ Upečatljivo je opisao kako se osećao u zatočeništvu: „Samo čekaš kad će smrt da dođe. Danas, sutra. Čekaš da te ubiju.“¹⁰¹ Rekao je da dan-danas čuje glasove žrtava i onih koji su ga mučili i da mu iz sećanja naviru njihova lica.¹⁰² Ubedljiv dokaz za to je [BRISANO].¹⁰³ Svedok W01679 je rekao: „Pamtiću tog čoveka dok sam živ“, „Urezano mi je u pamćenje“.¹⁰⁴ Njegovo potresno svedočenje o tome koliko ga je uzrujalo to [BRISANO] doprinosi istinitosti iskaza svedoka W01679, kada je rekao: „Otvorio mi je stare rane“ i „Vratio me je u 1999“.¹⁰⁵ S obzirom na navedeno, panel nema nikakve sumnje u to da je iskaz svedoka W01679 zasnovan na događajima koje je lično proživeo i koji su mu ostali urezani u pamćenje.

62. Osim toga, svedok W01679 se vidno trudio da dâ tačan opis događaja i jasno je stavljao do znanja svaki put kada ne bi mogao da se seti određenih pojedinosti,¹⁰⁶ pri čemu je razlikovao događaje kojima je lično prisustvovao od onih o kojima je čuo od

⁹⁸ **W01678**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 883, red 17, do str. 884, red 17; T. 5. oktobar 2021, javno, str. 985, redovi 13-23; str. 986, red 17, do str. 987, red 15.

⁹⁹ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 890, red 15, do str. 891, red 1.

¹⁰⁰ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 906, redovi 5-9; str. 907, redovi 5-8.

¹⁰¹ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 883, redovi 6-12; str. 903, redovi 20-24.

¹⁰² **W01679**: T. 5. oktobar 2021, poverljivo, str. 939, red 24, do str. 940, red 21; T. 1. jun 2022, poverljivo, str. 4466, redovi 2-20, str. 4472 line 21, do str. 4473, red 9.

¹⁰³ V. stav 404; T. 1. jun 2022, poverljivo, str. 4445, redovi 3-5.

¹⁰⁴ **W01679**: T. 1. jun 2022, poverljivo, str. 4451, redovi 3-21; str. 4466, redovi 11-20.

¹⁰⁵ **W01679**: T. 1. jun 2022, poverljivo, str. 4446, redovi 5-15, str. 4447, redovi 14-16.

¹⁰⁶ V. npr. **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 885, redovi 7-11; str. 908, redovi 5-9; T. 5. oktobar 2021, javno, str. 982, red 10, do str. 983, red 2; T. 5. oktobar 2021, poverljivo, str. 991, red 21, do str. 992, red 4. Pored toga, njegov iskaz obiluje izjavama koje naglašavaju njegova nastojanja da bude tačan i istinit: „toga još mogu da se setim“, „koliko se sećam“, „po mom sećanju“, „ako ne grešim“; v. npr. **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 877, redovi 13-21; str. 887, redovi 5-11; str. 904, redovi 9-12; T. 4. oktobar 2021, javno, str. 882, redovi 20-23; str. 885, redovi 3-11; str. 902, redovi 16-22.

drugih lica,¹⁰⁷ i insistirao na ispravljanju delova svoje ranije izjave.¹⁰⁸ U tom pogledu, panel se uverio da je svedok dao verodostojna i uverljiva objašnjenja za očigledna odstupanja od njegove ranije izjave.¹⁰⁹

63. Osim toga, svedok W01679 je bio odmeren i suzdržan, što takođe ide u prilog njegovoj verodostojnosti. Na primer, izjavio je da ga je „komandant Calji” tukao samo jednom, a da u drugim prilikama, iako je bio prisutan, nije učestvovao u batinanju.¹¹⁰

64. I na kraju, panel konstatuje da iskaz svedoka W01679 jasno potvrđuju drugi verodostojni i pouzdani dokazi izneti pred panel, i to kako pismeni dokazi, tako i svedočenja, kao što je panel detaljno naveo u analizi dokaza.

65. Na osnovu navedenog, panel zaključuje da je svedok W01679 verodostojan, te se oslanja na njegov iskaz.

3. Svedok W03593

66. Svedok W03593 dao je iskaz pred panelom od 20. do 23. septembra 2021,¹¹¹ uz primenu zaštitnih mera u sudnici.¹¹²

67. U svom svedočenju on opisuje kako je uhapšen od strane vojnika OVK i zatvoren na imanju u Zlašu, i kako su on i drugi zatvorenici bili zlostavljani dok su bili zatvoreni.

¹⁰⁷ V. npr. **W01679**: T. 4 oktobar, poverljivo, str. 894, redovi 4-9; str. 895, redovi 2-5, 22-25.

¹⁰⁸ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 873, red 19, do str. 876, red 20 (posebno str. 876, redovi 18-20).

¹⁰⁹ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 875, redovi 10-16; str. 897, red 8, do str. 899, red 6; T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 882, redovi 3-12.

¹¹⁰ **W01679**: T. 5. oktobar 2021, javno, str. 1004, red 19, do str. 1005, red 6; str. 1013, redovi 5-15; v. takođe T. 5. oktobar 2021, javno, str. 987, redovi 16-20.

¹¹¹ **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 392-489; T. 21. septembar 2021, poverljivo, str. 509-565; T. 22. septembar 2021, poverljivo, str. 569-669; T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 676-702.

¹¹² First Decision on Protective Measures, stav 39(c).

68. Panel je zaključio da je iskaz svedoka W03593 verodostojan u svim delovima. Njegov opis događaja je dosledan, pun detalja, eksplicitan i emotivno ispričan, što pokazuje da je zasnovan na ličnom iskustvu. Na primer, svedok u više navrata pominje da su mu prilikom hapšenja vojnici OVK ponudili čokoladu i počeli da ga biju čim je pokušao da je pojede.¹¹³ To je sporedan detalj koji je svedok pomenuo više puta tokom svedočenja, što prema mišljenju panela pokazuje da se prisećao događaja iz ličnog iskustva. Njegov eksplicitan opis uslova u zatvoru – kako je, nakon što je pretučen, ležao u štali, u vodi, ili kako su on i svedok W03594 spavali pod istim ćebetom¹¹⁴ – dodatno dokazuje da je opisao lično proživljeno iskustvo. Panel podjednako uverljivim smatra njegovo iskreno svedočenje o dugotrajnim posledicama zlostavljanja koje je pretrpeo: „Promenilo je životne uslove u mojoj porodici,” „promenilo mi je život,” izjavio je, objasnivši da je otad [BRISANO].¹¹⁵

69. Osim toga, svedok W03593 bio je načelno otvoren prilikom davanja iskaza i dosledan u ključnim delovima svedočenja. Konkretno, panel i obe strane u postupku detaljno su ga ispitivale o tome kako je prepoznao optuženog kao jedno od lica koja su ga saslušavala i tukla. Svedok W03593 nije nastojao da po svaku cenu inkriminiše optuženog i naglasio je da ga nije video pri punom svetlu, da se nije upoznao s njim i

¹¹³ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 395, redovi 7-21; str. 399, redovi 19-24; str. 400, redovi 20, do str. 401, red 1; v. takođe T. 20. septembar 2021, javno, str. 401, red 24, do str. 402, red 8 (gde opisuje kako je pao na kolena dok su ga gurali u štalu gde je bio zatvoren).

¹¹⁴ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 411, redovi 10-16; T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 453, redovi 5-9; v. takođe T. 20. septembar 2021, javno, str. 454, redovi 7-13 (gde slikovito opisuje da je žrtva ubistva imala opekotinu u predelu stomaka).

¹¹⁵ **W03593**: T. 21. septembar 2021, poverljivo, str. 542, redovi 15-25. Iskaz ovog svedoka obiluje primerima potresnih i detaljnih opisa, što ukazuje na ličnu prirodu prepričanog iskustva; v. na primer: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 416, redovi 8-11 (gde je svedok upečatljivo izjavio da se posle batiranja osećao „mrtvim”); T. 21. septembar 2021, poverljivo, str. 523, redovi 10-19 (gde nabroja povrede koje je zadobio i kaže da mu je „celo telo rastureno”); T. 21. septembar 2021, poverljivo, str. 540, redovi 16-21 (pokazuje gde je bio udaran po telu i gde ima ožiljke).

da ga ni danas ne bi prepoznao.¹¹⁶ Suprotno tvrdnjama odbrane,¹¹⁷ on je objasnio da je do zaključka da je to optuženi došao na osnovu kape koju je optuženi nosio, njegove uloge i autoriteta nad drugim izvršiocima, i na osnovu nadimka.¹¹⁸ Tužilaštvo i odbrana su više puta tražili da se izjasni o tom pitanju, a svedok je davao dosledne odgovore i nije se pokolebao.

70. Pored toga, svedok je spremno precizirao u kojoj je meri upoznat s događajima, i bez oklevanja bi priznao kada nije znao ili se nije sećao određenih aspekata događaja.¹¹⁹ Pravio je jasnu razliku između onoga što je lično video i čuo¹²⁰ i onoga što je čuo od drugih lica. Konkretno, objasnio je da je od drugih lica čuo da je optuženi bio komandant u Zlašu.¹²¹

71. Važna je činjenica da se iskaz svedoka W03593 u mnogim aspektima podudara sa drugim verodostojnim i pouzdanim dokazima iznetim pred panel, kako pismenim dokazima, tako i svedočenjima, kao što je panel detaljno naveo u analizi dokaza. Na osnovu detalja iskaza koji su potkrepljeni i njihove eksplicitne prirode, panel zaključuje da je teško poverovati da je svedok W03593 izmislio opisane događaje ili da je u dosluhu s drugim svedocima uskladio svoj iskaz.

¹¹⁶ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 412, red 20, do str. 414, red 14; str. 420, redovi 13-21; T. 22. septembar 2021, javno, str. 583, red 19, do str. 585, red 3; T. 23. septembar 2021, javno, str. 695, redovi 21-25.

¹¹⁷ T. 14. septembar 2022, javno, str. 4712, redovi 6-23.

¹¹⁸ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 412, red 20, do str. 414, red 14; str. 420, redovi 13-21; str. 429, redovi 6-12; T. 22. septembar 2021, javno, str. 583, red 19, do str. 586, red 21; T. 22. septembar 2021, poverljivo, str. 651, redovi 15, do str. 657, red 9.

¹¹⁹ V. npr. **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 399, redovi 10-18; str. 405, redovi 6-12; str. 409, redovi 8-17; T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 431, redovi 11-16; T. 21. septembar 2021, javno, str. 511, red 6, do str. 512, red 4; str. 552, red 25, do str. 553, red 11; T. 21. septembar 2021, poverljivo, str. 517, redovi 3-13; T. 23. septembar 2021, javno, str. 697, red 12, do str. 698, red 3.

¹²⁰ V. npr. **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 413, red 12, do str. 414, red 14; str. 429, redovi 6-12 (gde objašnjava da je čuo kako optuženi izdaje naređenje i da je video da nosi crvenu kapu).

¹²¹ **W03593**: T. 22. septembar 2021, javno, str. 584, red 12-20; str. 586, redovi 10-21; T. 23. septembar 2021, javno, str. 695, redovi 21-25.

72. Mada postoje izvesne nedoslednosti između iskaza koji je svedok dao u sudnici i njegove izjave date [BRISANO], što je ustanovljeno tokom njegovog svedočenja, panel nalazi da one ne utiču na verodostojnost svedoka. Panel je te nedoslednosti detaljnije obradio u analizi dokaza.¹²²

73. Na kraju, panel napominje da je svedok povremeno oklevao da navede imena lica od kojih je dobio informacije o predmetnim događajima.¹²³ Panel smatra da to ne utiče na verodostojnost svedoka W03593. S obzirom na atmosferu straha i zastrašivanja na Kosovu, razumljivo je što svedok nije želeo da navede imena drugih lica, iz straha za njihovu bezbednost. Panel smatra da je to potkrepljeno činjenicom da je i svedok W01679, koji je bio izuzetno otvoren, u jednom trenutku oklevao da u prisustvu optuženog navede ime jednog lica, pa je rekao: „Možda nije toliko bitno navesti njegovo prezime. [...] vaš klijent bi mogao da uradi nešto. [BRISANO]. Ali ako je neophodno, mogu da ga dam sudijama, njegovo ime i prezime.“¹²⁴ Po mišljenju panela, oklevanje svedoka W03593 zasnovano je na strahu, a ne na nameri da sakrije informacije od panela.

74. Na osnovu navedenog, panel zaključuje da je svedok W03593 verodostojan, te se oslanja na njegov iskaz.

¹²² V. stav 553.

¹²³ **W03593**: T. 22. septembar 2021, poverljivo, str. 586, red 19, do str. 589, red 18 (v. naročito, str. 587, redovi 2-4: „Nisam došao da bih davao imena drugih ljudi. Došao sam da svedočim u svoje ime, a ne da pominjem druge“; str. 589, redovi 12-14: „Ne želim da pominjem nikoga od njih ovde. Dakle, nisam došao da pominjem imena drugih ljudi. Došao sam samo u svoje ime“).

¹²⁴ **W01679**: T. 5. oktobar 2021, poverljivo, str. 994, redovi 11-24.

4. Svedok W03594

75. Svedok W03594 dao je iskaz pred panelom od 12. do 14. oktobra 2021,¹²⁵ uz primenu zaštitnih mera u sudnici.¹²⁶

76. U svom svedočenju on opisuje kako je uhapšen od strane vojnika OVK i držan u zatočeništvu na imanju u Zlašu.

77. Svedok W03594 dao je uglavnom verodostojan opis svog hapšenja od strane OVK, zatočeništva na imanju u Zlašu, prisustva drugih zarobljenika na imanju u Zlašu i okolnosti pod kojima je pušten. Sve to dobro je potkrepljeno iskazima nekoliko drugih svedoka, kao i pismenim dokazima. Njegov iskaz je detaljan, eksplicitan i emotivan, što pokazuje da je svedočio o događajima koje je lično doživeo. Na primer, svedok pamti da je dana kada je odveden u Zlaš [BRISANO].¹²⁷ Drugi primer za to je njegovo potresno sećanje na to kako se osećao u zatvoru – kao životinja, ponižen, kao da više nije ljudsko biće: „To mi je bila druga smrt,” izjavio je.¹²⁸ Kada je reč o navedenim temama, svedok W03594 bio je otvoren i jasan, stavljao je do znanja kada nije znao ili nije mogao da se seti nečega u vezi s tim događajima, što ide u prilog njegovoj verodostojnosti.¹²⁹

¹²⁵ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1032-1092; T. 13. oktobar 2021, poverljivo, str. 1131-1224; T. 14. oktobar 2021, poverljivo, str. 1232-1275.

¹²⁶ KSC-BC-2020-05, F00053, sudija za prethodni postupak, *Second Decision on Specialist Prosecutor's Request for Protective Measures* /Druga odluka po zahtevu specijalizovanog tužioca za izricanje zaštitnih mera/ (nadalje: *Second Decision on Protective Measures*), 24. novembar 2020, strogo poverljivo i *ex parte*, stav 51(f). Poverljiva redigovana verzija izdata je istog dana.

¹²⁷ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1036, red 20, do str. 1037, red 14. Još jedan primer njegovog upečatljivog iskaza je svedočenje o mirisu stočnog izmeta u štali u kojoj je bio zatvoren; v. **W03594**: T. 13. oktobar 2021, javno, str. 1176, redovi 1-19.

¹²⁸ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1040, red 22, do str. 1041, red 4; T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1066, red 1, do str. 1067, red 7.

¹²⁹ V. npr. **W03594**: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1038, red 17, do str. 1039, red 11; str. 1040, redovi 16-21; T. 13. oktobar 2021, poverljivo, str. 1153, red 12, do str. 1154, red 3; str. 1200, redovi 6-14.

78. Međutim, njegovo svedočenje o načinu na koji se postupalo s njim i drugim zatvorenicima bilo je sasvim drugačije. Kada je govorio o ličnom iskustvu, svedok je rekao da su ga udarili samo jednom prilikom, da je udarac bio blag i da nije osetio nikakav bol.¹³⁰ Zatim, iako je potvrdio da je jednom odveden u prostoriju za saslušavanje iznad štale u kojoj je bio zatvoren,¹³¹ rekao je da je tamo imao prijateljski razgovor sa vojnicima OVK.¹³² Na pitanje o stanju drugih zatvorenika, odgovorio je da su bili u dobrom fizičkom stanju, mada su po leđima bili „malo crveni“, da niko od njih nije imao (druge) znake prebijanja i da nikoga nisu izvodili iz štale i zlostavljali.¹³³ Više puta tokom svedočenja, svedok W03594 se zahvaljivao vojnicima OVK koji su bili na imanju u Zlašu što su s njim postupali dobro („Zahvalan sam im danas za to što su sa mnom postupali na korektan, human način“) i izjavio da ih ne okrivljuje i da ih smatra braćom.¹³⁴

79. Iz sledećih razloga, panel zaključuje da iskaz svedoka W03594 o postupanju s njim i drugim licima u zatočeništvu nije verodostojan. Kao prvo, njegovo svedočenje nedvosmisleno pobijaju u potpunosti verodostojni i pouzdani iskazi svedoka W01679, W03593 i W04669, koji su opisali kako su oni sami, a i drugi zatvorenici, uključujući i W03594, svakodnevno prebijani na imanju u Zlašu.

80. Kao drugo, njegov iskaz je sam po sebi nedosledan i neuverljiv, s obzirom na ono što je ovaj svedok i sam priznao. Primeri za to su brojni, ali u nastavku sledi njih nekoliko: svedok W03594 je u sudnici naveo da se tokom zatočeništva bojavao za svoj

¹³⁰ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1067, red 8, do str. 1070, red 19; T. 13. oktobar 2021, poverljivo, str. 1190, red 14, do str. 1191, red 3.

¹³¹ V. stav 528 o prostoriji za saslušavanje.

¹³² **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1072, red 25, do str. 1075, red 25; str. 1080, red 3, do str. 1081, red 10; str. 1084, red 10, do str. 1089, red 13.

¹³³ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1049, red 19, do str. 1050, red 9; str. 1058, red 19, do str. 1065, red 25; str. 1076, red 5, do str. 1079, red 25; T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1053, red 18, do str. 1054, red 24; T. 13. oktobar 2021, poverljivo, str. 1189, redovi 2-23.

¹³⁴ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1049, redovi 19-25; str. 1089, red 4-13; T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1066, red 1, do str. 1067, red 7; str. 1081, red 4-6; str. 1085, redovi 3-6.

život jer nije znao šta će biti s njim: „Samo smo mislili [...] da li ćemo jutro dočekati živi.“¹³⁵ Slično tome, potvrdio je da se jedan od drugih zatvorenika, svedok W03593, toliko bojao pripadnika jedinice BIA da bi mu, čim bi neko otvorio vrata štale u kojoj su bili zatvoreni, „prišao tako blizu, samo što [mu] u prsa nije ušao,” tražeći njegovu zaštitu.¹³⁶ Po mišljenju panela, sasvim je neuverljivo da su zatvorenici bili toliko uplašeni ako je, kako tvrdi svedok W03594, s njima postupano dobro.¹³⁷

81. Kao treće, kada mu je predložena njegova ranija izjava tužilaštvu, koja u ključnim delovima često protivreči njegovom svedočenju u sudnici, svedok W03594 ili nije dao uverljiva objašnjenja ili je prosto poricao ono što je rekao ranije. Na primer, u izjavi tužilaštvu, svedok je rekao da je udaran „debelom gumenom palicom“, da su drugi zatvorenici takođe udarani u njegovom prisustvu i da je video „rupe“ na njihovim telima. Za jednog zatvorenika, [BRISANO], rekao je da je po celom telu bio toliko isprebijan da više nije mogao da se drži na nogama. Kada je suočen s tom izjavom u sudnici, svedok W03594 je promenio iskaz i rekao da to nije bila „debeli gumeni palica“ već „tanak drveni štap“, ¹³⁸ da drugi zatvorenici nisu bili udarani već da su „gurani“, ¹³⁹ i da nisu imali „rupe“ na telima već „duge linije“ na leđima.¹⁴⁰ [BRISANO],

¹³⁵ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1066, redovi 9-12; T. 13. oktobar 2021, javno, str. 1136, redovi 14-16.

¹³⁶ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1079, redovi 1-13.

¹³⁷ Drugi primeri za neuverljivost iskaza svedoka W03594 su izjava da je u štalu dopiralo dovoljno svetlosti iako je prozor bio zakovan daskama i njegov odgovor na pitanje da li je u štalu prodirala voda: „Ne, nije uopšte. Samo kad bi padala kiša. Ali čak i kad je padala kiša, voda nije prodirala“; **W03594**: T. 13. oktobar 2021, javno, str. 1178, redovi 10-22; str. 1185, red 24, do str. 1186, red 2.

¹³⁸ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1067, red 8, do str. 1070, red 19, gde se upućuje na 061016-TR-ET Part 4 RED1, str. 2, redovi 7-25 (kurziv dodat).

¹³⁹ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1070, red 20, do str. 1072, red 19, gde se upućuje na 061016-TR-ET Part 4 RED1, str. 6, red 23, do str. 7, red 8.

¹⁴⁰ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1062, red 13, do str. 1065, red 25, gde se upućuje na 061016-TR-ET Part 1 RED1, str. 26, redovi 13-14, and 061016-TR-ET Part 3 RED1, str. 7, redovi 22-23; T. 14. oktobar 2021, javno, str. 1266, red 24, do str. 1270, red 1, gde se upućuje na 061016-TR-ET Part 1 RED1, str. 26, redovi 13-14.

W03594 je isprva poricao svoju raniju izjavu tužilaštvu, da bi je kasnije, kada ga je tužilaštvo dodatno ispitivalo o tome, ipak potvrdio.¹⁴¹

82. Kao četvrto, na osnovu njegovog iskaza, ali i drugih dokaza predloženih panelu, očigledno je da se svedok W03594 plašio da inkriminiše optuženog ili druge bivše pripadnike OVK. W03594 je u sudnici izjavio da se boji čoveka koji je naložio da bude zatvoren jer „bi on i danas mogao da mi uradi nešto slično“.¹⁴² U svojoj ranijoj izjavi tužilaštvu, svedok W03594 je rekao da je „dobio poruke da pripazi, da ne pominje imena“, ali je to porekao kada mu je u sudnici predložena ta izjava.¹⁴³ Činjenicu da se svedok W03594 plašio potvrdio je [BRISANO].¹⁴⁴ Strah svedoka W03594 vidi se i iz njegovih izjava u sudnici kada je negirao optužujuće svedočenje koje je ranije dao tužilaštvu. U tom smislu, indikativne su sledeće izjave: „*Javno* izjavljujem da to nisam rekao“;¹⁴⁵ „Ovim *javno* izjavljujem da od svih koji su bili sa mnom u toj prostoriji, niko nije imao povrede na licu, glavi, udovima, kolenima, osim što su im leđa bila malo crvena.“¹⁴⁶ Nije manje bitna ni činjenica da optuženi lično poznaje svedoka W03594, [BRISANO].¹⁴⁷

83. S obzirom na navedeno, panel zaključuje da je svedok W03594 verodostojan u pogledu svog hapšenja od strane OVK, zatočeništva na imanju u Zlašu, prisustva drugih zatvorenika na tom imanju i okolnosti pod kojima je pušten na slobodu. Međutim, panel smatra da je svedok W03594 tokom celog iskaza umanjivao težinu

¹⁴¹ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1051, red 12, do str. 1054, red 5, gde se upućuje na 061016-TR-ET Part 3 RED1, str. 10, redovi 1-23; **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1058, redovi 8-18.

¹⁴² **W03594**: T. 14. oktobar 2021, javno, str. 1273, redovi 8-13.

¹⁴³ **W03594**: T. 14. oktobar 2021, javno, str. 1273, red 20, do str. 1274, red 8, gde se upućuje na 061016-TR-ET Part 6 RED1, str. 4, redovi 20-21.

¹⁴⁴ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 913, red 18, do str. 914, red 14.

¹⁴⁵ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1053, red 18 (kurziv dodat). Iako je svedok to izjavio na zatvorenoj sednici, po mišljenju panela važno je to što je u prisustvu optuženog pokušavao da umani intenzitet zlostavljanja.

¹⁴⁶ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1061, redovi 13-19 (kurziv dodat).

¹⁴⁷ **W03594**: T. 13. oktobar 2021, javno, str. 1210, redovi 13-15; T. 14. oktobar 2021, poverljivo, str. 1232, red 25, do str. 1233, red 2; str. 1239, red 7, do 1240, red 8.

postupaka kojima su on i drugi zatvorenici bili izloženi, i da je njegov iskaz potpuno suprotan iskazima drugih svedoka koji su bili zatvoreni na imanju u Zlašu, kao i njegovoj ranijoj izjavi tužilaštvu. Prema tome, panel zaključuje da njegovo svedočenje o načinu na koji je postupano sa zatvorenicima ima ograničenu dokaznu snagu, te se stoga na to svedočenje oslonio samo u meri u kojoj je ono potkrepljeno iskazima drugih svedoka, kao što je panel detaljno izneo u analizi dokaza.

5. Svedok W04669

84. Svedok W04669 dao je iskaz pred panelom 10. i 11. novembra 2021,¹⁴⁸ uz primenu zaštitnih mera u sudnici.¹⁴⁹

85. U svom svedočenju on opisuje kako je uhapšen od strane vojnika OVK i zatvoren na imanju u Zlašu, i o tome kakvim su postupcima bili izloženi on i drugi zatvorenici.

86. Panel nalazi da je svedočenje svedoka W04669 verodostojno u glavnim delovima. Tokom celog ispitivanja on je bio otvoren, jasan, sažet i dosledan. Njegov iskaz je pun detalja, eksplicitan i ispričan emotivno, što pokazuje da je svedočio o događajima koje je lično iskusio. Na primer, podrobno je i iskreno opisao kako je zlostavljan (po kojim delovima tela je udaran, i kako i čime je udaran).¹⁵⁰ Svedok je takođe izneo veoma potresno sećanje kako je žrtva ubistva bila „crna od batinanja“ i

¹⁴⁸ **W04669**: T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1389-1498; T. 11. novembar 2021, poverljivo, str. 1503-1586.

¹⁴⁹ Second Decision on Protective Measures, stav 51(f).

¹⁵⁰ **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1443, red 11, do str. 1446, red 7. V. takođe dalje primere u kojima svedok W04669 iznosi detalje koji ukazuju na ličnu prirodu njegovog iskaza: **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1425, redovi 18-21 (gde navodi da pamti da su saslušanja vođena noću zato što je „tamo bila jedna sijalica. Sijalica je bila upaljena kada bi nas saslušavali“); T. 10. novembar 2021, javno, str. 1399, red 21, do str. 1403, red 22 (gde navodi detalje o obuci koju su on i drugi imali u Zlašu); T. 10. novembar 2021, javno, str. 1411, redovi 22-23 (gde navodi da su mu, kada je stigao na imanje u Zlašu, vojnici OVK oduzeli pertle, što je detalj koji pamti i svedok W01679, kako je navedeno gore u tekstu); T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1418, red 15, do str. 1419, red 5.

„otekla“, i kako je „vrištala od bola.“¹⁵¹ Njegov upečatljiv opis psihičkih posledica koje je pretrpeo videvši da je žrtva ubistva teško pretučena i straha da bi i njega mogla zadesiti ista sudbina dodatno potvrđuje da je svedok opisao lično proživljeno iskustvo.¹⁵²

87. Pored toga, svedok W04669 se vidno trudio da dâ tačan opis događaja i jasno je stavljao do znanja svaki put kada ne bi mogao da se seti određenih pojedinosti,¹⁵³ pri čemu je razlikovao događaje kojima je lično prisustvovao od onih o kojima je čuo od drugih lica.¹⁵⁴ Davanje iskaza svedok je završio rekavši: „Dvadeset dve godine je prošlo i ja se izvinjavam ako nisam mogao da opišem stvari detaljno. Govorio sam samo o onome čega se lično sećam, onome što sam lično video i onome što mi je ostalo u pamćenju iz tog vremena.“¹⁵⁵

88. Svedok W04669 je bio odmeren i suzdržan, što takođe ide u prilog njegovoj verodostojnosti. Na primer, kada je ispitivan o tome kako je bio zlostavljan, jasno je naveo da su ga saslušavali i tukli samo jednom prilikom.¹⁵⁶ Značajno je to što iskaz svedoka W04669 potvrđuju drugi dokazi, kako dokumentarni, tako i svedočenja, kao što je panel naveo u analizi dokaza.

89. Panel je svestan da postoje izvesne nepodudarnosti između iskaza koji je svedok W04669 dao u sudnici i izjave koju je dao tužilaštvu. Konkretno, W04669 je u sudnici rekao da su u jedinici BIA dva lica bila poznata pod imenom „Calji“, što je u

¹⁵¹ **W04669**: T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1432, redovi 1-8; T. 10. novembar 2021, javno, str. 1434, redovi 1-9; v. takođe T. 10. novembar 2021, javno, str. 1430, redovi 4-19.

¹⁵² **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1441, redovi 1-10; str. 1468, redovi 7-16.

¹⁵³ **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1395, red 24, do str. 1396, red 2; str. 1397, redovi 1-8; str. 1402, redovi 17-20; str. 1449, redovi 7-22; str. 1463, red 3, do str. 1464, red 20; str. 1455, red 15, do str. 1456, red 16; T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1412, redovi 19-25; str. 1416, red 14, do str. 1417, red 2.

¹⁵⁴ **W04669**: T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1417, red 11, do str. 1418, red 14.

¹⁵⁵ **W04669** : T. 11. novembar 2021, str. 1585, redovi 14-18.

¹⁵⁶ **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1445, redovi 7-16; str. 1449, redovi 2-4.

suprotnosti s izjavom koju je dao tužilaštvu, a koja mu je predložena u sudnici.¹⁵⁷ Panel tom delu iskaza W04669 nije pridao velik značaj jer nema drugih dokaza koji bi to potvrdili a svedok nije dao uverljivo objašnjenje za tu nepodudarnost. Pored toga, panelu su predloženi verodostojni i pouzdani dokazi da je u jedinici BIA optuženi bio jedino lice poznato pod nadimkom „Calji” ili „Salji”, kao što je panel detaljno objasnio u analizi dokaza.¹⁵⁸ Ti dokazi potiču, između ostalog, od bivših pripadnika OVK, odnosno jedinice BIA, uključujući i samog optuženog,¹⁵⁹ koji imaju više saznanja o jedinici BIA nego svedok W04669. Imajući to u vidu, panel zaključuje da ova nepodudarnost zbog svoje ograničene i izolovane prirode ne utiče na ukupnu verodostojnost svedoka W04669.

90. Na osnovu navedenog, panel zaključuje da je svedok W04669 verodostojan, te se oslanja na njegov iskaz, uz ogradu iznetu gore.

6. [BRISANO] W04676, W04391, W04390, W04674, W04712 i W04648

91. [BRISANO]. Svedoci W04676, W04391, W04390 i W04674 svedočili su pred panelom uz primenu zaštitnih mera u sudnici,¹⁶⁰ 17-18. novembra 2021,¹⁶¹ 22-23. novembra 2021,¹⁶² 24. novembra 2021,¹⁶³ odnosno 13-14. decembra 2021.¹⁶⁴ Pismena izjava svedoka W04712 prihvaćena je umesto iskaza prema pravilu 153 Pravilnika.¹⁶⁵

¹⁵⁷ **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1472, red 18, do str. 1484, red 14.

¹⁵⁸ V. stavove 340, 541, 551-552.

¹⁵⁹ **Gospodin Mustafa**: 069404-TR-ET Part 8, str. 8, redovi 2-7.

¹⁶⁰ First Decision on Protective Measures, stav 39(c); Second Decision on Protective Measures, stav 51(f).

¹⁶¹ **W04676**: T. 17. novembar 2021, poverljivo, str. 1594-1677; T. 18. novembar 2021, poverljivo, str. 1686-1716.

¹⁶² **W04391**: T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1729-1788; T. 23. novembar 2021, poverljivo, str. 1794-1847.

¹⁶³ **W04390**: T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1859-1915.

¹⁶⁴ **W04674**: T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1929-2004; T. 14. decembar 2021, poverljivo, str. 2008-2022.

¹⁶⁵ [Decision Admitting W04712's Written Statements](#), stav 37(b).

Pismene izjave svedoka W04648 prihvaćene su prema pravilu 155 Pravilnika umesto iskaza jer je taj svedok preminuo.¹⁶⁶

92. Svedočenje tih šest svedoka odnosi se na okolnosti pod kojima je žrtva ubistva uhapšena (mada se u suštini radi o dokazima iz druge ruke), [BRISANO], potragu za njegovim posmrtnim ostacima i posetu imanju u Zlašu u [BRISANO] 1999, [BRISANO] i, konačno, [BRISANO].¹⁶⁷ Budući da su svih šest svedoka [BRISANO] i da su svedočili o istim događajima, panel će doneti skupnu ocenu njihove verodostojnosti.

93. Svedoci su u velikoj meri bili dosledni u svojim svedočenjima, a i pored toga što su u bliskom srodstvu, panel nije uočio naznake za to da su u dosluhu. Iako su svedočili o istim činjenicama, opisivali su događaje iz različitih uglova i navodili različite pojedinosti, drukčijim rečima. Iz toga se vidi da oni nisu usklađivali iskaze ili učili napamet o čemu će svedočiti. Panel takođe nije uočio nikakve podsticaje niti motive da iznose laži ili kriju, izmišljaju ili iskrivljuju informacije.

94. Dalje, njihova svedočenja bila su jasna i spontana. Sadržala su mnoštvo detalja (kao što su imena lokacija i lica) i detaljnih opisa, na osnovu čega se panel uverio da su svedoci govorili o lično proživljenim iskustvima.¹⁶⁸ U slučajevima kada su davali informacije o događajima kojima nisu lično prisustvovali, pravili su jasnu razliku

¹⁶⁶ [Decision Admitting W04648's Written Statements](#), stav 16(b).

¹⁶⁷ [BRISANO]; **W04390**: T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1900, redovi 7-11; **W04674**: T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1935, red 9, do str. 1936, red 2; str. 1940, redovi 10-25.

¹⁶⁸ Na primer, svedokinja **W04676** pamti [BRISANO] doneli kovčeg, belu plastičnu kesu, rukavice i šal; v. **W04676**: T. 17. novembar 2021, poverljivo, str. 1606, red 22, do str. 1607, red 3. Ona je, osim toga, detaljno opisala odeću na telu žrtve ubistva prilikom ekshumacije [BRISANO]; v. **W04676**: str. 1653, red 15, do str. 1654, red 6; str. 1661, red 14, do str. 1662, red 25. Svedok **W04391** pamti da su zatvorenici [BRISANO] bili iscrpljeni, prljavi, neokupani i da su na licima imali tragove batinanja i zlostavljanja; v. **W04391**: T. 22. novembar 2021, javno, str. 1744, redovi 10-19. V. takođe **W04390**: T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1867, red 2, do str. 1870, red 20; str. 1872, red 20, do str. 1873, red 7; **W04712**: 077816-TR-ET Part 1 RED1, str. 8, red 17, do str. 10, red 2; **W04674**: T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1935, red 9, do str. 1936, red 2; str. 1940, redovi 10-25.

između takvih događaja i onih koje su lično doživeli, a to su često činili samoinicijativno, bez potrebe da im se postave dodatna pitanja.¹⁶⁹ Svedoci su vidno nastojali da daju tačne iskaze i blagovremeno bi stavljali do znanja ako nešto ne znaju ili ako ne mogu da se sete nekih detalja,¹⁷⁰ i umešali bi se da bi dali dodatne informacije kada su bili u mogućnosti.¹⁷¹

95. [BRISANO].¹⁷² [BRISANO].¹⁷³

96. Panel je primetio izvesne nepodudarnosti u iskazima odnosno pismenim izjavama ovih šest svedoka. [BRISANO]. Ipak, panel smatra da se te nepodudarnosti ne odražavaju na opštu verodostojnost svedokâ, imajući u vidu (i) protok vremena od datih događaja, (ii) [BRISANO], (iii) činjenicu da svedoci govore o događajima iz različitih uglova,¹⁷⁴ (iv) njihovu starosnu dob u inkriminisanom periodu¹⁷⁵ i (v) činjenicu da u nekim slučajevima iznose dokaze iz druge ruke.¹⁷⁶ U krajnjoj liniji, iskazi

¹⁶⁹ V. npr. **W04391**: T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1735, red 17, do str. 1736, red 10; **W04712**: 077816-TR-ET Part 1 RED1, str. 10, red 3, do str. 11, red 2; **W04674**: T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1933, redovi 5-13; str. 1943, red 16, do str. 1944, red 18; str. 1992, red 7, do str. 1993, red 9.

¹⁷⁰ V. npr. **W04676**: T. 17. novembar 2021, poverljivo, str. 1601, red 7, do str. 1602, red 4; str. 1646, redovi 1-8; str. 1651, red 15, do str. 1652, red 5; str. 1664, red 2, do str. 1665, red 23; **W04391**: T. 23. novembar 2021, poverljivo, str. 1819, red 6, do str. 1820, red 3; **W04390**: T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1864, redovi 10-13; str. 1873, redovi 8-23; **W04674**: T. 13. decembar 2021, javno, str. 1994, redovi 23-24.

¹⁷¹ **W04391**: T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1744, red 25, do str. 1745, red 4.

¹⁷² **W04676**: T. 17. novembar 2021, poverljivo, str. 1633, red 3, do str. 1635, red 15; str. 1641, red 24, do str. 1643, red 10; **W04391**: T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1763, red 24, do str. 1764, red 12; str. 1786, redovi 3-10; **W04390**: T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1882, redovi 9-25; str. 1893, red 14, do str. 1894, red 11; **W04674**: T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1945, redovi 10-21; str. 1965, red 21, do str. 1969, red 5.

¹⁷³ **W04676**: T. 17. novembar 2021, poverljivo, str. 1667, red 14, do str. 1669, red 17; **W04674**: T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1977, red 6, do str. 1978, red 22.

¹⁷⁴ Na primer, svedokinja W04390 objašnjava da [BRISANO], ali da s njima nije provela mnogo vremena: „Nisam pričala s njima. Nisam se zadržala s njima. [BRISANO]. Nisam pričala s njima“; v. **W04390**: T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1906, red 17, do str. 1907, red 4. To je moguće objašnjenje za izvesne razlike u odnosu na iskaz svedoka W04391.

¹⁷⁵ Na primer, svedokinja W04390 je tada imala 21 godinu [BRISANO]; v. **W04390**: T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1859, red 16; str. 1882, redovi 9-23.

¹⁷⁶ Na primer, W04674 i W04712 donekle su različito od W04390 i W04391 opisali susret sa W04600 [BRISANO]. Međutim, za razliku od W04390 i W04391, ni W04674 ni W04712 nisu prisustvovali tom susretu, već su o njemu saznali [BRISANO], što bi moglo da objasni razlike u iskazima; v. **W04674**: T.

i izjave ovih svedoka suštinski se podudaraju. Panel je razmotrio navedene nedoslednosti u okviru analize dokaza, u meri u kojoj je to neophodno za donošenje činjeničnih zaključaka.

97. U tom kontekstu, panel je posebnu pažnju obratio na izjave svedoka W04648, uključujući, između ostalog, nekoliko izjava [BRISANO] i jednu izjavu bez datuma i potpisa,¹⁷⁷ u kojima postoje vidljive nepodudarnosti u pogledu datuma i lica koja su bila prisutna prilikom određenih susreta.¹⁷⁸ Panel smatra da te nepodudarnosti ne utiču na opštu verodostojnost svedoka W04648, imajući u vidu (i) da je bio u poodmaklim godinama u vreme kada je dao te izjave, (ii) [BRISANO], (iii) [BRISANO], (iv) [BRISANO],¹⁷⁹ i (v) činjenicu da mu je prilikom pisanja jedne od izjava (naime, one bez potpisa i datuma) pomagalo drugo lice (svedok W04391), što je svedok W04391 i potvrdio u sudnici i što je uočljivo u samom dokumentu, jer se jasno vide napomene trećeg lica.¹⁸⁰

98. Međutim, panel se nije oslonio: (i) ni na jedan deo izjave svedoka W04648 bez potpisa i datuma,¹⁸¹ kao ni (ii) na informacije iz njegove izjave [BRISANO] da su žrtvu ubistva „kidnapovali i ubili [...] [BRISANO].“ [BRISANO].¹⁸² Te informacije su kao netačne osporili drugi, pouzdaniji dokazi iz spisa, kako je panel detaljno objasnio u

13. decembar 2021, poverljivo, str. 1982, redovi 11-21; **W04712**: 077816-TR-ET Part 1 RED1, str. 12, red 8, do str. 13, red 15; **W04390**: T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1867, redovi 2-25; **W04391**: T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1738, red 6, do str. 1739, red 11.

¹⁷⁷ Ta izjava bez potpisa i datuma deo je izjave [BRISANO]; v. strane SPOE00128339-00128343 izjave [BRISANO], SPOE00128333-00128343 RED1. Ta ista izjava bez potpisa i datuma nalazi se i na stranama SPOE00130686-00130687 u dokumentu SPOE00130685-00130687 RED1.

¹⁷⁸ **W04648**: SPOE00128333-00128343 RED1; SPOE00128158-00128162 RED1; SPOE00128087-00128091 RED1; SPOE00128061-00128064 RED1; SPOE00128069-00128086 RED1; SPOE00130685-00130687 RED1.

¹⁷⁹ **W04648**: SPOE00128069-00128086, str. SPOE00128074 (gde se navodi: „[BRISANO]“).

¹⁸⁰ **W04391**: T. 23. novembar 2021, poverljivo, str. 1808, redovi 7-10; str. 1815, redovi 14-15 (gde svedok potvrđuje: „To izjava koju smo napisali moj otac i ja“); **W04648**: SPOE00128333-00128343 RED1, str. SPOE00128339-00128343; SPOE00130685-00130687 RED1, str. SPOE00130686-00130687.

¹⁸¹ Prema tome, panel se nije oslonio na str. SPOE00128339-00128343 izjave date UNMIK-u, dokument SPOE00128333-00128343 RED1, koji sadrži tu izjavu bez potpisa i datuma. Panel se takođe nije oslonio ni na str. SPOE00130686-00130687 dokumenta SPOE00130685-00130687 RED1, koji sadrži istu izjavu.

¹⁸² **W04648**: SPOE00128333-00128343 RED1, str. SPOE00128333.

analizi dokaza. Druge netačnosti ne odnose se na bitna pitanja. Svedočenje W04648 o [BRISANO] dosledno je u svim njegovim izjavama i u dovoljnoj meri je potvrđeno drugim podudarnim dokazima.

99. Imajući sve to u vidu, panel smatra da je svih šest svedoka verodostojno, te se oslanja na njihova svedočenja, kako je objašnjeno u analizi dokaza, uz navedenu ogradu koja se odnosi na manje delove iskaza svedoka W04648.

7. Svedok W04600

100. Svedok W04600 dao je iskaz pred panelom 23, 24. i 27. septembra 2021,¹⁸³ uz primenu zaštitnih mera¹⁸⁴ i nakon što je, u skladu s pravilom 151(3) Pravilnika, dobio garancije u pogledu zaštite od samooptuživanja.¹⁸⁵

101. Svedok W04600 bio je pripadnik OVK, a u inkriminisanim periodu [BRISANO].¹⁸⁶ On je svedočio o organizaciji OVK u OZ Lab, [BRISANO] i jedinice BIA, komandnom kadru jedinice BIA i njenoj bazi u Zlašu i, što je još bitnije, okolnostima pod kojima je [BRISANO].

102. Panel smatra da je svedočenje svedoka W04600 načelno verodostojno u glavnim delovima. Kao prvo, sve vreme dok su ga ispitivale strane u postupku i zastupnik žrtava, bio je uglavnom iskren, otvoren i jasan. Panel ne gubi iz vida to da je svedok otvoreno priznao da su on i pripadnici OVK, [BRISANO]¹⁸⁷ [BRISANO], što je po njega veoma inkriminišuće i čega je on bio svestan.¹⁸⁸

¹⁸³ **W04600**: T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 710-743; T. 24. septembar 2021, poverljivo, str. 747-822; T. 27. septembar 2021, poverljivo, str. 825-850.

¹⁸⁴ First Decision on Protective Measures, stav 39(c).

¹⁸⁵ Oral order /Usmeni nalog/, T. 20. septembar 2021, javno, str. 489, red 14, do str. 490, red 11. **W04600**: T. 23. septembar 2021, javno, str. 706, red 10, do str. 707, red 13.

¹⁸⁶ **W04600**: T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 712, red 9, do str. 713, red 10.

¹⁸⁷ **W04600**: T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 725, redovi 8-15.

¹⁸⁸ V. **W04600**: T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 769, red 5, do str. 773, red 9 (gde navodi, između ostalog, da je rekao optuženom: „[BRISANO]“).

103. Kao drugo, njegov iskaz ima jasnu strukturu i pun je detalja, što pokazuje da je svedočio o događajima koje je lično proživeo. Na primer, detaljno je i hronološki opisao okolnosti i sled događaja prilikom hapšenja žrtve ubistva, obuhvativši naređenje koje je dobio, vozilo koje je koristio, na kojim mestima ga je tražio i s kim je i o čemu razgovarao, uključujući i [BRISANO].¹⁸⁹

104. Kao treće, svedok W04600 je tokom svedočenja panelu spremno davao do znanja koji je stepen njegovih saznanja, a koje pojedinosti ne zna, odnosno kojih ne može da se seti.¹⁹⁰ Vidljivo se trudio da pruži tačne informacije i davao je pojašnjenja i bez dodatnih pitanja.¹⁹¹

105. Kao četvrto, iskaz svedoka W04600 potkrepljuju svedok W04603 i, uz ogradu koja je navedena niže u tekstu, neki od članova porodice žrtve ubistva.

106. Međutim, panel je uveren da je svedok W04600 povremeno davao neuverljive iskaze o izvesnim susretima [BRISANO], što je detaljnije obrađeno u analizi dokaza.¹⁹² Svedok je takođe nastojao da umani svoju ulogu u okolnostima koje se odnose na [BRISANO], [BRISANO].¹⁹³ Panel smatra da je njegov (ublaženi) opis događaja posledica toga što je [BRISANO]. Prema proceni panela, svedok W04600 je, i pored datih garancija protiv samoopuživanja, očigledno nerado svedočio o svojim postupcima i nastojao je da zaštiti svoje interese, a da istovremeno ispuni zakletvu da će govoriti istinu. Panel se stoga oslonio na delove iskaza svedoka W04600 koji se

¹⁸⁹ **W04600**: T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 722, red 24, do str. 733, red 16; str. 729, red 4, do str. 740, red 24; v. takođe crteže koje je izradio svedok, REG00-003, REG00-004, REG00-005.

¹⁹⁰ V. npr. **W04600**: T. 23. septembar 2021, javno, str. 715, red 23, do str. 716, red 11; str. 719, redovi 1-5; str. 721, redovi 11-14; T. 24. septembar 2021, javno, str. 750, redovi 4-25; str. 763, redovi 15-19.

¹⁹¹ **W04600**: T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 728, redovi 6-8 (gde samoinicijativno objašnjava da ga jedan od vojnika koji je s njim bio na početku nije pratio do samog Zlaša); T. 24. septembar 2021, poverljivo, str. 766, redovi 4-15; str. 768, redovi 7-12; str. 793, red 9, do str. 794, red 19.

¹⁹² V. stav 597; **W04600**: T. 24. septembar 2021, poverljivo, str. 759, red 9, do str. 761, red 25.

¹⁹³ V. stav 463; **W04600**: T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 725, redovi 1-7 (kada je tužilaštvo navelo da je svedoku W04600 [BRISANO]."); str. 727, redovi 10-20; T. 24. septembar 2021, poverljivo, str. 803, red 25, do str. 804, red 19.

odnose na [BRISANO] samo ukoliko su ti detalji potkrepljeni [BRISANO], kako je panel izneo u analizi dokaza.

107. Imajući u vidu navedeno, panel zaključuje da je svedok W04600 verodostojan, te se oslanja na njegov iskaz u meri u kojoj je opisano u prethodnim stavovima.

8. Svedok W04603

108. Svedok W04603 dao je iskaz pred panelom 2. i 3. novembra 2021,¹⁹⁴ uz primenu zaštitnih mera u sudnici.¹⁹⁵

109. Svedok W04603 bio je pripadnik OVK, a u inkriminisanom periodu [BRISANO].¹⁹⁶ [BRISANO]. Njegovo svedočenje uglavnom se odnosilo na te događaje.

110. Panel smatra da je svedok W04603 načelno verodostojan. Svedok je bio otvoren i priznao je [BRISANO], što je po njega veoma inkriminišuće.¹⁹⁷ U sudnici je izrazio kajanje [BRISANO]: „Bilo mi je mnogo krivo. [...] [BRISANO],“ što takođe doprinosi verodostojnosti njegovog iskaza.¹⁹⁸ Važno je imati u vidu da su ključne delove njegovog iskaza, uključujući i detalje [BRISANO], potvrdili iskazi [BRISANO], kako je izneto u analizi dokaza.

111. Panel konstatuje [BRISANO] W04600, umanjio ozbiljnost okolnosti [BRISANO].¹⁹⁹ Prema mišljenju panela, njegov (ublaženi) opis događaja posledica je toga [BRISANO]. Na taj deo iskaza svedoka W04603 panel se oslonio samo u meri u kojoj je on potkrepljen [BRISANO], kako je panel izneo u analizi dokaza. Međutim,

¹⁹⁴ **W04603**: T. 2. novembar 2021, poverljivo, str. 1289-1352; T. 3. novembar 2021, poverljivo, str. 1358-1377.

¹⁹⁵ Second Decision on Protective Measures, stav 51(f).

¹⁹⁶ **W04603**: T. 2. novembar 2021, poverljivo, str. 1289, red 24, do str. 1291, red 7.

¹⁹⁷ **W04603**: T. 2. novembar 2021, poverljivo, str. 1296, red 9, do str. 1305, red 18.

¹⁹⁸ **W04603**: T. 2. novembar 2021, javno, str. 1313, red 25, do str. 1314, red 15; T. 3. novembar 2021, poverljivo, str. 1368, red 19, do str. 1370, red 18.

¹⁹⁹ V. stav 463; **W04603**: T. 2. novembar 2021, poverljivo, str. 1302, red 17, do str. 1303, red 17; T. 3. novembar 2021, poverljivo, str. 1368, redovi 13-18.

panel je mišljenja da taj aspekt njegovog svedočenja ne utiče na njegovu ukupnu verodostojnost.

112. S obzirom na navedeno, panel zaključuje da je svedok W04603 verodostojan, te se oslanja na njegov iskaz u meri preciziranoj u prethodnim stavovima.

9. Fatmir Sopi (W04485)

113. Fatmir Sopi (u daljem tekstu: g. F. Sopi) dao je iskaz pred panelom 18. i 19. januara 2022, bez primene zaštitnih mera.²⁰⁰

114. Gospodin F. Sopi bio je pripadnik OVK pre i tokom inkriminisanog perioda.²⁰¹ Učestvovao je u formiranju 153. brigade (u OZ Lab), čiji se štab nalazio u njegovoj kući u Zlašu približno od februara 1999. do marta 1999.²⁰² Gospodin F. Sopi bio je na različitim komandnim položajima u brigadi: prvo kao lice zaduženo za civilnu zaštitu, a kasnije kao zamenik komandanta brigade.²⁰³ Njegov iskaz odnosio se na strukturu i komandovanje u 153. brigadi, strukturu i komandovanje u jedinici BIA, bazu jedinice BIA u Zlašu, ulogu optuženog, ovlašćenja optuženog u odnosu na bazu i pripadnike jedinice BIA, njegovo prisustvo u Zlašu i mogućnost da su u Zlašu držani i zlostavljani zatvorenici.

115. Panel smatra da je g. F. Sopi načelno verodostojan, posebno u pogledu strukture i operacija OVK u okolini Zlaša i uloge optuženog, njegovih ovlašćenja u odnosu na jedinicu BIA i prisustva u Zlašu u inkriminisanom periodu. Gospodin F. Sopi je spremno odgovarao na pitanja o tim temama i, uopšte uzev, pružao jasne i uverljive

²⁰⁰ **Gospodin F. Sopi:** T. 18. januar 2022, poverljivo, str. 2031-2123; T. 19. januar 2022, poverljivo, str. 2128-2182.

²⁰¹ **Gospodin F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2032, red 20, do str. 2033, red 4.

²⁰² **Gospodin F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2033, red 8, do str. 2035, red 2; str. 2043, red 23, do str. 2044, red 3.

²⁰³ **Gospodin F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2036, redovi 6-25; T. 19. januar 2022, javno, str. 2164, redovi 2-6.

informacije.²⁰⁴ Izneo je jedinstvene i detaljne pojedinosti zasnovane na saznanjima iz prve ruke koja je stekao u svojstvu pripadnika OVK s visokim činom koji je bio na izvoru informacija. Na primer, g. F. Sopi je svedočio o sastanku koji je održan u njegovoj kući u februaru 1999, kada je zvanično formirana 153. brigada, i naveo imena prisutnih lica i onih koji su imenovani u komandu brigade.²⁰⁵ S obzirom na to da je u inkriminisanim periodu i on bio raspoređen u Zlašu, panel smatra da je njegovo svedočenje zasnovano na ličnim saznanjima i iskustvu.

116. Gospodin F. Sopi je bio dosledan tokom unakrsnog ispitivanja.²⁰⁶ Nije odavao utisak da ima razloga ili motiva da izmišlja informacije ili da date okolnosti prikazuje u lepšem svetlu.

117. Važno je napomenuti da je njegovo svedočenje o navedenim pitanjima konzistentno i da odgovara iskazima drugih svedoka, kako bivših pripadnika OVK tako i svedoka o izvršenim zločinima, pa i samog optuženog, kako je panel detaljno objasnio u analizi dokaza – što sve ide u prilog verodostojnosti g. F. Sopija.²⁰⁷

118. Međutim, g. F. Sopi je zauzimao neprijateljski stav i okolišao je s odgovorima na pitanja o svojoj upućenosti u zatvaranje i/ili zlostavljanje lica u Zlašu. Na primer, izjavio je da nikada nije čuo da je neko bio zatvoren u Zlašu i da je „uveren da niko

²⁰⁴ V. npr. **g. F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2036, redovi 24-25; str. 2059, redovi 7-16; str. 2074, red 15, do str. 2075, red 24; str. 2076, redovi 12-13.

²⁰⁵ **Gospodin F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2034, red 9, do str. 2036, red 13.

²⁰⁶ V. npr. pitanja o pripadnicima jedinice BIA: **g. F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2077, redovi 8-18; T. 19. januar 2022, poverljivo, str. 2133, redovi 17-21.

²⁰⁷ Na primer, g. F. Sopi je izjavio da je jedinica BIA kao bazu koristila jednu kuću u selu koju je OVK ustupio jedan lokalni stanovnik, što je potvrdio i optuženi; v. **g. F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2048, redovi 5-13; str. 2088, red 25, do str. 2089, red 19; **g. Mustafa**: 069404-TR-ET, Part 3, str. 20, redovi 8-16. Gospodin F. Sopi je takođe naveo da je Nazif Musliju (s nadimkom Tabuti) bio pripadnik jedinice BIA, što se poklapa sa iskazom Sejdića Veseljića, isto pripadnika OVK, i nekih svedoka o izvršenim zločinima, koji su identifikovali Tabutića kao jednog od vojnika koji ih je zlostavljao; v. **g. F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2077, redovi 16-18; T. 19. januar 2022, poverljivo, str. 2133, redovi 17-21; **Mr Veselji**: T. 25. januar 2022, javno, str. 2202, redovi 10-12; stavovi 543-544, 555 niže u tekstu.

nije bio [zatvoren]”.²⁰⁸ Rekao je da sa optuženim nikada nije razgovarao na temu „špijuna i kolaboracionista“, a na pitanje da li je čuo da je neko bio zlostavljan u Zlašu, odgovorio je: „To me zasmjava zato što je nemoguće. Tako nešto nije moglo da se dogodi. Ne samo u Zlašu, već nigde drugde.”²⁰⁹

119. Svedokovu kategoričku tvrdnju da je u Zlašu nije bilo zatvaranja i zlostavljanja nedvosmisleno opovrgavaju međusobno saglasni iskazi više svedoka, pismeni dokazi, pa i sâm optuženi, koji je tužilaštvu izjavio da je znao da su u aprilu 1999. vojnici, a moguće i civili, bili zatvoreni u bazi jedinice BIA u Zlašu.²¹⁰ S obzirom na njegov visoki položaj i prisustvo u Zlašu u inkriminisanim periodu, panel smatra da je neuverljivo da g. F. Sopi nije čuo ili znao da su u Zlašu lica bar zatvarana, ako ne i mučena.

120. Osim toga, panel smatra da je indikativno to što je tokom ispitivanja o toj temi g. F. Sopi naglasio da je nemoguće da su OVK ili optuženi ikoga zlostavljali zato što je OVK vodila „oslobodilački rat“ i zato što je i sâm optuženi nekad bio politički zatvorenik. Ako je bilo zlostavljanja, rekao je g. F. Sopi potom, „to su vršile srpske snage kada su bile u Zlašu,”²¹¹ mada je kasnije prilikom svedočenja demantovao sam sebe, rekavši: „Ne znam [šta su Srbi radili na imanju u Zlašu] zato što mi to nismo ni mogli da znamo. Znali smo samo da su spalili sve kuće.”²¹²

121. Sadržaj njegovih odgovora i način na koji je odgovarao na tu vrstu pitanja pokazuju da je g. F. Sopi strateški usmeravao svoj iskaz tako da zaštiti optuženog, s

²⁰⁸ **Gospodin F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2107, redovi 15-19; str. 2114, redovi 11-17.

²⁰⁹ **Gospodin F. Sopi:** T. 19. januar 2022, javno, str. 2161, redovi 14-22; str. 2162, red 23, do str. 2163, red 2.

²¹⁰ V. činjenične zaključke panela o proizvoljnom lišavanju slobode (tačka 1), surovom postupanju i mučenju (tačke 2 i 3); **g. Mustafa:** 069404-TR-ET Part 7, str. 15, redovi 7-15.

²¹¹ **Gospodin F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2162, redovi 3-18.

²¹² **Gospodin F. Sopi:** T. 19. januar 2022, javno, str. 2177, redovi 4-5.

kojim je u inkriminisanom periodu bio u redovnom kontaktu.²¹³ Gospodin F. Sopi je takođe pokušao da zaštititi jedinicu BIA, a i OVK generalno, s obzirom na to da je 153. brigada, u kojoj je bio i on, u to vreme bila stacionirana u Zlašu. Svedok je tako nameravao da nametne svoje tumačenje događaja i ospori sve navode kojima se OVK optužuje za zlostavljanje ili druga nedela. To u velikoj meri umanjuje značaj koji bi se inače mogao pridati njegovom svedočenju o ovom pitanju.

122. Na osnovu navedenog, panel zaključuje da je svedočenje g. F. Sopi o strukturi i operacijama OVK u okolini Zlaša, ulozi optuženog u jedinici BIA i njegovim ovlašćenjima i prisustvu optuženog u Zlašu u inkriminisanom periodu, uopšte uzev, verodostojno, te se na njega oslanja. Nasuprot tome, panel ne pridaje nikakvog značaja njegovom svedočenju o zatvaranju i zlostavljanju zatvorenika u Zlašu.

10. Sejdi Veselji (W04484)

123. Sejdi Veselji (u daljem tekstu: g. Veselji) svedočio je pred panelom 25. januara 2022, bez primene zaštitnih mera.²¹⁴

124. Gospodin Veselji bio je pripadnik OVK pre i tokom inkriminisanog perioda.²¹⁵ Bio je zamenik komandanta 153. brigade,²¹⁶ s rasporedom u Zlašu, između ostalog, i u kući g. F. Sopi, u kojoj je približno od februara 1999. do marta 1999.²¹⁷ bio smešten štab 153. brigade. Gospodin Veselji je bio i instruktor u regrutnom centru koji se nalazio u zgradi škole u Zlašu.²¹⁸ Gospodin Veselji je svedočio o funkcionisanju 153. brigade, odnosu 153. brigade i jedinice BIA, bazi jedinice BIA u Zlašu, svojim

²¹³ **Gospodin F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2155, redovi 15-19 („Video sam ga mnogo puta. Bili smo saborci. Bili smo raspoređeni na istom položaju [...] imali smo redovne sastanke. Redovno sam se sastajao s njim”).

²¹⁴ **Gospodin Veselji:** T. 25. januar 2022, poverljivo, str. 2189-2273.

²¹⁵ **Gospodin Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2189, red 15, do 2191, red 1.

²¹⁶ **Gospodin Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2191, redovi 2-14.

²¹⁷ To potvrđuje i g. F. Sopi (**g. F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2034, redovi 22-24; str. 2043, red 23, do str. 2044, red 3).

²¹⁸ **Gospodin Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2192, redovi 17-24; str. 2195, redovi 8-13.

saznanjima o operacijama jedinice BIA i njenih pripadnika, ulozi optuženog u jedinici BIA i njegovim ovlašćenjima, prisustvu optuženog u Zlašu i o mogućnosti da su u Zlašu držani i/ili zlostavljani zatvorenici.

125. Panel smatra da je g. Veselji načelno verodostojan, naročito kada govori o strukturi i operacijama OVK u okolini Zlaša, ulozi optuženog u jedinici BIA i njegovim ovlašćenjima i o prisustvu optuženog u Zlašu. Gospodin Veselji je na pitanja o tim temama u načelu odgovarao spremno i davao jasne, detaljne i uverljive informacije. Panel ima u vidu da je g. Veselji aktivno učestvovao u formiranju OVK, konkretno 153. brigade, te smatra da su informacije koje je dao panelu zasnovane na saznanjima iz prve ruke koja je stekao u svojstvu visoko rangiranog pripadnika OVK koji je bio na izvoru informacija i učestvovao u formiranju 153. brigade. S obzirom na to da je g. Veselji u inkriminisanim periodu bio raspoređen na području Zlaša, panel se uverio da je njegovo svedočenje o navedenim temama zasnovano na ličnom iskustvu i saznanjima.

126. Gospodin Veselji nije odavao utisak da ima razloga ili motiva da izmišlja informacije ili da prikazuje date okolnosti u lepšem svetlu. Važno je napomenuti da je njegovo svedočenje o tim pitanjima konzistentno i da odgovara iskazima drugih svedoka, kako bivših pripadnika OVK tako i svedoka o izvršenim zločinima, pa i samog optuženog, što je panel detaljno objasnio u analizi dokaza. Te okolnosti dodatno potvrđuju verodostojnost iskaza g. Veseljija.²¹⁹

²¹⁹ Na primer, g. Veselji je rekao da je optuženi često bio u Zlašu u aprilu 1999, što se slaže sa iskazima drugih svedoka, kako je detaljnije obrađeno u zaključcima panela o alibiju; v. **g. Veselji**: T. 25. januar 2022, javno, str. 2233, redovi 1-3. Gospodin Veselji je takođe naveo da je optuženi (zvani Calji) bio komandant jedinice BIA i da je bio zapovednik baze jedinice BIA u Zlašu, što potvrđuje iskaz samog optuženog, a i drugih svedoka; v. **g. Veselji**: T. 25. januar 2022, javno, str. 2195, red 25, do str. 2196, red 6; str. 2198, red 1, do str. 2199, red 8; v. stavove 338-340. Pored toga, g. Veselji je naveo da je baza jedinice BIA bila na uzvišici iznad seoske škole u Zlašu, u kojoj je bio smešten centar za obuku regruta, što odgovara drugim prihvaćenim dokazima; v. **g. Veselji**: T. 25. januar 2022, javno, str. 2195, red 8; str. 2197, redovi 17-22; v. stav 354.

127. Međutim, g. Veselji je pred panelom kategorički tvrdio da u Zlašu nikad nije bilo zatvaranja ili zlostavljanja.²²⁰ Na pitanje o tome, g. Veselji je naglasio: „Zadatak Oslobođilačke vojske Kosova nije bio da zlostavlja ljude i ne verujem da bi vojnik OVK [...] prekršio tu zakletvu.“²²¹ Takođe je izjavio da se ponosi time što je bio pripadnik OVK i da je „spreman da to opet bude, ako bude potrebe“.²²² Kada je govorio o oružanom sukobu, g. Veselji je naglasio da više voli da ga zove „narodno-oslobodilačkim ratom koji nam je nametnut“.²²³ Govoreći o optuženom, svedok je rekao: „Niko ne može da me ubedi da je Saljih Mustafa uradio tako nešto. Neko ko je posvetio svoj život dobrobiti svog naroda i ko je proveo život po zatvorima, ne verujem da je u stanju da to pogazi.“²²⁴ Takođe je rekao da je „bio u dobrim odnosima [sa optuženim] pre rata“ i da ga smatra „saborcem“.²²⁵ Gospodin Veselji je izneo da su takva dela zatvaranja i zlostavljanja „činili srpska vojska i policija“.²²⁶

128. Kategoričku tvrdnju g. Veseljija da u Zlašu nije bilo zatvaranja i zlostavljanja nedvosmisleno opovrgavaju međusobno saglasni iskazi više svedoka, pismeni dokazi, pa i sâm optuženi, koji je potvrdio da je znao da su u aprilu 1999. vojnici, a moguće i civili, bili zatvoreni u bazi jedinice BIA u Zlašu.²²⁷ S obzirom na njegov visok položaj i prisustvo u Zlašu u inkriminisanom periodu, panel smatra da nije moguće da g. Veselji, ako već nije znao za zlostavljanje, nije čuo ni znao bar da su lica zatvarana u Zlašu. Podjednako je neuverljivo njegovo negiranje da je išta znao o tome, imajući u vidu njegove komentare o (izvesnim) pripadnicima jedinice BIA čije ponašanje nije odobravao i o kojima je rekao: „Ljudi koji imaju takve nadimke, Tabut ili ‘Smrt’,

²²⁰ **Gospodin Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2223, red 4, do str. 2224, red 7.

²²¹ **Gospodin Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2224, redovi 5-7.

²²² **Gospodin Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2189, redovi 19-21.

²²³ **Gospodin Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2189, redovi 17-18.

²²⁴ **Gospodin Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2224, redovi 12-15.

²²⁵ **Gospodin Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2202, red 25, do str. 2203, red 4.

²²⁶ **Gospodin Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2224, red 18.

²²⁷ V. činjenične zaključke panela o proizvoljnom lišavanju slobode (tačka 1), surovom postupanju i mučenju (tačke 2 i 3); **g. Mustafa:** 069404-TR-ET Part 7, str. 15, redovi 7-15.

mislim da normalan čovek ne bi sebi [...] dao nadimak 'Smrt'",²²⁸ i dodao da su to „osuđivani kriminalci”²²⁹ i da predstavljaju „loš, prljavi deo [...] istorije”.²³⁰

129. Sadržaj njegovih odgovora i način na koji je odgovarao na pitanja o zatvaranju i zlostavljanju pokazuju da je g. Veselji strateški usmeravao svoj iskaz tako da zaštititi optuženog, i uopšte uzev, OVK i njen ugled. Po mišljenju panela, g. Veselji je motivisan dubokim poštovanjem koje i dan-danas gaji prema OVK i njenim ciljevima, i poštovanjem prema optuženom kao „saborcu”. Osim toga, panel primećuje da je g. Veselji nastojao da se distancira od jedinice BIA i njenih pripadnika.²³¹ To što je u inkriminisanim periodu 153. brigada takođe bila stacionirana u Zlašu, po mišljenju panela, dodatno je uticalo na njegovu spremnost da na konkretna pitanja odgovara istinito i potpuno, što u velikoj meri umanjuje značaj koji bi se inače mogao pridati njegovom svedočenju o tim pitanjima.

130. Na osnovu navedenog, panel zaključuje da je svedočenje g. Veseljija o strukturi i operacijama OVK u okolini Zlaša, ulozi optuženog u jedinici BIA i njegovim ovlašćenjima i o prisustvu optuženog u Zlašu u inkriminisanim periodu, uopšte uzev, verodostojno, te se na njega oslanja. Nasuprot tome, panel ne pridaje nikakvog značaja njegovom svedočenju o zatvaranju i zlostavljanju zatvorenika u Zlašu.

11. Fatmir Humoli (W04849)

131. Fatmir Humoli (u daljem tekstu: g. Humoli) dao je iskaz pred panelom 1. i 2. februara 2022, bez primene zaštitnih mera.²³² Gospodin Humoli je prvobitno bio

²²⁸ **Gospodin Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2201, redovi 20-21.

²²⁹ **Gospodin Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2202, redovi 10-16; str. 2206, redovi 7-11.

²³⁰ **Gospodin Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2204, red 16, do str. 2205, red 9.

²³¹ **Gospodin Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2200, redovi 1-5; str. 2202, redovi 12-16.

²³² **Gospodin Humoli:** T. 1. februar 2022, javno, str. 2292-2372; T. 2. februar 2022, javno, str. 2384-2455.

predložen za svedoka odbrane (WDSM1900)²³³ i dao je izjavu odbrani 24. i 25. marta 2021.²³⁴

132. Gospodin Humoli je bio pripadnik OVK, a u inkriminisanom periodu bio je zadužen za civilnu upravu u OZ Lab.²³⁵ Na tu funkciju postavio ga je Glavni štab OVK, kome je g. Humoli bio direktno odgovoran.²³⁶ Gospodin Humoli je svedočio o formiranju i strukturi OVK, operacijama OVK u OZ Lab, situaciji raseljenih lica u Zlašu, istorijatu, ulozi i položaju optuženog na mestu komandanta jedinice BIA i kretanju optuženog pre i tokom inkriminisanog perioda.

133. Panel je zaključio da svedočenje g. Humolija u mnogim aspektima nije verodostojno. Na primer, g. Humoli je izjavio da jedinica BIA nije bila ovlašćena da ikoga hapsi ili pritvara,²³⁷ što ubedljivo pobijaju jasni i saglasni dokazi o tome da je jedinica BIA u svojoj bazi u Zlašu držala zatvorena lica u aprilu 1999. Pored toga, kako je podrobnije razrađeno u delu o alibiju optuženog,²³⁸ g. Humoli je s teškoćom navodio tačne (ili bar približne) datume, i tokom svedočenja nije bio dosledan u pogledu tih datuma. Kada su mu predložene njegove ranije izjave, koje su u nekim delovima kontradiktorne njegovom svedočenju u sudnici, g. Humoli nije dao uverljivo objašnjenje za te protivrečnosti.²³⁹

134. Panel dalje konstatuje da je g. Humoli u sudnici potvrdio svoje predrasude prema Specijalizovanim većima, koje je nedavno, tačnije 2021, i javno izneo.²⁴⁰

²³³ KSC-BC-2020-05, F00106/COR/A02, odbrana, *Annex 2 to Submission of the of the Pre-Trial Brief, Witness List, and Exhibits List - Witnesses list pursuant to Rule 95(5)(c)*, /Prilog 2 uz Pretpretresni podnesak sa spiskom svedoka i spiskom dokaznih predloga – Spisak svedoka prema pravilu 95(5)(c)/, 30. april 2021, poverljivo, str. 2.

²³⁴ DSM00100-00118; DSM00119-00133.

²³⁵ **Gospodin Humoli**: T. 1. februar 2022, javno, str. 2292, red 25, do str. 2294, red 3.

²³⁶ **Gospodin Humoli**: T. 1. februar 2022, javno, str. 2293, red 18, do str. 2295, red 2.

²³⁷ **Gospodin Humoli**: T. 2. februar 2022, javno, str. 2429, redovi 14-18.

²³⁸ V. stavove 316-318.

²³⁹ **Gospodin Humoli**: T. 1. februar 2022, javno, str. 2340, red 15, do str. 2343, red 14.

²⁴⁰ 104784-104833, str. 104790, 104793; 104803-104804.

Gospodin Humoli je izjavio da su Specijalizovana veća sud koji je „nepravično osnovan“, da je to „Gvantamo za OVK“ i „nepravedan, u osnovi rasistički sud, u kome se krše ljudska prava [...] i za koji je naša skupština, nažalost, glasala“.²⁴¹ Gospodin Humoli je izrazio sumnju u to da su Specijalizovana veća u stanju da donesu pravedne presude.²⁴² Na kraju je izjavio da on, „uprkos tim greškama“, poštuje ovaj sud jer su ga osnovala kosovske institucije.²⁴³

135. Pored toga, panel ima u vidu da je g. Humoli u sudnici potvrdio da je u javnosti podržao optuženog putem objave na društvenim mrežama dan nakon njegovog hapšenja (25. septembra 2020). Gospodin Humoli je naveo da se obratio porodici optuženog i ponudio da svedoči u njegovu odbranu.²⁴⁴ Panel zaključuje da lične veze između g. Humolija i optuženog potiču iz perioda pre oružanog sukoba, iz 1996. godine, kada su se njih dvojica upoznali i zajedno s drugima radili na osnivanju onoga što će se kasnije zvati OVK.²⁴⁵ Kada je reč o inkriminisanom periodu, g. Humoli je naveo da se sa optuženim „redovno sastajao [...] najviše na svakih deset dana.“²⁴⁶ Panel na osnovu takvih interakcija zaključuje da su g. Humoli i optuženi blisko povezani još od osnivanja OVK i da to traje i danas. To potvrđuju i fotografije iz dokaznog spisa na kojima su njih dvojica na raznim društvenim skupovima.²⁴⁷

136. Panel zaključuje da svedokovo odlučno i javno iznošenje predrasuda protiv sudskih postupaka pred Specijalizovanim većima, zajedno sa očiglednom podrškom optuženom i bliskim odnosom s njim, što je g. Humoli potvrdio u sudnici, ukazuju na sklonost svedoka da prevashodno svedoči u korist optuženog, a protiv tužilaštva.

²⁴¹ **Gospodin Humoli:** T. 2. februar 2022, javno, str. 2384, red 11, do str. 2393, red 18.

²⁴² **Gospodin Humoli:** T. 2. februar 2022, javno, str. 2384, red 11, do str. 2393, red 18.

²⁴³ **Gospodin Humoli:** T. 2. februar 2022, javno, str. 2386, redovi 13-15.

²⁴⁴ **Gospodin Humoli:** T. 2. februar 2022, javno, str. 2396, red 15, do str. 2399, red 13; 104784-104833, str. 104798, 104800.

²⁴⁵ **Gospodin Humoli:** T. 1. februar 2022, javno, str. 2297, red 6, do str. 2298, red 22.

²⁴⁶ **Gospodin Humoli:** T. 1. februar 2022, javno, str. 2355, red 19, do str. 2356, red 5.

²⁴⁷ 104784-104833, str. 104796, 104797, 104802.

Panel smatra da su navedene predrasude i lične veze faktori koji u velikoj meri utiču na verodostojnost ovog svedoka.

137. S obzirom na navedeno, panel je s krajnjim oprezom razmatrao iskaz g. Humolija.

F. OPŠTA OCENA SVEDOKA ODBRANE

138. Panel će u delu koji sledi dati opštu ocenu iskaza svedoka odbrane u sudnici, uključujući i pitanja njihove verodostojnosti i pouzdanosti.

1. Brahim Mehmetaj (WDSM200)

139. Brahim Mehmetaj (u daljem tekstu: g. Mehmetaj) dao je iskaz pred panelom 23. i 24. marta 2022, bez primene zaštitnih mera.²⁴⁸

140. Gospodin Mehmetaj bio je pomoćnik komandanta, odnosno zamenik optuženog,²⁴⁹ i primao je naređenja preko optuženog, ali i direktno od njega.²⁵⁰ Svedok je takođe potvrdio (i) da su ga tokom marta/aprila 1999. zvali „Bimi“²⁵¹ i (ii) da je tokom marta/aprila 1999. bio u Zlašu, u „skrovištu koje je [tamo] imala gerilska jedinica BIA“.²⁵² Panel je uzeo u obzir činjenicu da je [BRISANO] identifikovao g. Mehmetaja kao lice koje zna pod nadimkom Bimi, da je Bimi jedno od lica [BRISANO] sa imanja u Zlašu [BRISANO]²⁵³ i da se u potvrđenoj optužnici Bimi navodi kao lice koje je učestvovalo u izvršenju krivičnih dela za koje se optuženi tereti.²⁵⁴

²⁴⁸ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2612-2716; T. 24. mart 2022, javno, str. 2719-2766.

²⁴⁹ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2618, redovi 18-20, i str. 2666, redovi 4-6.

²⁵⁰ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2665, redovi 4-9, i str. 2666, redovi 7-9, 19-20.

²⁵¹ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2662, red 18, do str. 2663, red 12.

²⁵² **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2635, redovi 9, 11-13, str. 2638, redovi 22-23, str. 2640, redovi 1-5, str. 2641, redovi 23-25, i str. 2642, redovi 3-25.

²⁵³ [BRISANO].

²⁵⁴ [Confirmed Indictment](#), stav 125.

141. Panel takođe konstatuje da je g. Mehmetaj izjavio da je pročitao potvrđenu optužnicu nakon što je optuženi uhapšen i prebačen u Specijalizovana veća.²⁵⁵ To je uticalo na stav koji je g. Mehmetaj tokom svedočenja zauzeo u odnosu na pitanja koja su mu postavljana. U tom kontekstu, panel primećuje da je g. Mehmetaj s velikim ustezanjem odgovarao na pitanja o kolaboracionistima koji su bili protiv OVK i svojim saznanjima o zatvaranju lica na imanju u Zlašu; tako je bilo i u slučajevima kada su mu predočavane ranije izjave ili kada bi predsedavajući sudija tražila od njega da odgovori na pitanje.²⁵⁶ Prema mišljenju panela, to ukazuje na jasnu nameru g. Mehmetaja da distancira sebe i optuženog od bilo kakve umešanosti u pitanja vezana za jedinicu BIA u Zlašu, naročito u pogledu aktivnosti OVK uperenih protiv kolaboracionista i prakse zatvaranja lica. Moguće je da je ta namera uticala i na njegovu spremnost da istinito odgovara na konkretna pitanja, što se negativno odrazilo na njegovu ukupnu verodostojnost. Pored toga, izjave g. Mehmetaja u suprotnosti su sa priznanjem optuženog tužilaštvu da je znao da su vojnici i, moguće, civili bili zatvoreni u bazi jedinice BIA u Zlašu.²⁵⁷

142. Gospodin Mehmetaj smatra da mu je optuženi više od prijatelja.²⁵⁸ Rekao je da je od svoje osamnaeste godine uvek bio blizak sa optuženim²⁵⁹ i da su zajedno osnovali jedinicu BIA 20. maja 1998, po puštanju optuženog iz zatvora.²⁶⁰ Panel napominje da blizak odnos g. Mehmetaja i optuženog potvrđuje i veliki broj fotografija u dokaznom spisu na kojima su njih dvojica zajedno.²⁶¹

²⁵⁵ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2700, redovi 12-16, i str. 2701, red 16, do str. 2702, red 3.

²⁵⁶ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, str. 2677, red 19, do str. 2685, red 1.

²⁵⁷ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 7, str. 15, redovi 7-15.

²⁵⁸ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2697, redovi 14-17.

²⁵⁹ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2694, red 18.

²⁶⁰ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, str. 2615, redovi 7-10.

²⁶¹ **Gospodin Mehmetaj:** T. 24. mart 2022, javno, str. 2720, red 17, do str. 2725, red 11; SPOE00222617-00222617; SPOE00222690-00222690; SPOE00222600-00222600; SPOE00222631-00222631; SPOE00222695-00222695; SPOE00222548-00222548.

143. Pored toga, svedok je potvrdio da je na svom nalogu na Fejsbuku nekoliko puta objavljivao poruke s podrškom za optuženog.²⁶² Na primer, kada je g. Mustafa dobio poziv za informativni razgovor s tužilaštvom, g. Mehmetaj je na svom nalogu na Fejsbuku objavio fotografiju njih dvojice na aerodromu u Prištini neposredno pre odlaska optuženog u Hag na razgovor s tužilaštvom.²⁶³ U opisu te objave na Fejsbuku, g. Mehmetaj je napisao: „Sram da bude sve koji su ga pozvali i one koji su to zakovali.”²⁶⁴ U vezi s tim, panel napominje da je, samo nekoliko dana po hapšenju optuženog, g. Mehmetaj na Fejsbuku u znak podrške objavio fotografiju na kojoj nosi majicu kratkih rukava s likom g. Mustafe na strani gde se nalazi srce i s natpisom: „Mržnja prema lokalnim građanima koji su glasali za Specijalizovana veća i time neprijatelju učinili veliku uslugu i postali podanici nekih stranaca”.²⁶⁵ Pored toga, kada je i sâm dobio poziv od tužilaštva da svedoči, g. Mehmetaj je objavio taj poziv na Fejsbuku i napisao: „S ponosom ću se odazvati na poziv iako i dalje smatram da je to nepravedan i pristrastan sud.”²⁶⁶ Pored toga, svedok je rekao da veruje da se ovaj postupak zasniva na lažnim izjavama i vestima²⁶⁷ i da je sud (tj. Specijalizovana veća) „osnovan protiv Albanaca koji su se borili za oslobođenje”.²⁶⁸ Gospodin Mehmetaj je izjavio da je razgovarao sa optuženim nakon što je primio sudski poziv i bio na informativnom razgovoru sa tužilaštvom 23. januara 2020.²⁶⁹ Osim toga, g. Mehmetaj je potvrdio da je razgovarao telefonom sa optuženim 22. januara 2020, dan pre svog

²⁶² **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2697, redovi 18-20.

²⁶³ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2698, redovi 2-22.

²⁶⁴ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2699, redovi 14-16; SPOE00325261-00325261.

²⁶⁵ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2702, red 21, do str. 2704, red 3; SPOE00325407-00325408, str. 1-2.

²⁶⁶ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2692, red 16, do str. 2693, red 20; SPOE00325248-00325248.

²⁶⁷ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2698, redovi 23-24; str. 2699, red 19, i str. 2704, redovi 8-10.

²⁶⁸ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2699, redovi 9-10.

²⁶⁹ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2694, red 15, do str. 2695, red 10.

informativnog razgovora s tužilaštvom,²⁷⁰ a razgovarali su i samo pet minuta nakon završetka razgovora g. Mehmetaja s tužilaštvom.²⁷¹ Panel napominje da je svedok oklevao da odgovori kada je upitan da li je razgovarao sa optuženim pre odnosno posle informativnog razgovora s tužilaštvom.²⁷² Pokušao je da izbegne odgovor na to pitanje rekavši da je oduvek bio blizak sa optuženim.²⁷³

144. Na osnovu navedenog, panel zaključuje da između g. Mehmetaja i optuženog postoje jake i duboke veze koje vuku korene iz vremena koje su proveli zajedno u jedinici BIA i bliskog odnosa pretpostavljenog i potčinjenog između njih dvojice. Panel smatra da su se te veze očuvale do danas, što se vidi i iz bliske interakcije između g. Mehmetaja i optuženog pre i posle informativnog razgovora g. Mehmetaja s tužilaštvom, kao i iz čvrstih stavova protiv postupaka pred Specijalizovanim većima, naročito ovog koji se vodi protiv optuženog, koje je g. Mehmetaj objavio na društvenim mrežama. Prema mišljenju panela, ti faktori ukazuju na moguću koordinaciju između njih dvojice u pogledu informacija koje treba dati tužilaštvu i sklonost svedoka da prevashodno svedoči u korist optuženog, a protiv tužilaštva. Panel smatra da ti faktori u velikoj meri utiču na verodostojnost ovog svedoka. Zato je iskaz g. Mehmetaja razmatran s krajnjim oprezom.

2. Ahmet Ademi (WDSM300)

145. Ahmet Ademi (u daljem tekstu: g. Ademi) dao je iskaz pred panelom 28. marta 2022, bez primene zaštitnih mera.²⁷⁴

²⁷⁰ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2696, red 15, do str. 2697, red 7; SPOE00325449-00325450.

²⁷¹ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2696, red 15, do str. 2697, red 7; SPOE00325449-00325450.

²⁷² **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2694, redovi 15, do str. 2695, red 19. Predsedavajući sudija je morala da opomene svedoka da odgovori na pitanje (str. 2694, red 25, do str. 2695, red 1).

²⁷³ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2695, redovi 1-19.

²⁷⁴ **Gospodin Ademi:** T. 28. mart 2022, javno, str. 2776-2860.

146. Gospodin Ademi je evidentiran kao veteran u Udruženju ratnih veterana OVK (u daljem tekstu: Udruženje veterana) zahvaljujući doprinosu pozadinskom obezbeđenju OVK.²⁷⁵ S tim u vezi, panel konstatuje da se svedok vidno opirao tome da potvrdi da li je bio pripadnik OVK ili član Udruženja veterana i otvoreno izbegavao da odgovori na slična pitanja, pri čemu je to prvobitno poricao a kasnije priznao, kada su mu predloženi suprotni dokazi, kao što je njegovo ime u evidenciji Udruženja veterana.²⁷⁶ Iako o tome nije pitan, svedok je naglasio da je „[uvek] bio za ljudskost“, da nije učestvovao u ratu, da nije imao nikakve koristi od Udruženja veterana i da nije bio u OVK, već da joj je jednostavno „služio“.²⁷⁷ Prema oceni panela, to jasno ukazuje na svedokovu nameru da se distancira od svega što je povezano sa OVK i da negira sve veze s njom; moguće je da se takav stav svedoka u odnosu na OVK odrazio na njegovu spremnost da odgovara istinito na sva druga kasnija pitanja, što negativno utiče na njegovu ukupnu verodostojnost.

147. Panel takođe konstatuje da je g. Ademi veoma aktivan na društvenim mrežama kada su u pitanju postupci pred Specijalizovanim većima, a posebno ovaj postupak. Javno je podržao optuženog, a osudio one koji su ga pozvali na sud, u komentaru na objavu g. Mehmetaja na Fejsbuku sa zajedničkom fotografijom g. Mehmetaja i optuženog na prištinskom aerodromu.²⁷⁸ Panel napominje da je komentar g. Ademija na objavu g. Mehmetaja bio: „Poštovanje za komandanta Caljija“.²⁷⁹ Gospodin Ademi

²⁷⁵ **Gospodin Ademi:** T. 28. mart 2022, javno, str. 2839, redovi 10-15; 105296-105317, str. 105297.

²⁷⁶ **Gospodin Ademi:** T. 28. mart 2022, javno, str. 2841, red 18, do str. 2842, red 11; T. 28. mart 2022, javno, str. 2824, redovi 11-13; 105296-105296-ET.

²⁷⁷ **Gospodin Ademi:** T. 28. mart 2022, javno, str. 2824, redovi 11-13; str. 2829, red 15, do str. 2830, red 5; str. 2839, redovi 2-16; str. 2842, red 12, do str. 2843, red 24.

²⁷⁸ **Gospodin Ademi:** T. 28. mart 2022, javno, str. 2846, red 17, do str. 2847, red 25; SPOE00325261-SPOE00325261.

²⁷⁹ **Gospodin Ademi:** T. 28. mart 2022, javno, str. 2849, redovi 15-20; SPOE00325274-SPOE00325274 i SPOE00325274-SPOE00325274-ET.

je uputio komentar na još jednu objavu g. Mehmetaja²⁸⁰ dan nakon što je g. Mehmetaj dobio poziv tužilaštva, koji je glasio: „Poštovanje, komandante, sa vama, Brahime Mehmetaju Bimi“. ²⁸¹ Iako je panelu na osnovu takve aktivnosti na društvenim mrežama jasno da g. Ademi poznaje g. Mehmetaja, svedok je u sudnici izjavio da ga ne poznaje, što panel jednostavno smatra neistinom i dodatnim pokazateljem da je svedok sklon prikrivanju dokaza o OVK i, konkretnije, o jedinici BIA. ²⁸² Pored toga, g. Ademi je u sudnici priznao da je na toj društvenoj mreži podelio objavu g. Mehmetaja sa simbolom gerilske jedinice BIA/„Skifterat“. ²⁸³ Tim priznanjem on je opovrgao još jednu svoju izjavu u sudnici, kada je rekao: „Ne znam i nisam znao, čak ni danas ne znam šta znači BIA.“ ²⁸⁴ Ta okolnost navodi panel na zaključak da je g. Ademi nameravao da u svojstvu svedoka pozvanog da svedoči pred panelom sakrije svaku moguću povezanost sa OVK, a posebno s jedinicom BIA.

148. Panel smatra da je ustezanje g. Ademija da odgovori na pitanja o OVK i jedinici BIA, zajedno s njegovom aktivnom podrškom g. Mehmetaju i optuženom kao dvojici starešina u jedinici BIA, jasno ukazuju na sklonost g. Ademija da prevashodno svedoči u korist optuženog, a protiv tužilaštva. Panel smatra da ti faktori u velikoj meri utiču na verodostojnost ovog svedoka. Zato je iskaz g. Ademija razmatran s krajnjim oprezom.

²⁸⁰ SPOE00325284-SPOE00325284-ET. To je objava na Fejsbuku u kojoj je g. Mehmetaj komentarisao poziv na informativni razgovor koji je dobio od tužilaštva.

²⁸¹ **Gospodin Ademi:** T. 28. mart 2022, javno, str. 2850, red 14, do str. 2851, red 8; SPOE00325318-SPOE00325318-ET.

²⁸² **Gospodin Ademi:** T. 28. mart 2022, javno, str. 2844, redovi 13-22.

²⁸³ **Gospodin Ademi:** T. 28. mart 2022, javno, str. 2852, redovi 8-11; 105322-105322.

²⁸⁴ **Gospodin Ademi:** T. 28. mart 2022, javno, str. 2838, redovi 3-13.

3. Jakup Ismailji (WDSM400)

149. Jakup Ismailji (u daljem tekstu: g. Ismailji) dao je iskaz pred panelom 29. marta 2022, bez zaštitnih mera.²⁸⁵

150. Gospodin Ismailji je izjavio da je bio pripadnik OVK u gerilskoj jedinici BIA²⁸⁶ i da je evidentiran kao ratni veteran u Udruženju veterana.²⁸⁷

151. Svedok je upoznao optuženog u martu 1999.²⁸⁸ i ostao je u kontaktu s njim i posle rata.²⁸⁹ Po rečima svedoka, g. Mustafa mu je „blizak prijatelj, dobar prijatelj.”²⁹⁰ Tome u prilog, smatra panel, ide i to što je g. Ismailji, nakon što mu je predložena evidencija poziva iz [BRISANO] telefona optuženog,²⁹¹ potvrdio da je u periodu od 24. jula 2019. do 22. septembra 2020. sa optuženim razmenio 138 instant poruka i ostvario 193 poziva;²⁹² u periodu od 15. do 23. septembra 2020. poziva ostvareno je ukupno 27 poziva. Osim toga, svedok je potvrdio da je, nakon hapšenja optuženog 25. septembra 2020, razgovarao s njim svake sedmice.²⁹³ On je naveo da je u tim razgovorima negodovao zbog optužbi protiv optuženog.²⁹⁴ Prema mišljenju panela, navedeno ukazuje na postojanje čvrstih veza između g. Ismailjija i optuženog, koje vuku korene iz vremena koje su proveli u jedinici BIA i njihovog odnosa pretpostavljenog i potčinjenog. Te veze su se očuvale do danas. Ta činjenica, zajedno sa zapanjujuće

²⁸⁵ **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2867-2938.

²⁸⁶ **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2906, red 22, do str. 2907, red 5.

²⁸⁷ **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2907, redovi 15-19, i str. 2908, redovi 1-2.

²⁸⁸ **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2888, red 15.

²⁸⁹ **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2923, redovi 11-19.

²⁹⁰ **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2923, redovi 15-19.

²⁹¹ [BRISANO].

²⁹² **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2924, redovi 4-25, i str. 2925, redovi 8-11; SPOE00325590-00325606. Gospodin Ismailji je prepoznao svoj broj telefona u vrhu prve strane izveštaja i nije osporio da drugi broj pripada optuženom (str. 2924, redovi 1-3), koji je u adresaru upisan kao „Calji”. Kako je razmatrano i utvrđeno u drugim delovima presude, „Calji” je bio nadimak optuženog, što je i sâm optuženi potvrdio (g. **Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 1, str. 4, redovi 23-25).

²⁹³ **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2929, red 24, do str. 2930, red 3.

²⁹⁴ **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2930, redovi 9-13.

intenzivnom komunikacijom između njih dvojice u periodu pre i posle hapšenja optuženog, kao i iskazano negodovanje zbog optužbi protiv optuženog, prema oceni panela ukazuje na to da je g. Ismailji bio sklon tome da predoci (samo) dokaze koji prevashodno idu u korist optuženog, a protiv tužilaštva. Panel smatra da ti faktori u velikoj meri utiču na verodostojnost ovog svedoka. Zato je iskaz g. Ismailjija razmatran s krajnjim oprezom.

152. Osim toga, panel primećuje da je svedok u više navrata naglasio da se posle 23 godine s teškoćom priseća tačnih datuma.²⁹⁵ Panel uvažava činjenicu da pamćenje s vremenom slabi i to u načelu primenjuje na sve svedoke. Međutim, budući da je g. Ismailjija odbrana pozvala da svedoči upravo u prilog alibiju, panel pri oceni alibija mora da uzme u obzir to da je svedok sistematski imao teškoća da se priseti datuma, jer je to faktor koji potencijalno utiče na pouzdanost njegovog iskaza.

4. Hazir Borovci (WDSM500)

153. Hazir Borovci (u daljem tekstu: g. Borovci) dao je iskaz pred panelom 30. i 31. marta 2022, bez primene zaštitnih mera.²⁹⁶

154. Gospodin Borovci je bio pripadnik OVK u Prištini od januara 1998. i pripadnik jedinice BIA.²⁹⁷ Panel konstatuje da je g. Borovci opširno i iskreno govorio o tome da je bio pripadnik OVK, ali je tek oklevajući pomenuo da je bio u jedinici BIA, i to na insistiranje tužilaštva tokom ispitivanja.²⁹⁸ Kao primer za svedokovo oklevanje da govori o jedinici BIA i da se dovodi u vezu s njom, panel navodi da je tokom

²⁹⁵ **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2888, redovi 14-18 („Teško [mi je] da posle 23 godine precizno navedem datume. [...] ne mogu da se setim, imam problema s pamćenjem”); str. 2912, redovi 9, 19-20 („Imam problema s pamćenjem”); str. 2917, redovi 17-18 („Imam dosta problema s pamćenjem”); str. 2923, red 10 („Imam problema s pamćenjem”).

²⁹⁶ **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 2950-3047; T. 31. mart 2022, javno, str. 3051-3067.

²⁹⁷ **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 2951, redovi 20-21; str. 2972, redovi 7-10; str. 2973, redovi 15-17, i str. 2985, red 25, do str. 2986, red 18.

²⁹⁸ **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 2985, red 25, do str. 2986, red 18.

unakrsnog ispitivanja tužilaštvo suočilo g. Borovcija s njegovom ranijom izjavom odbrani, kada je rekao da „ne zna mnogo“ o jedinici BIA.²⁹⁹ Tokom istog unakrsnog ispitivanja predložena mu je fotografija na kojoj se vidi on s nekim od svojih saboraca i koju je 2013. objavio na Fejsbuku sa sledećim komentarom: „Za vreme rata, kada je formirana gerilska jedinica BIA 'Skifterat'“.³⁰⁰ Nakon što je na fotografiji identifikovao sebe, Ganija Sopija (WDSM600) i g. Ismailjija, g. Borovci je s oklevanjem priznao da su sva trojica bili pripadnici jedinice BIA, objasnio „Neposredno pre 24. marta, kada je počelo bombardovanje, shvatili smo da je to jedinica BIA“ i u više navrata naglasio da su bili u prištinskom delu gerilske jedinice BIA.³⁰¹ Osim toga, na pitanje kada je ta fotografija nastala, g. Borovci je potpuno izbegao odgovor i počeo da priča o nedostatku uniformi tokom rata, iako na fotografiji niko nije u uniformi.³⁰² Prema mišljenju panela, sve to zajedno ukazuje na to da je g. Borovci uporno izbegavao da iskreno odgovori na pitanja o jedinici BIA ili njenim pripadnicima, kao i da je nastojao da se distancira od svih ogranaka jedinice BIA sem onog u Prištini, što sve utiče na verodostojnost svedoka kada je reč o tom pitanju.

155. Panel, osim toga, primećuje da je g. Borovci u sudnici izjavio da je prijatelj optuženog i da njih dvojicu povezuje „zajednički rad za slobodu zemlje, za oslobođenje Kosova“.³⁰³ Da bi učvrstio taj duh zajedništva koji je opisao, g. Borovci je 2013. na Fejsbuku objavio fotografiju na kojoj su on, optuženi i drugi saborci iz OVK.³⁰⁴

²⁹⁹ **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 3003, red 10, do str. 3005, red 7; DSM00570-00570, str. 7-8.

³⁰⁰ **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 2986, red 20, do str. 2987, red 18; SPOE00325566-00325566-ET.

³⁰¹ **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 2988, red 2, do str. 2992, red 14.

³⁰² **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 2993, red 7, do str. 2994, red 11.

³⁰³ **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 3018, redovi 13-18.

³⁰⁴ SPOE00325564-00325564; **g. Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 3007, red 24, do str. 3012, red 17. Gospodin Borovci je na toj fotografiji identifikovao optuženog, Adema Šehua, Fatmira Sopija i Jakupa Ismailjija.

156. Pored toga, na pitanje tužilaštva da li optuženog smatra prijateljem, svedok je odgovorio opširno iako to od njega nije traženo i dodao: „Sasvim sam siguran [...] da Saljih Mustafa – a i vi ćete se uveriti u to, imam poverenja u vas – da će biti proglašen nevinim.”³⁰⁵ Osim toga, g. Borovci je potvrdio da je u komentaru na fotografiju koju je g. Mehmetaj objavio na Fejsbuku, a na kojoj se vide g. Mehmetaj i optuženi na prištinskom aerodromu pre polaska optuženog na informativni razgovor s tužilaštvom, naveo: „Srećan put, časni komandante Saljihu Mustafa! Uveren sam da ćeš se vratiti neukaljan. Večno poštovanje za sve oslobodioce.”³⁰⁶ Gospodin Borovci je takođe izjavio da je prijatelj s g. Mehmetajem, s obzirom na to da su odrasli zajedno i da su komšije,³⁰⁷ i da se stoga i često viđaju.³⁰⁸

157. Pored toga, dokazni materijal ukazuje na to da su g. Borovci i jedan drugi svedok odbrane, Gani Sopi (u daljem tekstu: g. G. Sopi), bliski prijatelji u privatnom i poslovnom životu: poznaju se i rade zajedno od „rane mladosti, 40 godina”.³⁰⁹ S tim u vezi, i kako je detaljnije razrađeno u zaključcima o alibiju, panel napominje da su g. Borovci i g. G. Sopi na upadljivo sličan način promenili navode o datumima kada su krenuli iz Prištine za Butovac, sa 28. marta 1999. (kako su naveli u ranijim izjavama odbrani) na 31. mart 1999. (kako su izjavili u sudnici), što je relevantno za ocenu njihovih kontakata sa optuženim početkom aprila 1999, a u kontekstu alibija. Kada posmatra ovu izmenu iskaza g. Borovcija i g. G. Sopi, a imajući u vidu njihovo poštovanje prema optuženom i podršku za njega, ali i njihovo međusobno

³⁰⁵ **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 3018, redovi 13-24.

³⁰⁶ **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 3019, red 24, do str. 3020, red 23; SPOE00325271-SPOE00325271-ET.

³⁰⁷ **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 3021, redovi 6-10.

³⁰⁸ **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 3021, red 25, do str. 3022, red 2. Gospodin Borovci je potvrdio da je g. Mehmetaj na Fejsbuku objavio fotografiju na kojoj su njih dvojica zajedno (T. 30. mart 2022, javno, str. 3021, redovi 17-22; SPOE00325578-SPOE00325578-ET). Gospodin Mehmetaj u svojoj objavi upućuje na g. Borovcija uz sledeći komentar: „Danas sam sreo svog prijatelja, svog saborca, g. Hazira Borovcija” (SPOE00325578-SPOE00325578-ET).

³⁰⁹ **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 2989, redovi 19-24.

prijateljstvo, panel je uočio spremnost g. Borovcija i g. G. Sopi da svoje svedočenje usklade sa svedočenjem drugih svedoka tako da ona budu u korist optuženog.

158. Na osnovu navedenog, panel uočava da g. Borovci gaji duboko poštovanje prema optuženom kao komandantu jedinice BIA a time i svom pretpostavljenom starešini tokom rata. Panel takođe uočava i poštovanje i snažan duh zajedništva s drugim pripadnicima jedinice BIA, kao što su g. Mehmetaj (zamenik optuženog, pa prema tome, pretpostavljeni g. Borovciju tokom rata) i g. G. Sopi, koji su i sami svedoci odbrane. S obzirom na to, panel zaključuje da blizak odnos g. Borovcija sa optuženim i, uopšte uzev, sa pripadnicima jedinice BIA, koji vuče korene iz perioda rata, postoji i danas. To pak ukazuje na sklonost g. Borovcija da prevashodno svedoči u korist optuženog, a protiv tužilaštva i da svoj iskaz usklađuje sa iskazima drugih svedoka. Panel smatra da ti faktori u velikoj meri utiču na verodostojnost ovog svedoka. Zato je iskaz g. Borovcija razmatran s krajnjim oprezom.

5. Gani Sopi (WDSM600)

159. Gani Sopi (u daljem tekstu: g. G. Sopi) dao je iskaz pred panelom 4. aprila 2022, bez primene zaštitnih mera.³¹⁰

160. Tokom celog svedočenja u sudnici, slično kao i kod g. Borovcija, panel je uočio primetno ustezanje g. G. Sopi da odgovara na pitanja o tome da je bio pripadnik konkretnih jedinica OVK, pre svega, jedinice BIA. S tim u vezi, svedok je rekao da je bio vojnik OVK od januara 1998. a zatim je, nakon što je prvo poricao da je bio pripadnik određene jedinice ili brigade,³¹¹ potvrdio da je pred kraj rata „shvatio“ da je

³¹⁰ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3076-3174.

³¹¹ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3136, red 22, do str. 3138, red 2.

pripadnik gerilske jedinice BIA.³¹² Po oceni panela, to jasno ukazuje na nastojanje svedoka da se distancira od svih okolnosti koje se odnose na jedinicu BIA i da negira svaku povezanost s njom. Panel takav stav smatra pokušajem svedoka da izbegne da kaže da mu je optuženi bio pretpostavljeni u vreme kada je on bio pripadnik jedinice BIA.³¹³

161. Tokom unakrsnog ispitivanja, tužilaštvo je svedoku predočilo istu fotografiju³¹⁴ kao i g. Borovciju, s naloga g. Borovcija na Fejsbuku. Na toj fotografiji prikazana su izvesna lica a ispod nje je komentar g. Borovcija: „Za vreme rata, kada je formirana gerilska jedinica BIA 'Skifterat'“. Gospodin G. Sopi je prepoznao sebe na fotografiji, zajedno sa g. Borovcijem i drugim licima.³¹⁵ Međutim, g. G. Sopi je kategorično poricao da ta fotografija potiče iz ratnog perioda i doba kada je formirana jedinica BIA, iako je priznao da su bar tri lica³¹⁶ s fotografije bili pripadnici jedinice BIA, dok su druga lica bili „dobronamerni ljudi koji su se tu zatekli“.³¹⁷

162. Po oceni panela, reakcija g. G. Sopi na tu fotografiju potvrđuje njegovo upadljivo oklevanje da pruži ikakve značajnije informacije o jedinici BIA i njenim pripadnicima. Zapravo, donoseći skupnu ocenu o iskazima g. Borovcija i g. G. Sopi, panel se, na osnovu komentara g. Borovcija uz fotografiju koju je objavio na svom nalogu na Fejsbuku, uverio da se fotografija koja je pokazana obojici jasno odnosi na jedinicu BIA i njeno formiranje u ratnom periodu, bez obzira na to jesu li sva lica na toj fotografiji bila pripadnici jedinice BIA ili ne. Gledano iz tog ugla, teško se može poverovati u tvrdnju g. G. Sopi da je tek u maju 1999. saznao da je bio pripadnik

³¹² **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3087, redovi 7-11; str. 3136, redovi 13-15, i str. 3139, red 16, do str. 3140, red 1.

³¹³ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3143, red 5, do str. 3144, red 8.

³¹⁴ SPOE00325566-00325566-ET.

³¹⁵ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3149, red 6, do str. 3151, red 11; SPOE00325566-00325566-ET.

³¹⁶ Gospodin G. Sopi lično, Jakup Ismailji i Hazir Borovci.

³¹⁷ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3151, red 19, do str. 3153, red 9.

jedinice BIA.³¹⁸ Po tome se vidi da je g. G. Sopi bio izuzetno nevoljan da istinito odgovori na pitanja o jedinici BIA ili njenim pripadnicima, što negativno utiče na ukupnu verodostojnost njegovog iskaza.

163. Panel na osnovu iskaza takođe uočava da svedok smatra g. Mustafu svojim „saborcem“ i prijateljem, i da su njih dvojica u rodbinskim vezama, jer je supruga g. Mustafe ćerka svedokovog brata.³¹⁹ Osim toga, kuće svedoka i g. Mustafe nalaze se na nevelikoj udaljenosti.³²⁰ Prema navodima svedoka, njih dvojica se poznaju iz vremena kada je g. Mustafa pušten iz zatvora, 1996. ili 1997,³²¹ a s obzirom na njihove rodbinske veze, moguće je da su se sretali na porodičnim okupljanjima, kao i na godišnjicama i proslavama OVK.³²² Panel dalje napominje da je g. G. Sopi, na pitanje tužilaštva da li još uvek oseća blisku povezanost sa OVK, rekao: „Uvek sam je voleo i voleću je dokle god sam na ovom svetu.“³²³

164. Kao što je već napomenuto u vezi sa g. Borovcijem, panel smatra da usklađivanje iskaza g. Borovcija i g. G. Sopi o datumu kada su krenuli iz Prištine za Butovac nije slučajno, već da su oni to učinili namerno. Prema oceni panela, to pokazuje da su g. G. Sopi i g. Borovci spremni da usklade svoje svedočenje sa svedočenjem drugih svedoka tako da ona budu u korist optuženog.

165. Na osnovu svih ovih činilaca sagledanih u celini, panel uočava da g. G. Sopi prema optuženom kao komandantu jedinice BIA i stoga svom starešini, a i srodniku, gaji duboko kako lično, tako i profesionalno poštovanje. Pored toga, panel ne može a da ne zapazi izraziti duh zajedništva i poštovanja koji g. G. Sopi ispoljava prema

³¹⁸ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3140, redovi 8-25; str. 3149, red 6, do str. 3152, red 20; SPOE00325566-00325566-ET.

³¹⁹ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3078, redovi 13-16; str. 3128, redovi 2-22; str. 3131, redovi 4-9.

³²⁰ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3130, redovi 4-9.

³²¹ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3130, redovi 10-14.

³²² **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3129, redovi 7-13.

³²³ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3155, redovi 4-6.

drugim pripadnicima jedinice BIA, kao što je g. Borovci, takođe svedok odbrane. S obzirom na to, panel zaključuje da blizak odnos g. G. Sopija sa optuženim i, uopšte uzev, sa pripadnicima jedinice BIA, koji vuče korene iz perioda rata, postoji i danas. To ukazuje na sklonost g. G. Sopija da prevashodno svedoči u korist optuženog, a protiv tužilaštva, i da čak usklađuje svoje svedočenje sa svedočenjem drugih svedoka. Panel smatra da ti faktori u velikoj meri utiču na verodostojnost ovog svedoka. Zato je iskaz g. G. Sopija razmatran s krajnjim oprezom.

166. Panel takođe konstatuje da je svedok potvrdio svoju raniju izjavu tužilaštvu u kojoj je naveo da pati od delimičnog gubitka pamćenja usled zlostavljanja koje je po sopstvenim rečima pretrpeo kada su ga otele srpske snage.³²⁴ Svedok je takođe zamolio panel da ima razumevanja kada je reč o datumima, s obzirom na to da je prošlo mnogo vremena i da mu je teško da se seti svih detalja i datuma.³²⁵ Panel naglašava da je opšteprihvaćeno da trauma odnosno protok vremena mogu znatno uticati na tačnost i pouzdanost sećanja svedoka, što je već samo po sebi dovoljan razlog da se iskaz takvog svedoka razmatra s odgovarajućim oprezom. Kada je reč o g. G. Sopiju, panel konstatuje da je svedok, kad ga je odbrana ponovno ispitivala, tvrdio da se seća jednog susreta sa optuženim u periodu „između kraja marta 1999. i početka aprila 1999. [...] u Butovcu”.³²⁶ O tom događaju biće više reči u zaključcima panela o alibiju optuženog. Ipak, s obzirom na to da je g. G. Sopija pozvala odbrana da svedoči u prilog alibiju optuženog, panel pri oceni alibija mora da uzme u obzir priznanje g. G. Sopija o delimičnom gubitku pamćenja i teškoćama u prisećanju datuma, jer je to faktor koji potencijalno utiče na pouzdanost iskaza koji je svedok dao u sudnici.

³²⁴ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3122, redovi 19-24; str. 3124, redovi 6-16.

³²⁵ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3114, red 23, do str. 3115, red 3.

³²⁶ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3166, redovi 2-11.

6. Bislim Nreci (WDSM700)

167. Bislim Nreci (u daljem tekstu: g. Nreci) dao je iskaz pred panelom 5. aprila 2022, bez primene zaštitnih mera.³²⁷

168. Gospodin Nreci je bez okolišanja izjavio da je bio vojnik OVK i da je „veoma ponosan na to“.³²⁸ Međutim, panel je uočio da je svedok uglavnom izbegavao da se dovede u vezu sa jedinicom BIA, kao i da odgovara na pitanja o toj temi. Panel podseća da je g. Nreci na jednostavno pitanje zatvorenog tipa „Da li ste bili pripadnik te jedinice [BIA]“ odgovorio s oklevanjem i bez smisla: „Zvanično i na osnovu dokumentacije, ne znam.“³²⁹ Panel taj odgovor smatra neuverljivim jer bi svedok, da je zaista proverio zvanične izvore i dokumentaciju, bar znao da li jeste ili nije bio pripadnik jedinice BIA. Na kraju je g. Nreci, tokom glavnog ispitivanja odbrane, a potom i unakrsnog ispitivanja tužilaštva, potvrdio da jeste bio pripadnik jedinice BIA, mada se ogradio rekavši: „Ne mogu da kažem da li smo bili ili nismo zato što to nismo znali zvanično. Znali smo da smo deo gerilskih snaga, mala jedinica, ali to smo shvatili posle rata.“³³⁰ Panel i to smatra neuverljivim, jer je svedok sigurno znao strukturu kojoj je pripadao tokom rata, lica od kojih je primao naređenja i kome je bio direktno odgovoran. Svedok je još dodao da su, što se tiče akronima „BIA“, „saznali šta on znači mnogo kasnije“.³³¹

169. Prema oceni panela, oklevanje g. Nrecija da se dovede u vezu s jedinicom BIA ukazuje na to da on uglavnom nije bio voljan da daje istinite odgovore na pitanja koja se odnose na jedinicu BIA i njene pripadnike, što dovodi u pitanje verodostojnost njegovog iskaza o toj temi. S tim u vezi, panel takođe konstatuje da je svedok pratio

³²⁷ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3181-3277.

³²⁸ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3182, redovi 11-15.

³²⁹ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3219, red 18.

³³⁰ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3219, redovi 10-25. V. takođe p. 3247, redovi 4-23.

³³¹ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3247, redovi 22-23.

delove suđenja u ovom predmetu kada se posebno raspravljalo o ulozi i aktivnostima jedinice BIA, te je moguće da je to uticalo na njegov stav tokom davanja iskaza o toj temi.³³² Osim toga, podrška koju je g. Nreci iskazao optuženom i drugim pripadnicima jedinice BIA (koji su i sami svedoci odbrane) dodatno se odrazila na njegovu spremnost da sebe dovede u vezu s jedinicom BIA i pruži istinite informacije o tome. S tim u vezi, panel primećuje da je g. Nreci dao sledeći komentar na Fejsbuku uz fotografiju koju je objavio g. Mehmetaj, a na kojoj su optuženi i g. Mehmetaj: „Večno poštovanje za oslobodioce i njihove porodice“.³³³ Pored toga, g. Nreci je izjavio da održava kontakte sa g. Mustafom, mada se oni nisu videli otkako je optuženi uhapšen.³³⁴

170. Panel zaključuje da je odnos pretpostavljenog i potčinjenog između g. Nrecija i optuženog u okviru jedinice BIA, tokom rata, zajedno s činjenicom da je svedok bio upoznat sa iskazima drugih svedoka, zbog čega sebe tokom svedočenja nije želeo da dovede u vezu sa jedinicom BIA ili da govori o njoj, ukazuju na sklonost svedoka da prevashodno svedoči u korist optuženog, a protiv tužilaštva, i da čak usklađuje svoj iskaz sa iskazima drugih svedoka. To se može zaključiti na osnovu iskaza svedoka odbrane Nazmija Vrbovcija (WDSM800), koji je u sudnici u vezi s g. Nrecijem izjavio: „Moguće je da smo razgovarali [o predmetu Saljiha Mustafe] zato što nam je prijatelj u zatvoru i to nas boli.“³³⁵ Panel smatra da ti faktori u velikoj meri utiču na verodostojnost ovog svedoka. Zato je iskaz g. Nrecija razmatran s krajnjim oprezom.

³³² **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3255, red 22, do str. 3256, red 6. Konkretno, svedok je rekao da je pratio svedočenje Fatmira Humolija. Panel podseća na to da je tokom svedočenja g. Humolija jedinica BIA pomenuta dvadesetak puta (**g. Humoli:** T. 1. februar 2022, javno, str. 2292-2372; T. 2. februar 2022, javno, str. 2384-2455).

³³³ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3251, red 3, do str. 3252, red 9; SPOE00325341-00325341; SPOE00325348-00325348; SPOE00325348-00325348-ET.

³³⁴ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3253, red 12, do str. 3254, red 3.

³³⁵ **Gospodin Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3378, redovi 17-22.

171. Panel takođe konstatuje da je g. Nreci naveo da se tokom marta i aprila 1999. dvaput sastao sa optuženim, ali nije mogao da navede tačne datume tih susreta, objasnivši da je moguće da ih je pomešao, „jer su otad prošle 23 godine“ a „ti se datumi lako pomešaju“.³³⁶ Budući da je odbrana pozvala g. Nrecija kao svedoka o alibiju, to što je svedok priznao da ima problema s pamćenjem i teškoća u prisećanju datuma mora se uzeti u obzir kad se odlučuje o alibiju optuženog, jer taj faktor može da utiče na pouzdanost iskaza svedoka u sudnici.

7. Nazmi Vrbovci (WDSM800)

172. Nazmi Vrbovci (u daljem tekstu: g. Vrbovci) dao je iskaz pred panelom 6. aprila 2022, bez primene zaštitnih mera.³³⁷

173. Panel primećuje da se g. Vrbovci i g. Nreci „vrlo dobro“ poznaju još od detinjstva, da su bili zajedno u OVK, da još uvek žive u Bariljevu/Barilev³³⁸ i viđaju se „veoma često, kao prijatelji, braća, komšije“.³³⁹

174. Tokom unakrsnog ispitivanja tužilaštva, g. Vrbovci je takođe priznao da je nakon što je dao izjavu za odbranu 21. marta 2021. razgovarao s nekim bivšim pripadnicima OVK, uključujući g. Nrecija, kako bi proverio da li je naveo tačan datum svojih susreta sa optuženim,³⁴⁰ što je bitno za alibi optuženog. Konkretno, u ranijoj izjavi koju je dao odbrani, svedok je izjavio da je optuženog prvi put video u Bariljevu 2. ili 3. aprila 1999, a ne 1. ili 2. aprila 1999, kako je izjavio u sudnici pred panelom³⁴¹ i kako su mu

³³⁶ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3231, redovi 4-5.

³³⁷ **Gospodin Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3285-3400.

³³⁸ **Gospodin Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3325, redovi 5-18.

³³⁹ **Gospodin Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3378, red 8.

³⁴⁰ **Gospodin Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3335, red 16, do str. 3336, red 21; v. takođe p. 3375, redovi 10-23.

³⁴¹ **Gospodin Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3329, red 22, do str. 3330, red 11; DSM00076-00089, str. 9.

sugerisala lica s kojima je razgovarao nakon što je odbrani dao izjavu,³⁴² pri čemu ta lica, prema svedokovim rečima, uopšte nisu bila u Bariljevu tog dana.³⁴³ Panel zaključuje da ta izjava svedoka ne odražava njegovo lično mišljenje, već je data pod uticajem drugih lica, uključujući svedoka odbrane g. Nrecija. To narušava verodostojnost iskaza svedoka u sudnici i umanjuje mogućnost da ga panel uzme u obzir kao dokaz.

175. Svedok je u vezi sa g. Nrecijem dodao: „Moguće je da smo razgovarali [o predmetu Saljiha Mustafe] zato što nam je prijatelj u zatvoru i to nas boli.”³⁴⁴ Uz to, panel napominje da je svedok potvrdio da je pratio svedočenje „nekoliko” svedoka, uključujući g. Borovcija, Bimija (nadimak g. Mehmetaja)³⁴⁵ i g. Humolija.³⁴⁶ S obzirom na kontakte g. Vrbovcija s drugim licima, uključujući g. Nrecija (s kojim je, prema sopstvenim rečima, veoma blizak), i upućenost u iskaze drugih svedoka u ovom predmetu, panel zaključuje da postoji velika verovatnoća da veći deo iskaza g. Vrbovcija ne odražava ono čega se on sam seća. Naprotiv, svedok je nastojao da svoj iskaz uskladi sa iskazima drugih svedoka ili je, u najmanju ruku, bio pod uticajem drugih lica kad je reč o ključnim aspektima njegovog iskaza, naročito datuma susreta sa optuženim, koji su relevantni za alibi na koji se poziva odbrana. Panel smatra da ti faktori u velikoj meri utiču na verodostojnost ovog svedoka. Zato je iskaz g. Vrbovcija razmatran s krajnjim oprezom.

176. Pored toga, da bi objasnio zašto se posavetovao s drugima u vezi sa susretom sa optuženim, g. Vrbovci je dodao da se „ne seća najbolje i da se brine[...] da [je] možda naveo pogrešne datume”, kao i da „lako pomeša i dane u nedelji, a kamoli datume”.³⁴⁷ Panel prihvata da pamćenje s vremenom slabi, ali, budući da je odbrana pozvala g.

³⁴² **Gospodin Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3335 line 16, do str. 3337, red 6; str. 3375, redovi 3-7.

³⁴³ **Gospodin Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3337, redovi 7-23.

³⁴⁴ **Gospodin Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3378, redovi 17-22.

³⁴⁵ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2662, redovi 18-21.

³⁴⁶ **Gospodin Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3326, redovi 2-19.

³⁴⁷ **Gospodin Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3336, red 22, do str. 3337, red 2.

Vrbovcija kao svedoka u prilog alibiju, to što on ne može da se seti tačnog datuma kad se susreo sa optuženim mora se uzeti u obzir kad se odlučuje o alibiju optuženog, jer taj faktor može da utiče na verodostojnost iskaza svedoka u sudnici.

8. Kaplan Parduzi (WDSM900)

177. Kaplan Parduzi (u daljem tekstu: g. Parduzi) dao je iskaz pred panelom 11. aprila 2022, bez primene zaštitnih mera.³⁴⁸

178. Gospodin Parduzi priključio se OVK u maju 1998. i sebe „još uvek” smatra pripadnikom OVK.³⁴⁹ Svedok je posle rata retko viđao optuženog, ali je bio u kontaktu s njegovim bratom Arbenom Mustafom.³⁵⁰ Gospodin Parduzi navodi da mu je Nuredin Ibiši, takođe svedok odbrane, „više od prijatelja” i dodaje da se s njim video 10-14 dana pre svog svedočenja.³⁵¹

179. Panel je uočio da je g. Parduzi mahom imao neprijateljski stav i bio suzdržan kad je tokom unakrsnog ispitivanja odgovarao na pitanja tužilaštva.³⁵² Gospodin Parduzi je u svedočenju izjavio da hapšenje optuženog smatra „nepravdom” i dodao: „Nema osnova i nema činjenica i mi smatramo da su sve to laži ili lažni svedoci srpskog

³⁴⁸ **Gospodin Parduzi:** T. 11. april 2022, javno, str. 3411-3514.

³⁴⁹ **Gospodin Parduzi:** T. 11. april 2022, javno, str. 3412, redovi 19-23.

³⁵⁰ **Gospodin Parduzi:** T. 11. april 2022, javno, str. 3503, red 23, do str. 3504, red 15.

³⁵¹ **Gospodin Parduzi:** T. 11. april 2022, javno, str. 3499, redovi 4-6, 11-12.

³⁵² V. npr. g. **Parduzi:** T. 11. april 2022, javno, str. 3459, redovi 13-18 (predsedavajući sudija je morala da opomene svedoka, koji je izjavio da mu nije jasno kako tužilaštvo izvlači odgovore iz konteksta: „Svi se trudimo da budemo učtivi. Gospođa tužilac citira iz transkripta ono što ste rekli i pokušava da nešto razjasni”); str. 3470, redovi 4-10 (na pitanje kakve je povrede pretrpeo tokom sukoba, svedok je odgovorio svađalačkim tonom: „Hoćete da vam ih pokažem ili samo da ih opišem?”, na šta je predsedavajući sudija prokomentarisala: „Naravno da vam ne tražimo da ih pokazujete. Samo želimo da ih opišete”); str. 3473, red 20, do str. 3474, red 3 (svedok je izbegavao da odgovori na pitanje i komentarisao: „Već sam odgovorio na vaše pitanje. Ako imate još neko, tu sam”, na šta je predsedavajući sudija intervenisala i rekla: „To tako ne funkcioniše [...] postavljeno vam je pitanje i molim vas da odgovorite na njega. Vi niste taj koji odlučuje na koje pitanje će se odgovarati”); str. 3484, redovi 18-21 („Ne znam koliko puta treba da vam objasnim. Ako hoćete mogu ceo dan da vam objašnjavam. Nema problema. Možemo nedelju dana da razgovaramo o tome, ali ja nastojim da budem što koncizniji”).

tužilaštva, jer ste ih vi još i hvalili. S ljudima koji su nas ubijali, s njima sarađujete i hvalite ih.”³⁵³ On je dodao i da je tužilaštvo zloupotrebilo spremnost svedoka da sarađuju sa Specijalizovanim većima i Specijalizovanim tužilaštvom.³⁵⁴

180. Svedok je takođe izjavio da je „delimično” pratio postupak, ali da je njegova žena pratila „90 posto vremena”, i da bi uveče razgovarali o svedočenju nekih svedoka odbrane.³⁵⁵

181. Panel smatra da g. Parduzi ima veoma negativan stav prema Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu i da to što je izjavio da je na strani optuženog i što je sa ustezanjem odgovarao na pitanja tužilaštva (za razliku od pitanja odbrane) ukazuje na njegovu sklonost da svedoči prevashodno u korist optuženog, a protiv tužilaštva. Razlog za takav pristup je možda to što je optuženi u opštim crtama upoznat sa sadržajem drugih svedočenja, s obzirom na to da je pratio postupak i diskutovao o svedočenjima sa svojom suprugom. Po mišljenju panela, ti faktori u velikoj meri utiču na verodostojnost ovog svedoka. Zato je iskaz g. Parduzija razmatran s krajnjim oprezom.

182. Osim faktora koji utiču na verodostojnost svedoka, panel je ustanovio i ozbiljan problem po pitanju pouzdanosti iskaza koji je on dao. Kad je reč o dokazima o alibiju u vezi s periodom oko 10. aprila 1999, g. Parduzi je izjavio da je iz snajperske puške bio ranjen u oba ramena i grudni koš,³⁵⁶ zbog čega je krvario³⁵⁷ i izgubio svest na putu za bolnicu u Potoku, kao i da su usput morali da stanu kako bi se „odmorio i dobio lekove, sedative ili infuziju”.³⁵⁸ Pored toga, tokom unakrsnog ispitivanja g. Parduzi je

³⁵³ **Gospodin Parduzi:** T. 11. april 2022, javno, str. 3505, redovi 3-4; str. 2506, redovi 9-13.

³⁵⁴ **Gospodin Parduzi:** T. 11. april 2022, poverljivo, str. 3508, redovi 17-24 (svedok se žalio na to što tužilaštvo šalje sudske pozive i na način na koji postupa sa svedocima, rekavši: „Mi nismo iz džungle. Mi smo ljudi [...] koji imaju znanje, razumete”).

³⁵⁵ **Gospodin Parduzi:** T. 11. april 2022, javno, str. 3505, red 5, do str. 3506, red 6.

³⁵⁶ **Gospodin Parduzi:** T. 11. april 2022, javno, str. 3470, redovi 10-11.

³⁵⁷ **Gospodin Parduzi:** T. 11. april 2022, javno, str. 3470, redovi 13-14.

³⁵⁸ **Gospodin Parduzi:** T. 11. april 2022, javno, str. 3472, redovi 17-20.

izjavio da nije mogao da ustanovi gde i kada je tokom medicinskog transporta video g. Mustafu.³⁵⁹ Imajući u vidu da se svedok ne seća dobro ovog događaja, i s obzirom na njegovo zdravstveno stanje, lekove (uključujući sedative) koje je primio tokom puta i loše vremenske uslove, pouzdanost njegovog iskaza u sudnici da je g. Mustafu video na putu od Turučice/Turiqice ka Belom Polju/Bellopojë ili Rimaništu/Rimanishtë ozbiljno je dovedena u pitanje. Pošto je odbrana pozvala g. Parduzija kao svedoka o alibiju, panel je navedene okolnosti medicinskog transporta ovog svedoka uzeo u obzir kao faktore koji potencijalno utiču na pouzdanost iskaza koji je svedok dao u sudnici.

183. Panel dalje primećuje da ostali dokazi o alibiju koje je ovaj svedok izneo u odnosu na period od kraja aprila do početka maja 1999. nisu relevantni jer ne govore o slučajevima kad je optuženi navodno bio prisutan na mestu izvršenja krivičnih dela ili naprosto nisu obuhvaćeni vremenskim okvirom optužnice.

9. Nuredin Ibiši (WDSM1000)

184. Nuredin Ibiši (u daljem tekstu: g. Ibiši) dao je iskaz pred panelom 12. aprila 2022, bez primene zaštitnih mera.³⁶⁰

185. Panel je uočio da je g. Ibiši mahom imao neprijateljski stav kad je odgovarao na pitanja tužilaštva, kao i da je nastojao da izbegne da odgovori na pitanja, dodajući irelevantna objašnjenja ili pojedinosti koji od njega nisu traženi, te da je zbog toga u više navrata bio opomenut.³⁶¹

³⁵⁹ **Gospodin Parduzi:** T. 11. april 2022, javno, str. 3479, redovi 11-14; str. 3480, red 6, do str. 3481, red 13 (na pitanje kada je tokom tog perioda video [optuženog], svedok je odgovorio: „ [P]a ne mogu da vam kažem da li je bio 10, 11, 12. ili 13. To sam već rekao i to kažem i danas. Ne znam koji je bio datum. Nisam imao vremena da mislim [...] koji je dan”).

³⁶⁰ **Gospodin Ibiši:** T. 12. april 2022, javno, str. 3522-3654.

³⁶¹ **Gospodin Ibiši:** T. 12. april 2022, javno, str. 3581, red 21, do str. 3582, red 4 (svedok je izjavio da je pitanje tužilaštva „diskriminišuće” i da je „uvređen”); str. 3602, redovi 5-6; str. 3619, red 24, do str. 3620,

186. Panel dalje ističe da je g. Ibiši na hapšenje optuženog reagovao sa žaljenjem, rekavši da je to „nepravda” i da će se tokom postupka „pokazati šta je stvarnost”, kao i da je izrazio oštru kritiku i negodovanje zbog osnivanja Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva.³⁶² Stav g. Ibišija prema ovom postupku, kao i prema Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu uopšte, ozbiljno dovodi u pitanje njegovu spremnost da svojim svedočenjem pomogne panelu da utvrdi istinu i donese odluku o njegovoj verodostojnosti.

187. Panel takođe primećuje da je g. Ibiši pratio postupak u ovom predmetu, uključujući svedočenje g. Mehmetaja, g. Humolija i g. Parduzija (koga smatra prijateljem).³⁶³ Po mišljenju panela, upućenost g. Ibišija u iskaze drugih svedoka, a time i u glavne optužbe protiv optuženog, mogla je dodatno da učvrsti njegov neprijateljski stav prema Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu, što se i videlo tokom njegovog svedočenja.

188. Prema oceni panela, neprijateljski stav g. Ibišija i činjenica da podržava optuženog i da se odlučno protivio osnivanju Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva ukazuju na njegovu sklonost da svedoči prevashodno u korist optuženog, a protiv tužilaštva. Panel smatra da ti faktori u velikoj meri utiču na verodostojnost ovog svedoka. Zato je iskaz g. Ibišija razmatran s krajnjim oprezom.

189. Uz to, g. Ibiši je, kao i g. Parduzi, bio teško ranjen, zbog čega je morao da leži na prikolici pokrivenoj ceradom, dok je padala kiša.³⁶⁴ Štaviše, g. Ibiši je izjavio da „[iz prikolice] nije mogao ništa da vidi”.³⁶⁵ Po mišljenju panela, stanje g. Ibišija i uslovi u kojima je prevožen u velikoj meri umanjuju pouzdanost njegovog prikaza događaja,

red 3 (svedok je pokušao da izbegne da odgovori na pitanje tužioca tako što je sam postavljao pitanja, kako bi ukazao na to da je postavljeno pitanje nejasno ili nedovršeno).

³⁶² **Gospodin Ibiši:** T. 12. april 2022, javno, str. 3643, red 21 to 3645, red 5.

³⁶³ **Gospodin Ibiši:** T. 12. april 2022, javno, str. 3634, red 2, do str. 3635, red 13.

³⁶⁴ **Gospodin Ibiši:** T. 12. april 2022, javno, str. 3559, redovi 24-25; str. 3582, redovi 7-9.

³⁶⁵ **Gospodin Ibiši:** T. 12. april 2022, javno, str. 3562, redovi 21-22.

te panel mora da ga razmotri veoma oprezno. S druge strane, kad je reč o nekim veoma konkretnim aspektima, iskaz g. Ibišija dosledan je u odnosu na njegove dve ranije izjave, na primer, navod o tome da je Ljatif Gaši bio prisutan tokom prevoza do bolnice u Potoku i kakvu je ulogu imao u obezbeđenju prevoza.³⁶⁶ Ta doslednost mora se uzeti u obzir pri razmatranju iskaza ovog svedoka.

10. Šećir Rahimi (WDSM1100)

190. Šećir Rahimi (u daljem tekstu: g. Rahimi) dao je iskaz pred panelom 13. aprila 2022, bez primene zaštitnih mera.³⁶⁷

191. Svedok je bio pripadnik OVK (151. brigade).³⁶⁸

192. Panel primećuje da je odbrana pozvala g. Rahimija kao svedoka zbog njegovog učešća u medicinskom transportu g. Parduzija i g. Ibišija. Međutim, panel primećuje da je, sudeći po iskazu g. Rahimija, optuženi mogao da bude prisutan ne samo tokom ograničenog dela puta (od Kolića/Koliq do Rimaništa),³⁶⁹ već i tokom poslednje etape,³⁷⁰ bliže Zlašu. Panel stoga smatra da je svedokov iskaz iz prve ruke o tom transportu i prisustvu optuženog tek od ograničenog značaja kad je reč o odbrani alibijem.³⁷¹ Uz to, sećanje g. Rahimija kad je reč o broju traktora u medicinskom konvoju, mestu i vremenu kad su formirali konvoj i potom se razdvojili konfuzno je i neodređeno. Osim toga, njegovo sećanje da je bio u „kontaktu” s nekim koga su zvali „Calji” protivrečno je i nejasno. S tim u vezi, tokom glavnog ispitivanja koje je vršila

³⁶⁶ **Gospodin Ibiši:** T. 12. april 2022, javno, str. 3573, red 15, do str. 3577, red 20. V. takođe DSM00460-00475, str. 8; SPOE00123560-00123574, str. 12.

³⁶⁷ **Gospodin Rahimi:** T. 13. april 2022, javno, str. 3660-3712.

³⁶⁸ **Gospodin Rahimi:** T. 13. april 2022, javno, str. 3661, redovi 20-23.

³⁶⁹ **Gospodin Rahimi:** T. 13. april 2022, javno, str. 3666, redovi 21-25; str. 3667, redovi 15-16.

³⁷⁰ **Gospodin Rahimi:** T. 13. april 2022, javno, str. 3712, redovi 13-19.

³⁷¹ Na karti (DSM00090-00099, str. DSM00099) na kojoj su tokom svedočenja označena sela kroz koja je prošao konvoj (Turučica/Turucicë, Rakinica/Rakinicë, Blato/Bllatë, Kalatica/Kalaticë, Kruševica/Krushevicë, Balaban/Ballaban, Kolić, Šarban/Sharban i Rimanište) jasno se vidi da je poslednja etapa, od Kolića do Rimaništa, najbliža Zlašu i da se radi o prilično maloј razdaljini.

odbrana, svedok je izjavio da su se na putu od Kolića do Rimaništa još dve osobe priključile konvoju i da je čuo da se jedna od njih onom drugom obraća sa „Calji”.³⁷² Međutim, g. Rahimi je kategorički tvrdio da nije imao ikakav kontakt sa te dve osobe³⁷³ i da ne može da kaže da li su „Calji” i g. Mustafa ista osoba.³⁷⁴ Naprotiv, tokom unakrsnog ispitivanja tužilaštva, g. Rahimi je izmenio iskaz i rekao da je osoba s nadimkom Calji „prišla prikolici” i „pitala šta se dešava”.³⁷⁵ Tu nepodudarnost u svom iskazu g. Rahimi je pokušao da objasni time što je otada prošlo dosta vremena, dodajući da se kontakt s licem s nadimkom „Calji” ne može nazvati „razgovorom”.³⁷⁶ Panel primećuje da u uslovima koji su vladali na dan kad je došlo do navodnog kontakta g. Rahimi nije mogao dobro ni da vidi ni da čuje, što njegovo svedočenje čini načelno nepouzdanim. Konkretno, padala je kiša i bili su upaljeni motori traktora,³⁷⁷ zbog čega g. Rahimi, po mišljenju panela, nije mogao dobro da čuje i razume šta se zbiva oko njega. Stoga panel smatra malo verovatnim da je g. Rahimi u bilo kom trenutku bio u mogućnosti da prepozna optuženog, ako se ima u vidu i činjenica da je i sam u iskazu rekao da u dato vreme nije znao optuženog ni po imenu ni po nadimku „Calji”, niti je čuo za njega.³⁷⁸

193. Panel smatra da je iskaz g. Rahimija tako neodređen da je iz njega nemoguće izvući značajnije informacije koje bi bile od pomoći u utvrđivanju istine. Uz to, ako se imaju u vidu vremenski interval u kojem je g. Rahimi navodno video optuženog i

³⁷² **Gospodin Rahimi:** T. 13. april 2022, javno, str. 3667, red 25, do str. 3668, red 2, i str. 3671, redovi 3-14.

³⁷³ **Gospodin Rahimi:** T. 13. april 2022, javno, str. 3667, red 25, do str. 3668, red 2.

³⁷⁴ **Gospodin Rahimi:** T. 13. april 2022, javno, str. 3672, redovi 10-15.

³⁷⁵ **Gospodin Rahimi:** T. 13. april 2022, javno, str. 3695, red 23, do str. 3696, red 4.

³⁷⁶ **Gospodin Rahimi:** T. 13. april 2022, javno, str. 3697, redovi 14-18.

³⁷⁷ **Gospodin Rahimi:** T. 13. april 2022, javno, str. 3667, red 4; str. 3694, redovi 18-22; str. 3695, redovi 2-3.

³⁷⁸ **Gospodin Rahimi:** T. 13. april 2022, javno, str. 3676, redovi 9-19.

okolnosti koje su vladale tokom medicinskog transporta, svedokov iskaz je potpuno nepouzdan. S obzirom na te okolnosti, panel nije uzeo u obzir iskaz g. Rahimija.

11. Muslji Haljimi (WDSM1300)

194. Muslji Haljimi (u daljem tekstu: g. Haljimi) dao je iskaz pred panelom 20. i 21. aprila 2022, bez primene zaštitnih mera.³⁷⁹

195. Gospodin Haljimi bio je komandant centra za obuku regruta, smeštenog u školi u Zlašu.³⁸⁰ U tom svojstvu, on je pružio informacije o aktivnostima i koncepciji obuke, koje panel smatra verodostojnim, pošto takvim informacijama može da raspolaže samo neko ko je bio neposredno upoznat sa centrom za obuku. Uz to, njegov iskaz potvrđuje iskaze svedoka W01679, W04669 i g. F. Sopiya, što doprinosi i verodostojnosti tih svedoka kad je reč o njihovom učešću u obuci (W01679 i W04669) ili njihovoj ulozi instruktora koji su vodili obuku (g. F. Sopi). U zaključku o proizvoljnom lišavanju slobode (tačka 1)³⁸¹ panel je razmotrio argument odbrane kojim se ovi navodi svedoka osporavaju.

196. Međutim, panel u iskazu g. Haljimija uočava neke suštinske nedoslednosti, koje dovode u pitanje njegovu verodostojnost u vezi s izvesnim aspektima obuke vršene u centru. U glavnom ispitivanju koje je vršila odbrana, g. Haljimi je izjavio da niko nije mogao da napusti obuku ili da bude odveden s nje pre nego što je završi i da je „[s]vaki regrut [...] koji je započeo obuku na kraju i završio”.³⁸² Gospodin Haljimi je to odlučno tvrdio s „punom odgovornošću”.³⁸³ Međutim, u unakrsnom ispitivanju g. Haljimi je izneo delimično protivrečne informacije, kad je izjavio da je zapravo bilo slučajeva,

³⁷⁹ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3719-3822; T. 21. april 2022, javno, str. 3846-3859.

³⁸⁰ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3720, red 7; str. 3721, redovi 17-19; str. 3727, red 1.

³⁸¹ V. stav 380 i dalje.

³⁸² **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, poverljivo, str. 3761, redovi 19-20; v. takođe p. 3758, redovi 4-5.

³⁸³ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, poverljivo, str. 3761, red 19.

doduše malobrojnih, kad su regruti zbog bolesti odlazili kući i sutradan se vraćali, mada se nije dešavalo da je neko definitivno napustio obuku.³⁸⁴ Po mišljenju panela, malo je verovatno da je tako strog režim bio primenjivan na, po svemu sudeći, neformalnu obuku. Panel takođe smatra da je malo verovatno da nijedan regrut nikada nije napustio obuku, s obzirom na zimske uslove (uključujući sneg) koji su vladali u februaru i martu 1999, na nadmorsku visinu centra za obuku (1200 metara) i činjenicu da nema podataka o tome da li su regruti pre obuke prolazili lekarski pregled.³⁸⁵ U tom pogledu se iskaz g. Haljimi ne čini verodostojan.

197. Uz to, panel smatra da g. Haljimi ne raspolaže odgovarajućim osnovnim saznanjima da bi mogao da pruži tačne informacije o prisustvu regruta u svakoj od generacija polaznika. Štaviše, g. Haljimi je u sudnici izjavio da je nemoguće znati imena svih regruta³⁸⁶ i da nije „100 posto” siguran da je o svemu izveštavan.³⁸⁷ To je, po mišljenju panela, logično, pošto su, kao što je g. Haljimi potvrdio tokom glavnog i unakrsnog ispitivanja, kroz obuku tokom više generacija (od po dve nedelje) prošle na stotine regruta³⁸⁸ u periodu od početka februara do sredine aprila 1999.³⁸⁹ Pored toga, g. Haljimi je sam potvrdio da nije mogao da ima kompletan uvid u to ko je sve prisustvovao obuci, rekavši da se bavio pitanjima vezanim za samu obuku i ni za šta drugo.³⁹⁰ Imajući to u vidu, to što je g. Haljimi, „uz punu odgovornost” kategorički

³⁸⁴ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3784, redovi 16-18.

³⁸⁵ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3746, redovi 16-24; str. 3730, redovi 10-14.

³⁸⁶ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, poverljivo, str. 3756, redovi 3-4. Svedok je u unakrsnom ispitivanju čak izjavio da se seća samo malog postotka polaznika i da ga nije zanimalo ko su oni i odakle su, već da mu je jedino bilo bitno da se pridržava plana i obavi svoje zadatke (T. 20. april 2022, javno, str. 3778, redovi 11-15).

³⁸⁷ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3811, redovi 13-16.

³⁸⁸ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3726, redovi 4-5.

³⁸⁹ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3734, redovi 1-2; str. 3741, redovi 4-8; str. 3773, red 4, do str. 3777, red 12. Svedok je izjavio da su, osim prve generacije polaznika, koja se sastojala od 50 ljudi, naredne generacije imale po 150 regruta.

³⁹⁰ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3772, redovi 12-17.

tvrdio da „nije bilo šanse da neko dođe i pokupi nekog iz centra za obuku”³⁹¹ deluje neutemeljeno, pošto on nije mogao da zna sve polaznike obuke.

198. Po jednom drugom pitanju, g. Haljimi je svedočio da je dok je bio u Zlašu video optuženog „jednom ili dvaput” „na putu [za Zlaš]”,³⁹² i rekao: „Nije bilo na meni da znam ili da se raspitujem šta je funkcija [optuženog]. Nisam imao pravo da [...] istražujem ko je on.”³⁹³ Iako je video optuženog u Zlašu, g. Haljimi je izjavio da ne zna ništa o jedinici BIA ni o tome da joj je baza bila u Zlašu,³⁹⁴ i dodao da ga nije interesovalo „šta [optuženi] tamo radi”.³⁹⁵ Panel smatra da je malo verovatno da g. Haljimi, koji je kao komandant centra za obuku u Zlašu proveo oko tri meseca, nije znao da je tamo bila jedinica BIA. Panel na osnovu toga zaključuje da je g. Haljimi očitо nastojao da se distancira od optuženog i BIA, kao i da zaštiti optuženog time što neće iznositi informacije o prisustvu i aktivnostima jedinice BIA u Zlašu.

199. Nastojanje svedoka da se distancira od optuženog jasno potvrđuje i njegovo očitо ustezanje da prizna da je optuženi imao njegov broj telefona, zbog čega je predsedavajući sudija morala da reaguje.³⁹⁶ Panel primećuje da je g. Haljimi, kad mu je tužilaštvo postavilo pitanje u vezi s tim, reagovao veoma defanzivno i svađalački: „Ponavljam zato što me već treći, četvrti put isto pitate” i: „Čak i da je tako, to ne bi

³⁹¹ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3761, redovi 17-19.

³⁹² **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3813, redovi 1, 19-22.

³⁹³ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3816, redovi 3-5.

³⁹⁴ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3816, redovi 11-14.

³⁹⁵ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3816, red 18.

³⁹⁶ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3819, red 11, do str. 3820, red 22 (predsedavajući sudija je, videvši da g. Haljimi okleva da potvrdi svoj broj telefona u telefonskom imeniku optuženog koji je bio prikazan na monitoru, uzviknula: „Da li je ovo vaš broj telefona [...]? [...] Da li je toliko teško reći da je to vaš broj telefona? Razumete li me?” na šta je g. Haljimi rekao: „Jeste, to je moj broj” (str. 3820, redovi 14-22)).

bilo ništa neuobičajeno. Nije mi bilo zabranjeno da imam njegov broj ili da razgovaram s njim”,³⁹⁷ kao i da je više puta izjavio da se ne seća.³⁹⁸

200. S obzirom na navedeno, panel smatra da je g. Haljimi bio sklon da svedoči prevashodno u korist optuženog, a protiv tužilaštva. Panel smatra da ti faktori u velikoj meri utiču na verodostojnost ovog svedoka. Zato je iskaz g. Haljimija razmatran s krajnjim oprezom.

12. Selatin Krasnići (WDSM1400)

201. Selatin Krasnići (u daljem tekstu: g. Krasnići) dao je iskaz pred panelom 21. i 22. aprila 2022, bez primene zaštitnih mera.³⁹⁹

202. Gospodin Krasnići bio je pripadnik OVK i jedinice BIA tokom inkriminisanog perioda; međutim, on nije mogao tačno da kaže kada se priključio OVK i dao je niz protivrečnih, neodređenih i neuverljivih odgovora, iako su mu i tužilaštvo i panel više puta postavljali pitanja o tome.⁴⁰⁰ S tim u vezi panel uočava da se svedok veoma ustezao da pruži bilo kakve značajnije informacije o BIA, pa čak i o svojoj vezi s tom jedinicom.

203. Uz to, panel primećuje da je svedoku tokom glavnog i unakrsnog ispitivanja više puta postavljeno pitanje ko je komandant baze BIA u Zlašu, na šta je g. Krasnići pomenuo niz imena ali začudo nikada nije naveo optuženog kao jednog od

³⁹⁷ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3818, redovi 13-14; str. 3818, red 24, do str. 3819, red 1.

³⁹⁸ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3818, red 24; str. 3819, red 9; str. 3821, redovi 2-3.

³⁹⁹ **Gospodin Krasnići:** T. 21. april 2022, javno, str. 3865-4005; T. 22. april 2022, javno, str. 4011-4049.

⁴⁰⁰ **Gospodin Krasnići:** T. 21. april 2022, poverljivo, str. 3953, red 24, do str. 3957, red 11. Svedok je, na primer, izjavio: „Kasnije, da [bio sam pripadnik BIA]” (str. 3953, red 25); „17. aprila [1999] [...] išao sam u Vitinu s vojnicima BIA u Marovce i tamo bio s njima sve vreme” (str. 3954, redovi 2-3); „U dokumentima piše da sam od februara [1999] bio pripadnik BIA” (str. 3954, red 15); „Možda jesam [bio pripadnik BIA u februaru 1999]” (str. 3955, red 11).

starešina.⁴⁰¹ Na pitanje panela, g. Krasnići je potvrdio da je optuženi bio njegov starešina u BIA i da je bio pretpostavljen pripadnicima BIA u Zlašu,⁴⁰² zbog čega je njegov prvobitni propust da navede ime optuženog potpuno neshvatljiv i kontradiktoran. Osim toga, to kosi se i sa izjavom samog optuženog da je bio komandant BIA.⁴⁰³

204. Panel takođe primećuje da g. je Krasnići izrazio duboku privrženost prema optuženom, što potvrđuje njegova izjava: „Svi smo mi prijatelji i ostaćemo prijatelji do smrti, i posle smrti.”⁴⁰⁴

205. Ono što je ključno, po oceni panela, jeste to što je svedok član porodice Krasnići, koja je vlasnik imanja⁴⁰⁵ na kojem su izvršena krivična dela iz optužnice, te se može pretpostaviti da poznaje imanje u Zlašu, zgrade koje se na njemu nalaze i njihovu namenu, s obzirom na to da je tamo provodio i dalje provodi dosta vremena.⁴⁰⁶

206. S jedne strane, panel smatra da je g. Krasnići bio upadljivo suzdržan kad je svedočio o jedinici BIA, svojim aktivnostima u jedinici i aktivnostima jedinice na njegovom porodičnom imanju. U tom pogledu panel napominje da je g. Krasnići otišao korak dalje kada je rekao da su optužbe da je njegovo porodično imanje korišćeno kao zatvorenički objekat „nanele [njegovoj porodici] veliku štetu”.⁴⁰⁷ Zbog takvog njegovog stava po ovom pitanju i duboke privrženosti prema optuženom

⁴⁰¹ **Gospodin Krasnići:** T. 21. april 2022, javno, str. 3912, red 21, do str. 3913, red 2; str. 3988, redovi 11-19; str. 3994, red 8, do str. 3995, red 4.

⁴⁰² **Gospodin Krasnići:** T. 22. april 2022, javno, str. 4047, red 10, do str. 4048, red 23.

⁴⁰³ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 1, str. 31, redovi 13-21.

⁴⁰⁴ **Gospodin Krasnići:** T. 21. april 2022, javno, str. 3974, redovi 14-15.

⁴⁰⁵ **Gospodin Krasnići:** T. 21. april 2022, javno, str. 3866 line 22, do str. 3867, red 3; str. 3874, redovi 5-18; DSM00026.

⁴⁰⁶ **Gospodin Krasnići:** T. 21. april 2022, javno, str. 3940, redovi 17-18 („Leti sam s porodicom tamo provodio po tri meseca”); T. 22. april 2022, javno, str. 4022, redovi 12-13 („Idem tamo svaki dan u 08:00 ujutro. [...] To je moje mesto, svaki dan”); str. 4046, red 6 („Tamo sam odrastao. Tamo sam provodio raspust”).

⁴⁰⁷ **Gospodin Krasnići:** T. 21. april 2022, javno, str. 3912, red 11.

panel smatra da je g. Krasnići pokazao naročitu sklonost da svedoči u korist optuženog, a protiv tužilaštva, kao i da se distancira od bilo kakvih aktivnosti vezanih za BIA.

207. S druge strane, panel mora da primeti da je g. Krasnići detaljno opisao strukturu porodičnog imanja i namenu objekata na njemu,⁴⁰⁸ osim objekta u kojem su, prema optužbama tužilaštva, izvršena krivična dela.⁴⁰⁹ Panel uočava da je svedok načelno bio spreman da tačno opiše porodično imanje,⁴¹⁰ što doprinosi verodostojnosti izvesnih aspekata njegovog svedočenja o imanju. Međutim, panel smatra da je, uopšte uzevši, verodostojnost svedoka u velikoj meri poljuljana. Zato je iskaz g. Krasnićija, i to samo u određenim aspektima, razmatran s krajnjim oprezom.

13. Muhamet Ajeti (WDSM1500)

208. Muhamet Ajeti (u daljem tekstu: g. Ajeti) dao je iskaz pred panelom 22. aprila 2022, bez primene zaštitnih mera.⁴¹¹

209. Gospodin Ajeti postao je pripadnik OVK krajem juna/početkom jula 1998, kad mu je bilo sedamnaest godina, a pripadnik BIA bio je od sredine oktobra 1998. do juna 1999.⁴¹² Tokom rata g. Ajeti bio je poznat i pod nadimkom „Šit Mareci“, „Šit“ ili

⁴⁰⁸ **Gospodin Krasnići:** T. 21. april 2022, javno, str. 3876, red 4, do str. 3885, red 19.

⁴⁰⁹ **Gospodin Krasnići:** T. 21. april 2022, javno, str. 3932, red 23, do str. 3934, red 18.

⁴¹⁰ Panel takođe primećuje da se opis imanja u Zlašu poklapa s opisom drugih svedoka koji su bili tamo: **g. Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2642, redovi 11-12 („Tamo je bilo dvorište s nekoliko kuća”); **g. F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2048, redovi 18-22 („Sastojalo se od nekoliko objekata. [...] Bila je jedna štala”). V. takođe REG00-013 — fotografija porodičnog imanja iz UNMIK-ove zbirke fotografija iz vazduha, koju je g. Krasnići označio kad je govorio o imanju — što odgovora fotografiji iz UNMIK-ove zbirke fotografija snimljenih sa zemlje, DSM00028-00028 (koju je svedok označio kao REG00-015) gde je prikazan levi deo porodičnog imanja.

⁴¹¹ **Gospodin Ajeti:** T. 22. april 2022, javno, str. 4054-4174.

⁴¹² **Gospodin Ajeti:** T. 22. april 2022, javno, str. 4056, redovi 17-21; str. 4057, red 19; str. 4086, redovi 19-20; str. 4096, redovi 4-7.

„Šiti”.⁴¹³ U to vreme on je upoznao optuženog i sebe je smatrao „njegovim vojnikom”, potvrdivši da optuženi jeste komandovao jedinicom BIA.⁴¹⁴ Prema tumačenju panela, g. Ajeti smatra optuženog svojim pretpostavljenim.

210. Svedok i optuženi su i dalje prijatelji.⁴¹⁵ Prema rečima svedoka, poslednji put su se videli 28. ili 29. jula 2020,⁴¹⁶ nakon čega su svake nedelje kontaktirali preko aplikacija *Viber* ili *WhatsApp*.⁴¹⁷ Od juna 2019. do septembra 2020. čuli su se ukupno 113 puta.⁴¹⁸ Svedok je u svedočenju rekao da ga g. Mustafa naziva „sinom”, a da se on njemu obraća sa „komandante” ili „Babuš”, što znači otac.⁴¹⁹

211. Svedok je na svom nalogu na Fejsbuku objavio fotografiju sebe i g. Mustafe u Zlašu, u decembru 1998.⁴²⁰ Ispod fotografije je dodao komentar: „Ponosan sam što sam, kao osamnaestogodišnji borac, imao komandanta kao što ste vi”.⁴²¹ Svedok je potvrdio da je objavljivanjem te fotografije želeo da pruži moralnu podršku g. Mustafi.⁴²² Tokom unakrsnog ispitivanja tužilaštva, svedoku su predložene i druge fotografije sa g. Mustafom, uključujući fotografiju iz 2019. objavljenu na Fejsbuku, na kojoj su svedok, g. Mehmetaj, optuženi i drugi u jednom restoranu.⁴²³ Svedok je izjavio da je tokom rata i g. Mehmetaja smatrao prijateljem, iako su se veoma slabo poznavali,

⁴¹³ **Gospodin Ajeti:** T. 22. april 2022, javno, str. 4087, red 25, do str. 4088, red 3; str. 4113, red 21, do str. 4114, red 14; str. 4116, redovi 3-7; str. 4118, red 13, do str. 4119, red 9.

⁴¹⁴ **Gospodin Ajeti:** T. 22. april 2022, javno, str. 4086, redovi 22-23, i str. 4096, red 16.

⁴¹⁵ **Gospodin Ajeti:** T. 22. april 2022, javno, str. 4096, red 23, do str. 4097, red 4.

⁴¹⁶ **Gospodin Ajeti:** T. 22. april 2022, javno, str. 4117, redovi 19-23.

⁴¹⁷ **Gospodin Ajeti:** T. 22. april 2022, javno, str. 4121, redovi 3-17.

⁴¹⁸ **Gospodin Ajeti:** T. 22. april 2022, javno, str. 4119, redovi 10-25; SPOE00325853-00325865, str. 1.

⁴¹⁹ **Gospodin Ajeti:** T. 22. april 2022, javno, str. 4122, redovi 3-11; SPOE00325865-00325876; SPOE00325865-00325876-ET.

⁴²⁰ **Gospodin Ajeti:** T. 22. april 2022, javno, str. 4125, redovi 10-18; SPOE00325825-00325825-ET.

⁴²¹ **Gospodin Ajeti:** T. 22. april 2022, javno, str. 4125, redovi 21-22; SPOE00325825-00325825-ET.

⁴²² **Gospodin Ajeti:** T. 22. april 2022, javno, str. 4126, redovi 10-14.

⁴²³ **Gospodin Ajeti:** T. 22. april 2022, javno, str. 4127, red 8, do str. 4128, red 23; str. 4132, red 23, do str. 4133, red 13; SPOE00222559-00222559; SPOE00222587-00222587; SPOE0032835-0032835.

i dodao da su se sprijateljili posle rata.⁴²⁴ Stoga panel smatra očiglednim da među pripadnicima BIA i dalje vlada čvrst duh zajedništva i poštovanja prema optuženom kao njihovom starešini, što posebno važi u slučaju g. Ajetija.

212. Panel primećuje da je svedok sa ustezanjem odgovarao na pitanja o tome da li poznaje izvesne pripadnike BIA koji su 1999. bili na višim položajima i da je pokušao da izbegne odgovore na takva pitanja. Tek kad ga je tužilaštvo tokom unakrsnog ispitivanja direktno suočilo s imenima istaknutih pripadnika BIA, zamenika komandanta u jedinici optuženog — uključujući g. Mehmetaja i Bahrija Gašija — svedok je potvrdio da ih poznaje.⁴²⁵ To, po mišljenju panela, potvrđuje da g. Ajeti nije bio voljan da tačno odgovara na pitanja o pripadnicima jedinice BIA višeg ranga, što utiče na njegovu verodostojnost po ovom pitanju.

213. Na osnovu prethodno opisanog iskaza, panel smatra da je g. Ajeti razvio izuzetno bliske odnose s optuženim, koji vuku korene iz njihovog odnosa pretpostavljenog i potčinjenog u jedinici BIA tokom rata. Da ti odnosi očito traju i danas potvrđuje znatan broj poruka koje su razmenili i činjenica da jedan drugog oslovljavaju sa „sin” i „otac”, što ukazuje na gotovo rodbinske odnose. Sve to, po mišljenju panela, govori da je g. Ajeti veoma sklon da svedoči prevashodno u korist optuženog i jedinice BIA, a protiv tužilaštva. Panel smatra da ti faktori u velikoj meri utiču na verodostojnost ovog svedoka. Zato je iskaz g. Ajetija razmatran s krajnjim oprezom.

⁴²⁴ **Gospodin Ajeti:** T. 22. april 2022, javno, str. 4101, redovi 4-10, do str. 4102, red 6; SPOE00325827-SPOE00325827-ET.

⁴²⁵ **Gospodin Ajeti:** T. 22. april 2022, javno, str. 4097, redovi 15-23; str. 4098, redovi 5-19; str. 4099, red 9-14; str. 4102, 7-13; str. 4104, redovi 1-12.

14. Teuta Hadri (WDSM1600)

214. Teuta Hadri (u daljem tekstu: gđa Hadri) dala je iskaz pred panelom 11-12. maja 2022, bez primene zaštitnih mera.⁴²⁶

215. Gospođa Hadri nije direktno povezana sa OVK niti sa optuženim. Panel napominje da je ona tokom glavnog ispitivanja izjavila, a potom prilikom unakrsnog ispitivanja potvrdila, da je stigla u Zlaš 16. aprila 1999. i da je tamo ostala četiri dana.⁴²⁷ Ova svedokinja je izjavila da je boravila na imanju u Zlašu, gde su izvršena krivična dela iz optužnice.⁴²⁸ Gospođa Hadri je takođe izjavila da je optuženog, koga je znala po nadimku „Calji“, prvi put videla veče uoči ofanzive.⁴²⁹

216. Uopštenije govoreći, panel napominje da gđa Hadri u veoma ograničenoj meri poznaje područje Zlaša i mesto gde je boravila.⁴³⁰ Štaviše, tokom unakrsnog ispitivanja ona je potvrdila da tamo nikad ranije nije bila, niti je ikad pre čula za to selo i da nije izlazila iz prostorije u kojoj se nalazila, da je „imala puno posla oko pacijenata, koje je pregledala“ i da zato „nije imala mnogo vremena da izlazi iz te prostorije“.⁴³¹ S obzirom na te okolnosti, panel smatra da gđa Hadri raspolaže suviše ograničenim saznanjima da bi mogla da svedoči o događajima u Zlašu vezanim za optužbe. Iskaz gđe Hadri kojim se pobija⁴³² tvrdnja tužilaštva da su u Zlašu držani zatvorenici – a koji je obrađen u odeljku vezanom za proizvoljno lišavanje slobode (tačka 1) — panel je razmotrio imajući ovaj faktor na umu.

⁴²⁶ **Gospođa Hadri:** T. 11. maj 2022, javno, str. 4181-4283; T. 12. maj 2022, javno, str. 4292-4314.

⁴²⁷ **Gospođa Hadri:** T. 11. maj 2022, javno, str. 4191, redovi 10-20; str. 4255, redovi 16-25.

⁴²⁸ **Gospođa Hadri:** T. 11. maj 2022, javno, str. 4189, redovi 7-10; str. 4190, red 7, do str. 4191, red 3; str. 4195, redovi 15-20; DSM00144.

⁴²⁹ **Gospođa Hadri:** T. 11. maj 2022, javno, str. 4214, redovi 9-15.

⁴³⁰ **Gospođa Hadri:** T. 11. maj 2022, javno, str. 4205, redovi 20-25 (na pitanje odbrane da li može nešto više da kaže o tome šta je bilo napolju, svedokinja je rekla: „Bile su tri-četiri kuće u dvorištu i ne sećam se ničeg više osim te tri-četiri kuće“).

⁴³¹ **Gospođa Hadri:** T. 11. maj 2022, javno, str. 4234, red 19, do str. 4236, red 2.

⁴³² V. npr. **gđa Hadri:** T. 11. maj 2022, javno, str. 4209, redovi 12-19.

217. U celini posmatrano, panel smatra gđu Hadri načelno verodostojnim svedokom, ali je veliki deo njenog iskaza irelevantan za optužbe ili se ne temelji na ličnim saznanjima da bi se mogao s pouzdanošću koristiti.

15. Ibadete Canoli-Kaćiju (WDSM1700)

218. Ibadete Canoli-Kaćiju (u daljem tekstu: gđa Canoli-Kaćiju) dala je iskaz pred panelom 12. maja 2022, bez primene zaštitnih mera.⁴³³

219. Panel napominje da je gđa Canoli-Kaćiju u svedočenju rekla da ni pre ni posle aprila 1999. nikad nije bila u Zlašu, da ne može da pruži značajnije informacije o imanju na kom je boravila, da nije obraćala pažnju na zgrade i prostorije i da mahom nije izlazila iz svoje prostorije i nije obilazila druge objekte jer je imala puno posla.⁴³⁴ S obzirom na to, panel smatra da gđa Canoli-Kaćiju raspolaže suviše ograničenim saznanjima da bi mogla da svedoči o događajima u Zlašu vezanim za optužbe.

220. Panel dalje primećuje da se gđa Canoli-Kaćiju priključila OVK u martu 1998. i da se vodi u evidenciji Udruženja veterana.⁴³⁵ Tako se tokom unakrsnog ispitivanja tužilaštva ispostavilo da je ona, prema evidenciji Udruženja veterana, bila pripadnik gerilske jedinice BIA u Prištini od januara 1999.⁴³⁶ Uz to, ona ima status veterana OVK.⁴³⁷ Od januara 1999. davala je doprinos i pomagala tu organizaciju zajedno s g. Mustafom.⁴³⁸

⁴³³ Gospođa Canoli-Kaćiju: T. 12. maj 2022, javno, str. 4321-4397.

⁴³⁴ Gospođa Canoli-Kaćiju: T. 12. maj 2022, javno, str. 4324, red 4, do str. 4326, red 18; str. 4377, redovi 7-24; str. 4378, redovi 12-15; str. 4379, redovi 22-25; str. 4381, redovi 2-3, 18-19.

⁴³⁵ Gospođa Canoli-Kaćiju: T. 12. maj 2022, javno, str. 4322, red 22, do str. 4323, red 10; str. 4339, redovi 9-17; str. 4340, redovi 2-14.

⁴³⁶ Gospođa Canoli-Kaćiju: T. 12. maj 2022, javno, str. 4339, redovi 9-17, i str. 4340, redovi 2-11.

⁴³⁷ Gospođa Canoli-Kaćiju: T. 12. maj 2022, javno, str. 4340, redovi 12-14.

⁴³⁸ Gospođa Canoli-Kaćiju: T. 12. maj 2022, javno, str. 4340, redovi 18-24.

221. Kao što je sama potvrdila, gđa Canoli-Kaćiju poznaje optuženog od početka 1999. i zna da je bio na visokom položaju kao komandant jedinice BIA.⁴³⁹ Potvrdila je da joj je optuženi bio pretpostavljen, da je mogao da joj izdaje naredbe i da bi ih ona izvršila.⁴⁴⁰

222. Na fotografiju g. Mehmetaja i optuženog na prištinskom aerodromu, koju je g. Mehmetaj objavio na Fejsbuku, gđa Canoli-Kaćiju je u znak podrške g. Mustafi kao komentar objavila stisnutu pesnicu. Objasnila je da je time želela da kaže „drži se” i da izrazi moralnu podršku optuženom.⁴⁴¹ Svedokinji je predložena još jedna fotografija koju je na Fejsbuku objavio g. Mehmetaj a koju je ona „lajkovala” i dodala komentar: „Uvek u službi domovine, pravda za oslobodioce”. U vezi s tim gđa Canoli-Kaćiju je izjavila da je želela da kaže da želi da „ovaj postupak [...] bude rešen pravično, na pravedan i pravičan način” i da je želela da pruži moralnu podršku optuženom.⁴⁴²

223. Na osnovu navedenog panel zaključuje da je gđa Canoli-Kaćiju jasno pokazala da gaji duboko poštovanje prema optuženom kao komandantu BIA, kao i spremnost da mu pruži podršku. To i činjenica da je gđa Canoli-Kaćiju pripadnik OVK ukazuju na njenu sklonost da svedoči prevashodno u korist optuženog, a protiv tužilaštva. Panel to smatra faktorima koji u velikoj meri utiču na verodostojnost svedokinje. Zato je iskaz gđe Canoli-Kaćiju — to jest delovi iskaza koji nisu irelevantni i koji se temelje na odgovarajućim osnovnim saznanjima – razmatran s krajnjim oprezom.

⁴³⁹ **Gospođa Canoli-Kaćiju:** T. 12. maj 2022, javno, str. 4351, redovi 12, 18-20; str. 4354, redovi 5-7.

⁴⁴⁰ **Gospođa Canoli-Kaćiju:** T. 12. maj 2022, javno, str. 4356, redovi 2-3.

⁴⁴¹ **Gospođa Canoli-Kaćiju:** T. 12. maj 2022, javno, str. 4383, red 3, do str. 4384, red 7; SPOE00325261-SPOE00325261-ET; SPOE00325266-SPOE00325266.

⁴⁴² **Gospođa Canoli-Kaćiju:** T. 12. maj 2022, javno, str. 4384, red 23, do str. 4385, red 21; 105327-105328-ET; SPOE00325377-SPOE00325377-ET.

G. NAPOMENE O ODREĐENIM DOKUMENTIMA KOJE JE PANEL UZEO U OBZIR

224. U ovom predmetu korišćena su, između ostalog, četiri dokumenta na koje se tužilaštvo u velikoj meri oslanjalo u celoj optužnici i u vezi s kojima su strane u postupku imale priliku da iznesu suprotne argumente. Panel je već doneo odluku o korišćenju tog materijala za potrebe donošenja presude, ali smatra da je neophodno dodatno analizirati određene aspekte tog materijala (kao što su poreklo, autor ili eventualne negativne posledice) kako bi obrazloženje bilo celovito.

1. Spisak zatvorenika (U001-0310-U001-0322-ET)

225. Dokument U001-0310-U001-0322-ET (u daljem tekstu: spisak zatvorenika), koji je uveden u spis,⁴⁴³ čini zbirka rukom pisanih beležaka iz veće kolekcije materijala koji su srpske snage zaplenile u različitim bazama OVK na Kosovu tokom 1998. i 1999, i koji je zatim predat MKSJ-u, a potom Specijalnoj istražnoj radnoj grupi, preteći Specijalizovanog tužilaštva.⁴⁴⁴

226. Panel pre svega napominje da taj dokument ne sadrži potpise, logotipe niti bilo koje druge očite naznake o autoru i vremenu nastanka. Međutim, panel primećuje da spisak zatvorenika sadrži brojne pojedinosti koji ga čine autentičnim i pouzdanim. Kao prvo, panel primećuje da su na spisku zatvorenika tačno navedeni lični podaci

⁴⁴³ KSC-BC-2020-05, F00369, Pretresni panel I, [*Decision on items used with witnesses W04484, W04485 and W04849 during their in-court testimony and on evidence collected prior to the establishment of the Specialist Chambers*](#) /Odluka o materijalu korišćenom tokom ispitivanja svedoka W04484, W 4485 i W04849 i W04849 u sudnici i o dokazima prikupljenim pre osnivanja Specijalizovanih veća/, 29. mart 2022, javno, s javnim prilogom 1, stavovi 21-23, 25(d).

⁴⁴⁴ SPO Final Brief, fusnota 547. V. takođe KSC-BC-2020-05, F00279, specijalizovani tužilac, [*Prosecution notice of disclosure pursuant to Rule 102\(4\)*](#) /Obaveštenje tužilaštva o obelodanjivanju u skladu s pravilom 102(4)/, 7. decembar 2021, javno, s poverljivim prilogom 1, stavovi 2-3.

(ime, prezime, datum i mesto rođenja) svedoka W01679,⁴⁴⁵ W03593,⁴⁴⁶ W03594⁴⁴⁷ i žrtve ubistva,⁴⁴⁸ kao i puno ime i prezime drugih identifikovanih zatvorenika, [BRISANO], kao i datum hapšenja svih tih lica.⁴⁴⁹ U tom pogledu, spisak zatvorenika i svedočenje gorenavedenih svedoka, [BRISANO], međusobno su saglasni kad je reč o prisustvu navedenih zatvorenika na imanju u Zlašu. Kao drugo, na spisku zatvorenika navedeno je čak 19 imena, što potvrđuje svedočenje svedoka W01679, W03593, W04669 i druge pismene dokaze, koji govore da je na imanju u Zlašu u aprilu 1999. bilo više od šest zatvorenika.⁴⁵⁰ Kao treće, spisak zatvorenika sadrži rukom pisane beleške koje potvrđuju svedočenje svedoka W03594 o saslušanju u vezi s [BRISANO].⁴⁵¹ Na kraju, spisak zatvorenika sadrži napomenu „[z]a Caljija” što je bio nadimak optuženog tokom inkriminisanog perioda, kao što je panel ustanovio i što su potvrdili i g. Mustafa i više drugih izvora.⁴⁵²

227. Panel smatra da su, uprkos tome što na spisku zatvorenika nema naznaka autora, informacije kao što su lični podaci zatvorenika i pojedinosti o njihovom saslušanju mogli da prikupe samo ljudi koja su znali da su ta lica zatvorena. Panel smatra da je spisak zatvorenika dokument nastao u predmetno vreme i da je vrlo mala verovatnoća da je on falsifikovan, pa čak i samo izmenjen nakon datih događaja.

⁴⁴⁵ U001-0310-U001-0322-ET, str. U001-0310; **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 861, redovi 20-25.

⁴⁴⁶ U001-0310-U001-0322-ET, str. U001-0310; **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 393, redovi 21-25.

⁴⁴⁷ U001-0310-U001-0322-ET, str. U001-0310; **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1032, redovi 13-16.

⁴⁴⁸ U001-0310-U001-0322-ET, str. U001-0310; **W04391**: T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1738, redovi 6-7; **W04390**: T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1867, redovi 4-6; **W04712**: 077816-TR-ET, Part 1, str. 13, redovi 9-13.

⁴⁴⁹ U001-0310-U001-0322-ET, str. U001-0310; v. stav 196.

⁴⁵⁰ U001-0310-U001-0322-ET, str. U001-0310; v. stav 485 i dalje.

⁴⁵¹ U001-0310-U001-0322-ET, str. U001-0313; **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1075, redovi 11-12.

⁴⁵² V. stav 340; g. **Mustafa**: 069404-TR-ET, Part 1, str. 4, redovi 23-25.

Podjednako je malo verovatno, po mišljenju panela, da bi u tom kontekstu neko sasvim slučajno pomenuo nadimak optuženog („Calji”).

228. Iz tih razloga, panel je uzeo u obzir spisak zatvorenika.

2. UNMIK-ove zbirke (SPOE00128386-00128420 i SPOE00213459-00213487)

229. Dokument SPOE00128386-00128420 (u daljem tekstu: UNMIK-ova zbirka fotografija snimljenih sa zemlje), koji je uveden u spis,⁴⁵³ čini zbirka fotografija koje su pripadnici UNMIK-a snimili [BRISANO] 2006. i koje prikazuju infrastrukturu i lokacije, uključujući imanje u Zlašu, što je panel konstatovao u svojim činjeničnim zaključcima o proizvoljnom lišavanju slobode (tačka 1).

230. Dokument SPOE00213459-00213487 (u daljem tekstu: UNMIK-ova zbirka fotografija iz vazduha), koji je takođe uveden u spis,⁴⁵⁴ čini zbirka fotografija iz vazduha koje su pripadnici UNMIK-a snimili [BRISANO] 2006. i koje prikazuju područje Zlaša, uključujući imanje u Zlašu.

231. Oba dokumenta potiču iz UNMIK-ovog istražnog dosijea [BRISANO] koji se odnosi na [BRISANO]. Ta dva dokumenta, posmatrana zajedno sa svedočenjem svedoka W04648, [BRISANO] uzajamno se dopunjuju po pitanju ove ključne tačke.⁴⁵⁵

232. Panel napominje da su UNMIK-ova zbirka fotografija snimljenih sa zemlje i UNMIK-ova zbirka fotografija iz vazduha povezane sa (i) službenim internim memorandumom koji sadrži UNMIK-ov logotip, imena zvaničnika uključenih u istragu [BRISANO], broj predmeta ([BRISANO]) i rezime činjeničnog stanja, koji

⁴⁵³ [Article 37 & Other Material Decision](#), stav 26(e).

⁴⁵⁴ [Article 37 & Other Material Decision](#), stav 26(e).

⁴⁵⁵ V. **W04648**: SPOE00128333-00128343 (2. februar 2002); SPOE00128158-00128162 (4. mart 2003); SPOE00128061-00128064 (18. april 2006); SPOE00128069-00128086 (29. maj 2006). V. takođe podudarno svedočenje svedokinje **W04676**: T. 18. novembar 2021, poverljivo, str. 1708, redovi 20-24.

potvrđuje svedočenje svedokâ [BRISANO],⁴⁵⁶ i (ii) zahtevom za izvođenje zadatka iz vazduha, koja sadrži UNMIK-ov logotip, imena istih zvaničnika uključenih u istragu, koordinatnu mrežu područja koja treba fotografisati, datum i napomene „zatvorenički objekat OVK 1999” [BRISANO].⁴⁵⁷

233. Panel dalje primećuje da odbrana nije osporila dopuštenost UNMIK-ove zbirke fotografija snimljenih sa zemlje i UNMIK-ove zbirke fotografija iz vazduha, već da se protivila tome što je UNMIK-ova zbirka fotografija snimljenih sa zemlje u sudnici korišćena za potrebe identifikacije tokom svedočenja svedokâ tužilaštva, o čemu će biti reči u okviru zaključaka panela o proizvoljnom lišavanju slobode (tačka 1).

234. Iz tih razloga panel je uzeo u obzir UNMIK-ovu zbirku fotografija iz vazduha i UNMIK-ovu zbirku fotografija snimljenih sa zemlje.

3. Izjava koju je optuženi dao tužilaštvu (069404, Parts 1-8)

235. Dokument 069404, Parts 1-8, čini izjava optuženog data tužilaštvu, za koju je panel ustanovio da se može uzeti u razmatranje prilikom većanja i donošenja presude.⁴⁵⁸

236. Panel smatra da je ovaj dokaz izuzetno relevantan, autentičan i da je saglasan sa drugim dokazima, što će biti izloženo u činjeničnim zaključcima, kad je reč o (i) prisustvu optuženog u relevantno vreme u aprilu 1999. na mestu izvršenja krivičnih dela u Zlašu, navedenih u optužnici, (ii) mogućnosti optuženog da dolazi i odlazi iz Zlaša i kreće se po okolnoj teritoriji tokom aprila 1999, (iii) raspoloživosti raznih vozila, uključujući terenska vozila, (iv) vlasniku imanja u Zlašu u kojem je bila smeštena baza jedinice BIA i (v) komandnoj ulozi optuženog u jedinici BIA i njegovom ovlašćenju da izdaje naređenja svojim podređenima u jedinici.

⁴⁵⁶ SITF00318201-00318202.

⁴⁵⁷ SPOE00128266-00128273 RED3.

⁴⁵⁸ [Article 37 & Other Material Decision](#), stavovi 23, 26(f).

237. Kao što je detaljnije objasnio u okviru zaključaka, panel smatra da je u pogledu navedenih pitanja optuženi dobrovoljno pružio značajne informacije, pojedinosti i objašnjenja. Panel je uočio da je optuženi takođe nastojao da prikrije ili umani vrednost svojih saznanja o mogućim protivpravnim radnjama u bazi BIA u Zlašu, ali smatra da je njegova izjava kao celina verodostojna i pouzdana jer je saglasna sa drugim brojnim dokazima u vidu svedočenja (kako svedoka o izvršenim zločinima tako i svedoka insajdera). Panel smatra da ne postoji verovatnoća da su svi oni, uključujući optuženog, slučajno isto svedočili.

238. Što se tiče potencijalnih negativnih posledica koje bi usledile po optuženog ako bi panel uzeo u obzir izjavu koju je dao tužilaštvu, panel podseća da nije ustanovio da u tom smislu postoji povreda Zakona ili Pravilnika.⁴⁵⁹ Štaviše, panel ističe da odbrana nije osporila dopuštenost niti se protivila korišćenju izjave kao dokaza. Panel stoga smatra da ne krši prava optuženog ako izjavu koju je on dao tužilaštvu koristi za potrebe izricanja presude.

239. Iz tih razloga, panel je uzeo u obzir izjavu koju je optuženi dao tužilaštvu.

V. ČINJENIČNI ZAKLJUČCI

A. ALIBI OPTUŽENOG

240. Odbrana je odlučila da u okviru svoje teze iznese odbranu alibijem. U svom završnom podnesku odbrana analizira pojedinačno svakog svedoka i njihove iskaze.⁴⁶⁰ Odbrana tvrdi da navodi o vremenu, mestu i postupcima optuženog iz potvrđene optužnice „nemaju osnova i da su neodrživi”.⁴⁶¹ Neki svedoci, koji navodno nisu bili u Zlašu već na drugim mestima, svedočili su da su videli optuženog ili bili s

⁴⁵⁹ [Article 37 & Other Material Decision](#), stav 22.

⁴⁶⁰ Defence Final Trial Brief, str. 9.

⁴⁶¹ Defence Final Trial Brief, str. 9.

njim u raznim trenucima tokom perioda od 1. aprila do kraja aprila 1999. Ta mesta su Butovac, Priština, Bariljevo, Rimanište i Belo Polje. Drugi svedoci su svedočili da optuženi u aprilu 1999. nije bio u Zlašu ili da ga tamo nisu videli.

241. Panel podseća da se alibi (što bukvalno znači „drugde“) optuženog sastoji u tvrdnji da nije mogao da izvrši krivična dela za koja se tereti zato što je u vreme izvršenja tih radnji bio negde drugde. Stoga se očekuje da se u okviru dokaza u prilog alibiju navede na kojim je mestima optuženi bio u relevantno vreme ako nije bio na mestu izvršenja krivičnog dela. Iako je prirodno da protok vremena i drugi faktori (na primer, zdravstveno stanje svedoka i vremenski uslovi i okolnosti putovanja u vreme izvršenja krivičnih dela iz optužnice) mogu da utiču na preciznost dokaza u prilog alibiju, panel svakako mora da bude u mogućnosti da na osnovu predloženih dokaza ustanovi gde je optuženi bio u određeno vreme. Drugim rečima, da bi utvrdio da li dokazi u prilog alibiju mogu da pobude razumnu sumnju u tezu tužilaštva,⁴⁶² panel ne sme da nagađa ili popunjava praznine u dokazima kako bi rekonstruisao gde se optuženi možda nalazio u relevantno vreme.

242. Panel skreće pažnju da se pod Zlašom podrazumeva imanje u Zlašu, to jest baza jedinice BIA u tom mestu, u kojoj su, prema tvrdnjama tužilaštva, izvršena krivična dela za koja se optuženi tereti.

243. Panel pojašnjava i da će dokaze u prilog alibiju razmotriti u odnosu na tvrdnje tužilaštva o prisustvu optuženog na mestu izvršenja krivičnog dela, a posebno tokom prve dve nedelje aprila 1999.

244. Panel je ocenio dokaze u prilog alibiju imajući u vidu goreopisani kontekst. Stoga za odbranu alibijem nisu relevantni dokazi o tome da optuženi nije bio u Zlašu već na nekom drugom mestu tokom nekog drugog perioda, a ne tokom prve dve nedelje aprila 1999, te panel njih ili nije razmatrao ili ih se samo letimično dotakao. Isto tako,

⁴⁶² V. stav 46.

dokazi koji sugerišu da optuženi naprosto nije bio u Zlašu ili da tamo nije viđen u aprilu 1999, strogo posmatrano nisu dokazi u prilog alibiju, jer ne pomažu panelu da utvrdi gde se optuženi nalazio u relevantno vreme.

245. Da bi ocenio da li objektivno postoji mogućnost da su navodi optuženog o alibiju tačni,⁴⁶³ panel je, kad je reč o kretanju optuženog tokom inkriminisanog perioda, ocenjivao dokaze kao celinu, shodno pravilu 139(2) Pravilnika. Pored toga, panel smatra da je za ocenu alibija optuženog neophodno razmotriti iskaze svedoka o alibiju imajući u vidu (i) izjavu koju je optuženi dao tužilaštvu u fazi istrage i (ii) dokaze o mogućnostima i vremenu potrebnom za kretanje po teritoriji oko Zlaša u aprilu 1999.

246. U izjavi koju je dao za tužilaštvo, optuženi je izneo značajne informacije o tome gde se nalazio i o svom kretanju tokom inkriminisanog perioda. Panel smatra da je ta izjava relevantna za ukupnu ocenu alibija.

247. Pored toga, kao što je panel detaljnije razmotrio u nastavku teksta, niz svedoka izneo je pojedinosti koje pokazuju da su ljudi, pa tako i sam optuženi, tokom inkriminisanog perioda mogli da se kreću po toj teritoriji raznim prevoznim sredstvima, da su razdaljine između mesta relevantnih za ovaj predmet relativno male, te da se s jednog na drugo mesto moglo stići za relativno kratko vreme. Treba napomenuti da se sva mesta o kojima govori odbrana, uključujući Zlaš, nalaze na Kosovu, i to na ograničenom području severoistočno od Prištine. Panel je uzeo u obzir te dokaze i ocenio dokaze o alibiju imajući navedeno u vidu.

1. Optuženi

248. Panel ističe da je u izjavi za tužilaštvo optuženi potvrdio da je pre početka srpske ofanzive, 16. ili 17. aprila 1999, tokom inkriminisanog perioda, bio u Zlašu, tačnije,

⁴⁶³ V. takođe ICTY, [Popović et al. Appeal Judgement](#), stav 343.

tokom 15-20 dana pre tog perioda: „Ne sve vreme, ali sam [...] bio tamo.”⁴⁶⁴ Optuženi je rekao i da je „možda tamo [u Zlašu] dva-tri puta ostao po par noći”.⁴⁶⁵

249. Optuženi je potvrdio da je, kad je bio tamo, spavao na prvom spratu kuće korišćene kao skrovište.⁴⁶⁶ Na drugom mestu u izjavi za tužilaštvo optuženi je rekao da je zapravo otišao iz Zlaša „14. ili 13. aprila, dva ili tri dana pre početka ofanzive”,⁴⁶⁷ ili „12, 13. ili 14”.⁴⁶⁸

250. U izjavi za tužilaštvo optuženi je takođe naveo da se vratio u Zlaš 20. aprila 1999, jer su ga, kako je rekao, „pozvali preko radio-veze i tražili da dođe[...] po povređene i odvede[...] ih u bolnicu”.⁴⁶⁹ U vezi sa vidovima komunikacije panel primećuje da je optuženi potvrdio da su za prenošenje informacija korišćeni i satelitski telefoni.⁴⁷⁰ Prema rečima optuženog, on je 21. aprila 1999. ujutro s povređenima i gerilcima krenuo ka OZ Lab.⁴⁷¹

251. Panel smatra da optuženi ima sve moguće motive da prikrije ili negira da je bio u Zlašu u aprilu 1999, s obzirom na to da ga je tužilaštvo ispitivalo, između ostalog, o tome da li su ljudi tamo zatvarani ili zlostavljani. Uprkos tome, optuženi je dobrovoljno pružio značajne informacije i potvrdio da je tokom aprila neko vreme bio u Zlašu, što odgovara tvrdnjama tužilaštva. Verodostojnost optuženog po ovom pitanju dodatno potvrđuje činjenica da je sam iznosio vremenske orijentire (naročito bombardovanje 24. marta 1999. i srpsku ofanzivu u drugoj polovini aprila 1999) kako bi preciznije objasnio kada jeste, a kada nije bio u Zlašu.

⁴⁶⁴ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 7, str. 16, redovi 9-15.

⁴⁶⁵ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 7, str. 10, redovi 16-21.

⁴⁶⁶ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 7, str. 16, redovi 13-15.

⁴⁶⁷ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 7, str. 22, redovi 10-11.

⁴⁶⁸ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 7, str. 22, redovi 17-18.

⁴⁶⁹ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 7, str. 22, redovi 6-8.

⁴⁷⁰ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 2, str. 12, redovi 13-20; 069404-TR-ET, Part 4, str. 6, redovi 1-7.

⁴⁷¹ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 7, str. 23, redovi 1-5.

252. Panel smatra da nema razloga za sumnju u srž izjave optuženog po pitanju njegovog prisustva u Zlašu i odlascima iz tog mesta, i da izjava ukazuje na činjenicu da je optuženi povremeno bio u Zlašu u aprilu 1999. i da je u više navrata tamo dolazio i odlazio. Panel se stoga oslonio na taj dokaz.

2. Mogućnost kretanja po teritoriji oko Zlaša

253. Panelu su predloženi dokazi o mogućnosti optuženog da se kreće po teritoriji oko Zlaša tokom inkriminisanog perioda (približno od 1. do 19. aprila 1999), što je od direktnog značaja za ocenu alibija optuženog i njegove mogućnosti da tokom istog dana ode na više mesta.

254. Panel najpre primećuje da je sam optuženi u izjavi za tužilaštvo naveo da je u aprilu 1999. bio u Zlašu, ali ne sve vreme, jer je odlazio u Kamenicu, Gnjilane i Prištinu,⁴⁷² što, po mišljenju panela, znači da je mogao da odlazi i vraća se u Zlaš. Optuženi je takođe izjavio da je po potrebi mogao da se vrati u Zlaš, kad bi mu to javili preko radio-veze,⁴⁷³ što takođe ukazuje na to da je mogao da stigne u Zlaš za relativno kratko vreme. U tom pogledu panel ističe da je, uprkos tome što se bližila srpska ofanziva, optuženi u dva navrata izjavio da se 20. aprila 1999. vratio u Zlaš da evakuise neke ranjenike i da je ponovo otišao odatle ujutro 21. aprila 1999. „raznim džipovima, automobilima”.⁴⁷⁴

255. Mogućnost optuženog da tokom relevantnog perioda dolazi i odlazi iz Zlaša potvrdili su i drugi svedoci. Gospodin Nreci je u sudnici svedočio da su optuženi i

⁴⁷² V. npr. g. **Mustafa**: 069404-TR-ET, Part 7, str. 10, redovi 16-21; str. 12, redovi 6-14 („Obično sam ostajao dan-dva. Odlazio sam u Kamenicu, Gnjilane, Prištinu. Nisam bio tamo [u Zlašu] sve vreme”); str. 17, redovi 9-12; str. 22, redovi 10-18; g. **Mustafa**: 069404-TR-ET, Part 7, str. 12, redovi 6-9.

⁴⁷³ **Gospodin Mustafa**: 069404-TR-ET, Part 7, str. 22, redovi 6-8.

⁴⁷⁴ **Gospodin Mustafa**: 069404-TR-ET, Part 7, str. 22, red 6, do str. 23, red 6.

Jusuf Šaljaku imali na raspolaganju golf dvojku (s pogonom na četiri točka).⁴⁷⁵ Gospodin Vrbovci je u sudnici potvrdio da je Jusuf Šaljaku imao takav automobil.⁴⁷⁶ Tim automobilom je g. Nreci vozio optuženog i Jusufa Šaljakua iz Bariljeva u Lapašticu.⁴⁷⁷ Panel smatra da je iskaz g. Nrecija po tom pitanju verodostojan, naročito pošto je on pritom izjavio da je bio uzbuđen što sedi u golfu dvojci s pogonom na četiri točka, što je bio „veoma poseban osećaj” i zbog čega se osećao „značajnim i moćnim, zato što ima takav automobil”.⁴⁷⁸ Gospodin Nreci je, kao i u jednoj ranijoj izjavi, takođe rekao da je u Radoševcu/Radashec bilo još jedno vozilo koje je optuženi koristio, a koje je bilo primerenije terenu između Radoševca i Zlaša.⁴⁷⁹ Gospodin Humoli je takođe potvrdio da je optuženom stajao na raspolaganju automobil i da ga je on i koristio.⁴⁸⁰ S tim u vezi valja primetiti da su i drugi svedoci potvrdili da je optuženi stalno bio u pokretu.⁴⁸¹

256. Dokazi razmotreni prethodno u tekstu – koji ukazuju na to da je optuženi očigledno mogao da se kreće po datoj teritoriji – takođe se moraju sagledati u kontekstu činjenice da su pripadnici OVK uglavnom imali na raspolaganju prevozna sredstva, s jedne strane, i činjenice da su razdaljine na području oko Zlaša relativno male, s druge strane. Na primer, g. Mehmetaj je izjavio da su pripadnici jedinice za snabdevanje iz Butovca u Prištinu odlazili svojim vozilima – traktorima ili

⁴⁷⁵ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3207, redovi 2-4. Po svedokovim rečima, vlasnik je zapravo bio Jusuf Šaljaku (str. 3221, redovi 6-9).

⁴⁷⁶ **Gospodin Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3306, red 25, do str. 3307, red 2.

⁴⁷⁷ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3206, red 21, do str. 3207, red 8; str. 3222, red 24, do str. 3223, red 3. Lapaštica se nalazi severno od Bariljeva (SPOE00238094).

⁴⁷⁸ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3207, red 5; str. 3223, red 3.

⁴⁷⁹ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3274, red 13, do str. 3275, red 6; DSM00056-00067, str. DSM00062.

⁴⁸⁰ **Gospodin Humoli:** T. 1. februar 2022, javno, str. 2328, red 13.

⁴⁸¹ **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2905, redovi 16-18 („Sećam se da je bilo ranjenih i da je on krenuo, da je išao kod tih ranjenika. Video sam da je dva-tri puta dolazio i odlazio”); str. 2912, redovi 13-18 (svedok i optuženi su zajedno išli u Prištinu po neke lekove i vratili se u Butovac); **g. Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 2967, redovi 22-23; **g. G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3093, red 9; **g. Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3305, redovi 5-7, 14-20.

automobilima.⁴⁸² To su potvrdili i drugi svedoci, koji su izjavili da su ljudi išli u nabavku u Prištinu automobilom, traktorom, pa čak i pešice.⁴⁸³ S tim u vezi g. Krasnići je izjavio da je tokom rata imao traktor, kojim je prevozio porodice s jednog mesta na drugo.⁴⁸⁴ Gospodin Ibiši je izjavio da su ih tokom medicinske evakuacije od Rimaništa nadalje vozili džipom.⁴⁸⁵ Uz to, kao što je panel konstatovao u okviru činjeničnih zaključaka o proizvoljnom lišavanju slobode (tačka 1), svedok W04600 je u dve odvojene prilike [BRISANO] prevezao najmanje dva zatvorenika.⁴⁸⁶ Svedoci W03593 i W03594 su takođe prebačeni iz [BRISANO] u bazu jedinice BIA u Zlašu u džipu⁴⁸⁷ i „ladi nivi“. ⁴⁸⁸ Svedok W04600 je „[BRISANO] prevezao [BRISANO] iz [BRISANO] u bazu BIA u Zlašu.“⁴⁸⁹

257. Bez obzira na opasnost koja je pretila usled prisustva neprijateljskih snaga⁴⁹⁰ i sve intenzivnijih napada srpskih snaga usled bombardovanja od strane Organizacije severnoatlantskog pakta (u daljem tekstu: NATO),⁴⁹¹ panel smatra da ukupni dokazi ukazuju na to da se kretanje po teritoriji oko Zlaša nastavilo tokom relevantnog perioda, pri čemu su korišćena vozila za kretanje po brdskom i nepristupačnom terenu, kao što su džipovi i traktori.

⁴⁸² **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2629, redovi 1-7; T. 24. mart 2022, javno, str. 2742, redovi 14-24. V. takođe **g. Ademi:** T. 28. mart 2022, javno, str. 2789, redovi 12-14.

⁴⁸³ **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 2971, redovi 13-17.

⁴⁸⁴ **Gospodin Krasnići:** T. 21. april 2022, poverljivo, str. 3888, redovi 16-17.

⁴⁸⁵ **Gospodin Ibiši:** T. 12. april 2022, javno, str. 3560, redovi 1-2, str. 3583, redovi 10-17.

⁴⁸⁶ V. stavove 447, 461.

⁴⁸⁷ **W03593:** T. 20. septembar 2021, javno, str. 395, red 12; T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 398, redovi 6-7.

⁴⁸⁸ **W03594:** T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1036, redovi 11-12.

⁴⁸⁹ [BRISANO].

⁴⁹⁰ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2629, redovi 7-8; **g. Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 2970, red 22, do str. 2971, red 20.

⁴⁹¹ **Gospodin F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2093, redovi 2-7; **g. Humoli:** T. 1. februar 2022, javno, str. 2423, red 2, do str. 2424, red 2; str. 2448, redovi 1-3; **g. Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2625, redovi 15-18; **g. Ademi:** T. 28. mart 2022, javno, str. 2786, redovi 14-16; **g. Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2874, redovi 2-5; **g. G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3108, redovi 2-12; **g. Ajeti:** T. 22. april 2022, javno, str. 4055, redovi 13-16.

258. Zaključak da su se dolasci i odlasci iz Zlaša, kao i kretanje po okolini nastavili tokom aprila 1999. potvrđuju brojna međusobno saglasna svedočenja o tome da je razdaljina između mesta na području oko Zlaša neznatna, kako po pitanju kilometara tako i vremena potrebnog da se ta razdaljina pređe. Panel ne dovodi u pitanje verodostojnost svedoka kad je reč o razdaljinama i vremenu potrebnom da se one pređu, jer se te informacije temelje na ličnim saznanjima svedoka i njihovom kretanju u dato vreme, a razlike u iskazima su razumljive i očigledno se mogu pripisati ličnoj proceni i sećanju svakog svedoka.

259. Kad je reč o razdaljini u kilometrima, g. G. Sopi je, na primer, svedočio da razdaljina od Butovca do Zlaša iznosi oko 13 kilometara.⁴⁹² Prema rečima g. Veseljija, od Prištine do sela Zlaš, koje se nalazi istočno od Prištine, ima „oko 20 kilometara”,⁴⁹³ dok od Zlaša do Mramora (između Prištine i Zlaša)⁴⁹⁴ ima „možda 3 kilometra [...], ne više”.⁴⁹⁵ Gospodin Humoli je izjavio da je razdaljina između Prištine i Bariljeva, koje se nalazi u pravcu severa, „oko 10 kilometara asfaltiranim putem”.⁴⁹⁶ Prema rečima [BRISANO], razdaljina između Graštice i baze BIA u Zlašu je „oko 5 do 10 kilometara neasfaltiranim putem”.⁴⁹⁷

260. Kad je reč o vremenu potrebnom da se te razdaljine pređu, g. Krasnići je, na primer, izjavio da je u istom danu išao iz Zlaša u Prištinu i nazad, i da bi, kad bi se vratio, već bio mrak.⁴⁹⁸ Prema rečima g. Parduzija, put autom od Bradaša/Bradash do

⁴⁹² **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3081, red 23, do str. 3082, red 1.

⁴⁹³ **Gospodin Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2192, red 18.

⁴⁹⁴ V. npr. kartu, SPOE00238094.

⁴⁹⁵ **Gospodin Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2268, red 11. [BRISANO] je dobrim delom potvrdio da je udaljenost između Zlaša i Mramora mala: [BRISANO]). Panel ne očekuje da svedoci navedu tačnu udaljenost, ali ipak želi da primeti da nema velike razlike u proceni, na primer, g. Veseljija i [BRISANO], koji potvrđuju da se Zlaš i Mramor nalaze na nevelikoj udaljenosti.

⁴⁹⁶ **Gospodin Humoli:** T. 1. februar 2022, javno, str. 2311, red 4.

⁴⁹⁷ [BRISANO].

⁴⁹⁸ **Gospodin Krasnići:** T. 22. april 2022, javno, str. 4041, redovi 4-14.

Zlaša mogao je da traje od sat i po do 24 sata, u zavisnosti od „okolnosti i prepreka”.⁴⁹⁹ Put od Bariljeva do Radoševca i nazad traktorom je trajao celu noć.⁵⁰⁰ Pored toga, prema rečima g. Ajetija, pešice se od Prištine do Zlaša stizalo za samo četiri-pet sati,⁵⁰¹ što je potvrdio svedok W03593, koji je rekao da je od Zlaša do Prištine pešice stigao za „pet-šest sati”.⁵⁰² Prema rečima g. G. Sopija, u normalnim okolnostima se od donjeg Butovca do Prištine pešice stizalo za samo „jedan sat, sat i 20 minuta”, ali je taj put mogao da traje i duže, „u zavisnosti od okolnosti u tom trenutku” s obzirom na neprijateljske položaje.⁵⁰³ Prema rečima [BRISANO], neasfaltiranim putem se od [BRISANO] za oko „sat, pola sata”⁵⁰⁴ stizalo do baze BIA u Zlašu.⁵⁰⁵ Gospodin Haljimi je izjavio da je od 7. do 10. aprila 1999. svakodnevno pešice išao od centra za obuku u Zlašu do Propaštice/Prapashticë (što je otprilike 10 kilometara),⁵⁰⁶ što ukazuje da je bilo moguće kretati se i u tom pravcu (severoistočno od Zlaša).

261. Panel smatra da je na osnovu dokaza prilično teško ustanoviti koliko je trajao put između pojedinih mesta, jer je to u potpunosti zavisilo od okolnosti u datom trenutku. Međutim, dokazi kao celina ukazuju da je razdaljina između mesta u okolini Zlaša bila relativno mala i da su svi, pa tako i optuženi, mogli da se kreću, te su se redovno i kretali po toj teritoriji tokom inkriminisanog perioda. Panel se stoga uverio da je optuženi tokom inkriminisanog perioda bio u mogućnosti da dolazi i odlazi iz Zlaša kad god je to bilo potrebno. S tim u vezi panel takođe napominje da su Zlaš i okolna sela smatrani relativno bezbednim područjem, na kojem je bilo malo srpskih

⁴⁹⁹ **Gospodin Parduzi**: T. 11. april 2022, javno, str. 3422, red 4, do str. 3423, red 10.

⁵⁰⁰ **Gospodin Nreci**: T. 5. april 2022, javno, str. 3275, redovi 14-18.

⁵⁰¹ **Gospodin Ajeti**: T. 22. april 2022, javno, str. 4058, redovi 6-8.

⁵⁰² **W03593**: T. 21. septembar 2021, javno, str. 557, redovi 19-20.

⁵⁰³ **Gospodin G. Sopi**: T. 4. april 2022, javno, str. 3082, redovi 6-7. Prema rečima svedoka, okolnosti su zavisile od neprijateljskih položaja duž date trase (str. 3082, red 8-10).

⁵⁰⁴ [BRISANO].

⁵⁰⁵ [BRISANO].

⁵⁰⁶ **Gospodin Haljimi**: T. 20. april 2022, javno, str. 3803, red 10, do str. 3805, red 8; v. takođe kartu SPOE00238094, na kojoj se vidi gde se Propaštica nalazi u odnosu na Zlaš.

snaga.⁵⁰⁷ Stoga nije bilo teško kretati se po tom području, naročito ukoliko se radilo o nekome ko poznaje teren i ima iskustvo kao optuženi. Panel takođe primećuje da je od optuženog traženo da prevozi ljude i robu na tom području,⁵⁰⁸ što pokazuje da je on mogao bez problema da se kreće po tom području, koje je dobro poznao.

262. Zato će alibi koji je izneo optuženi biti razmotren u kontekstu (i) mogućnosti svih, pa i optuženog, da se kreću po teritoriji oko Zlaša i (ii) relativno malih razdaljina između mesta na području oko Zlaša i Prištine.

3. Prisustvo optuženog u Butovcu

(a) Gospodin Mehmetaj

263. Gospodin Mehmetaj je u svedočenju izjavio da se sastao sa optuženim u Butovcu, na mestu gde su bili raspoređeni pripadnici gerilske jedinice BIA. Na sastanku je optuženi tražio od svedoka da se pobrine za moral vojnika i da prati kretanje srpskih snaga.⁵⁰⁹ Gospodin Mehmetaj je najpre rekao da je taj sastanak održan „tokom prva dva-tri dana aprila [1999]“, kad se vratio iz Prištine u Butovac,⁵¹⁰ ali je zatim pojasnio: „31. marta [1999] sam se vratio u Prištinu i tamo proveo dva-tri dana, što znači da sam možda 4, 5. ili 7. aprila bio u Butovcu, gde sam često razgovarao sa

⁵⁰⁷ **Gospodin Mehmetaj**: T. 23. mart 2022, javno, str. 2641, red 23, do str. 2642, red 9; **g. F. Sopi**: T. 19. januar 2022, javno, str. 2172, red 13, do str. 2173, red 4; 069474-TR-ET, Part 2, str. 20, redovi 13-16; **g. G. Sopi**: T. 4. april 2022, javno, str. 3082, redovi 6-10 (svedok je precizirao da je zbog neprijateljskih položaja opasan bio deo puta između Prištine i Butovca, ali ne i oko Zlaša).

⁵⁰⁸ **Gospodin Ismailji**: T. 29. mart 2022, javno, str. 2905, redovi 16-18 („Sećam se da je bilo ranjenih i da je on krenuo, da je išao kod tih ranjenika. Video sam da je dva-tri puta dolazio i odlazio”); str. 2912, redovi 13-18 (svedok i optuženi su zajedno išli u Prištinu po neke lekove i vratili se u Butovac); **g. Borovci**: T. 30. mart 2022, javno, str. 2967, redovi 22-23 (gde govori o slučajevima kad je optuženi odlazio „u grad po hranu”).

⁵⁰⁹ **Gospodin Mehmetaj**: T. 23. mart 2022, javno, str. 2631, red 22, do str. 2632, red 16; str. 2632, red 22, do str. 2633, red 9.

⁵¹⁰ **Gospodin Mehmetaj**: T. 23. mart 2022, javno, str. 2631, redovi 22-23; str. 2633, redovi 1-3.

Calijjem.”⁵¹¹ Prema rečima svedoka, optuženi je spavao u Butovcu i tamo su zajedno proveli dve noći.⁵¹²

(b) Gospodin Ismailji

264. Gospodin Ismailji je u svedočenju izjavio da se sa optuženim prvi put video u Butovcu, približno 27, 28. ili 29. marta 1999.⁵¹³ Svedok je uz to objasnio da datum možda nije tačan, jer su od tada prošle 23 godine, pošto ima problema s pamćenjem, a ni inače ga sećanje ne služi najbolje.⁵¹⁴ Prema rečima g. Ismailjija, do tog prvog susreta sa optuženim došlo je u kući rođaka Sabita Krasnićija u Butovcu.⁵¹⁵ Gospodin Ismailji izjavio je da tom prilikom nije imao nikakav direktan kontakt sa optuženim.⁵¹⁶

265. Prema rečima svedoka, on se sa optuženim drugi put sastao „početkom aprila, 7-8. aprila [1999]. Od prvog sastanka, na kojem ja [g Ismailji] nisam direktno učestvovao, do drugog prošlo je sedam-osam dana [...] To je bilo sedam ili osam dana kasnije.”⁵¹⁷ Svedok i optuženi su se sastali na strateškoj tački s koje je svedok pratio kretanje srpskih snaga.⁵¹⁸ Prema rečima svedoka: „Tamo su me zvanično predstavili [g. Mustafi].”⁵¹⁹ Gospodin Ismailji je dodao da su skoro sedam sati razgovarali o strateškim planovima za snabdevanje civilnog stanovništva.⁵²⁰

266. Svedok je dalje naveo da je tokom narednih dana viđao optuženog u kući Mustafe Sopiya, a ponekad i na terenu gde su bili raspoređeni.⁵²¹ Gospodin Ismailji je

⁵¹¹ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2633, redovi 1-3.

⁵¹² **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2633, redovi 10-12.

⁵¹³ **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2879, redovi 8-9; str. 2881, redovi 18-23.

⁵¹⁴ **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2888, redovi 14-18.

⁵¹⁵ **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2888, redovi 21-22.

⁵¹⁶ **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2889, red 1.

⁵¹⁷ **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2900, redovi 19-25.

⁵¹⁸ **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2889, redovi 6-23; str. 2890, red 10.

⁵¹⁹ **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2891, redovi 18-19.

⁵²⁰ **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2892, red 19, do str. 2893, red 6.

⁵²¹ **Gospodin Ismailji:** T. 29. mart 2022, javno, str. 2897, redovi 9-11.

tvrdio da je optuženog viđao u Butovcu tokom približno sedam ili osam dana.⁵²²

Takođe je dva ili tri puta video da je optuženi dolazio i odlazio.⁵²³

267. Tokom unakrsnog ispitivanja tužilaštva, svedok je takođe rekao da je 20. aprila 1999. zajedno s optuženim išao u Prištinu po neke lekove.⁵²⁴ Govoreći o tome, svedok je ponovo istakao da ima problema s pamćenjem.⁵²⁵

(c) Gospodin Borovci

268. Gospodin Borovci je u svedočenju izjavio da je video optuženog u Butovcu 2. ili 3. aprila 1999. u kući Mustafe Sopijsa,⁵²⁶ gde su slavili Mali bajram.⁵²⁷ Svedok je objasnio da se zbog proslave Bajrama seća tačnog datuma prvog susreta sa optuženim. Prema rečima svedoka, „mi, Muslimani, obično slavimo dva praznika, Veliki i Mali bajram. Veliki bajram traje duže, dva-tri dana, i zato pamtim datum kad smo slavili Bajram. Znači, to je bilo prve nedelje aprila 1999.”⁵²⁸

269. Gospodin Borovci je dalje naveo da je, osim tog prvog susreta, video optuženog i razgovarao s njim još „tri, četiri ili pet puta, ne mogu tačno da kažem”, pošto je optuženi u Butovcu proveo približno dve nedelje, do 15, 16. ili 17. aprila 1999.⁵²⁹ Prema rečima svedoka, optuženi je noćio u Butovcu, osim kad bi otišao u Prištinu po hranu.⁵³⁰ Međutim, svedok je izjavio da „[g. Mustafu] nije viđao niti se sastajao s njim

⁵²² Gospodin Ismailji: T. 29. mart 2022, javno, str. 2905, redovi 9-12.

⁵²³ Gospodin Ismailji: T. 29. mart 2022, javno, str. 2905, redovi 16-18.

⁵²⁴ Gospodin Ismailji: T. 29. mart 2022, javno, str. 2912, redovi 13-18.

⁵²⁵ Gospodin Ismailji: T. 29. mart 2022, javno, str. 2912, redovi 9, 19-20.

⁵²⁶ Gospodin Borovci: T. 30. mart 2022, javno, str. 2963, redovi 7-14.

⁵²⁷ Gospodin Borovci: T. 30. mart 2022, javno, str. 2963, red 20, do str. 2964, red 1.

⁵²⁸ Gospodin Borovci: T. 30. mart 2022, javno, str. 2964, redovi 5-8.

⁵²⁹ Gospodin Borovci: T. 30. mart 2022, javno, str. 2964, redovi 18-22; str. 2964, red 25, do str. 2965, red 4; str. 2966, redovi 5-7; T. 31. mart 2022, javno, str. 3062, redovi 18-23.

⁵³⁰ Gospodin Borovci: T. 30. mart 2022, javno, str. 2967, red 20, do str. 2968, red 6.

svakodnevno. On [g. Mustafa] je boravio kod porodice Sopi. Ja sam boravio kod porodice Recica".⁵³¹

(d) Gospodin G. Sopi

270. Gospodin G. Sopi je u svedočenju izjavio da je viđao optuženog u Butovcu tokom prve dve nedelje aprila 1999.⁵³² Svedok je naveo da je optuženi bio naročito blizak s njegovim bratom, Mustafom Sopijem, i da je zato išao kod njega u posetu u Butovac tokom Bajrama.⁵³³ Svedok je izjavio da je trećeg, četvrtog ili petog dana Malog bajrama optuženi došao da čestita bratu i njemu i da su proslavili Bajram zajedno.⁵³⁴

271. Prema rečima svedoka, osim prvog susreta povodom Bajrama, optuženog je viđao i tokom prve dve nedelje aprila 1999. na sastancima optuženog i Mustafe Sopijsa, kojima je i on prisustvovao.⁵³⁵ Svedok je precizirao da su takvi sastanci održavani i danju i noću.⁵³⁶ Takođe je izjavio da su on, optuženi, Mustafa Sopi i drugi borci često zajedno odlazili na strateška mesta s kojih su osmatrali neprijateljske položaje.⁵³⁷

272. Gospodin G. Sopi je tvrdio da je optuženi najpre bio smešten u kući Mustafe Sopijsa, tj. u kući svedokovih roditelja, gde je i on sam boravio.⁵³⁸ Međutim, prema svedokovim rečima, „on [g. Mustafa] je odatle odlazio i vraćao se”.⁵³⁹

⁵³¹ **Gospodin Borovci:** T. 31. mart 2022, javno, str. 3062, redovi 24-25.

⁵³² **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3089, redovi 20-22.

⁵³³ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3089, red 25, do str. 3090, red 2.

⁵³⁴ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3098, redovi 22-24; str. 3165, red 24, do str. 3166, red 1.

⁵³⁵ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3090, redovi 19-24; str. 3091, redovi 19-21.

⁵³⁶ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3091, redovi 19-21.

⁵³⁷ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3091, redovi 2-6; str. 3104, redovi 14-20.

⁵³⁸ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3093, redovi 8-9, 13, 16-19.

⁵³⁹ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3093, red 9.

(e) Zaključak

273. Panel podseća da je verodostojnost svedočenja g. Mehmetaja ozbiljno poljuljana usled faktora iznetih u okviru opšte ocene.⁵⁴⁰

274. Pored toga, čak i ako prihvati okvirni period kad je optuženi bio u Butovcu prema rečima svedoka – što je u nekom trenutku između 2.⁵⁴¹ i 7. aprila 1999 – panel smatra da ne može da utvrdi gde se optuženi nalazio u to vreme. S tim u vezi panel smatra da, bez obzira na protok vremena i posledice koje to može da ima po ljudsko pamćenje, ne može tek tako da zaključi da se uopšteni dokazi o tome da je optuženi u nekom neprecizno definisanom periodu bio na određenom mestu mogu smatrati *prima facie* dokazom da je optuženi bio na nekom drugom mestu, a ne u Zlašu, što bi izazvalo razumnu sumnju u tezu tužilaštva. Tome u prilog ide i nevelika razdaljina između Butovca i Zlaša (oko 13 kilometara), kao i činjenica da su optuženom na raspolaganju stajala prevozna sredstva, zbog čega je vrlo lako tokom istog dana mogao da bude na oba mesta. Usled toga je odbrana alibijem potpuno neodrživa.

275. Što se tiče g. Ismailjija, panel podseća da je verodostojnost njegovog svedočenja ozbiljno poljuljana usled faktora iznetih u okviru opšte ocene.⁵⁴² Pored toga, panel smatra da to što je svedok više puta istakao da ima problema s pamćenjem⁵⁴³ znatno utiče na pouzdanost njegovog svedočenja, koje zato treba razmotriti s velikim oprezom kad je reč o datumima.

276. Period kad se prvi put sastao sa optuženim (27-29. mart 1999), koji g. Ismailji iznosi u prilog alibiju, nije obuhvaćen vremenskim okvirima optužbi, te stoga nije od značaja ne samo za alibi, već ni za optužbe uopšte. U pogledu drugog susreta sa optuženim, svedok iznosi tako uopštene i neodređene podatke da je taj susret mogao

⁵⁴⁰ V. stavove 139-144.

⁵⁴¹ Kao što je svedok najpre rekao, „prva dva-tri dana aprila” (g. **Mehmetaj**: T. 23. mart 2022, javno, str. 2631, redovi 22-23).

⁵⁴² V. stavove 149-152.

⁵⁴³ V. stav 152.

da se odigra u bilo kom trenutku od 2. do 8. aprila 1999. Iako je do drugog susreta teoretski došlo tokom prve dve nedelje aprila 1999, ti datumi su tako proizvoljni, s obzirom na svedokovo loše pamćenje, da panel ne može da utvrdi gde je svedok bio u dato vreme. Kao i po pitanju iskaza g. Mehmetaja, panel smatra da na osnovu uopštenog iskaza g. Ismailjija, koji se odnosi na prilično dug period, ne može *prima facie* da donese zaključak da je optuženi sve vreme bio u Butovcu, te da nije mogao da bude u Zlašu, što bi izazvalo razumnu sumnju u tezu tužilaštva.

277. Što se tiče g. Borovcija, verodostojnost njegovog svedočenja je ozbiljno poljuljana usled faktora koje je panel izneo u okviru opšte ocene.⁵⁴⁴

278. Panel je, međutim, posvetio dužnu pažnju iskazu g. Borovcija, jer je period koji on iznosi u prilog alibiju – 2-3. april 1999. – nešto precizniji nego periodi koje su naveli drugi svedoci o alibiju. S tim u vezi panel primećuje da je tokom glavnog ispitivanja odbrane g. Borovci izjavio da je prešao u Butovac 31. marta 1999.⁵⁴⁵ Na osnovu toga g. Borovci je tokom glavnog ispitivanja naveo da se sa optuženim video „2. ili 3. aprila 1999.” i povezao taj datum s proslavom „drugog, Malog bajrama”.⁵⁴⁶

279. Prilikom unakrsnog ispitivanja po ovom pitanju, tužilaštvo je g. Borovciju predložilo činjenicu da je u izjavi koju je ranije dao za odbranu naveo da je iz Prištine otišao u Butovac 28. marta 1999. (a ne 31. marta 1999), na šta je on odgovorio da je pobrkao ta dva datuma.⁵⁴⁷ Gospodin Borovci je ponovio da se seća kog se datuma video sa optuženim zbog toga što se slavio Mali bajram, „koji nije bio 28. [marta 1999] već 31. marta [1999]”.⁵⁴⁸ S druge strane, svedok je potvrdio da se ne seća najbolje datuma muslimanskih praznika.⁵⁴⁹ Na insistiranje tužilaštva da objasni zašto je sada

⁵⁴⁴ V. stavove 153-158.

⁵⁴⁵ **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 2958, redovi 9-12.

⁵⁴⁶ **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 2963, red 7, do str. 2964, red 1.

⁵⁴⁷ **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 3026, redovi 10-21.

⁵⁴⁸ **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 3027, redovi 7-11.

⁵⁴⁹ **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 3027, redovi 15-16.

tako siguran da je Mali bajram bio 31. a ne 28. marta 1999, kao što je najpre mislio, g. Borovci je priznao da taj podatak u svom iskazu nije promenio na osnovu sopstvenog znanja, već da je pitao „hodžu, muslimanskog sveštenika, koji je objasnio da je [Mali bajram] bio 31. [marta 1999]”.⁵⁵⁰

280. U stvari, kao dokaz je predložena tabela u kojoj je navedeno koje je godine kog datuma proslavljan Eid al-Adha (to jest Mali bajram): prema toj tabeli, 1999. Mali bajram je bio 28. marta — što je datum koji je g. Borovci najpre naveo — a ne 31. marta 1999.⁵⁵¹ Panel ne dovodi u pitanje pouzdanost te tabele, pošto se radi o javnom izvoru, dostupnom na internetu, čiju je pouzdanost i tačnost lako proveriti kad je reč o datumima praznika tokom godina. Shodno tome, pošto je g. Borovci susret sa optuženim doveo u vezu sa proslavom Malog bajrama, panel smatra da se taj susret, ukoliko je do njega došlo, odigrao krajem marta 1999, a ne 2-3. aprila 1999. Taj podatak se ne kosi s navodima iz optužnice o slučajevima kad je optuženi direktno izvršio krivična dela za koja se tereti.

281. S tim u vezi, panel smatra da su i g. Borovci i g. G. Sopi na upadljivo sličan način izmenili iskaz rekavši da iz Prištine u Butovac nisu otišli 28. marta 1999. (kao što su naveli u ranijim izjavama datim odbrani) već 31. marta 1999. (kao što su izjavili u sudnici, pred panelom). Panel takođe podseća na dugogodišnje čvrsto prijateljstvo između g. Borovcija i g. G. Sopi.⁵⁵² Po mišljenju panela, s obzirom na to da je g. Borovci potvrdio da se savetovao s trećim licima u vezi sa svojim iskazom, usklađenost iskaza ukazuje na zabrinjavajuću mogućnost da su te izmene posledica dogovora između g. Borovcija i g. G. Sopi, zbog čega panel smatra da iskaz g. Borovcija u prilog alibiju nije verodostojan.

⁵⁵⁰ **Gospodin Borovci**: T. 30. mart 2022, javno, str. 3029, red 23, do str. 3031, red 15.

⁵⁵¹ SPOE00325821-00325821.

⁵⁵² **Gospodin Borovci**: T. 30. mart 2022, javno, str. 2989, redovi 19-24.

282. Što se tiče ostatka iskaza g. Borovcija u vezi s približno prve dve nedelje aprila 1999. i tvrdnjom da je optuženog video u Butovcu tri do pet puta, panel smatra da su iznete informacije previše neodređene i uopštene da bi potkrepile tvrdnju o alibiju, s obzirom na to da je svedok izjavio da optuženog nije viđao u Butovcu svakodnevno i da je optuženi stalno bio u pokretu.⁵⁵³ Prema oceni panela, to se savršeno uklapa u zaključak panela da je optuženi bio u mogućnosti da se kreće po toj teritoriji i potvrđuje da je on bio u Zlašu u relevantnim trenucima tokom prve dve nedelje aprila 1999.

283. Stoga je, ako se iskaz g. Borovcija i optuženog sagledaju zajedno, savršeno moguće da je optuženi tokom prve dve nedelje aprila 1999. mogao da se kreće na relaciji Butovac–Zlaš. Panel u tom pogledu smatra da delovi iskaza g. Borovcija ne govore u prilog alibiju optuženog, već potkrepljuju tezu tužilaštva.

284. Kad je reč o g. G. Sopiju, panel smatra da, budući da je taj svedok izjavio da ima problema s pamćenjem, njegov iskaz treba razmotriti s oprezom kad je reč o datumima.⁵⁵⁴ Uz to, verodostojnost njegovog svedočenja je ozbiljno poljuljana usled faktora koje je panel izneo u okviru opšte ocene.⁵⁵⁵

285. Što se tiče dokaza o alibiju, panel primećuje da je, kao i g. Borovci, g. G. Sopi naveo Mali bajram kao orijentir kako bi precizirao kad se sastao ili video sa optuženim u Butovcu.⁵⁵⁶ Prema rečima g. G. Sopi, Mali bajram se slavio „otprilike 30, 31. marta [1999]”.⁵⁵⁷ Međutim, panel je već ustanovio da je Mali bajram bio 28. marta 1999.⁵⁵⁸ U sudnici je g. G. Sopi izjavio da je bio u kontaktu sa optuženim „početkom aprila [1999],

⁵⁵³ **Gospodin Borovci:** T. 30. mart 2022, javno, str. 2967, red 20, do str. 2968, red 6; str. 3039, red 24; str. 3044, redovi 9-12, 21-22.

⁵⁵⁴ V. stav 166.

⁵⁵⁵ V. stavove 159-165.

⁵⁵⁶ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3098, red 18, do str. 3099, red 6.

⁵⁵⁷ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3096, redovi 23-24.

⁵⁵⁸ SPOE00325821-00325821.

tokom prvih nedelja aprila”;⁵⁵⁹ preciznije, „videli smo se i razgovarali prve i druge nedelje aprila [1999]”.⁵⁶⁰

286. Međutim, panel primećuje da je u izjavama koje je ranije dao za tužilaštvo i odbranu g. G. Sopi konzistentno tvrdio da je u Butovac stigao 28. marta 1999, zbog Malog bajrama.⁵⁶¹ Štaviše, g. G. Sopi je u ranijoj izjavi za tužilaštvo preciznije nego u sudnici naveo period kad je optuženi bio u Butovcu, konkretno, „krajem prve nedelje aprila [1999]”, i dodao da je ostao „[n]egde do kraja druge nedelje”.⁵⁶² Kad je tužilaštvo skrenulo g. G. Sopiju pažnju na razliku između ranijih izjava i iskaza u sudnici, svedok je na kraju izjavio da posle 23 godine ne može najbolje da se seti, ali da je bilo „otprilike u to vreme” (to jest, kao u ranijoj izjavi za tužilaštvo).⁵⁶³ Panel je već primetio da su g. Borovci i g. G. Sopi na upadljivo sličan način promenili iskaz po pitanju datuma kad su otišli iz Prištine u Butovac. Takva usklađenost ukazuje na zabrinjavajuću mogućnost da su te izmene posledica dogovora između g. Borovcija i g. G. Sopija, zbog čega panel smatra da iskaz g. G. Sopija u prilog alibiju nije verodostojan.

287. Pored toga, na osnovu iskaza g. G. Sopija posmatranog u celini panel zaključuje da je svedok imao znatnih poteškoća da iole precizno navede kada je bio u kontaktu sa optuženim. U stvari, iz iskaza g. G. Sopija se samo može zaključiti da je on možda video optuženog i razgovarao s njim u Butovcu u nekom trenutku od 28. marta 1999. do kraja druge nedelje aprila 1999. U svakom slučaju, pošto je odbrana iznela uopštene dokaze, koji obuhvataju prilično dug period, delimično izvan inkriminisanog perioda,

⁵⁵⁹ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3089, redovi 20-22.

⁵⁶⁰ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3090, redovi 19-20.

⁵⁶¹ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3110, red 12, do str. 3118, red 12; DSM00177-00186, str. 2, 4-5, 8; 104551-TR-ET Part 1, str. 31, redovi 16-19.

⁵⁶² **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3119, redovi 11-23; 104551-TR-ET Part 1, str. 31, redovi 7-12, 20-24.

⁵⁶³ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3114, red 22, do str. 3115, red 5; str. 3118, redovi 2-3; str. 3120, redovi 22-25. Tokom glavnog ispitivanja g. G. Sopi se već bio ogradio kad je reč o pamćenju datuma (str. 3090, redovi 17-20: „Radije ne bih navodio datume jer je prošlo dosta vremena pa je moguće da sam posle 23 godine nešto zaboravio”).

panel ne može da *prima facie* zaključi da je optuženi u inkriminisanim periodu bio na drugom mestu — to jest u Butovcu — što bi izazvalo razumnu sumnju u to da je bio u Zlašu.

288. Pored toga, panel primećuje da je g. G. Sopi precizirao da tokom tog perioda nije uvek bio sa optuženim,⁵⁶⁴ što govori u prilog zaključku panela da se optuženi mogao kretati po raznim lokacijama, uključujući Zlaš. U tom pogledu panel primećuje da je i sam g. G. Sopi potvrdio da je optuženi odlazio i dolazio u Butovac,⁵⁶⁵ a to potvrđuju i brojni dokazi, uključujući i izjavu samog optuženog, koji ukazuju na to da se on u aprilu 1999. redovno kretao po teritoriji na severoistoku Kosova.⁵⁶⁶

289. Važno je istaći da je svedok dodao da je razdaljina između donjeg Butovca i Zlaša otprilike „13 kilometara”.⁵⁶⁷ Panel smatra da je g. G. Sopi po tom pitanju verodostojan i pouzdan svedok, jer se rodio u Butovcu i jer je bez oklevanja detaljno opisao karakteristike tog područja – uključujući različita naselja u Butovcu — i naveo za koliko se vremena stiže s jednog na drugo mesto.⁵⁶⁸ Pošto je razdaljina između Butovca i Zlaša relativno mala, panel smatra da je, čak i da se g. G. Sopi donekle tačno seća događaja, optuženi tokom jednog dana mogao da pređe tu razdaljinu, po potrebi i više puta. Stoga je konačni zaključak panela da, uzevši u obzir celokupan iskaz, period koji g. G. Sopi iznosi u prilog alibiju ne isključuje mogućnost da je optuženi bio u Zlašu u relevantno vreme tokom prve dve nedelje aprila 1999.

290. S obzirom na navedene faktore i dokaze uzete u celini,⁵⁶⁹ panel zaključuje da se na osnovu svedočenja o alibiju koje su izneli navedeni svedoci ne može *prima facie*

⁵⁶⁴ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3121, red 10, do str. 3122, red 15; 104551-TR-ET Part 1, str. 34, redovi 17-22.

⁵⁶⁵ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, poverljivo, str. 3093, red 9.

⁵⁶⁶ V. stavove 254-255.

⁵⁶⁷ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3081, red 23, do str. 3082, red 6.

⁵⁶⁸ **Gospodin G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3079, redovi 4-16; str. 3081, red 23, do str. 3082, red 10. Svedok je naveo ne samo koliko je razdaljina između mesta u pravoj liniji (ili „vazdušnoj”, kako je svedok rekao) već i koliko je u stvarnosti vremena potrebno da se ta razdaljina pređe.

⁵⁶⁹ V. zaključke panela o prisustvu g. Mustafe na imanju u Zlašu, stavovi 468-473, 541-545, 551-554.

zaključiti da je optuženi bio u Butovcu, što bi izazvalo razumnu sumnju u to da je bio Zlašu u relevantno vreme tokom prve dve nedelje aprila 1999.

4. Prisustvo optuženog u Bariljevu

(a) Gospodin Vrbovci

291. Gospodin Vrbovci je u iskazu rekao da je 1999. godine živeo u Bariljevu.⁵⁷⁰ Prema rečima g. Vrbovcija, tokom marta/aprila 1999. vojnici OVK su prolazili kroz naselje Vrbovac/Verbovc, u kojem je u njegovoj kući bila smeštena jedna jedinica OVK. Kad bi išao preko Bariljeva, optuženi je boravio u kući g. Vrbovcija.⁵⁷¹ Svedok je objasnio da je optuženi povremeno dolazio, da bi stigao uveče i sat-dva se odmarao.⁵⁷²

292. Gospodin Vrbovci je izjavio da je u aprilu 1999. optuženog dvaput video u svojoj kući u Bariljevu.⁵⁷³ Prvi put 1. ili 2. aprila 1999, kad je optuženi svratio u njegovu kuću, „nakratko se odmorio, pozdravio Jusufa Šaljakua i nastavio” u nepoznatom pravcu.⁵⁷⁴ U vezi s tim prvim susretom svedok je takođe rekao da je g. Mustafa došao njegovoj kući 1. aprila 1999, da je zatim otišao i vratio se sutradan, 2. aprila 1999.⁵⁷⁵ Optuženi se zadržao najviše dva-tri sata.⁵⁷⁶ Drugi susret, do kojeg je došlo 20-21. aprila 1999, nije od važnosti za alibi budući da je izvan relevantnog vremenskog okvira, te ga nema potrebe razmatrati.

⁵⁷⁰ **Gospodin Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3285, red 13.

⁵⁷¹ **Gospodin Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3289, redovi 18-20; str. 3294, red 23, do str. 3295, redovi 1-3; str. 3297, red 23, do str. 3298, red 1.

⁵⁷² **Gospodin Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3297, red 23, do str. 3298, red 1.

⁵⁷³ **Gospodin Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3304, red 20, do str. 3305, red 8.

⁵⁷⁴ **Gospodin Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3305, redovi 5-7, 14-20.

⁵⁷⁵ **Gospodin Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3351, red 25, do str. 3352, red 8.

⁵⁷⁶ **Gospodin Vrbovci:** T. 6. april 2022, javno, str. 3328, redovi 2-3.

(b) Gospodin Nreci

293. Gospodin Nreci je izjavio da se sreo s optuženim u Bariljevu jednom, u periodu između 12. i 22. aprila 1999.⁵⁷⁷ Prema svedokovim rečima, tada je vozio optuženog u Majance/Majac, u golfu dvojci s pogonom na četiri točka, čiji je vlasnik bio Jusuf Šaljaku.⁵⁷⁸ Svedok je rekao da je potom izašao na put kojim su se kretali civili.⁵⁷⁹ Tada je, prema rečima g. Nrecija, optuženi krenuo za Zlaš.⁵⁸⁰ Na pitanje odbrane da li se seća zašto su optuženi i Jusuf Šaljaku morali da idu u Zlaš, svedok je odgovorio da „nije bilo smisla da ih uopšte pita ‘zašto idete tamo?’ jer su oni tamo negde boravili, a ne tamo gde smo mi bili”.⁵⁸¹ Kad mu je skrenuta pažnja na izjavu koju je ranije dao odbrani, svedok je izjavio da su optuženog pozvali (satelitskim) telefonom i da je on morao hitno da ode u Zlaš jer je na tom području bilo mnogo ranjenih.⁵⁸²

294. Tokom glavnog ispitivanja svedok je potvrdio izjavu koju je ranije dao odbrani, a u kojoj je rekao da se video sa optuženim četiri-pet dana pre 22. aprila 1999.⁵⁸³ Međutim, svedok je tokom unakrsnog ispitivanja tužilaštva izneo oprečnu informaciju, izjavivši da ne može tačno da kaže kojeg je datuma došlo do drugog susreta: „Ne mogu da vam dam tačan datum. 13. ili 14. ili 19. ili 22, ne mogu sa sigurnošću da kažem datum.”⁵⁸⁴

⁵⁷⁷ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3214, redovi 6-10; str. 3215, redovi 12-14.

⁵⁷⁸ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3206, red 21, do str. 3207, red 8; str. 3216, redovi 12-14; str. 3221, redovi 6-9.

⁵⁷⁹ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3216, redovi 12-15.

⁵⁸⁰ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3216, redovi 19-21.

⁵⁸¹ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3216, redovi 22-25.

⁵⁸² **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3217, red 1, do str. 3218, red 1; DSM00056-00067, str. DSM00062.

⁵⁸³ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3218, redovi 6-12; DSM00056-00067, str. DSM00061.

⁵⁸⁴ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, javno, str. 3236, red 17, do str. 3237, red 12.

295. Nadalje, prema rečima svedoka, optuženi je odlazio u Bariljevo i u drugim prilikama, u periodu od 24. marta 1999. do datuma njihovog poslednjeg susreta, ali svedok nije mogao da iznese dalje pojedinosti.⁵⁸⁵

(c) Zaključak

296. Što se tiče g. Vrbovcija, panel podseća da je verodostojnost njegovog svedočenja ozbiljno poljuljana usled faktora iznetih u okviru opšte ocene i da se njegov iskaz ne temelji isključivo na njegovim sopstvenim saznanjima ili sećanju, već da je bio pod uticajem drugih lica, uključujući svedoka odbrane g. Nrecija, naročito kad je reč o datumu susreta sa optuženim.⁵⁸⁶

297. Pored toga, panel smatra da izjava g. Vrbovcija da je optuženi došao njegovoj kući 1. ili 2. aprila 1999. ne isključuje mogućnost da je optuženi bio u Zlašu, pošto je g. Vrbovci izjavio da je optuženi ostao „nakratko” i zatim krenuo u nepoznatom pravcu. Svedok je u drugim prilikama izjavio da je g. Mustafa došao njegovoj kući 1. aprila 1999, da je potom otišao i vratio se sutradan, 2. aprila 1999. S tim u vezi panel podseća da je već zaključio da je optuženi tokom inkriminisanog perioda bio u mogućnosti da se kreće po toj teritoriji i da tokom istog dana ode na više mesta. Svedočenje g. Vrbovcija zapravo potvrđuje taj zaključak, umesto da ide u prilog alibiju optuženog.

298. Što se tiče g. Nrecija, panel podseća da je verodostojnost njegovog svedočenja ozbiljno poljuljana usled faktora iznetih u okviru opšte ocene.⁵⁸⁷

299. Uz to, iskaz g. Nrecija je veoma neodređen kad je reč o datumu kad je optuženi eventualno bio u Bariljevu. Stoga, po oceni panela, ne postoji razumna sumnja koja bi uticala na zaključak o prisustvu optuženog na mestu izvršenja krivičnih dela u bilo kom trenutku tokom inkriminisanog perioda. Čak i kad bi prihvatio iskaz g. Nrecija

⁵⁸⁵ **Gospodin Nreci:** T. 5. april 2022, poverljivo, str. 3218, redovi 13-24.

⁵⁸⁶ V. stavove 174-175.

⁵⁸⁷ V. stavove 167-170.

da se susreo sa optuženim u periodu od 12. do 22. aprila 1999, dokazi koji govore da je optuženi bio u mogućnosti da dolazi i odlazi iz Zlaša i da se kreće po toj teritoriji pobijaju svedočenje g. Nrecija koje bi eventualno išlo u prilog alibiju, pošto je optuženi mogao da bude u Zlašu tokom inkriminisanog perioda, kao što se tvrdi u optužnici.

300. U tom pogledu, sam svedok je izjavio da su, nakon što su se rastali, optuženi i Jusuf Šaljaku otišli u pravcu Zlaša. Panel smatra da je iskaz g. Nrecija posebno verodostojan u vezi s tom činjenicom. U stvari, na pitanje odbrane da li se seća zašto su optuženi i Jusuf Šaljaku morali da idu u Zlaš, g. Nreci je odgovorio da „nije bilo smisla da ih uopšte pita [zašto]” jer su „oni [optuženi i Jusuf Šaljaku] tamo negde boravili [u Zlašu], a ne tamo gde smo mi bili”. Čak i da je tada ponovio ono što je ranije rekao odbrani – da su optuženog satelitskim telefonom pozvali da ide u Zlaš zato što je tamo bilo mnogo ranjenih – to, po mišljenju panela, i dalje potvrđuje da je optuženi mogao do dolazi i odlazi iz Zlaša, što je često i radio tokom aprila 1999, naročito ako je to od njega traženo. Činjenica da je optuženi raspolagao satelitskim telefonom, što je on i sam potvrdio,⁵⁸⁸ takođe mu je omogućavala da svoje kretanje po celom tom području prilagodi potrebama.

301. S obzirom na navedene faktore i dokaze uzete u celini,⁵⁸⁹ panel zaključuje da se na osnovu alibija koji su dali navedeni svedoci ne može *prima facie* zaključiti da je optuženi bio u Bariljevu, što bi izazvalo razumnu sumnju u to da je bio Zlašu u relevantno vreme tokom prve dve nedelje aprila 1999.

⁵⁸⁸ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 2, str. 12, redovi 13-20; 069404-TR-ET, Part 4, str. 6, redovi 1-7.

⁵⁸⁹ V. zaključke panela o prisustvu g. Mustafe na imanju u Zlašu, stavovi 468-473, 541-545, 551-554.

5. Prisustvo optuženog u Rimaništu i Belom Polju

(d) Gospodin Parduzi

302. Dana 10. aprila 1999, g. Parduzi je ranjen, usled čega je najpre odveden u Turučicu, a potom u improvizovanu bolnicu u selu Potok.⁵⁹⁰ Prema svedokovim rečima, put od Turučice do Potoka trajao je više od 48 sati.⁵⁹¹ Svedok tvrdi da je tokom transporta iz Turučice u Potok lično video optuženog.⁵⁹² Prema rečima g. Parduzija, optuženi je išao s njim više od pola puta, do Belog Polja ili Rimaništa, a zatim se vratio.⁵⁹³

303. Gospodin Parduzi je izjavio i da je tokom puta optuženi dvaput prišao prikolici na kojoj su ga prevozili i pitao ga kako je.⁵⁹⁴ Objasnio je da ga je optuženi pitao „da li da stanemo kako bih se malo odmorio ili dobio [...] sedative ili infuziju, a zatim bi krenuo dalje”.⁵⁹⁵ Gospodin Parduzi je takođe izjavio da je „prikolica bila pokrivena, padala je jaka kiša”.⁵⁹⁶ Ponovio je da su „atmosferski uslovi bili veoma loši. Sve vreme je padala kiša. Padalo je bez prestanka i bilo je veoma hladno.”⁵⁹⁷

(e) Gospodin Ibiši

304. Dana 10. aprila 1999, g. Ibiši je ranjen i evakuisan u bolnicu u Potoku zajedno s g. Parduzijem.⁵⁹⁸ Prema svedokovim rečima, transport u Potok počeo je oko 19:00 ili 20:00 časova 10. aprila 1999 i završio se u roku od 48 sati.⁵⁹⁹ Prema svedokovim rečima,

⁵⁹⁰ **Gospodin Parduzi:** T. 11. april 2022, javno, str. 3427, red 15; str. 3428, redovi 3-4; str. 3429, redovi 16-19.

⁵⁹¹ **Gospodin Parduzi:** T. 11. april 2022, javno, str. 3429, redovi 20-23.

⁵⁹² **Gospodin Parduzi:** T. 11. april 2022, javno, str. 3430, redovi 17-19; str. 3431, redovi 4-10.

⁵⁹³ **Gospodin Parduzi:** T. 11. april 2022, javno, str. 3432, redovi 1-7; str. 3443, redovi 10-21.

⁵⁹⁴ **Gospodin Parduzi:** T. 11. april 2022, javno, str. 3431, redovi 9-13.

⁵⁹⁵ **Gospodin Parduzi:** T. 11. april 2022, javno, str. 3484, redovi 12-14.

⁵⁹⁶ **Gospodin Parduzi:** T. 11. april 2022, javno, str. 3484, red 15.

⁵⁹⁷ **Gospodin Parduzi:** T. 11. april 2022, javno, str. 3443, redovi 5-6.

⁵⁹⁸ **Gospodin Ibiši:** T. 12. april 2022, javno, str. 3557, red 14, do str. 3559, red 1.

⁵⁹⁹ **Gospodin Ibiši:** T. 12. april 2022, javno, str. 3559, redovi 9-12.

zbog povreda koje su pretrpeli on i g. Parduzi (svedok je bio ranjen u stomak), konvoj je „morao da se zaustavlja [...] na preporuku medicinskog osoblja”.⁶⁰⁰ Pored toga, g. Ibiši je precizirao da su on i g. Parduzi bili ranjeni u stomak i da su tokom transporta morali da leže, jer je tako bilo „manje stresno”.⁶⁰¹

305. Gospodin Ibiši je u svedočenju izjavio da je do Rimaništa prikolica u kojoj su bila njih dvojica bila pokrivena „ceradom” zbog vremenskih uslova i da je sve vreme padala kiša.⁶⁰² Takođe je rekao da su ih od Rimaništa dalje vozili džipom.⁶⁰³

306. Gospodin Ibiši je dalje izjavio da je u prikolici bila jedna osoba iz medicinske struke i jedna bolničarka, a da je u blizini bio i Ljatif Gaši, koji je preduzeo mere bezbednosti.⁶⁰⁴ Tokom unakrsnog ispitivanja g. Ibiši je izjavio da je Ljatif Gaši bio zadužen za stražu tokom transporta iz Turučice u Potok.⁶⁰⁵

(f) Zaključak

307. Panel podseća da je verodostojnost g. Parduzijevog i g. Ibišijevog svedočenja ozbiljno poljuljana usled faktora iznetih u okviru opšte ocene.⁶⁰⁶

308. Međutim, panel smatra da nema razloga da sumnja u iskaz svedoka kad je reč o njihovom zdravstvenom stanju i teškim vremenskim uslovima i uslovima putovanja u pokrivenoj prikolici. Obojica su o tome dala jasan iskaz, istakavši da su vladali teški uslovi, te su njihovi iskazi u velikoj meri saglasni. Panel stoga smatra da zdravstveno stanje g. Parduzija, zajedno s uslovima putovanja i vremenskim uslovima tokom transporta, znatno narušava pouzdanost njegovog sećanja na te događaje. Veće

⁶⁰⁰ **Gospodin Ibiši:** T. 12. april 2022, javno, str. 3559, redovi 20-22.

⁶⁰¹ **Gospodin Ibiši:** T. 12. april 2022, javno, str. 3582, redovi 7-9.

⁶⁰² **Gospodin Ibiši:** T. 12. april 2022, javno, str. 3559, redovi 16-25; str. 3563, redovi 1-2; str. 3583, redovi 10-17. Gospodin Ibiši je i tokom glavnog i tokom unakrsnog ispitivanja ostao pri tvrdnji da su vremenski uslovi bili loši.

⁶⁰³ **Gospodin Ibiši:** T. 12. april 2022, javno, str. 3560, redovi 1-2.

⁶⁰⁴ **Gospodin Ibiši:** T. 12. april 2022, javno, str. 3562, redovi 22-24.

⁶⁰⁵ **Gospodin Ibiši:** T. 12. april 2022, javno, str. 3576, redovi 7-12.

⁶⁰⁶ V. stavove 177-182; 184-189.

smatra vrlo malo verovatnim da je teško povređena osoba, koja se u ležećem položaju vozila u pokrivenoj prikolici, dok je napolju sve vreme padala jaka kiša, bila u takvom fizičkom i mentalnom stanju da je mogla da prepozna optuženog tokom tog putovanja.

309. Nepouzdanost svedočenja g. Parduzija o alibiju optuženog potvrđuje i jedna upadljiva protivrečnost u iskazima g. Parduzija i g. Ibišija o prisustvu optuženog tokom transporta. Gospodin Parduzi je izjavio da je video optuženog, dok g. Ibiši ne navodi da je on tada bio prisutan, pa ni da je bio zadužen za medicinski transport. U stvari, g. Ibiši je spomenuo da je, osim dva lica medicinske struke, bio prisutan i Ljatif Gaši, koji je bio zadužen za obezbeđenje tokom transporta.⁶⁰⁷ Što se tiče prisustva Ljatifa Gašija i njegovog zadatka da se stara o obezbeđenju tokom medicinskog transporta, panel primećuje da je g. Ibiši u iskazu u sudnici izjavio isto što i u ranijoj izjavi za odbranu i izjavi koju je dao istražnom sudiji na Kosovu.⁶⁰⁸ Panel smatra da je svedočenje g. Ibišija verodostojno u vezi s tim i stoga zaključuje da postoje dve mogućnosti – da je g. Parduzi zbog svog zdravstvenog stanja i okolnosti pogrešio kad je tvrdio da je tamo bio i optuženi, ili da se trudio da potkrepi alibi optuženog, što bi bilo u skladu sa njegovim izrazito neprijateljskim stavom prema Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu i činjenicom da podržava optuženog.

310. U svakom slučaju, imajući u vidu zaključak panela da je optuženi bio u mogućnosti da se kreće po datoj teritoriji i da tokom istog dana ode na više mesta, alibi koji su svedoci izneli u vezi sa Rimaništem i Belim Poljem nema smisla, čak i da panel tim iskazima prida najveću dokaznu vrednost. Štaviše, panel smatra da su razdaljine

⁶⁰⁷ **Gospodin Ibiši:** T. 12. april 2022, javno, str. 3562, redovi 22-24.

⁶⁰⁸ **Gospodin Ibiši:** T. 12. april 2022, javno, str. 3573, red 15, do str. 3577, red 20. V. takođe DSM00460-00475, str. 8; SPOE00123560-00123574, str. 12.

između Rimaništa, Belog Polja i Zlaša tako male da je, čak i u krajnje lošim uslovima putovanja, optuženi mogao da ode na sva ta mesta u istom danu.

311. S obzirom na navedene faktore i dokaze uzete u celini,⁶⁰⁹ panel zaključuje da se na osnovu svedočenja navedenih svedoka o alibiju ne može *prima facie* zaključiti da je optuženi bio u Rimaništu i Belom Polju, što bi izazvalo razumnu sumnju u to da je bio Zlašu u relevantno vreme tokom prve dve nedelje aprila 1999.

6. Prisustvo optuženog u Prištini

(g) Gospodin Ademi

312. U svom iskazu g. Ademi je izjavio da su 30. marta 1999. ili 2. ili 3. ili 4. aprila 1999. trojica pripadnika OVK došla njegovoj kući u Prištini.⁶¹⁰ Prema svedokovim rečima, jedan od njih je bio i optuženi.⁶¹¹ Svedok je izjavio da je optuženi stigao uveče, da je prenoćio u kući njegovog strica i otišao sutradan oko 22:00 ili 23:00 časova.⁶¹²

(h) Gospodin Humoli

313. Gospodin Humoli je u svedočenju izjavio da je približno 1. aprila 1999. jedan dan bio u Prištini sa optuženim.⁶¹³ Prema svedokovim rečima, rano ujutro 1. aprila 1999, on i optuženi krenuli su pešice iz grada; zaustavili su se u naselju Lumnice u Bariljevu, i zatim se popodne rastali.⁶¹⁴

⁶⁰⁹ V. zaključke panela o prisustvu g. Mustafe na imanju u Zlašu, stavovi 468-473, 541-545, 551-554.

⁶¹⁰ **Gospodin Ademi:** T. 28. mart 2022, javno, str. 2776, redovi 24-25; str. 2777, redovi 7-17; str. 2795, redovi 12-17; str. 2809, redovi 7-12; str. 2810, redovi 8-15;

⁶¹¹ **Gospodin Ademi:** T. 28. mart 2022, javno, str. 2809, redovi 15-16;

⁶¹² **Gospodin Ademi:** T. 28. mart 2022, javno, str. 2809, red 25, do str. 2810, red 1; str. 2810, red 7; str. 2813, redovi 13-14.

⁶¹³ **Gospodin Humoli:** T. 1. februar 2022, javno, str. 2306, redovi 1-21, str. 2307, red 23, do str. 2308, red 20.

⁶¹⁴ **Gospodin Humoli:** T. 1. februar 2022, javno, str. 2307, red 6, do str. 2310, red 23; str. 2327, redovi 1-21.

(i) Zaključak

314. Što se tiče g. Ademija, panel podseća da je verodostojnost njegovog svedočenja ozbiljno poljuljana usled faktora iznetih u okviru opšte ocene.⁶¹⁵

315. Uz to, panel smatra da vremenski period koji je naveo g. Ademi (30. mart 1999. ili 2. ili 3. ili 4. april 1999. — g. Ademi se ne seća tačnog datuma)⁶¹⁶ ili delom izlazi van vremenskih okvira optužbi (pa stoga nije relevantan za predmet) ili je previše uopšten da bi dao povoda za razumnu sumnju u to da je optuženi tokom inkriminisanog perioda bio prisutan na mestu izvršenja krivičnih dela. Štaviše, s obzirom na zaključak panela da je optuženi bio u mogućnosti da se kreće po datoj teritoriji i da tokom istog dana ode na više mesta, svedočenje o alibiju koje je izneo g. Ademi ne isključuje mogućnost da je optuženi bio u Zlašu u relevantno vreme tokom prve dve nedelje aprila 1999. To potvrđuje i činjenica da razdaljina između Prištine i Zlaša iznosi samo dvadesetak kilometara.⁶¹⁷

316. Što se tiče g. Humolija, panel je pristupio s krajnjim oprezom s obzirom na svedokov animozitet prema Specijalizovanim većima i ličnu podršku koju je iskazao optuženom⁶¹⁸, a uz to primećuje da g. Humoli nije sa sigurnošću izneo nijedan datum ni vremenski orijentir. Konkretno, g. Humoli je u sudnici izjavio da je u Prištinu došao „[k]rajem marta [1999]. Verovatno 30. marta ili rano ujutro 31. marta.”⁶¹⁹ Kad mu je tužilaštvo predložilo izjavu koju je ranije dao odbrani, i u kojoj je izjavio da je u Prištinu stigao „u nekom trenutku 28. marta 1999”,⁶²⁰ g. Humoli je odgovorio da je i to „kraj marta” i da je otad prošlo 20 godina.⁶²¹ Zatim mu je predložena ranija izjava za

⁶¹⁵ V. stavove 145-148.

⁶¹⁶ **Gospodin Ademi**: T. 28. mart 2022, javno, str. 2860, redovi 2-3.

⁶¹⁷ **Gospodin Veselji**: T. 25. januar 2022, javno, str. 2192, red 18.

⁶¹⁸ V. stav 134.

⁶¹⁹ **Gospodin Humoli**: T. 1. februar 2022, javno, str. 2304, redovi 8-9.

⁶²⁰ DSM00119-00133, str. DSM00123.

⁶²¹ **Gospodin Humoli**: T. 1. februar 2022, javno, str. 2305, redovi 3, 16-17.

tužilaštvo u kojoj je naveo da je u Prištinu možda stigao „ili 31. marta ili 1. aprila [1999]“⁶²², a g. Humoli je odgovorio: „Nisam sto posto siguran što se tiče datuma, ali se sećam da je bio ili početak aprila ili kraj marta [1999] [...] Ne mogu sada da se setim tačnih datuma.“⁶²³ U vezi s tim kada su se on i optuženi rastali u Bariljevu, g. Humoli je rekao: „Mislim da je bilo po podne. Ne znam koliko je tačno sati bilo.“⁶²⁴

317. S tim u vezi, panel primećuje da je g. Humoli svoj susret sa optuženim stalno i dosledno povezivao sa egzodusom civilnog stanovništva ka Makedoniji, preko Prištine, do kojeg je, prema svedokovim rečima, došlo 1. aprila 1999.⁶²⁵ Međutim, panel skreće pažnju da je, prema pismenim dokazima koji su uvedeni u spis, taj egzodus počeo 24. marta 1999, nedugo nakon početka bombardovanja NATO-a, i da je trajao najmanje do 6. aprila 1999.⁶²⁶ Panel ne dovodi u pitanje pouzdanost tog materijala, pošto on potiče od poznatih međunarodnih organizacija koje su tokom relevantnog perioda bile aktivne na Kosovu (OEBS, UNHCR), medijskih kuća prisutnih na terenu i jedne knjige koja se očigledno temelji na javnim izvorima i izjavama očevidaca. Ti dokumenti su međusobno saglasni kad je reč o vremenskim okvirima egzodusa i panel ih smatra pouzdanim. Uz to, panel napominje da je g. F. Sopi u svedočenju potvrdio datum kad je počeo egzodus, rekavši da je stanovništvo u velikom broju počelo da odlazi iz Prištine nakon početka vazdušnih udara snaga NATO-a.⁶²⁷ Slično tome, g. Veselji je izjavio da je „došlo do priliva stanovništva [...] pre početka bombardovanja [od strane NATO-a, a da je broj bio još veći nakon

⁶²² **Gospodin Humoli:** T. 1. februar 2022, javno, str. 2334, red 6, do str. 2335, red 2; 100954-TR-ET Part 2, str. 28, redovi 9-12.

⁶²³ **Gospodin Humoli:** T. 1. februar 2022, javno, str. 2335, redovi 1-10.

⁶²⁴ **Gospodin Humoli:** T. 1. februar 2022, javno, str. 2327, red 18.

⁶²⁵ **Gospodin Humoli:** T. 1. februar 2022, javno, str. 2306, redovi 1-4; str. 2309, redovi 13-18; str. 2336, redovi 2-4.

⁶²⁶ SPOE00061256-00061258, str. SPOE00061257; SPOE00061259-00061261, str. SPOE00061260; SPOE00061262-00061265, str. SPOE00061263, SPOE00061264; SPOE00058374-SPOE00058374-ET; 106471-106474; 106465-106470, str. 106465-106466; SPOE00054089-00054655, str. SPOE00054543.

⁶²⁷ **Gospodin F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2093, redovi 3-15.

bombardovanja".⁶²⁸ Prema tome, po mišljenju panela, dokazi pokazuju da je egzodus počeo 24. marta 1999. ili približno tog datuma i da je trajao nekoliko narednih dana.

318. Uzimajući u obzir da je g. Humoli imao poteškoća kad je trebalo da navede tačan (ili bar približan) datum i da nije bio dosledan u pogledu tih datuma, kao i dokaze koji se kose s datumom egzodusa stanovništva koji je on naveo, opravdano je zaključiti da bi i datum kad je krenuo iz Prištine zajedno sa g. Mustafom (1. april 1999) i vreme kad su se rastali (popodne istog dana) mogli da budu netačni, a time i nepouzdati. U stvari, panel smatra da je taj susret između g. Humolija i optuženog mogao da se odigra u bilo kom trenutku od 24. marta 1999. nadalje.

319. U svakom slučaju, čak i kad bi se pretpostavilo da je 1. april 1999. – datum koji je naveo g. Humoli – tačan, panel smatra da je optuženi, ako je rano ujutro krenuo iz Prištine i zatim se razdvojio od svedoka u Bariljevu, mogao istog dana da bude i u Zlašu. Kao što je već više puta rečeno, u prilog tom zaključku idu brojni uverljivi dokazi koji ukazuju na to da je optuženi na raspolaganju imao niz prevoznih sredstava kojima je mogao da se kreće po datoj teritoriji, što je tokom aprila 1999. i radio.⁶²⁹

320. S obzirom na navedene faktore i dokaze uzete u celini,⁶³⁰ panel zaključuje da se na osnovu svedočenja o alibiju koje su izneli navedeni svedoci ne može *prima facie* zaključiti da je optuženi bio u Prištini, što bi izazvalo razumnu sumnju u to da je bio Zlašu u relevantno vreme tokom prve dve nedelje aprila 1999.

⁶²⁸ **Gospodin Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2210, redovi 6-16.

⁶²⁹ V. stavove 248-252, 254-255.

⁶³⁰ V. zaključke panela o prisustvu g. Mustafe na imanju u Zlašu, stavovi 468-473, 541-545, 551-554.

7. Prisustvo optuženog u Zlašu

(a) Gospodin Krasnići

321. Gospodin Krasnići je izjavio da je g. Mustafu video na imanju u Zlašu u aprilu 1999, ali nije naveo tačan ili približan datum.⁶³¹ Prema svedokovim rečima, „on [g. Mustafa] je bio tamo nekoliko dana pre [srpske] ofanzive. Tu je proveo jednu noć i zatim krenuo dalje. [...] Ne znam kuda je otišao i nisam siguran koji je datum bio.”⁶³² Međutim, svedok je precizirao da je optuženi tamo proveo jednu noć i da ga nakon toga nije video sve do 21. aprila 1999.⁶³³

322. Dana 21. aprila 1999. uveče svedok se ponovo susreo sa optuženim, i njih dvojica su otišli u Kolić u pratnji ranjenika.⁶³⁴ Kad su stigli u Kolić, razdvojili su se, i svedok je nastavio dalje s ranjenicima ka Majancu.⁶³⁵

(b) Gospođa Hadri

323. Gospođa Hadri je u svedočenju izjavila da je stigla u Zlaš 16. aprila 1999.⁶³⁶ Prema njenim rečima, ona je boravila na mestu gde su izvršena krivična dela iz optužnice.⁶³⁷ Gospođa Hadri je izjavila da je g. Mustafa tamo bio 17. aprila 1999, jednu

⁶³¹ **Gospodin Krasnići:** T. 21. april 2022, javno, str. 3905, red 24, do str. 3906, redovi 3; str. 3922, redovi 13-16; str. 3922, red 23, do str. 3923, red 1. V. stavove 349-351 (u kojima je panel konstatovao da je porodica Krasnići bila vlasnik imanja koje je koristila jedinica BIA).

⁶³² **Gospodin Krasnići:** T. 21. april 2022, javno, str. 3922, red 25, do str. 3923, red 2.

⁶³³ **Gospodin Krasnići:** T. 21. april 2022, javno, str. 3922, redovi 16-18.

⁶³⁴ **Gospodin Krasnići:** T. 21. april 2022, javno, str. 3922, redovi 18-21.

⁶³⁵ **Gospodin Krasnići:** T. 21. april 2022, javno, str. 3922, redovi 21-22.

⁶³⁶ **Gospođa Hadri:** T. 11. maj 2022, javno, str. 4191, redovi 7-10.

⁶³⁷ **Gospođa Hadri:** T. 11. maj 2022, javno, str. 4206, redovi 19-25, str. 4207, redovi 1-6. Panel napominje da je gđa Hadri na fotografiji iz UNMIK-ove zbirke fotografija iz vazduha (REG00-020) i fotografiji iz UNMIK-ove zbirke fotografija snimljenih sa zemlje (DSM00134-00143, str. DSM00144) pokazala imanje i konkretne objekte u kojima je boravila, koji su isti kao oni koje je g. Krasnići pokazao rekavši da pripadaju njegovoj porodici (REG00-013, REG00-017). Nekoliko svedoka o izvršenim zločinima i pripadnika OVK takođe je prepoznalo objekte na istim tim fotografijama. Panel je u okviru činjeničnih zaključaka o proizvoljnom lišavanju slobode (tačka 1) utvrdio da je to imanje baza jedinice BIA koja se u potvrđenoj optužnici navodi kao mesto gde su izvršena krivična dela (v. stavove 348-378).

noć pre početka srpske ofanzive 18. aprila 1999.⁶³⁸ Svedokinja je tvrdila da tada nije znala da je g. Mustafa zapravo komandant Calji, da je to saznala tek kasnije, na dan ofanzive, kad je pitala ko je taj mladić: „Osamnaestog, kad je počela velika ofanziva, pitala sam ko je taj mladić, i tada sam saznala da je to Calji.”⁶³⁹ Konkretno, svedokinja je izjavila da je 18. aprila 1999. optuženi organizovao povlačenje ranjenih i da je tada od drugih vojnika saznala da mu je nadimak Calji.⁶⁴⁰

(c) Gospođa Canoli-Kaćiju

324. Gospođa Canoli-Kaćiju je u svedočenju izjavila da je boravila u Zlašu, mestu gde su izvršena krivična dela iz optužnice, od 16. do 21. aprila 1999. i da je tamo pružala medicinsku pomoć civilima ili pripadnicima vojske.⁶⁴¹ Svedokinja je izjavila da je optuženog videla u Zlašu 21. aprila 1999, kad je počela evakuacija ranjenika u Majance.⁶⁴²

(d) Gospodin Ajeti

325. Osim što je svedočio da u aprilu 1999. nije video g. Mustafu u Zlašu,⁶⁴³ g. Ajeti je pred panelom izjavio da je 21. ili 22. aprila 1999. video optuženog u Koliću, gde je bio s nekim ranjenicima.⁶⁴⁴

⁶³⁸ **Gospođa Hadri:** T. 11. maj 2022, javno, str. 4214, redovi 12-16; str. 4223, redovi 24-25.

⁶³⁹ **Gospođa Hadri:** T. 11. maj 2022, javno, str. 4214, redovi 16-17, 21-24; str. 4223, red 25, do str. 4224, red 3.

⁶⁴⁰ **Gospođa Hadri:** T. 11. maj 2022, javno, str. 4224, redovi 1-3.

⁶⁴¹ **Gospođa Canoli-Kaćiju:** T. 12. maj 2022, javno, str. 4322, redovi 1-2; str. 4331, redovi 7-9; str. 4331, red 25, do str. 4332, red 8. Panel napominje da gđa Canoli-Kaćiju nije na fotografijama pokazala mesto gde je bila (**gđa Canoli-Kaćiju:** T. 12. maj 2022, javno, str. 4325, red 14, do str. 4326, red 19; DSM00156, DSM00159). Međutim, pošto je gđa Canoli-Kaćiju tokom istog tog perioda viđala gđu Hadri i razgovarala s njom, panel zaključuje da su one bile na istom imanju u Zlašu (**gđa Canoli-Kaćiju:** T. 12. maj 2022, javno, str. 4335, redovi 1-5).

⁶⁴² **Gospođa Canoli-Kaćiju:** T. 12. maj 2022, javno, str. 4330, redovi 21-22.

⁶⁴³ **Gospodin Ajeti:** T. 22. april 2022, javno, str. 4083, red 24, do str. 4084, red 1.

⁶⁴⁴ **Gospodin Ajeti:** T. 22. april 2022, javno, str. 4084, redovi 11, 13-14.

(e) Zaključak

326. Panel smatra da svedoci koji su svedočili da je optuženi bio u Zlašu nisu izneli valjane dokaze o alibiju, jer su samo izjavili da su optuženog videli u Zlašu u određeno vreme u aprilu 1999. ili da ga tamo nisu viđali, što nije suprotno onom što je optuženi rekao u pismenoj izjavi tužilaštvu, pošto je odatle redovno odlazio i vraćao se.⁶⁴⁵

327. Što se tiče g. Ajetija, na primer, panel smatra da on u suštini tvrdi da u aprilu 1999. nije video optuženog u Zlašu,⁶⁴⁶ pri čemu ne navodi nikakve pojedinosti o tome gde optuženi možda jeste bio. Panel stoga smatra da iskaz g. Ajetija nije od značaja za alibi. Gospodin Ajeti je takođe izjavio da je 21. ili 22. aprila 1999. sreo optuženog u Koliću, gde je on bio s ranjenicima,⁶⁴⁷ što takođe nije od značaja za alibi, jer je taj datum izvan inkriminisanog perioda vezanog za prisustvo optuženog na mestu izvršenja krivičnih dela, a to su prve dve nedelje aprila 1999.

328. Što se tiče g. Krasnićija, on u suštini tvrdi da je g. Mustafu video „pre ofanzive“, da je on tamo „proveo jednu noć“ i da ga nakon toga nije video sve do 21. aprila 1999,⁶⁴⁸ pri čemu ne navodi nikakve pojedinosti o tome gde g. Mustafa možda jeste bio ako nije bio na mestu izvršenja krivičnih dela. S obzirom na to, svedokov iskaz u prilog alibiju je u suštini irelevantan i panelu nije od koristi pri utvrđivanju pitanja da li je optuženi možda bio na nekom drugom mestu (ili više mesta) i da stoga možda nije bio u Zlašu tokom inkriminisanog perioda. Panel smatra da dokazi koji ukazuju na to da je optuženi bio u Zlašu u neko određeno vreme ni na koji način ne isključuju mogućnost da je on na tom mestu bio i u drugo relevantno vreme tokom aprila 1999.

⁶⁴⁵ V. npr. iskaz optuženog da je u skrovištu u Zlašu bio 15 do 20 dana (mada ne sve vreme) pre ofanzive srpskih snaga u aprilu: **g. Mustafa**: 069404-TR-ET, Part 7, str. 16, redovi 9-15; str. 20, redovi 13-17. V. takođe 069404-TR-ET, Part 3, str. 19, redovi 17-19.

⁶⁴⁶ **Gospodin Ajeti**: T. 22. april 2022, javno, str. 4083, red 24, do str. 4084, red 1.

⁶⁴⁷ **Gospodin Ajeti**: T. 22. april 2022, javno, str. 4084, redovi 11-14.

⁶⁴⁸ **Gospodin Krasnić**: T. 21. april 2022, javno, str. 3922, redovi 16-18.

329. Isto tako, iskaz gđe Hadri i gđe Canoli-Kaćiju da su videle optuženog u Zlašu odnosi se na period koji nije obuhvaćen optužbama za neposredno izvršenje krivičnih dela iz optužnice. Shodno tome, njihov iskaz takođe nije od značaja za alibi.

330. Ukupno gledano, panel smatra da malobrojna svedočenja o alibiju u kojima se tvrdi da optuženi nije bio u Zlašu ubedljivo pobijaju brojni međusobno saglasni dokazi o tome da on tamo jeste bio, i to često. Ti dokazi, o kojima će biti više reči u okviru činjeničnih zaključaka o krivičnim delima za koja se optuženi tereti, obuhvataju (i) iskaze svedoka o izvršenim zločinima, na primer svedoka W01679 i W03593, koji su izjavili da ih je optuženi lično zlostavljao,⁶⁴⁹ (ii) iskaz svedoka W04600, koji je optuženog video na imanju u Zlašu i razgovarao s njim,⁶⁵⁰ (iii) iskaz g. Veseljija, koji je izjavio da je optuženi u aprilu 1999. često bio u Zlašu⁶⁵¹ i (iv) izjavu samog optuženog, koji je takođe izjavio da je tokom aprila 1999. često bio u Zlašu, kao što je utvrđeno u prethodnim stavovima.⁶⁵²

331. S obzirom na navedene faktore i dokaze uzete u celini,⁶⁵³ panel zaključuje da se na osnovu svedočenja iznetih u prilog alibiju o tome da optuženi nije bio u Zlašu ne može *prima facie* zaključiti da je optuženi bio negde drugde, a ne na mestu izvršenja krivičnog dela, što bi izazvalo razumnu sumnju u to da je bio Zlašu u relevantno vreme tokom prve dve nedelje aprila 1999.

8. Opšti zaključak o alibiju optuženog

332. Panel je utvrdio da je optuženi tokom inkriminisanog perioda često dolazio i odlazio iz Zlaša, između ostalog, onda kada je to bilo potrebno ili kad bi to od njega bilo zatraženo preko radio-veze ili satelitskog telefona. Panel je takođe utvrdio da su

⁶⁴⁹ V. stavove 541-545, 551-554.

⁶⁵⁰ V. stavove 468-473.

⁶⁵¹ **Gospodin Veselji**: T. 25. januar 2022, javno, str. 2233, redovi 1-3.

⁶⁵² V. stavove 248-252.

⁶⁵³ V. zaključke panela o prisustvu g. Mustafe na imanju u Zlašu, stavovi 468-473, 541-545, 551-554.

optuženom i pripadnicima OVK uopšte na raspolaganju stajala različita vozila, od kojih su neka bila za kretanje po brdskom i nepristupačnom terenu (traktori, vozila s pogonom na sva četiri točka, džipovi), i da su ih oni koristili za kretanje po teritoriji oko Zlaša. Pored toga, panel je zaključio da dokazi o prisustvu optuženog u Butovcu, Bariljevu, Rimaništu i Belom Polju i Prištini tokom inkriminisanog perioda nisu uverljivi. Konkretno, panel se nije uverio da optuženi *nije* bio u Zlašu u vreme na koje se odnose optužbe.

333. S obzirom na navedeno i imajući u vidu zaključke panela u vezi sa tačkama optužnice 1-4 o prisustvu optuženog na mestu izvršenja krivičnih dela,⁶⁵⁴ izneti dokazi o alibiju ne izazivaju razumnu sumnju u prisustvo optuženog na mestu izvršenja krivičnih dela tokom inkriminisanog perioda.

B. JEDINICA BIA, ULOGA OPTUŽENOG I ODNOSI IZMEĐU BIA I KOMANDE OZ LAB

1. Osnivanje i struktura jedinice BIA

334. Sudeći po međusobno saglasnim svedočenjima, BIA⁶⁵⁵ je bila gerilska jedinica OVK u okviru OZ Lab.⁶⁵⁶ Operativna zona Lab obuhvatala je područje Prištine (uključujući Zlaš) i Podujeva/Podujevë.⁶⁵⁷ U OZ Lab su, osim jedinice BIA, bile aktivne

⁶⁵⁴ V. stavove 468-473, 541-545, 551-554.

⁶⁵⁵ Skraćenica BIA potiče od imena trojice pripadnika OVK koji su poginuli tokom rata. To su Bahri Fazljiju, Ilir Konušefci i Agron Rahmani. V. **g. Mustafa**: 069404-TR-ET Part 1, str. 24, redovi 18-21; 7000650-7000660, str. 7000653; **g. F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2045, redovi 7-10; **g. Veselji**: T. 25. januar 2022, javno, str. 2195, redovi 23-24.

⁶⁵⁶ **Gospodin Mustafa**: 069404-TR-ET Part 1, str. 26, red 11, do str. 27, red 9; 069404-TR-ET Part 2, str. 13, red 4, do str. 14, red 19; 069404-TR-ET Part 3, str. 25, redovi 15-17; **g. F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2059, redovi 11-16; **g. Mehmetaj**: T. 23. mart 2022, javno, str. 2656, red 24, do str. 2657, red 1.

⁶⁵⁷ SPOE00238090-00238090; SPOE00238092-00238092. V. takođe SPOE00055705-SPOE00055708-ET, str. 00055708; SPOE00208166-00208166; SPOE00238093-00238093; SPOE00238094-00238094.

i 151, 152. i 153. brigada.⁶⁵⁸ Kad bi to naredio Glavni štab OVK, štab OZ Lab je organizovao regrutovanje, obuku i raspoređivanje novih vojnika, kao što je i preduzimao mere u cilju restrukturisanja, proširenja i konsolidovanja komandnih struktura OZ Lab.⁶⁵⁹ Tokom celog inkriminisanog perioda komandant OZ Lab bio je Rustem Mustafa (zvani Remi).⁶⁶⁰

335. Panel na osnovu iznetih dokaza zaključuje da je jedinica BIA, poznata i pod imenom „Skifterat” ili „Skifteri”,⁶⁶¹ osnovana 20. maja 1998. i da je bila aktivna na području Prištine, a kasnije i u Podujevu.⁶⁶² Broj pripadnika jedinice je varirao, bilo ih je nekoliko stotina, a povremeno između 500 i 600.⁶⁶³

336. Tokom relevantnog perioda neki pripadnici BIA nosili su maskirne ili crne uniforme sa zvaničnim oznakama OVK ili BIA i bili su naoružani, dok su neki bili u civilu.⁶⁶⁴ Svi pripadnici BIA imali su legitimaciju i oko vrata nosili pločicu na kojoj je

⁶⁵⁸ [Decision on Adjudicated Facts](#), stav 14; [Adjudicated Facts](#), činjenice 45, 47-48. V. takođe npr. **g. Mustafa**: 069404-TR-ET Part 1, str. 27, redovi 10-12; **g. F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2113, redovi 1-25; 069474-TR-ET Part 1, str. 12, redovi 3-10; str. 14, red 25, do str. 15, red 11.

⁶⁵⁹ V. SPOE00055705-SPOE00055708-ET, str. 00055705; SPOE00055799-SPOE00055868-ET, str. 1-10.

⁶⁶⁰ Kadri Kastrati (zvani Daja) bio je zamenik komandanta OZ Lab, g. Ibiši (zvani Leka) bio je načelnik štaba, a Ljatif Gaši (zvani Ljata) načelnik obaveštajne službe u komandi štaba OZ Lab; v. [Decision on Adjudicated Facts](#), stav 14; [Adjudicated Facts](#), činjenice 46-47. V. takođe **g. F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2036, redovi 24-25; str. 2075, redovi 2-9; str. 2076, redovi 12-13; 7000669-7000676 RED, str. 7000671; 7000593-7000609 RED, str. 7000596, 7000597; 069474-TR-ET Part 1, str. 14, redovi 3-23; **g. Humoli**: T. 2. februar 2022, javno, str. 2417, redovi 16-25. V. takođe SPOE00055705-SPOE00055708-ET, str. 00055705.

⁶⁶¹ V. npr. **g. Mustafa**: 069404-TR-ET Part 3, str. 24, red 3, do str. 25, red 12; **g. F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2045, redovi 4-6; **W04600**: T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 723, red 8.

⁶⁶² **Gospodin Mustafa**: 069404-TR-ET Part 1, str. 26, red 11, do str. 27, red 9; 069404-TR-ET Part 2, str. 4, redovi 17-25; str. 8, redovi 23-25; str. 13, redovi 7-13; 069404-TR-ET Part 3, str. 12, red 12, do str. 16, red 13; str. 25, redovi 8-17; **g. F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2059, redovi 11-16; **g. Veselji**: T. 25. januar 2022, javno, str. 2197, redovi 4-5. V. takođe SPOE00055705-SPOE00055708-ET, str. 00055708.

⁶⁶³ **Gospodin Mustafa**: 069404-TR-ET Part 1, str. 27, red 18, do str. 28, red 5; 069404-TR-ET Part 2, str. 9, redovi 21-25; **g. Mehmetaj**: T. 23. mart 2022, javno, str. 2670, redovi 9-14.

⁶⁶⁴ U vezi sa oznakama OVK v. [Adjudicated Facts](#), činjenica 52. V. i **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 865, redovi 21-25; str. 887, redovi 12-21; **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 441, red 23, do str. 442, red 10; T. 22. septembar 2021, javno, str. 576, redovi 23-24; **W04669**: T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1437, redovi 15-19; str. 1441, red 21, do str. 1442, red 18; **W03594**: T. 13. oktobar 2021, javno, str. 1198, redovi 11-24; **g. Mustafa**: 069404-TR-ET Part 4, str. 2, redovi 7-12.

pisalo da su pripadnici gerilske jedinice.⁶⁶⁵ Simbol jedinice BIA bila je ptica grabljivica.⁶⁶⁶

337. Panel nema razloga za sumnju u verodostojnost tih svedočenja, budući da ona prvenstveno potiču od pripadnika OVK, uključujući optuženog, koji dobro poznaju kako OVK uopšte, tako i aktivnosti i strukturu OZ Lab, a posebno jedinice BIA. Pored toga, data svedočenja su međusobno saglasna.

2. Uloga optuženog u jedinici BIA

338. Panel napominje da je optuženi izneo sveobuhvatno i verodostojno svedočenje o svojoj ulozi u BIA, koje potvrđuju i druga svedočenja. U tom pogledu panel se uverio da se optuženi priključio OVK početkom septembra 1997.⁶⁶⁷ U maju 1998. tadašnji komandant OZ Lab, Rustem Mustafa (zvani Remi), postavio ga je za komandanta novoformirane jedinice BIA.⁶⁶⁸ Kao što je sam izjavio, optuženi je na tom položaju bio približno do sredine juna 1999, kad je jedinica rasformirana.⁶⁶⁹ Prema rečima samog optuženog, on je „bio štab“, što znači da je bio neprikosnoveni i jedini komandant jedinice BIA za sve vreme njenog postojanja, dakle i u aprilu 1999,⁶⁷⁰ a bio je nadležan

⁶⁶⁵ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 3, str. 26, redovi 2-4.

⁶⁶⁶ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET Part 3, str. 26, redovi 13-25.

⁶⁶⁷ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET Part 1, str. 8, redovi 15-16.

⁶⁶⁸ **Gospodin Mustafa:** 7000650-7000660, str. 7000651, 7000656, 7000657; 069404-TR-ET Part 1, str. 24, red 16, do str. 25, red 2 (imajući u vidu ostatak izjave g. Mustafe, panel smatra da je reč „left“ na str. 24, red 17, engleske verzije greška i da umesto nje treba da stoji „led“); str. 32, redovi 13-14; 069404-TR-ET Part 2, str. 22, red 15, do str. 23, red 8. V. takođe npr. **W04600:** T. 23. septembar 2021, javno, str. 718, redovi 22-23.

⁶⁶⁹ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET Part 7, str. 30, redovi 17-19; str. 24, red 12, do str. 26, red 15; 7000650-7000660, str. 700653, 700658.

⁶⁷⁰ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET Part 1, str. 29, redovi 2-5; str. 31, redovi 13-24; str. 32, red 14; 069404-TR-ET Part 2, str. 14, red 17, do str. 15, red 3. V. takođe npr. **g. Humoli:** T. 2. februar 2022, javno, str. 2418, redovi 1-6; str. 2443, redovi 1-6.

i za obaveštajne aktivnosti.⁶⁷¹ Njegov komandujući položaj potvrđuje i činjenica da je do februara 1999. g. Mehmetaj (zvani Bimi) bio njegov zamenik i prvi pomoćnik;⁶⁷² dok je od februara 1999. do 21. aprila 1999. to bio Isa Kastrati, kojeg je na tom položaju zamenio Bahri Gaši (zvani Bafta).⁶⁷³ Panel takođe podseća da je optuženi, zajedno s drugim pripadnicima OVK, otišao kod porodice Krasnići⁶⁷⁴ u Prištini kako bi od nje tražio odobrenje za korišćenje njenog imanja u Zlašu, koje je nakon toga postalo baza BIA.⁶⁷⁵

339. Jedinica BIA i optuženi kao njen komandant direktno su dobijali naređenja i bili odgovorni štabu komande OZ Lab: Rustemu Mustafi, Kadriju Kastratiju, g. Ibišiju i Ljatifu Gašiju.⁶⁷⁶ Dokazi ukazuju na to da je optuženi imao isključivo ovlašćenje za postavljenja unutar jedinice BIA, između ostalog, na položaj zamenika komandanta i svog prvog pomoćnika.⁶⁷⁷ Kao što je i sam izjavio, i kao što su potvrdili drugi svedoci, optuženi je imao ovlašćenje i da izdaje naredbe svojim podređenima, uključujući naredbe u vezi s praćenjem kretanja srpskih snaga, utvrđivanjem potencijalnih vojnih

⁶⁷¹ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET Part 1, str. 32, redovi 6-14; 069404-TR-ET Part 6, str. 13, redovi 1-16; **g. Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2620, red 22, do str. 2621, red 25; str. 2666, red 21, do str. 2667, red 3; str. 2668, red 16, do str. 2670, red 8.

⁶⁷² **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET Part 4, str. 3, redovi 18-20; **g. Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2618, redovi 17-20; str. 2665, redovi 21-25.

⁶⁷³ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2713, red 13, do str. 2714, red 11.

⁶⁷⁴ [BRISANO].

⁶⁷⁵ **Gospodin Mustafa,** 069404-TR-ET Part 3, str. 20, redovi 15-18; **g. Krasnići:** T. 21. april 2022, javno, str. 3957, red 13, do str. 3958, red 25; T. 22. april 2022, str. 4039, red 21, do str. 4040, red 2.

⁶⁷⁶ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET Part 1, str. 23, red 24, do str. 24, red 8; 069404-TR-ET Part 2, str. 13, redovi 7-10; str. 14, redovi 17-19; str. 15, red 4, do str. 16, red 5; 069404-TR-ET Part 3, str. 3, redovi 13-21; 069404-TR-ET Part 4, str. 12, red 18, do str. 13, red 15; 069404-TR-ET Part 6, str. 13, redovi 18-21. V. takođe **g. Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2656, red 24, do str. 2657, red 1; str. 2665, redovi 4-20; str. 2668, redovi 12-21; str. 2670, redovi 3-8; **g. F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2059, redovi 11-16; **g. Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2196, redovi 20-21. U vezi s nadimkom Ljatifa Gašija „Ljata“, v. npr. **g. Veselji:** 069889-TR-ET Part 1, str. 15, redovi 4-5.

⁶⁷⁷ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2666, redovi 4-6.

ciljeva i dostavom medicinske opreme.⁶⁷⁸ Pored toga, on je obavještan o prestupima pripadnika BIA i bio je ovlašćen da im izriče disciplinske mere.⁶⁷⁹

340. Optuženi je izjavio da mu je nadimak bio „Calji”⁶⁸⁰ i da su ga zvali i „komandant Salji”.⁶⁸¹ Veliki broj međusobno saglasnih svedočenja bivših pripadnika OVK (uključujući pripadnike BIA) potvrđuju izjavu optuženog kad je reč o njegovom položaju u BIA i nadimku „Calji”.⁶⁸² S tim u vezi, panel uzima u obzir da je većina tih pripadnika OVK predstavljala viši ili niži komandni kadar u OVK, što, po mišljenju panela, podrazumeva da su oni upućeni u operativnu strukturu OVK. Stoga ta svedočenja, posmatrana zajedno sa izjavama optuženog, imaju još veću dokaznu vrednost. Štaviše, svedoci W01679 i W03593 takođe su potvrdili da je optuženi bio komandant BIA i da mu je nadimak bio „Calji”, jer su čuli da ga drugi pripadnici BIA tako zovu.⁶⁸³

⁶⁷⁸ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 2, str. 3, red 14, do str. 4, red 10; str. 8, redovi 1-25; **g. Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2621, redovi 20-22; str. 2665, redovi 2-9; str. 2666, redovi 4-20; str. 2668, redovi 12-21; T. 24. mart 2022, javno, str. 2741, redovi 17-23; **gđa Canoli-Kaćiju:** T. 12. maj 2022, javno, str. 4355, red 25, do str. 4356, red 3. To je potvrdio i svedok W03593 koji je rekao: „Time hoću da kažem da drugi vojnici ništa ne bi radili a da im on to ne kaže, što znači da je optuženi bio glavni, i to je to” (**W03593:** T. 20. septembar 2021, javno, str. 414, redovi 7-9).

⁶⁷⁹ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET Part 6, str. 2, red 10, do str. 3, red 22; str. 5, red 24, do str. 6, red 20; 069404-TR-ET Part 5, str. 22, redovi 4-18.

⁶⁸⁰ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET Part 1, str. 4, redovi 23-25. V. takođe npr. **g. Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2196, redovi 3-6; **W04600:** T. 23. septembar 2021, javno, str. 718, redovi 22-25.

⁶⁸¹ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET Part 8, str. 7, redovi 3-9; str. 8, redovi 2-4.

⁶⁸² **Gospodin F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2060, red 4, do str. 2061, red 6; **g. Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2195, red 25, do str. 2196, red 6; **g. Humoli:** T. 1. februar 2022, javno, str. 2303, redovi 19-22; **W04600:** T. 23. septembar 2021, javno, str. 718, redovi 22-25; **g. G. Sopi:** T. 4. april 2022, javno, str. 3143, red 10, do str. 3144, red 8; **g. Ibiši:** T. 12. april 2022, javno, str. 3550, redovi 23-25; str. 3611, redovi 23-25; v. takođe stav 89 (u kojem panel pridaje mali značaj iskazu svedoka W04669 da su bile dve osobe s nadimkom Calji).

⁶⁸³ **W01679:** T. 4. oktobar 2021, javno, str. 872, red 18, do str. 873, red 18; str. 877, redovi 13-21; str. 882, redovi 3-12; T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 876, redovi 9-13; **W03593:** T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 435, red 8, do str. 438, red 11; T. 22. septembar 2021, javno, str. 652, red 6, do str. 654, red 18; str. 656, red 13, do str. 657, red 9.

341. Optuženi je sam izjavio, a drugi svedoci potvrdili u svom svedočenju, da je , bar tokom jednog perioda,⁶⁸⁴ nosio crvenu kapu ili beretku,⁶⁸⁵ koja je bila deo standardne uniforme OVK.⁶⁸⁶ S tim u vezi panel konstatuje da nisu izneti dokazi da je u BIA ili Zlašu iko drugi nazivan komandant Calji ili da je nosio crvenu beretku.⁶⁸⁷ Naprotiv, sam optuženi je izjavio: „Mislim da sam od svih gerilaca, mislim da sam ja bio jedini [u Zlašu] koji je nosio crvenu beretku.”⁶⁸⁸

3. Odnos između jedinice BIA i 153. brigade

342. Panelu su predloženi i međusobno saglasni dokazi da je BIA bila nezavisna od ostalih brigada u OZ Lab, uključujući 153. brigadu.⁶⁸⁹ Na osnovu dokaza panel zaključuje da je od februara 1999. nadalje štab novoosnovane 153. brigade⁶⁹⁰ bio u

⁶⁸⁴ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET Part 3, str. 27, redovi 10-12.

⁶⁸⁵ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET Part 4, str. 3, redovi 1-3; 069404-TR-ET Part 8, str. 7, redovi 3-9. Optuženi je naveo da je povremeno nosio crnu beretku i američku kapu sa obodom: 069404-TR-ET Part 3, str. 27, redovi 10-12. V. takođe **W04600:** T. 24. septembar 2021, javno, str. 765, redovi 7-14; 082249-082258, str. 082256; v. takođe više fotografija predloženih panelu, na kojima optuženi nosi crvenu kapu; o većem broju tih fotografija je bilo reči u sudnici: SPOE00222549-00222549; SPOE00222550-00222550; SPOE00222551-00222551; SPOE00222552-00222552; SPOE00222554-00222554; SPOE00222556-00222556; SPOE00222557-00222557; SPOE00222563-00222563; SPOE00222565-00222565; SPOE00222567-00222567; SPOE00222568-00222568; SPOE00222569-00222569; SPOE00222570-00222570; SPOE00222572-00222572; SPOE00222582-00222582; SPOE00222585-00222585; SPOE00222589-00222589; SPOE00222600-00222600; SPOE00222602-00222602; SPOE00222619-00222619; SPOE00222639-00222639; SPOE00222682-00222682; SPOE00222688-00222688; SPOE00222695-00222695.

⁶⁸⁶ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET Part 4, str. 3, red 3.

⁶⁸⁷ V. takođe **g. Mustafa:** 069404-TR-ET Part 8, str. 7, redovi 3-21; 069404-TR-ET Part 4, str. 3, redovi 1-3.

⁶⁸⁸ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET Part 4, str. 3, redovi 1-3; 069404-TR-ET Part 8, str. 8, redovi 5-7.

⁶⁸⁹ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET Part 2, str. 14, redovi 20-21; 069404-TR-ET Part 3, str. 20, red 19, do str. 24, red 2; **g. F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2059, redovi 7-10; str. 2074, redovi 15-17; [BRISANO]. V. takođe **g. Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2192, redovi 13-14; str. 2196, redovi 18-25; str. 2198, redovi 4-6; str. 2263, redovi 22-24; **g. Humoli:** T. 2. februar 2022, javno, str. 2418, redovi 1-14.

⁶⁹⁰ Borbena naređenja i drugi dokumenti komande brigade ukazuju na to da je 153. brigada bila aktivna tokom inkriminisanog perioda, v. npr. U001-0399-U001-0400-ET; U000-9175-U000-9175-ET; U000-4319-U000-4321-ET; U000-4205-U000-4206-ET.

Zlašu, ali uvek na izvesnoj udaljenosti od baze jedinice BIA,⁶⁹¹ čiju je tačnu lokaciju panel ustanovio u činjeničnim zaključcima vezanim za proizvoljno lišavanje slobode (tačka 1).⁶⁹² Pored toga, 153. brigada je imala centar za obuku, smešten u školi u Zlašu.⁶⁹³ Ta brigada, a posebno njen komandant, bili su u direktnom kontaktu sa OZ Lab, to jest njenim komandantom (Rustemom Mustafom) ili njegovim zamenikom (Kadrijem Kastratijem).⁶⁹⁴

343. Panel ta svedočenja smatra verodostojnim, ne samo zato što su međusobno saglasna već i zato što potiču od pripadnika OVK, uključujući oficire visokog ranga, kao i od optuženog, koji dobro poznaju strukturu OVK i nemaju očigledan razlog da o tome izmišljaju informacije.

344. Pored toga, panelu su izneti dokazi koji potvrđuju da su Adem Šehu, g. Veselji i g. F. Sopi bili pripadnici komande 153. brigade, da je Adem Šehu zvanično postavljen za komandanta brigade u februaru 1999. i da je stupio na dužnost u martu 1999.⁶⁹⁵ Gospodin Veselji je bio njegov zamenik do kraja aprila 1999, nakon čega je na taj

⁶⁹¹ Štab 153. brigada najpre je bio smešten u kući g. F. Sopi (dva-tri kilometra od baze BIA), a kasnije je premešten u kuću strica g. F. Sopi, pored osnovne škole „Avni Rustemi” u Zlašu (jedan do dva kilometra od baze BIA), da bi na kraju, posle “srpske ofanzive 18. aprila 1999”, bio smešten u kući Šabana Gašija; v. **g. F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2043, red 3, do str. 2044, red 23; 069474-TR-ET Part 1 RED, str. 25, red 19, do str. 26, red 3; **g. Veselji**: T. 25. januar 2022, javno, str. 2192, redovi 15-18; str. 2194, red 23, do str. 2195, red 5; str. 2198, redovi 4-6; str. 2226, redovi 10-14; [BRISANO]. V. takođe **g. Mustafa**: 069404-TR-ET Part 3, str. 12, redovi 1-7; str. 13, red 2, do str. 14, red 8; 069404-TR-ET Part 7, str. 3, redovi 1-21. V. takođe SPOE00055870-SPOE00055988-ET, str. 43; **g. Mehmetaj**: T. 23. mart 2022, javno, str. 2650, red 23, do str. 2651, red 2.

⁶⁹² V. stavove 354-355.

⁶⁹³ **Gospodin F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2044, redovi 10-18; T. 18. januar 2022, poverljivo, str. 2102, red 23, do str. 2104, red 6; 069474-TR-ET Part 1 RED, str. 23, redovi 11-20; 069474-TR-ET Part 2, str. 5, redovi 11-12; **g. Veselji**: T. 25. januar 2022, javno, str. 2195, redovi 6-13; 069889-TR-ET Part 1, str. 21, red 22, do str. 22, red 18; **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 864, redovi 7-20; SPOE00128386-00128420 RED2, str. 00128412. V. takođe SPOE00213459-00213487.

⁶⁹⁴ **Gospodin F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2074, red 18, do str. 2075, red 24.

⁶⁹⁵ **Gospodin F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2035, red 22, do str. 2038, red 3.

položaj došao g. F. Sopi, koji je pre toga bio pomoćnik komandanta brigade za civilnu zaštitu.⁶⁹⁶

345. Na kraju, panel smatra da ima dovoljno dokaza koji potvrđuju da je Agron Džemajli (zvani Agimi) (u daljem tekstu: g. Džemajli)⁶⁹⁷ bio pripadnik 153. brigade.⁶⁹⁸ On je bio pripadnik štaba brigade⁶⁹⁹ i bio je postavljen za načelnika službe za informisanje,⁷⁰⁰ koja se u suštini bavila obaveštajnim zadacima.⁷⁰¹

C. PROIZVOLJNO LIŠAVANJE SLOBODE (TAČKA 1)

346. Pre nego što izvede činjenične zaključke u vezi sa proizvoljnim lišavanjem slobode (tačka 1), panel želi da razjasni sledeće. Optužbe povezane sa tačkom 1 (kao i one povezane sa tačkama 2-4) strogo su geografski određene, tj. odnose se na mesto koje se u potvrđenoj optužnici naziva imanjem u Zlašu.⁷⁰² Međutim, panel može da razmatra i činjenične navode ili okolnosti koji izlaze izvan geografskog okvira optužbi ukoliko su oni relevantni za utvrđivanje onog što potpada pod okvir optužbi, kao što

⁶⁹⁶ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET Part 3, str. 11, red 4, do str. 12, red 11; **g. F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2035, red 22, do str. 2038, red 21; 069474-TR-ET Part 1, str. 25, redovi 8-18; 069474-TR-ET Part 2, str. 1, redovi 14-23; str. 8, redovi 8-14; 7000593-7000609 RED, str. 7000597; **g. Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2191, red 7, do str. 2192, red 9; str. 2210, red 23, do str. 2211, red 3; 069889-TR-ET Part 1, str. 17, red 2, do str. 18, red 25; 069889-TR-ET Part 2, str. 2, redovi 10-19. V. takođe SITF00427788-00427788; SITF00427789-00427789; U000-4204-U000-4204-ET; U000-4319-U000-4321-ET; U000-4204-U000-4204-ET; U001-0399-U001-0400-ET; SPOE00055870-SPOE00055988-ET, str. 42.

⁶⁹⁷ **W04648:** SPOE00128333-00128343 RED1, str. 00128339; SPOE00130685-00130687 RED1, str. 00130686; [BRISANO].

⁶⁹⁸ **Gospodin F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2102, redovi 9-11; **g. Ajeti:** T. 22. april 2022, javno, str. 4131, red 23, do str. 4132, red 1; [BRISANO]. Panel primećuje da je g. Veselji svedočio drugačije, konkretno da g. Džemajli nije bio član 153. brigade. Međutim, po mišljenju panela, on je to izjavio samo da bi podvukao da g. Džemajli nije bio potčinjen komandi 153. brigade, već OZ Lab (**g. Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2214, red 16, do str. 2215, red 8). S obzirom na podudarno svedočenje g. F. Sopija, g. Ajetija [BRISANO], svedočenje g. Veseljija ne narušava zaključak panela da je g. Džemajli bio član 153. brigade.

⁶⁹⁹ SITF00427789-00427789.

⁷⁰⁰ [BRISANO].

⁷⁰¹ **Gospodin Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2215, redovi 2-4. [BRISANO].

⁷⁰² [Confirmed Indictment](#), stavovi 18-20, 35.

su okolnosti pod kojima su uhapšena lica koja su po navodima iz optužnice potom bila pritvorena. Isto pravilo važi i za činjenične navode ili okolnosti koji izlaze izvan vremenskog okvira optužbi. Osim toga, panel može da upotrebi takve informacije prilikom ocenjivanja verodostojnosti svedoka ili radi smeštanja događaja u određeni kontekst.

347. Panel će u nastavku oceniti dokaze i izvesti činjenične zaključke o tome da li su optuženi i određeni pripadnici OVK, konkretno jedinica BIA, proizvoljno i bez redovnog zakonskog postupka lišili slobode najmanje šest lica,⁷⁰³ među kojima su bili [BRISANO] (W01679), [BRISANO]⁷⁰⁴ (W03593), [BRISANO] (W03594), [BRISANO] (W04669), žrtva ubistva,⁷⁰⁵ lice poznato kao [BRISANO]⁷⁰⁶ i [BRISANO], u periodu približno od 1. do 19. aprila 1999. Izbor panela je da, kad god je to moguće, razmatra dokaze tako što će ispitati slučaj svakog pojedinačnog zatvorenika kako bi jasno izložio činjenice koje se odnose na svakog od njih, i to: (i) okolnosti pod kojima su

⁷⁰³ Mada identifikuje sedam žrtava, panel u celoj presudi koristi formulaciju „najmanje šest lica“, budući da to odražava optužbe koje tužilaštvo iznosi u potvrđenoj optužnici; v. [Confirmed Indictment](#), stav 18.

⁷⁰⁴ Svedoka W03593 takođe nazivaju i [BRISANO] (W01679: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 889, redovi 4-13) ili prosto [BRISANO] (W03594: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1046, redovi 18-24). U pismenoj izjavi datoj tužilaštvu, svedok W03594 je identifikovao [BRISANO], koga su optužili da sarađuje sa Srbima (W03594: 061016 TR-ET, Part 1, str. 21, redovi 17-21). U svedočenju pred panelom, svedok W03594 je potvrdio identitet svedoka W03593, ali je dodao da „ponekad zaboravlja neke stvari“ (W03594: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1047, red 19, do str. 1050, red 23). Na osnovu sveukupnih dokaza, panel smatra da je pomenuto lice svedok W03593.

⁷⁰⁵ Svedok W03593 naziva [BRISANO] zato što je on bio iz sela [BRISANO]; prilikom ispitivanja, svedok je naveo da mu je [BRISANO] bio poznat [BRISANO] (W03593: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 404, red 1, do str. 405, red 1). Kasnije, svedok W03593 je izjavio da su [BRISANO] isto lice (W03593: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 473, redovi 11-15). Svedok W03594 takođe je nazvao [BRISANO] (W03594: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1046, redovi 18-24). U pismenoj izjavi datoj tužilaštvu, svedok W03594 je identifikovao [BRISANO] (W03594: 061016 TR-ET Part 1; str. 22, redovi 6-10). U svedočenju pred panelom, svedok W03594 je potvrdio identitet [BRISANO] ali je dodao da „ponekad zaboravlja neke stvari“ (W03594: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1047, red 19, do str. 1050, red 23). Na osnovu sveukupnih dokaza, panel smatra da je pomenuto lice [BRISANO].

⁷⁰⁶ Svedok W03594 nazvao je [BRISANO] (W03594: T. 13. oktobar 2021, poverljivo, str. 1187, redovi 7-10). Na osnovu sveukupnih dokaza, panel ovu malu varijaciju u pogledu imena ne smatra značajnom i zaključuje da su [BRISANO] isto lice.

uhapšeni, ako su poznate, (ii) mesto na kome su bili zatvoreni, (iii) prisustvo i identitet drugih zatvorenika, (iv) vreme i okolnosti njihovog puštanja na slobodu i (v) odsustvo proceduralnih garancija.

1. Imanje na kome su izvršena krivična dela za koja se optuženi tereti

348. Panel mora prvo da utvrdi da li je mesto koje tužilaštvo pominje u potvrđenoj optužnici zaista mesto na kome su izvršena krivična dela za koja se optuženi tereti. Tužilaštvo u vezi s tim tvrdi da su krivična dela za koja se optuženi tereti izvršena na imanju u Zlašu, to jest na jednom imanju koje se nalazi u selu Zlaš, a koje je tokom aprila 1999. godine služilo kao baza jedinice BIA.⁷⁰⁷

(a) Da li je u Zlašu u aprilu 1999. postojala baza jedinice BIA

349. Pre svega, panel primećuje da je sam optuženi, u izjavi datoj tužilaštvu i u ranijoj izjavi datoj u predmetu *Agron Zećiri*, posvedočio da su pripadnici jedinice BIA bili prisutni u Zlašu tokom inkriminisanog perioda.⁷⁰⁸ Optuženi je u vezi s tim izjavio da je jedinica BIA boravila na jednom konkretnom imanju,⁷⁰⁹ gde se nalazilo njihovo „skrovište”,⁷¹⁰ i da je vlasnik tog imanja bio jedan meštanin iz tog sela, od koga su optuženi i njegovi saradnici zatražili dozvolu da tamo borave.⁷¹¹ Panel smatra da je iskaz optuženog u vezi sa tom temom posebno verodostojan, imajući u vidu njegovo priznanje da je bio komandant jedinice BIA⁷¹² i da je lično boravio na pomenutom

⁷⁰⁷ [Confirmed Indictment](#), stavovi 5, 35.

⁷⁰⁸ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 3, str. 18, redovi 6-13. U tom pogledu, izjava optuženog podudara se sa njegovom ranijom izjavom datom u predmetu *Agron Zećiri* (**g. Mustafa:** 7000650-7000660, str. 8).

⁷⁰⁹ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 8, str. 1, red 19, do str. 4, red 15.

⁷¹⁰ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 3, str. 14, redovi 14-15; str. 18, redovi 19-22; 7. deo, str. 5, redovi 11-12.

⁷¹¹ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 3, str. 20, redovi 8-16; v. takođe stav 338.

⁷¹² **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 1, str. 32, redovi 13-14; 3. deo, str. 24, red 22; 7. deo, str. 30, redovi 18-19; 8. deo, str. 7, redovi 3-9; str. 34, redovi 4-6. Panel konstatuje da se to podudara sa izjavom koju je optuženi ranije dao u predmetu *Agron Zećiri* u vezi sa svojom ulogom komandanta jedinice BIA

imanju.⁷¹³ Na osnovu toga, panel konstatuje da je optuženi poznavao to mesto iz ličnog iskustva i da je on zbog toga lice koje ga najbolje može tačno i pouzdano opisati.

350. Osim toga, panel konstatuje da su drugi svedoci potvrdili iskaz optuženog u vezi sa ovim pitanjem. Na primer, g. Mehmetaj je posvedočio da je bio pripadnik jedinice BIA i da je ta jedinica imala skrovište u Zlašu, zbog toga što „na tom području nije bilo neprijateljskih vojnika“, tako da je za vojnike OVK to bilo bezbedno mesto za odmor između zadataka.⁷¹⁴ Gospodin F. Sopi je potvrdio i pojasnio ono što je ranije već rekao tužilaštvu na tu istu temu kada je govorio o tome da je jedinica BIA boravila na mestu koje se nalazilo „na najvišoj tački“ u Zlašu,⁷¹⁵ što je za vojnike bilo bezbednije od boravka u Prištini, budući da je ta lokacija bila van dometa srpskih snaga.⁷¹⁶ Po rečima g. F. Sopi, to imanje je u stvari bilo u vlasništvu jednog meštana, Adema Krasnića, čija je porodica pristala da ga ustupi OVK na korišćenje.⁷¹⁷ Jedan član te porodice, svedok u ovom predmetu, g. Krasnići, potvrdio je da je imanje pripadalo njegovoj porodici i u relevantnom periodu, odnosno u aprilu 1999, i da ga je porodica dala OVK na raspolaganje.⁷¹⁸

(g. **Mustafa**: 7000650-7000660, str. 7000651). V. takođe g. **F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2060, redovi 4-7; g. **Veselji**: T. 25. januar 2022, javno, str. 2195, red 25, do str. 2196, red 2; g. **Humoli**: T. 1. februar 2022, javno, str. 2303, redovi 20-22.

⁷¹³ **Gospodin Mustafa**: 069404-TR-ET, Part 3, str. 20, redovi 4-5.

⁷¹⁴ **Gospodin Mehmetaj**: T. 23. mart 2022, javno, str. 2618, redovi 15-16; str. 2641, red 23, do str. 2642, red 9.

⁷¹⁵ **Gospodin F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2045, redovi 1-15.

⁷¹⁶ **Gospodin F. Sopi**: T. 19. januar 2022, javno, str. 2172, red 13, do str. 2173, red 15. V. takođe g. **F. Sopi**: 069474-TR-ET, Part 2, str. 20, redovi 13-16.

⁷¹⁷ **Gospodin F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2048, redovi 5-13; str. 2088, red 25, do str. 2089, red 19.

⁷¹⁸ **Gospodin Krasnići**: T. 22. april 2022, javno, str. 3866, red 22, do str. 3867, red 3; str. 3877, red 13; str. 3879, redovi 2-4; str. 3952, redovi 8-13. Optuženi je potvrdio da je jedan član porodice Krasnići ujedno, po njegovim rečima, „bio i moj vojnik“ (g. **Mustafa**: 069404-TR-ET, Part 3, str. 20, redovi 17-18). Gospodin Krasnići je, sa svoje strane, posvedočio da je zaista bio pripadnik jedinice BIA (g. **Krasnići**: T. 22. april 2022, javno, str. 3953, red 24, do str. 3955, red 11).

351. Navedeni iskazi se uzajamno potvrđuju, a dala su ih lica koja su imala saznanja iz prve ruke o OVK, a posebno o jedinici BIA, uključujući optuženog i g. Mehmetaja. Panel smatra da ne postoji nijedan razlog iz koga bi optuženi i svi navedeni svedoci izmislili takve informacije koje se međusobno potkrepljuju. Shodno tome, panel te iskaze smatra verodostojnim i uzima ih u obzir pri odlučivanju.

352. Što se tiče pitanja ko je imao kontrolu nad pomenutim imanjem, panel ukazuje na to da su različiti pripadnici OVK posvedočili da je jedinica BIA držala imanje pod kontrolom i koristila ga kao svoju bazu, i da se njihova svedočenja uzajamno potvrđuju.⁷¹⁹ Pored toga, svedoci kao što su g. Veselji i svedok W04600 izjavili su u sudnici da je optuženi bio odgovoran za bazu,⁷²⁰ što je po mišljenju panela logična posledica položaja koji je optuženi zauzimao kao komandant jedinice BIA i što se zasniva na svedočenju samog optuženog, koje su potvrdili drugi pripadnici OVK.⁷²¹ Panel takođe smatra da dokazi koji ukazuju na to da su s vremena na vreme i vojnici iz drugih jedinica OVK ili civili možda boravili u bazi jedinice BIA u Zlašu⁷²² ne utiču na zaključak da je baza zapravo bila pod kontrolom jedinice BIA i optuženog kao njenog komandanta. U tom smislu, panel smatra da se prisustvo drugih pripadnika OVK i civila u potpunosti uklapa u gorenavedena svedočenja, prema kojima je jedna

⁷¹⁹ **Gospodin F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2049, redovi 20-22; str. 2089, redovi 23-25 („To imanje je smatrano bazom jedinice BIA, odnosno Skifteri [...]”); T. 19. januar 2022, javno, str. 2172, redovi 2-8; **g. Veselji**: T. 25. januar 2022, javno, str. 2195, red 18, do str. 2197, red 19; **W04600**: T. 23. septembar 2021, javno, str. 718, redovi 14-21; T. 24. septembar 2021, javno, str. 811, red 23, do str. 812, red 8; str. 814, redovi 8-11.

⁷²⁰ **Gospodin Veselji**: T. 25. januar 2022, javno, str. 2198, red 1, do str. 2199, red 8; **W04600**: T. 27. septembar 2021, javno, str. 846, redovi 14-15.

⁷²¹ **Gospodin Mustafa**: 069404-TR-ET, Part 1, str. 29, redovi 2-5; str. 31, redovi 19-21; str. 32, redovi 13-14; 7. deo, str. 30, redovi 18-19; 8. deo, str. 7, redovi 3-9; str. 34, redovi 4-6. Panel konstatuje da se to podudara sa izjavom koju je optuženi ranije dao u predmetu *Agron Zećiri* u vezi sa svojom ulogom komandanta jedinice BIA (**g. Mustafa**: 7000650-7000660, str. 7000651). V. takođe **g. F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2060, redovi 4-7; **g. Veselji**: T. 25. januar 2022, javno, str. 2195, red 25, do str. 2196, red 2; **g. Humoli**: T. 1. februar 2022, javno, str. 2303, redovi 19-22.

⁷²² **Gospodin Mehmetaj**: T. 23. mart 2022, javno, str. 2642, redovi 17-25; **g. F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2089, red 23, do str. 2090, red 1; **g. Mustafa**: 069404-TR-ET, Part 3, str. 14, redovi 12-24.

od funkcija imanja bila da se onima koji tamo privremeno borave obezbedi sigurno i bezbedno boravište, pošto u blizini nije bilo neprijateljskih snaga.

353. Na osnovu sveukupnih dokaza, panel se stoga uverio da je jedinica BIA u predmetnom periodu imala svoju bazu u Zlašu, koja je bila pod kontrolom i u nadležnosti komandanta jedinice BIA, odnosno optuženog.

(b) Mesto na kome se nalazila baza jedinice BIA u Zlašu

354. Dokazi koji panelu stoje na raspolaganju nedvosmisleno dokazuju da se baza jedinice BIA nalazila u jednom određenom delu Zlaša, i to na najvišoj tački, „odakle je bilo sasvim lako osmatrati okolno područje”.⁷²³ Baza jedinice BIA bila je odvojena od drugih objekata pod kontrolom OVK koji su se takođe nalazili u Zlašu, to jest od škole, koja je korišćena kao centar za obuku regruta OVK, i od štaba 153. brigade i operativne jedinice Karadak.⁷²⁴ Panelu su u vezi s tim predloženi jasni dokazi koji potvrđuju pomenute navode. Prema svedočenju svedoka, baza jedinice BIA nalazila se u delu sela Zlaš koji se zvao Sfarc,⁷²⁵ uzbrdo u odnosu na seosku školu,⁷²⁶ što se podudara sa drugim dokazima koji ukazuju na to da se baza jedinice BIA nalazila u donekle zabačenom delu Zlaša, na brdu, kako bi se onima koji tamo borave obezbedilo sigurno utočište. Gospodin F. Sopi je objasnio da je „taj deo Zlaša gde se nalazila baza

⁷²³ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 3, str. 16, redovi 3-6.

⁷²⁴ V. npr. **W04600:** T. 23. septembar 2021, javno, str. 717, redovi 2-4; **W04603:** T. 2. novembar 2021, javno, str. 1292, redovi 10-15; **g. Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2195, redovi 6-21; **g. Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 3, str. 14, redovi 4-5; **g. F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2044, red 12; str. 2053, redovi 6-16 (g. F. Sopi je na osnovu fotografije SPOE00128412 identifikovao školu u Zlašu u kojoj se nalazio centar za obuku); **g. Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3721, redovi 17-19; **W04669:** T. 10. novembar 2021, javno, str. 1402, redovi 3-11.

⁷²⁵ Sfarc nije ime dela Zlaša u kome se nalazila baza jedinice BIA, već su tako nazivali porodicu koja je živela na tom mestu (Krasnići). V. **W04600:** T. 23. septembar 2021, javno, str. 718, red 14, do str. 722, red 5. Gospodin Krasnići je potvrdio da je imanje pripadalo njegovoj porodici, uključujući i u relevantnom periodu, odnosno u aprilu 1999. (**g. Krasnići:** T. 22. april 2022, javno, str. 3867, red 22, do str. 3868, red 3; str. 3879, redovi 2-4).

⁷²⁶ Konkretno, svedok W04600 je rekao da je imanje bilo udaljeno približno „1 do 1 i po kilometar” (**W04600:** T. 23. septembar 2021, javno, str. 719, red 20). V. takođe **g. Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2197, redovi 17-22; **g. F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2047, red 1, do str. 2048, red 1.

jedinice BIA bio bolje zaštićen", budući da se nalazio više u planini nego škola i da je do njega bilo teže doći.⁷²⁷

355. Na osnovu sveukupnih dokaza, panel se stoga uverio da se baza jedinice BIA nalazila u gornjem delu Zlaša, odvojenom od ostatka sela i od drugih objekata OVK koji su se tamo nalazili.

(c) Identifikacija baze jedinice BIA u Zlašu na osnovu fotografija

356. Pošto je utvrdio mesto na kome se nalazila baza jedinice BIA u Zlašu – posebno u odnosu na seosku školu i druge objekte pod kontrolom OVK u Zlašu – panel prelazi na identifikaciju baze jedinice BIA na osnovu fotografija, u kojoj su učestvovali svedoci koji su svedočili u sudnici, uključujući svedoke koji su, po navodima iz optužnice, bili tamo zatvoreni.

i. Argumenti odbrane kojima se osporava identifikacija imanja na osnovu fotografija i opisa

357. Odbrana tvrdi da nije moguće da su svedoci W03593,⁷²⁸ W01679,⁷²⁹ W03594⁷³⁰ i W04669⁷³¹ bili zatvoreni na imanju u Zlašu budući da nisu bili u mogućnosti da ga

⁷²⁷ **Gospodin F. Sopi:** T. 19. januar 2022, javno, str. 2181, redovi 16-25.

⁷²⁸ Prema navodima odbrane, svedok W03593 nije mogao da identifikuje imanje u Zlašu, pošto mu je preko glave bila navučena vreća, a to mu mesto nije bilo poznato, tako da ga je opisao samo delimično, izostavivši iz opisa mnoge od devet objekata koji bi trebalo da su se tamo nalazili (T. 14. septembar 2022, javno, str. 4641, redovi 3-22).

⁷²⁹ Prema navodima odbrane, svedok W01679 nije mogao da identifikuje imanje u Zlašu, pošto mu je preko glave bila navučena vreća; njegov opis je uopšten, a svedok čak i posle puštanja na slobodu nije izjavio ništa u vezi sa mestom gde je bio zatvoren (T. 14. septembar 2022, javno, str. 4642, red 18, do str. 4643, red 9).

⁷³⁰ Prema navodima odbrane, svedok W03594, koji nije imao vreću preko glave, tako da je mogao da osmotri okolinu, nije mogao da identifikuje imanje u Zlašu pošto je opisao neko drugo mesto, na kome se nalazio manji broj kuća, a ne devet, koliko ih je bilo na imanju u Zlašu (T. 14. septembar 2022, javno, str. 4646, red 25, do str. 4647, red 16; str. 4690, red 9, do str. 4692, red 3).

⁷³¹ Prema navodima odbrane, svedok W04669, koji nije imao vreću preko glave, tako da je mogao da osmotri okolinu, identifikovao je najviše tri objekta (a ne devet koji su činili imanje) i izjavio je da je to

tačno opišu; ili, pak, da su opisali drugačiji raspored objekata od onog koji su izneli svedoci odbrane gđa Hadri, gđa Canoli-Kaćiju, g. Krasnići i g. Ajeti, kao i svedok tužilaštva g. Humoli.⁷³²

358. Odbrana takođe osporava pouzdanost i dokaznu vrednost iskaza o identifikaciji koje su dali svedoci W03593 i W01679, zbog toga što je tim svedocima pokazana samo jedna fotografija, umesto da im je pokazano više fotografija koje prikazuju slične objekte, i da je od njih zatraženo da izaberu onu koja odgovara.⁷³³ Slično tome, odbrana osporava pouzdanost iskaza o identifikaciji koji je dao svedok W04669, budući da je njegov opis spoljašnjeg izgleda objekata suviše uopšten.⁷³⁴

359. Tužilaštvo u odgovoru navodi da su svedočenja žrtava verodostojna, da se njihovi iskazi uzajamno potvrđuju i da ih potvrđuju i nezavisni dokazi, kao što je spisak zatvorenika, što ne bi bilo moguće da su njihove priče izmišljene ili da te žrtve nisu zaista bile zatvorene u bazi jedinice BIA u Zlašu.⁷³⁵ Tužilaštvo dalje odgovara da

mesto bilo svega 200 metara udaljeno od škole u Zlašu, što znači da je opisao neko drugo mesto, a ne imanje u Zlašu (T. 14. septembar 2022, javno, str. 4649, redovi 5-23).

⁷³² T. 14. septembar 2022, javno, str. 4670, redovi 16-24. Na primer, odbrana tvrdi da su neki od svedoka tužilaštva u opisu naveli da je imanje u Zlašu imalo ogradu, dok su ga svedoci odbrane opisali kao neograđen prostor. Slično tome, odbrana smatra da neki od svedoka tužilaštva nisu opisali dvorište koje se nalazilo na sredini imanja u Zlašu, između ostalog zbog toga što nisu pomenuli devet objekata koji su se tamo nalazili (T. 14. septembar 2022, javno, str. 4650, red 3, do str. 4654, red 10; str. 4654, red 11, do str. 4660, red 23).

⁷³³ T. 14. septembar 2022, javno, str. 4671, redovi 2, do str. 4675, redovi 22; str. 4686, red 10, do str. 4690, red 8.

⁷³⁴ T. 14. septembar 2022, javno, str. 4692, red 4, do str. 4694, red 19. Panel konstatuje da je odbrana takođe iznela da je svedok W04669 prilikom davanja izjave tužilaštvu na jednoj fotografiji iz UNMIK-ove zbirke fotografija snimljenih sa zemlje prepoznao moguće mesto na kome je bio zatvoren (SPOE00128386-00128420, str. 00128407), a ta fotografija je drugačija od one na kojoj je isto mesto prepoznao u sudnici (082020-082023 RED1, str. 082022). Panel napominje da se ta tvrdnja odbrane zasniva na delu ranije izjave koju je svedok W04669 dao tužilaštvu, a koju panel nema na raspolaganju i ne može da je oceni, budući da ona nije bila predmet ispitivanja svedoka u sudnici (v. naročito 082023-TR-ET, Part 2, str. 29-30). I pored toga, prilikom upoređivanja te dve fotografije (one koja je pokazana svedoku kada je davao raniju izjavu tužilaštvu i one koju je identifikovao u sudnici) panel je zaključio da one prikazuju potpuno istu grupu objekata, koji su prosto snimljeni iz dva različita ugla. Shodno tome, panel ne smatra da je to što je tužilaštvo u sudnici pokazalo svedoku W04669 drugu fotografiju (na kojoj je prikazana ista grupa objekata) na bilo koji način obmanjujuće ili neprimereno.

⁷³⁵ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4802, red 15, do str. 4803, red 8.

je pitanje identifikacije na osnovu fotografija trebalo raspraviti na suđenju. Tužilaštvo takođe tvrdi da svedocima nije pokazalo samo jednu fotografiju, već ceo set, kao i da je identifikacija objekata obavljena u sudnici, u toku suđenja i u prisustvu odbrane.⁷³⁶

360. Zastupnik žrtava u svom odgovoru navodi da se svi dokazi moraju sagledati kao celina i iznosi da, imajući to u vidu, predloženi dokazi u dovoljnoj meri omogućavaju da se događaji opisani u potvrđenoj optužnici povežu sa imanjem u Zlašu.⁷³⁷

361. Odbrana u replici navodi da zapisnici ne ukazuju na to da je svedocima pokazan ceo set fotografija i dodaje da, čak i u tom slučaju, fotografije iz seta prikazuju svega nekoliko zgrada, i to uvek jedne te iste.⁷³⁸

362. Pre svega, panel konstatuje da odbrana u toku suđenja ni u jednom trenutku nije uložila prigovor na to što se svedocima pokazuje samo jedna fotografija. Odbrana je imala prilike da pokrene to pitanje tokom ispitivanja relevantnih svedoka, i trebalo je da to učini tada.

363. Kad je reč o meritumu iznetih osporavanja, panel podseća da, shodno pravilu 139(2) Pravilnika, panel daje sveukupnu ocenu dokaza uzetih u celini. Iz toga proizlazi da panel ne treba da se bavi izdvojenim, pojedinačnim argumentima koje odbrana iznosi da bi osporila nešto u vezi sa konkretnim pitanjima, odnosno svedocima. Naprotiv, panel će oceniti da li takvo osporavanje ima uticaja, i kakvog, na sveukupnu ocenu svih dokaza u vezi s datim pitanjem, u ovom slučaju opisom baze jedinice BIA i njenom identifikacijom na osnovu fotografija, koje su dali svedoci tužilaštva.

364. Imajući u vidu sveukupne iskaze o identifikaciji, panel smatra da su svedoci W01679, W03593 i W04669 na zatvorenoj sednici, na osnovu potpuno istih fotografija

⁷³⁶ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4816, red 21, do str. 4818, red 6 (gde se upućuje na 100807-TR-ET, Part 1; 100957-TR-ET, Part 1; 082023-TR-ET, Part 2).

⁷³⁷ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4826, red 1, do str. 4827, red 16. V. takođe T. 15. septembar 2022, javno, str. 4828, redovi 13-15 (gde se upućuje na svedočenje svedoka W01679).

⁷³⁸ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4838, red 18, do str. 4839, red 12.

iz UNMIK-ove zbirke fotografija snimljenih sa zemlje, identifikovali potpuno iste objekte kao mesto na kome su bili zatvoreni u aprilu 1999.⁷³⁹ Panel smatra da su međusobno saglasni iskazi o identifikaciji koje su dali gorenavedeni svedoci veoma verodostojni, budući da bi se teško mogla prihvatiti pretpostavka da su svi oni sasvim slučajno identifikovali istu grupu objekata kao mesto zlostavljanja, i to na osnovu iste fotografske građe. Podjednako neuverljiva bi bila i pretpostavka da su oni, iako zbog zaštitnih mera ne znaju jedni za druge i za tuđa svedočenja, u dogovoru usaglasili svoje iskaze o identifikaciji. Po mišljenju panela, činjenica da su ovi svedoci izvršili identifikaciju na osnovu samo jedne fotografije nije neprimerena sa metodološkog gledišta, pošto su oni takođe mogli prosto reći da se ne sećaju i na taj način se uzdržati od identifikovanja pomenutih objekata. Naprotiv, panel smatra da su se svedoci potrudili da se prisete grupe objekata u kojima su bili zatvoreni. Tako su svedoci W01679, W03593 i W04669, u međusobno saglasnim iskazima, identifikovali potpuno istu grupu objekata kao mesto na kome su bili zatvoreni, i to na osnovu toga što im je to mesto očigledno poznato iz ličnog iskustva.

365. Naročito je važno istaći da su iskaze o identifikaciji koje su dali svedoci W01679, W03593 i W04669 zatim potvrdili svedok W04600,⁷⁴⁰ g. F. Sopi⁷⁴¹ i g. Krasnići,⁷⁴² kojima su pokazane potpuno iste fotografije kao i svedocima W01679, W03593 i W04669 i koji su identifikovali istu grupu objekata kao bazu jedinice BIA u Zlašu. Panel primećuje

⁷³⁹ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 920, red 1, do str. 925, red 25; 100801-100806 RED1, str. 100803; **W03593**: T. 21. septembar 2021, poverljivo, str. 512, red 5, do str. 518, red 19; 100966-100969, str. 100968; **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1470, red 24, do str. 1472, red 6; 082020-082023 RED1, str. 082022 (svedok W04669 identifikovao je prvu kuću sleva na fotografiji).

⁷⁴⁰ **W04600**: T. 24. septembar 2021, javno, str. 753, red 14, do str. 759, red 4.

⁷⁴¹ **Gospodin F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2053, red 22, do str. 2054, red 17; SPOE00128386-00128420, str. SPOE00128388.

⁷⁴² **Gospodin Krasnići**: T. 22. april 2022, javno, str. 3896, red 9, do str. 3898, red 9; DSM00028-00028 (sa oznakom REG00-015, koju je uneo svedok). Gospodin Krasnići je identifikovao i opisao bazu jedinice BIA na osnovu UNMIK-ove zbirke vazdušnih fotografija (**g. Krasnići**: T. 22. april 2022, javno, str. 3874, red 5, do str. 3893, red 20; v. takođe DSM00026-00026, fotografiju koju je svedok označio u sudnici kako bi identifikovao svaku od kuća na porodičnom imanju (v. REG00-013)).

da je svedok W04600, iako je izjavio da su „te kuće ličile jedna na drugu, ne samo na tom imanju, nego u celom selu“, takođe potvrdio svoju raniju izjavu datu tužilaštvu, u kojoj je rekao da je jedna od kuća prikazanih u UNMIK-ovoj zbirci fotografija snimljenih sa zemlje bila deo imanja „Sfarc“, ⁷⁴³ što je, kako je utvrđeno, bilo imanje Adema Krasnićija ustupljeno OVK radi formiranja baze jedinice BIA u Zlašu. Slično tome, kada mu je pokazana UNMIK-ova zbirka vazdušnih fotografija — koja prikazuje isto imanje kao i UNMIK-ova zbirka fotografija snimljenih sa zemlje, ali snimljeno iz vazduha — svedok W04600 je prepoznao ulaz u bazu jedinice BIA, [BRISANO]. ⁷⁴⁴ Ako se iskaz o identifikaciji koji je dao svedok W04600 sagleda zajedno sa drugim dokazima, time se obezbeđuje zadovoljavajući nivo saglasnosti na osnovu koga se može zaključiti da je svedok W04600 pravilno identifikovao isto mesto kao bazu jedinice BIA, isto onako kao što su učinili i drugi pomenuti svedoci.

366. Panel ističe da prostorni plan imanja koji su pomenuti svedoci opisali na osnovu fotografija snimljenih kako iz vazduha tako i sa zemlje u potpunosti odgovara opisu koji su dali pripadnici jedinice BIA, odnosno OVK, koji su bili na tom imanju, što dodatno potkrepljuje navedene iskaze o identifikaciji i čini ih u još većoj meri verodostojnim. ⁷⁴⁵

367. S obzirom na sveukupne dokaze, kao i na meru u kojoj se svedočenja više svedoka podudaraju, ne postoji verovatnoća da su svi ti svedoci, kako pripadnici OVK tako i žrtve zločina, pogrešili, ili da su se pak dogovorili da identifikuju jedan te isti objekat kao bazu jedinice BIA i mesto na kome su žrtve bile zatvorene.

⁷⁴³ **W04600:** T. 24. septembar 2021, javno, str. 758, red 12, do str. 759, red 4.

⁷⁴⁴ **W04600:** T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 723, red 1, do str. 729, red 3; T. 24. septembar 2021, poverljivo, str. 750, red 4, do str. 752, red 16. Svedok je označio fotografiju SPOE00213459-00213487 (REG00-006), str. SPOE00213478, koja je identična fotografiji DSM00026-00026 (REG00-013) koja je pokazana g. Krasnićiju.

⁷⁴⁵ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2642, redovi 11-12 („Bilo je jedno dvorište, sa više kuća oko njega”); **g. F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2048, redovi 18-22 („Sastojalo se od nekoliko kuća. [...] bila je i štala”).

368. Kad je reč o generalnoj sposobnosti svedoka W01679, W03593 i W04669 da (precizno) opišu mesto na kome se nalazio zatvor, argumenti odbrane nisu uverljivi. Prvo, iskazi o identifikaciji koje su dali svi ovi svedoci, kao i W04600, g. F. Sopi i g. Krasnići, ukazuju na to da su oni morali prethodno videti objekte koje su na kraju prepoznali u sudnici. Drugo, iz dokaza ne proizlazi da je svakoj od žrtava iz navoda optužnice glava sve vreme bila pokrivena, kako odbrana tvrdi. U najmanju ruku, te žrtve su u trenutku kada su puštene na slobodu mogle da vide mesto na kome su bile zatvorene i da slobodno odu odatle — kao što je opisano u činjeničnim zaključcima o proizvoljnom lišavanju slobode (tačka 1). Stoga je sasvim verovatno da su pomenute žrtve videle objekte u kojima su bile zatvorene, i da na osnovu toga imaju potrebno znanje i sposobnost da u sudnici identifikuju te objekte na osnovu fotografija. U tom smislu, svedok W03593 je tokom svedočenja u sudnici potvrdio sve izjave koje je prethodno dao [BRISANO] i tužilaštvu u vezi sa identifikacijom objekta u kome je bio zatvoren. Kada ga je tužilac pitao kako je mogao da prepozna taj objekat, on je odgovorio: „Pa normalno – nisam baš video sve, ali sam video nešto malo, tako da sam znao gde se nalazim” i objasnio da je video dovoljno da na fotografijama koje su mu predočene može da prepozna objekat u kojem je bio zatvoren.⁷⁴⁶ Svedok je takođe napravio crteže tog objekta, koji prikazuju donji deo, gde su ga držali zatvorenog, i gornji deo, gde su ga saslušavali.⁷⁴⁷

369. Utoliko sve eventualne razlike u opisima imanja u Zlašu koje su dali različiti svedoci tužilaštva — uključujući svedoka W03594, koji nije učestvovao u identifikovanju imanja na osnovu fotografija — zapravo doprinose verodostojnosti njihovih iskaza, budući da njihova svedočenja nisu sistematski usaglašena u meri koja bi mogla izazvati sumnju u pogledu njihove verodostojnosti. Činjenica da neki od svedoka nisu opisali baš svaku pojedinačnu kuću koja je bila deo imanja u Zlašu čini

⁷⁴⁶ W03593: T. 21. septembar 2021, poverljivo, str. 517, redovi 3-13.

⁷⁴⁷ W03593: T. 21. septembar 2021, javno, str. 517, red 14, do str. 518, red 19, gde se upućuje na 061012-061015, str. 061013.

njihovo svedočenje dodatno verodostojnim, jer su zatvorenici odvođeni u sobu za saslušavanje i zlostavljanje, a zatim vraćani u štalu koja je služila kao zatvor, pa oni u takvim prilikama nisu imali ni vremena ni mogućnosti da pažljivo osmotre sve što se oko njih nalazi.⁷⁴⁸ Nasuprot tome, logično je da su neki od svedoka odbrane, kao što su gđa Hadri, gđa Canoli-Kaćiju, g. Krasnići, g. Ajeti i g. Humoli, dali detaljniji, a možda i tačniji opis imanja u Zlašu, budući da nema dokaza koji bi ukazivali na to da je njihova sloboda kretanja i posmatranja bila ograničena. Shodno tome, po oceni panela, opisi koje su žrtve i svedoci odbrane dali u okviru svojih svedočenja nisu međusobno protivrečni, već prosto odražavaju razliku u statusu zatvorenika i slobodnih ljudi, što je u krajnjoj instanci uticalo na njihovu mogućnost da osmotre gde se nalaze.

370. Isti zaključak odnosi se i na pitanje da li je na imanju u Zlašu postojala ograda. Panel konstatuje da dokazi u celini gledano ukazuju na to da je tamo možda postojala ograda, barem na onim delovima imanja koje su svedoci mogli da vide. U stvari, iskazi žrtava i svedoka odbrane nisu ni u tom pogledu nepodudarni, pošto je na istom imanju moglo da bude nekih delova gde postoji ograda i drugih gde ograde nema. Po mišljenju panela, takav zaključak ubedljivo potvrđuju UNMIK-ova zbirka vazdušnih fotografija i UNMIK-ova zbirka fotografija snimljenih sa zemlje, u kojima se na više fotografija jasno vide ostaci ograde.⁷⁴⁹ Imajući u vidu da su te fotografije snimljene 2006, a da se ograda na njima još uvek vidi, panel smatra da je u aprilu 1999. na imanju u Zlašu bilo u najmanju ruku nekih delova gde je postojala ograda i drugih gde ograde nije bilo, što je u skladu sa onim što su prilikom svedočenja na tu temu izneli kako svedoci tužilaštva, tako i svedoci odbrane. Još jednom valja reći da, po oceni panela,

⁷⁴⁸ U stvari, objekti koji su služili kao zatvor i prostorija za saslušavanje nalazili su se na jednoj strani imanja u Zlašu, dok su se kuće nalazile na drugoj strani imanja, odnosno sa druge strane (prostranog) dvorišta i na određenoj udaljenosti (W03594: T. 13. oktobar 2021, javno, str. 1145, red 1).

⁷⁴⁹ SPOE00128386-0012842, str. SPOE00128389, SPOE00128392, SPOE00128407, SPOE00128410; REG00-013.

razlike u opisima imanja u Zlašu koje su dali žrtve i svedoci odbrane prosto odražavaju ono što je svako od njih video na tom mestu i u vreme kada se tamo nalazio.

371. Shodno tome, argumenti odbrane kojima se osporavaju opisi imanja i njegova identifikacija se odbacuju.

ii. Zaključci o identifikaciji imanja na osnovu fotografija

372. Imajući u vidu gorenavedene dokaze i razloge, panel se uverio da su, u okviru baze jedinice BIA, kuće koje su se nalazile sa leve strane imanja, koje je g. Krasnići označio brojevima 4, 4A i 5 (na snimku sa zemlje)⁷⁵⁰ i koje odgovaraju kućama označenim brojevima 12, 11 i 10 (na snimku iz vazduha)⁷⁵¹ objekti relevantni za optužbe za proizvoljno lišavanje slobode (tačka 1), surovo postupanje (tačka 2), mučenje (tačka 3) i ubistvo (tačka 4), koje će biti detaljno razmotrene u odgovarajućim odeljcima presude. S tim u vezi, panel naglašava da za donošenje odluke o optužbama nije bitno da se sa apsolutnom preciznošću ustanovi koji je zatvorenik bio zatvoren u kom objektu i koliko dugo. Panel mora da se uveri — van razumne sumnje i na osnovu sveukupnih dokaza — da su krivična dela za koja se optuženi tereti izvršena u jednom ili više objekata identifikovanih gore, u bazi jedinice BIA, u periodu približno od 1. do 19. aprila 1999. (ili krajem aprila 1999. kad je reč o ubistvu iz tačke 4), odnosno da potpadaju pod geografski i vremenski okvir optužbi iznetih u potvrđenoj optužnici.

373. S obzirom na navedeno, neosnovana je tvrdnja odbrane da ju je tužilaštvo obmanulo time što je promenilo svoju tezu kad je reč o konkretnom objektu (ili objektima) na imanju u Zlašu gde su žrtve, prema navodima iz optužnice, bile zatvorene, usled čega je postupak postao nepravičan.⁷⁵² Odbrana je imala prilike da

⁷⁵⁰ DSM00028-00028 (sa oznakama koje je svedok uneo, sačuvan kao REG00-015).

⁷⁵¹ DSM00026-00026 (sa oznakama koje je svedok uneo, sačuvan kao REG00-013).

⁷⁵² T. 15. septembar 2022, javno, str. 4771, redovi 6-12; str. 4782, red 22, do str. 4785, red 2.

ispita svedoke tužilaštva i da tokom čitavog suđenja podnosi dokaze u vezi sa geografskim okvirom optužbi, koji sasvim jasno obuhvata sve objekte unutar baze jedinice BIA u Zlašu. Ovaj argument odbrane se stoga odbacuje.

(d) Da li je baza jedinice BIA korišćena kao zatvor

374. Kad je reč o tome da li je baza jedinice BIA, pored ostalog, korišćena i za zatvaranje lica ili nije, panel konstatuje da je sam optuženi priznao da je bilo vojnika koji su bili zatvarani u bazi jedinice BIA.⁷⁵³ Optuženi je otišao čak i dalje od toga kada je rekao da se „pričalo da se civili drže u zatvoru“ i da to nije bila tajna.⁷⁵⁴ Premda je njegov iskaz o mogućem zatvaranju civila predstavljen kao saznanje iz druge ruke, optuženi nije imao nikakvih motiva da iznese te informacije, pošto je to učinio dok ga je tužilaštvo ispitivalo o njegovoj eventualnoj ulozi u zatvaranju i zlostavljanju civila ili o saznanjima koja je o tome imao, i to, između ostalog, kao komandant jedinice BIA. Panel smatra da je već i samo na osnovu toga iskaz optuženog o ovom pitanju posebno verodostojan. S tim u vezi, panel napominje da je tu informaciju potvrdio još jedan pripadnik jedinice BIA, g. Mehmetaj, koji je, slično optuženom, rekao da je čuo da u okviru baze jedinice BIA postoji neka prostorija gde neke ljude drže zatvorene.⁷⁵⁵ Štaviše, ne ulazeći u pojedinosti u vezi sa svakom od žrtava ponaosob, panel primećuje da je svedok W01679 ispričao da su, dok je bio zatvoren u bazi jedinice BIA,

⁷⁵³ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 7, str. 2, red 11, do str. 8, red 10; 8. deo, str. 1, red 19, do str. 4, redovi 15; str. 6, redovi 14-15 („Svi koji su bili tamo nazivali su to zatvorom”).

⁷⁵⁴ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 7, str. 15, redovi 7-15; str. 18, redovi 1-16.

⁷⁵⁵ **Gospodin Mehmetaj:** T. 23. mart 2022, javno, str. 2683, red 15, do str. 2684, red 9. Panel smatra da je iskaz g. Mehmetaja u vezi s tim pitanjem verodostojan, pošto je on bio zamenik komandanta optuženog i pošto je imao određena saznanja o aktivnostima jedinice BIA u njenoj bazi u Zlašu. Imajući u vidu da je prilikom ocenjivanja verodostojnosti Mehmetajevog iskaza zaključeno da je on pokazao sklonost ka iznošenju tvrdnji koje idu u prilog optuženom, panel ocenjuje da je njegovo priznanje, doduše nevoljno, da je bilo glasina o tome da se u bazi jedinice BIA neki ljudi drže u zatvoru verodostojno i da ima dokaznu vrednost.

„dovodili i druge ljude,”⁷⁵⁶ koji bi ostali tamo „dva ili tri dana, a onda bi otišli”.⁷⁵⁷

Slično tome, po rečima svedoka W03593, „dovodili su ljude svake noći. Bivalo nas je i do 17 u istoj toj prostoriji”.⁷⁵⁸ Svedok W04669 je takođe rekao da je tokom svog relativno kratkog boravka u zatvoru bio zatvoren zajedno sa još dva nepoznata lica,⁷⁵⁹ koja su, po njegovim rečima, bila dovedena u štalu „tri ili četiri dana” pre njega.⁷⁶⁰ Panel smatra navedene iskaze verodostojnim, budući da se oni uzajamno potvrđuju u pogledu ključne činjenice da su zatvorenici često dovodeni na imanje u Zlašu i odvođeni sa njega. Činjenica da je svaki od svedoka ispričao donekle drugačiju priču i naveo druge brojke, ali da su svi potvrdili prisustvo zatvorenika, doprinosi realističnosti njihovih iskaza, jer odražava njihovo lično sećanje na predmetne događaje, uključujući i to u kojem su od identifikovanih objekata bili zatvoreni.

375. Nasuprot tome, panel je takođe saslušao iskaze pripadnika OVK koji su kategorički poricali da je u Zlašu u bilo kom trenutku postojao bilo kakav zatvor i da je neko tamo bio zlostavljan,⁷⁶¹ i koji su izjavili da jedinica BIA nije imala ovlašćenja da bilo koga hapsi i zatvara.⁷⁶²

⁷⁵⁶ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 889, redovi 4-6.

⁷⁵⁷ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 889, redovi 20-21.

⁷⁵⁸ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 419, redovi 7-8; T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 439, redovi 20-24.

⁷⁵⁹ **W04669**: T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1418, red 20, do str. 1419, red 12. Ovaj svedok je opisao tu drugu dvojicu zatvorenika navodeći mnoštvo pojedinosti: jedan od njih je imao oko 50-60 godina, brkove, imao je dvojicu sinova koji su se priključili OVK u selu Šipolje/Shipol (Mitrovica), a zatvorili su ga zato što je tražio da mu OVK vrati njegovu automatsku pušku. Drugi je bio iz Goljaka/Gollak, visok oko 180-190 santimetara, težine oko 80 kilograma, i bio je otprilike 5-10 godina stariji od svedoka W04669 u to vreme.

⁷⁶⁰ **W04669**: T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1424, redovi 19-20.

⁷⁶¹ **Gospodin F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2107, redovi 15-17; str. 2114, redovi 2-17; T. 19. januar 2022, javno, str. 2161, red 14, do str. 2163, red 2; **g. Veselji**: T. 25. januar 2022, javno, str. 2223, red 4, do str. 2224, red 18; **g. Ibiši**: T. 12. april 2022, javno, str. 3621, red 8, do str. 3624, red 8 (g. Ibiši je rekao da nije postojao nijedan drugi zatvor osim onog u Lapaštici; on je dodao da su ponekad ljude držali zatvorene na još dva mesta, a to su Majance i Potok, ali da je bez obzira na to ipak postojao samo jedan zatvor); **g. Krasnići**: T. 21. april 2022, javno, str. 3909, red 19, do str. 3911, red 1; str. 3911, red 21, do str. 3912, red 11; str. 3950, redovi 6-10; **g. Ajeti**: T. 22. april 2022, javno, str. 4076, redovi 12-17; str. 4151, redovi 13-17.

⁷⁶² **Gospodin Humoli**: T. 2. februar 2022, javno, str. 2429, redovi 14-18.

376. Panel smatra da su takva osporavanja neubedljiva naspram gorenavedenih iskaza i svedočenja žrtava o okolnostima boravka u zatvoru, što se ocenjuje u daljem tekstu, u okviru činjeničnih zaključaka (tačke 1-3). Prvo, panel je utvrdio da su svi svedoci koji su poricali da je u Zlašu postojao zatvor i da je neko tamo zlostavljan pokazali izrazitu sklonost da svedoče u korist optuženog, jedinice BIA ili OVK. Panel zbog toga smatra da su oni imali sve moguće razloge da poriču da su u Zlašu ljudi zatvarani ili zlostavljani. Drugo, njihova poricanja su u očiglednoj suprotnosti sa iskazom optuženog, koji je nedvosmisleno priznao da su neki vojnici (a možda i civili) zatvarani u bazi jedinice BIA u Zlašu. Kao što je navedeno gore, panel smatra da je iskaz optuženog o ovom pitanju merodavan i verodostojan, s obzirom na to da je on komandovao jedinicom BIA i da je imao saznanja iz prve ruke o bazi jedinice BIA, koja je bila pod njegovom kontrolom. Povrh toga, iskaz optuženog su potvrdili i drugi svedoci, a posebno žrtve za koje je panel zaključio da nema faktora koji bi dovodili u sumnju njihovu verodostojnost. S tim u vezi, panel naglašava da su iskazi o kojima je bilo reči gore, a koji se odnose na identifikaciju baze jedinice BIA na osnovu fotografija kao mesta na kome se nalazio zatvor, toliko jasni, dosledni i ubedljivi da iskazi kojima se kategorički poriče svako zatvaranje i zlostavljanje lica u Zlašu ne mogu da ugroze njihovu dokaznu vrednost.

377. Prema tome, ukupno gledano, panel je zaključio da dokazi ukazuju na to da je jedna od namena baze jedinice BIA u Zlašu bila da se ljudi tamo drže u zatvoru. Taj zaključak se sasvim dobro uklapa sa svim drugim eventualnim namenama te baze — imajući u vidu da se ona sastojala od više objekata i da je imala prilično prostrano dvorište⁷⁶³ — bilo da je ona služila vojnicima za odmor i okrepljenje ili kao sigurno utočište za civile koji su se sklanjali od borbenih dejstava.

⁷⁶³ W03594: T. 13. oktobar 2021, javno, str. 1145, red 1.

(e) Zaključak

378. Imajući u vidu sveukupne dokaze ocenjene u gornjem tekstu, panel se uverio da baza jedinice BIA u Zlašu odgovara imanju u Zlašu koje se u potvrđenoj optužnici navodi kao mesto gde su izvršena krivična dela za koja se optuženi tereti. Shodno tome, panel će izneti svoje zaključke u vezi sa događajima iz optužnice koji se odnose na proizvoljno lišavanje slobode, surovo postupanje, mučenje i ubistvo (tačke 1-4), a u kojima se imanje u Zlašu pominje kao utvrđeni geografski okvir krivičnih dela za koja se optuženi tereti.

2. Svedok W01679

(a) Hapšenje

379. Kad je reč o okolnostima pod kojima je uhapšen, svedok W01679 je ispričao da su ga, dok se nalazio u lokalnoj školi u Zlašu kao polaznik programa obuke za regrute OVK,⁷⁶⁴ privela četvorica ljudi iz specijalne jedinice zvane Skifterat,⁷⁶⁵ koji su bili naoružani i nosili crne uniforme sa oznakama jedinice BIA.⁷⁶⁶ Po rečima ovog svedoka, ti vojnici, koji su mu rekli da mora da pođe sa njima, nisu mu pokazali nikakve dokumente.⁷⁶⁷

380. Što se tiče samog boravka svedoka W01679 u kampu za obuku, odbrana osporava istinitost njegovog iskaza, zbog toga što on protivreči iskazu svedoka

⁷⁶⁴ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 863, red 25, do str. 864, red 11.

⁷⁶⁵ Panel konstatuje da je svedok W01679 precizirao da su ljudi koji su ga priveli bili pripadnici jedinice Skifterat i time naveo posebno važnu pojedinost, zahvaljujući kojoj je njegovo svedočenje vrlo verodostojno, s obzirom na to da je Skifterat (ili Skifteri) bio drugi naziv po kome je jedinica BIA bila poznata, kao što su naveli sam optuženi, a i drugi pripadnici OVK koji su bili u to upućeni (**g. Mustafa**: 069404-TR-ET Part 3, str. 24, redovi 3-5; 8. deo, str. 14, redovi 9-19; **W04600**: T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 724, redovi 16-17; str. 727, redovi 19-21; **g. F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2045, redovi 4-6; str. 2089, redovi 24-25).

⁷⁶⁶ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 864, redovi 10-11; str. 865, redovi 2-9, 14-25; str. 866, redovi 1-9; T. 5. oktobar 2021, javno, str. 978, red 11, do str. 979, red 11.

⁷⁶⁷ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 866, redovi 15-21.

odbrane g. Haljimija,⁷⁶⁸ koji je vodio obuku u tom regrutnom centru.⁷⁶⁹ Suština Haljimijevog iskaza svodi se na to da nijedan regrut nije mogao da dođe na obuku ako prethodno nije bio na posebnom spisku koji je dostavljao štab brigade, niti je bilo moguće da se priključi programu obuke koji je već u toku, ili pak da napusti obuku pre nego što se ceo program završi.⁷⁷⁰ Kako odbrana tvrdi, to je u protivrečnosti sa iskazom svedoka W01679, koji je rekao da je otišao u školu u Zlašu i tamo se praktično priključio obuci regruta tako što se na licu mesta prijavio kao polaznik.⁷⁷¹

381. Panel smatra da iskazi svedoka W01679 i g. Haljimija nisu međusobno protivrečni, već pre da se umnogome slažu i uzajamno potvrđuju. U stvari, iskazi svedoka W01679 i g. Haljimija o kampu za obuku u Zlašu međusobno se potvrđuju u nekoliko važnih aspekata, što pokazuje da obojica imaju lična saznanja o toj obuci zbog toga što su i jedan i drugi boravili u pomenutom kampu.

382. Na primer, svedok W01679 je rekao da su mu, kada je došao da se prijavi za obuku, tražili da navede ime i prezime, datum rođenja i prebivalište, što se poklapa sa vrstom informacija koje su se unosile u spisak iz brigade, koji bi g. Haljimi obično proveravao.⁷⁷² Osim toga, po rečima obojice svedoka, regrutima nisu postavljana pitanja o tome da li imaju neke posebne veštine ili sposobnosti, već su im samo traženi lični podaci.⁷⁷³ Svedok W01679 je pored toga naveo da su obuku između ostalih

⁷⁶⁸ Defence Final Trial Brief, stav 30. Odbrana je u završnoj reči iznela dodatnu argumentaciju, oslanjajući se na iskaz Adema Šehua. Međutim, panel podseća da iskaz Adema Šehua nije nikada predložen panelu za usvajanje, pa prema tome ne može da bude uzet u obzir prilikom donošenja presude. Argumenti odbrane koji su s tim u vezi stoga se odbacuju (T. 14. septembar 2022, javno, str. 4704, red 10, do str. 4705, red 10).

⁷⁶⁹ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3738, redovi 18-20.

⁷⁷⁰ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3745, redovi 5-21; str. 3753, redovi 19-21.

⁷⁷¹ **W01679:** T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 863, red 15, do str. 864, red 3.

⁷⁷² **W01679:** T. 5. oktobar 2021, javno, str. 965, redovi 6-11; **g. Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3730, red 25, do str. 3731, red 2; str. 3756, redovi 2-3.

⁷⁷³ **W01679:** T. 5. oktobar 2021, javno, str. 974, redovi 17-21; **g. Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3731, redovi 3-6.

izvodili Emin Borovci (Trijumfi) i Adem Šehu, što je i g. Haljimi potvrdio.⁷⁷⁴ Povrh toga, prema rečima svedoka W01679,⁷⁷⁵ obuka se sastojala iz telesnih i vojnih vežbi, što je i g. Haljimi posvedočio,⁷⁷⁶ a regruti su učestvovali u aktivnostima kao što je čuvanje straže, što su oba svedoka navela prilikom svedočenja.⁷⁷⁷

383. Na osnovu tih sličnosti u iskazima ove dvojice svedoka, panel je zaključio da je svedok W01679 izneo tako konkretne pojedinosti — uz to saglasne sa iskazom jednog od instruktora iz OVK koji je vodio obuku u tom centru — da ne bi bilo realno pretpostaviti da je svedok W01679 izmislio takve informacije. Jasno sećanje svedoka W01679 u pogledu različitih pojedinosti obuke, koje je saglasno sa iskazom g. Haljimija, doprinosi verodostojnosti njegovog svedočenja i, po mišljenju panela, navodi na zaključak da je on zaista boravio u Zlašu radi obuke pre nego što je lišen slobode.

384. Sličnost iskaza svedoka W01679 i g. Haljimija u vezi sa obukom dodatno potvrđuju svedok W04669⁷⁷⁸ i g. F. Sopi,⁷⁷⁹ koji su, nezavisno jedan od drugoga, dali iskaze koji su u potpunosti saglasni sa iskazima svedoka W01679 i g. Haljimija.

⁷⁷⁴ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 864, red 9, do str. 865, red 6; T. 5. oktobar 2021, javno, str. 972, redovi 19-24; **g. Haljimi**: T. 20. april 2022, javno, str. 3738, redovi 21-24; str. 3793, red 7, do str. 3797, red 14 (v. takođe raniju izjavu koju je g. Haljimi dao odbrani, DSM00539-00550, str. 00547, prema kojoj je Adem Šehu „učestvovao u obuci. On je bio glavni instruktor“).

⁷⁷⁵ **W01679**: T. 5. oktobar 2021, javno, str. 969, red 1, do str. 970, red 2.

⁷⁷⁶ **Gospodin Haljimi**: T. 20. april 2022, javno, str. 3740, redovi 3-11; str. 3791, redovi 12-14.

⁷⁷⁷ **W01679**: T. 5. oktobar 2021, poverljivo, str. 975, redovi 5-11; **g. Haljimi**: T. 20. april 2022, javno, str. 3744, redovi 13-18.

⁷⁷⁸ **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1400, red 19, do str. 1401, red 9. *Gospodin Haljimi je bio poznat kao komandant Lapi*: **g. Haljimi**: T. 20. april 2022, javno, str. 3729, redovi 9-15; **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1400, redovi 16-17. *Gospodin Haljimi je bio stručnjak za borilačke veštine i bio je zadužen za fizički trening*: **g. Haljimi**: T. 20. april 2022, javno, str. 3739, redovi 9-24; str. 3792, redovi 6-8; **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1400, red 16-17; str. 1401, redovi 23-25.

⁷⁷⁹ *Trijumfi je bio jedan od instruktora*: **g. F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2072, redovi 11-14; str. 2081, redovi 14-16. *Obuka se sastojala od fizičkog treninga, teorije i obuke u rukovanju oružjem*: **g. F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2068, redovi 2-4.

385. Osim toga, panel podseća da je g. Haljimi u sudnici izjavio da nije mogao da zna imena svih regruta, niti ga je interesovalo da zna ko su oni i odakle su.⁷⁸⁰ Štaviše, kao što je g. Haljimi sam priznao tokom glavnog i unakrsnog ispitivanja, u različitim klasama regruta (čija je obuka trajala po dve nedelje za svaku klasu) bilo je više stotina polaznika⁷⁸¹ u periodu između početka februara i sredine aprila 1999.⁷⁸² Panelu se stoga čini malo verovatno da je g. Haljimi imao potpun i sveobuhvatan pregled i saznanja o svim polaznicima obuke. [BRISANO].⁷⁸³

386. Nasuprot tome, ono što je po mišljenju panela sasvim verovatno jeste da g. Haljimi možda jednostavno nije znao da je svedok W01679 došao u kamp za obuku ni da je u nekom trenutku odande odveden. S tim u vezi, panel konstatuje da je, po rečima svedoka W01679, g. F. Sopi bio taj ko ga je lično evidentirao kao polaznika obuke.⁷⁸⁴ Pošto je g. F. Sopi u to vreme bio pretpostavljeni g. Haljimija,⁷⁸⁵ razumno je pretpostaviti da je on mogao da evidentira polaznike obuke mimo uobičajene procedure, a da g. Haljimi nije nužno morao da zna za to.

387. I na kraju, panel smatra da je iskaz svedoka W01679 u vezi sa njegovim potonjim zatočeništvom na imanju u Zlašu detaljan, jasan, dosledan i saglasan sa iskazima drugih zatvorenika. Panel je stoga zaključio da njegov opis okolnosti pod kojima je bio na obuci kao regrut OVK u Zlašu ne dovodi u sumnju njegovu verodostojnost i pouzdanost kao svedoka o pitanjima relevantnim za optužbe, pre svega o njegovom zatočeništvu na imanju u Zlašu.

⁷⁸⁰ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, poverljivo, str. 3756, redovi 2-6; str. 3778, redovi 10-15.

⁷⁸¹ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3726, redovi 4-5.

⁷⁸² **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3734, redovi 1-2; str. 3741, redovi 4-8; str. 3773, red 4, do str. 3777, red 12. Ovaj svedok navodi da je, sa izuzetkom prve klase polaznika – koja je brojala oko 50 ljudi – u svakoj kasnijoj grupi bilo otprilike po 150 regruta.

⁷⁸³ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, poverljivo, str. 3758, red 25, do str. 3759, red 17.

⁷⁸⁴ **W01679:** T. 5. oktobar 2021, javno, str. 965, redovi 5-11.

⁷⁸⁵ **Gospodin Haljimi:** T. 20. april 2022, javno, str. 3727, redovi 7-9.

388. Pošto je utvrdio da je svedok W01679 zaista bio u centru za obuku u Zlašu pre nego što je uhapšen, panel će se sada vratiti na okolnosti pod kojima je on prebačen na imanje u Zlašu. Panel konstatuje da je svedok W01679 opisao situaciju kada su mu prišla [BRISANO] vojnika iz jedinice Skifterat sledećim rečima: „Nisam imao šta da mislim. Došli su ti ljudi, njih [BRISANO], naoružani, koji su mi rekli: 'Pođi sa nama'. I šta sam ja tu mogao?“⁷⁸⁶ Svedok je identifikovao [BRISANO] vojnika iz jedinice Skifterat, [BRISANO].⁷⁸⁷ Po rečima ovog svedoka, ti pripadnici jedinice Skifterat su mu kazali: „Komandant mora nešto da te pita.“⁷⁸⁸ Svedok W01679 je rekao da im je trebalo 20 minuta da stignu peške od škole do imanja u Zlašu,⁷⁸⁹ što se slaže sa time da je imanje u Zlašu bilo udaljeno od škole u Zlašu, kao što je panel utvrdio.⁷⁹⁰ Panel je uočio sličnosti između opisa okolnosti pod kojima je svedok W01679 uhapšen i opisa koji su dali svedoci W04669,⁷⁹¹ W03593 i W03594,⁷⁹² posebno kad je reč o činjenici da mu nisu pokazani nikakvi dokumenti i da je smatrao da mora da postupi kako mu je rečeno, što panel smatra verodostojnim, s obzirom na to da je svedok W01679 bio suočen sa naoružanim ljudima. Panel nalazi da je malo verovatno da je svedočenje svedoka W01679 o toj situaciji netačno ili da je sličnost sa svedočenjem svedoka W03593 i W03594 sasvim slučajna, s obzirom na to da su te svedoke u različitim trenucima i na različitim mestima uhapsile različite jedinice OVK.

389. Iako svedok u sudnici nije rekao kada je priveden, panel primećuje da se njegovo ime i prezime, kao i datum i mesto rođenja, pojavljuju na spisku zatvorenika, prema kome je svedok W01679 uhapšen [BRISANO] aprila 1999.⁷⁹³ Panel s tim u vezi želi da razjasni da je tačan datum kada su zatvorenici pritvoreni nebitan za ocenu optužbi

⁷⁸⁶ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 866, redovi 13-14.

⁷⁸⁷ **W01679**: T. 5. oktobar 2021, javno, str. 1012, redovi 20-23.

⁷⁸⁸ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 866, redovi 17-18.

⁷⁸⁹ **W01679**: T. 5. oktobar 2021, javno, str. 979, red 25, do str. 980, red 8.

⁷⁹⁰ V. stavove 354-355.

⁷⁹¹ **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1411, redovi 10-15; str. 1456, redovi 11-21.

⁷⁹² V. stavove 411, 442.

⁷⁹³ U001-0310-U001-0322-ET, str. U001-0310.

ukoliko potpada pod vremenski okvir potvrđene optužnice i ukoliko nema nedoslednosti u pogledu tog datuma koje bi dovele u sumnju verodostojnost svedoka. Prema tome, panel je utvrdio datume kada su određeni zatvorenici lišeni slobode samo sa namerom da njegovi zaključci budu što tačniji s obzirom na raspoložive dokaze.

390. Imajući u vidu sveukupne dokaze, panel se uverio da je svedok W01679 lišen slobode [BRISANO] aprila 1999. ili približno tog datuma, dakle u inkriminisanim periodu.

(b) Mesto na kom se nalazio zatvor

391. Svedok W01679 je rekao da je bio zatvoren u prostoriji koju je nazivao „štala“ ili „štala za krave“. ⁷⁹⁴ Svedok W01679 je rekao da je ta prostorija sagrađena od kamena, sa drvenim podom, da je u njoj bilo slame i vlage i da je, koliko se seća, bila bez prozora. ⁷⁹⁵ Panel primećuje da njegovo svedočenje u vezi sa mestom gde se nalazio zatvor potvrđuju iskazi svedoka W03593 i W03594. ⁷⁹⁶ Svedok W01679 je takođe rekao da je prostorija u kojoj su ih držali zatvorene bila zaključana lancima i da su ispred nje stajali stražari, tako da zatvorenici nisu mogli da izađu, ⁷⁹⁷ što je pojedinost koju su potvrdili svedoci W03594 i W03593. ⁷⁹⁸

⁷⁹⁴ **W01679:** T. 4. oktobar 2021, javno, str. 870, redovi 6-7; str. 882, redovi 18-19. Svedok W01679 je dodao da je prostorija u kojoj je bio zatvoren očigledno bila mesto gde su držane domaće životinje, pošto je „ranije viđao takva mesta, prostorije gde su držane krave“ (**W01679:** T. 4. oktobar 2021, javno, str. 919, redovi 4-10).

⁷⁹⁵ **W01679:** T. 4. oktobar 2021, javno, str. 882, redovi 20-23; T. 5. oktobar 2021, javno, str. 982, red 10, do str. 983, red 2.

⁷⁹⁶ V. stavove 415-416, 435-437.

⁷⁹⁷ **W01679:** T. 4. oktobar 2021, javno, str. 919, redovi 11-20.

⁷⁹⁸ **W03594:** T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1044, redovi 18-22; **W03593:** T. 20. septembar 2021, javno, str. 403, red 11; str. 405, red 20, do str. 406, red 1; str. 417, redovi 20-21; str. 480, redovi 6-7.

392. Kada je na osnovu fotografija identifikovao relevantne objekte na imanju u Zlašu,⁷⁹⁹ svedok W01679 je rekao: „Koliko se sećam, tako je bilo. I trebalo bi da je to mesto“, i dodao: „To veoma liči na prizor koji sam ugledao kada su me pustili. Podrum je tamo dole, a ovde je onaj deo gde su nas vodili kad bi nas izveli i odveli na sprat.“⁸⁰⁰ Panel se uverio da je svedok W01679 dao autentičan opis prostorije koja je služila kao zatvor i okolnog prostora, pošto je njegovo svedočenje o tome sasvim jasno. Osim toga, njegov iskaz je saglasan sa iskazima svedoka W03593 i W04669, koji su identifikovali potpuno istu grupu kuća na imanju u Zlašu kao mesto na kome se nalazio zatvor.⁸⁰¹

393. Imajući u vidu gorenavedeno, panel se uverio da je svedok W01679 bio zatvoren na imanju u Zlašu.

(c) Prisustvo drugih zatvorenika i njihova identifikacija

394. Kad je reč o prisustvu i identitetu drugih zatvorenika, svedok W01679 je ispričao da je, kada su ga odveli u štalu, zatekao tamo četvoricu ljudi, čija je imena saznao iz razgovora sa njima tokom zatočeništva: „[BRISANO] [W03594], [BRISANO] [W03593], [BRISANO]“.⁸⁰² Panel konstatuje da spisak zatvorenika potvrđuje da su se navedeni zatvorenici nalazili tamo.⁸⁰³ Panel takođe konstatuje da je svedok W01679 bio u mogućnosti da navede identitet još dvojice zatvorenika, a to su „[BRISANO] [W04669] i jedan koga su zvali [BRISANO] [...], [BRISANO]“.⁸⁰⁴ Mada u spisku zatvorenika stoji da je svedok W03594 uhapšen [BRISANO] aprila 1999, što znači da je nemoguće da ga je svedok W01679 zatekao u štali kada su i njega tamo doveli, panel

⁷⁹⁹ V. stav 364.

⁸⁰⁰ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 920, redovi 5-12. Svedok W03594 je potvrdio činjenicu da su zatvorenike odvodili na sprat: „Izašao sam u dvorište i otišli smo na sprat. Popeli smo se stepenicama. Stepence su bile sa leve strane. I tim stepenicama smo se onda popeli gore, na sprat“ (**W03594**: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1073, redovi 5-8).

⁸⁰¹ V. stav 364.

⁸⁰² **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 889, redovi 4-13.

⁸⁰³ U001-0310-U001-0322-ET, str. U001-0310.

⁸⁰⁴ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 889, redovi 24-25.

ima razumevanja za nepreciznosti u sećanju svedoka W01679, s obzirom na to koliko je vremena prošlo od predmetnih događaja. U stvari, panel smatra da je svedok W01679 naveo lica koja je zapamtio kao druge zatvorenike koji su bili zatvoreni na imanju u Zlašu u aprilu 1999, u isto vreme kada i on, što ne mora nužno da znači da su se svi oni već nalazili u zatvoru u trenutku hapšenja svedoka W01679. Ta nepreciznost u iskazu svedoka W01679 ne utiče na verodostojnost i pouzdanost njegovog sećanja u pogledu perioda koji je proveo u zatvoru i drugih zatvorenika zatvorenih na imanju u Zlašu u inkriminisanom periodu, s obzirom na brojne detalje koje je ovaj svedok naveo kako o sebi, tako i o drugim zatvorenicima.

395. Odbrana osporava iskaz svedoka W01679, kao i iskaze svedoka W03593, W03594 i W04669, i tvrdi da su oni međusobno protivrečni, jer ne identifikuju svi istu grupu zatvorenika. Odbrana stoga iznosi da njihovi iskazi nemaju nikakvu dokaznu vrednost.⁸⁰⁵

396. Zastupnik žrtava u svom odgovoru navodi da su takva odstupanja prirodna, s obzirom na to da su pomenuti svedoci svedočili o traumatičnim događajima, koji su se k tome odigrali pre više od 20 godina. Sagledana zajedno sa materijalnim elementima, kao što je spisak zatvorenika, svedočenja ovih svedoka sklapaju se u jedinstven, jasan i autentičan opis događaja.⁸⁰⁶

397. Po mišljenju panela, sve takva međusobna odstupanja u pogledu identifikacije drugih zatvorenika – isto kao i u slučaju opisa imanja u Zlašu – predstavljaju prirodnu posledicu toga što svaki od svedoka ima lična sećanja na traumatične događaje koje je doživeo. Posmatrano iz tog ugla, navedene razlike ne govore o manjoj već upravo o većoj verodostojnosti svakog od ovih svedoka. Panel smatra da su iskazi ovih svedoka

⁸⁰⁵ T. 14. septembar 2022, poverljivo, str. 4698, red 8, do str. 4703, red 16.

⁸⁰⁶ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4827, red 17, do str. 4828, red 12.

o identifikaciji drugih zatvorenika u velikoj meri saglasni,⁸⁰⁷ a njihovo upoređivanje sa usvojenim pismenim dokazima, kao što je spisak zatvorenika, dodatno potkrepljuje takav zaključak.

398. Kad je reč o svedoku W01679, panel konstatuje da je on prilikom identifikovanja drugih zatvorenika nastojao da pruži tačne informacije, tako što je, čak i kada nije znao nečije ime, kao u slučaju [BRISANO], opisao to lice ([BRISANO]), što doprinosi verodostojnosti ovog svedoka. Što se pak tiče toga da su ljude dovodili u štalu i odvodili iz nje, panel primećuje da je iskaz svedoka W01679 u saglasnosti sa izjavom koju je on ranije dao tužilaštvu.⁸⁰⁸ Kada ga je panel ispitivao o ovoj temi, svedok W01679 je ispričao da je u štali bilo šest ljudi, a da je još jedan doveden kasnije.⁸⁰⁹

399. Panel smatra da informacije koje je svedok W01679 pružio o drugim zatvoreniciima sadrže toliko pojedinosti da ih je on jedino mogao saznati u neposrednom razgovoru sa njima, ma koliko kratkom. Panel primećuje da je svedok W01679 naveo i dodatne pojedinosti u vezi sa drugim zatvoreniciima, između ostalog o njihovom ponašanju, što doprinosi kvalitetu njegovog iskaza i pojačava utisak panela da se W01679 seća činjenica na osnovu ličnog iskustva. U tom smislu, svedok W01679 je u svedočenju rekao da je čovek koji je žrtva ubistva bio vezan „skoro sve vreme“ i da su ga držali u zatvoru zato što su ga smatrali [BRISANO],⁸¹⁰ što je i svedok W03594 potvrdio u svom svedočenju.⁸¹¹ Po rečima svedoka W01679, svedok W03594 mu je rekao da je „[BRISANO]“;⁸¹² kada je došao kod vojnika [BRISANO], oni su ga

⁸⁰⁷ Svedok W03593 je identifikovao žrtvu ubistva, [BRISANO] i svedoka W03594 (v. stav 417). Svedok W03594 je identifikovao svedoka W03593, žrtvu ubistva i [BRISANO] (v. stav 438). Svedok W04669 je identifikovao žrtvu ubistva (v. stav 451).

⁸⁰⁸ 060698-TR-ET, Part 1 Revised RED3, str. 11, redovi 14-16.

⁸⁰⁹ **W01679**: T. 5. oktobar 2021, javno, str. 1006, redovi 10-14.

⁸¹⁰ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 892, redovi 9-13; str. 892, red 19, do str. 893, red 5; T. 5. oktobar 2021, javno, str. 990, redovi 13-19.

⁸¹¹ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1049, redovi 3-18.

⁸¹² **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 893, redovi 23-24. V. takođe T. 5. oktobar 2021, poverljivo, str. 992, redovi 20-25.

uhapsili i optužili da se „[BRISANO]”.⁸¹³ U vezi sa [BRISANO], svedok W01679 je priznao da je od svedoka W03594 saznao da je „on [[BRISANO]] došao sa [BRISANO]. Došao je da se priključi vojsci. Oni su mu oduzeli [BRISANO].”⁸¹⁴ Svedok W01679 je takođe rekao [BRISANO], dok su boravili u zatvoru, otkrio da ga smatraju za „špijuna”.⁸¹⁵ Pored toga, svedok W01679 je naveo da je tokom zatočeništva razgovarao sa svedokom W04669,⁸¹⁶ koji je ostao u zatvoru „tri ili četiri dana”⁸¹⁷ i koji je „bio optužen da sarađuje sa Srbima”.⁸¹⁸ Konkretno, po rečima svedoka W01679, svedok W04669 je „[BRISANO]. I zato su ga optužili da je kolaboracionista.”⁸¹⁹ Svedok W01679 je potvrdio da je te informacije saznao direktno od svedoka W04669 dok su bili zajedno u zatvoru.⁸²⁰ Najzad, svedok W01679 je za [BRISANO]⁸²¹ rekao da se on „nije samo plašio njih [OVK], nego se plašio i nas. [BRISANO]. Nije nam se nikada obraćao.”⁸²² Identifikacija drugih zatvorenika koju je ponudio svedok W01679 saglasna je sa svedočenjem nekih od samih tih zatvorenika, koji su potvrdili da su tokom aprila 1999. bili zatvoreni u istim objektima na imanju u Zlašu.⁸²³

400. U celini gledano, po oceni panela, svedok W01679 je svedočio jasno i sa obiljem detalja. Značajno je takođe to što je ovaj svedok ostao pri svojoj ranijoj izjavi kada su mu njeni delovi predloženi. Njegovo svedočenje o prisustvu žrtve ubistva, svedoka W03593 i W03594 i [BRISANO] dodatno potvrđuje spisak zatvorenika, a [BRISANO]

⁸¹³ **W01679:** T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 894, redovi 6-9; T. 5. oktobar 2021, poverljivo, str. 992, red 20, do str. 993, red 2.

⁸¹⁴ **W01679:** T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 894, red 25, do str. 895, red 4.

⁸¹⁵ **W01679:** T. 4. oktobar 2021, javno, str. 895, red 5.

⁸¹⁶ Svedok W01679 je od ranije znao ime svedoka W04669, a njegovo prezime je saznao dok su zajedno bili u zatvoru (**W01679:** T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 897, redovi 4-5).

⁸¹⁷ **W01679:** T. 4. oktobar 2021, javno, str. 896, red 22.

⁸¹⁸ **W01679:** T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 896, red 23.

⁸¹⁹ **W01679:** T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 896, red 24, do str. 897, red 1.

⁸²⁰ **W01679:** T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 897, redovi 4-7.

⁸²¹ **W01679:** T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 889, red 24.

⁸²² **W01679:** T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 900, redovi 8-17.

⁸²³ V. zaključke panela u odeljcima „Prisustvo drugih zatvorenika i njihova identifikacija” koji se odnose na svedoke W03593, W03594 i W04669.

prisustvo su potvrdili drugi zatvorenici.⁸²⁴ Kad je reč o prisustvu drugih zatvorenika, njihovom opisu i navodnim razlozima njihovog zatvaranja, panel ukazuje na to da je svedok W01679 izneo neke (vrlo specifične) pojedinosti, kao i da je nastojao da povuče jasnu razliku između onoga što je lično saznao i onoga što su mu ispričali drugi zatvorenici. To dodatno potvrđuje opšti utisak panela da je namera ovog svedoka bila da na istinit način izloži ono što je lično doživeo. Panel stoga smatra da može da se osloni na iskaz svedoka W01679 u vezi sa prisustvom i identitetom drugih šest zatvorenika.

401. Imajući gorenavedeno u vidu, panel se uverio da je svedok W01679 bio zatvoren na imanju u Zlašu zajedno sa navedenim zatvorenicima.

(d) Okolnosti puštanja na slobodu

402. Svedok W01679 je rekao da su ga držali zatvorenog [BRISANO].⁸²⁵ U vezi s tim, odbrana osporava teze tužilaštva. Kako odbrana tvrdi, ukoliko je računica svedoka W01679 tačna, i imajući u vidu da je on, prema spisku zatvorenika, uhapšen [BRISANO] aprila 1999, onda bi trebalo da je pušten na slobodu 20. aprila 1999. Prema tvrdnjama odbrane, u to vreme su gđa Hadri i gđa Canoli-Kaćiju već lečile ranjenike u istoj kući u kojoj W01679 tvrdi da je bio zatvoren, što implicira da ovaj svedok nije mogao biti zatvoren na istom tom mestu.⁸²⁶

403. Panel konstatuje da je svedok W01679 objasnio da je znao da su ga pustili na slobodu [BRISANO] dana zatočeništva na osnovu svetlosti koju je mogao da vidi „između letvica na vratima štale” i zahvaljujući tome je, kako je rekao, „znao kada je

⁸²⁴ V. stavove 417, 438.

⁸²⁵ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 883, redovi 6-10.

⁸²⁶ T. 14. septembar 2022, javno, str. 4710, redovi 12-24. Odbrana takođe osporava sećanje svedoka W01679 u vezi sa datumom kada je pušten na slobodu, na osnovu njegove ranije izjave [BRISANO] (7000680-7000686). Međutim, budući da se odbrana pozvala na jedan odlomak koji nije predložen svedoku (str. 7000685), pa stoga nije ni raspoloživ u spisu predmeta i ne može se oceniti prilikom donošenja presude, to se osporavanje mora odbaciti.

dan, pa [je] na osnovu toga brojao dane”.⁸²⁷ Iz datuma hapšenja unetog u spisak zatvorenika [BRISANO], kao i iz računice samog svedoka, po kojoj je pušten na slobodu [BRISANO] dana, zaista proizlazi da je on oslobođen 20. aprila 1999, kao što odbrana tvrdi. Međutim, imajući u vidu druge dokaze usvojene u spis predmeta koji nedvosmisleno ukazuju na to da je nekoliko zatvorenika, uključujući i svedoka W01679, [BRISANO] 19. aprila 1999, ili približno tog datuma,⁸²⁸ i to pošto su prethodno pušteni sa imanja u Zlašu, čini se da 20. april 1999. nije sasvim tačan datum njegovog puštanja na slobodu. Ipak, panel smatra da su sećanje svedoka W01679 u vezi sa njegovim puštanjem na slobodu, kao i objašnjenje na koji je način brojao dane, detaljni, realni i uverljivi. Panel takođe smatra da je vremensko nepoklapanje, koje je manje od 24 sata, u datim okolnostima minimalno i irelevantno, s obzirom na to da je iskaz svedoka W01679 inače jasan i detaljan, a da su od predmetnih događaja prošle 23 godine. Osim toga, okolnosti pod kojima je svedok W01679 pušten na slobodu svojim su iskazima potvrdili drugi svedoci, kao što su W03593 i W03594, koji su bili iznenada oslobođeni u isto vreme kada i W01679.⁸²⁹ Panel zaključuje da je svedok W01679 pušten na slobodu 19. aprila 1999. ili približno tog datuma, što se ne kosi sa tvrdnjom odbrane da su gđa Hadri i gđa Canoli-Kaćiju možda lečile pacijente u istoj kući u kojoj je svedok W01679 bio zatvoren 20. aprila 1999.

404. Panel dalje podseća da je svedok W01679 rekao da su dva lica, koja je on identifikovao [BRISANO], otvorila vrata i jednostavno pustila svedoka W01679 i još dvojicu zatvorenika da idu.⁸³⁰ [BRISANO].⁸³¹ Svedok W01679 je jasno kazao da je

⁸²⁷ **W01679**: T. 5. oktobar 2021, javno, str. 1007, redovi 16-25.

⁸²⁸ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 910, redovi 7-13 („[BRISANO]”); **W03593**: T. 22. septembar 2021, poverljivo, str. 613, redovi 8-14; **W03594**: T. 13. oktobar 2021, poverljivo, str. 1145, redovi 11-12; **W04648**: SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333; **W04391**: T. 23. novembar 2021, poverljivo, str. 1816, red 24, do str. 1818, red 10; **W04390**: T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1865, red 21, do str. 1869, red 20.

⁸²⁹ V. stavove 419-426, 440-441.

⁸³⁰ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 904, red 1, do str. 905, red 3.

⁸³¹ **W01679**: 105371-105372 RED, stav 2.

„apsolutno siguran“ da je prepoznao [BRISANO] s obzirom na njegove „osobene karakteristike, crte lica, građu i visinu“, dodavši da [BRISANO] „nije mnogo promenio“, [BRISANO].⁸³² Panel smatra da je svedočenje svedoka W01679 o ovoj temi u potpunosti verodostojno, budući da on nije mogao da izmisli tako konkretnu informaciju kakva je nadimak jednog od učinilaca, a po njegovim rečima, on je znao samo nadimke učinilaca, a ne i njihova prava imena.⁸³³ Način na koji je svedok W01679 reagovao kada je video [BRISANO] kako svedoči u sudu, kao i to što je odmah stupio u akciju [BRISANO], idu u prilog zaključku da se može verovati njegovoj tvrdnji [BRISANO].⁸³⁴ Panel je na osnovu toga zaključio da je [BRISANO] koji je pustio svedoka W01679 na slobodu.

405. I na kraju, kada se prisećao okolnosti pod kojima je iznenadno pušten na slobodu, svedok W01679 je naveo toliko detalja koje su potvrdili i drugi svedoci da se verodostojnost njegovog iskaza u vezi sa datumom njegovog puštanja na slobodu ne dovodi u pitanje.

406. Imajući gorenavedeno u vidu, panel se uverio da je svedok W01679 pušten na slobodu 19. aprila 1999. ili približno tog datuma, zajedno sa drugim zatvorenicima.

(e) Odsustvo proceduralnih garancija

407. Panel podseća da lišavanje slobode postaje proizvoljno ako i kada se zatvorenom licu uskraćuje barem jedna od tri osnovne garancije koje se moraju dati svim licima lišenim slobode u oružanom sukobu. Strana koja zatvara neko lice ima sledeće obaveze: (i) da licu lišenom slobode saopšti razlog hapšenja; (ii) da lice lišeno slobode bez odlaganja izvede pred sudiju ili drugi nadležni organ; i (iii) da licu lišenom slobode pruži mogućnost da ospori zakonitost pritvora.⁸³⁵

⁸³² **W01679:** 105371-105372 RED, stav 5; T. 1. jun 2022, poverljivo, str. 4444, red 7, do str. 4445, red 22.

⁸³³ **W01679:** 105371-105372 RED, stav 2.

⁸³⁴ [BRISANO].

⁸³⁵ V. stav 648.

408. Kad je reč o obavezi da se licu lišenom slobode saopšti razlog za hapšenje, svedok W01679 je naveo da mu, po pritvaranju, nisu pokazani nikakvi dokumenti, već su mu ljudi koji su ga priveli samo rekli: „Pođi sa nama. Komandant mora nešto da te pita.”⁸³⁶ Slično tome, svedok W01679 je rekao da mu ni prilikom puštanja na slobodu nisu dali nikakvu potvrdu ili dokument o puštanju, a [BRISANO], kada ga je W01679 pitao iz kog je razloga bio zatvoren, samo rekao: [BRISANO]⁸³⁷ Panel smatra da je iskaz svedoka W01679 na ovu temu verodostojan, jer je on sasvim jasno identifikovao Bimija kao lice koje ga je pustilo na slobodu i sa kojim je razmenio nekoliko reči o razlogu iz kojeg je bio zatvoren. Informacije koje je on izneo su u toj meri specifične i lične da je panel zaključio da one predstavljaju njegova lična saznanja. Panel uočava da svedoku W01679, slično kao svedocima W03593, W03594 i W04669,⁸³⁸ nisu pokazani nikakvi dokumenti i da je on smatrao da mora da postupi kako mu je rečeno. Panel smatra malo verovatnim da je svedočenje ovog svedoka o datoj situaciji netačno ili da se sasvim slučajno podudara s ostalima, budući da su svedočenja svih pomenutih svedoka međusobno saglasna uprkos tome što su njih, u različitim trenucima i na različitim mestima, uhapsile različite jedinice OVK.

409. Osim toga, panel je u vezi sa drugim zatvorenicima utvrdio da oni nisu izvedeni pred sudiju ili tužioca niti im je pružena prilika da ospore zakonitost pritvora.⁸³⁹ Panel je u vezi sa tačkama 2 i 3 potvrđene optužnice takođe utvrdio da je svedok W01679 dok je bio zatvoren na imanju u Zlašu pretrpeo različite vidove zlostavljanja zbog optužbi da je špijun, lažov i lopov.⁸⁴⁰ S obzirom da su svi zatvorenici koji su bili zatvoreni na imanju u Zlašu držani u sličnim uslovima i da je svedok W01679 u pritvoru bio izložen teškom zlostavljanju, panel nalazi da je jedini razuman zaključak

⁸³⁶ W01679: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 866, redovi 17-18.

⁸³⁷ W01679: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 904, redovi 22-23.

⁸³⁸ V. stavove 427, 442, 456.

⁸³⁹ V. stavove 409, 444, and 483.

⁸⁴⁰ V. stavove 534-545.

koji se može doneti na osnovu sveukupnih dokaza taj da ovaj svedok nije izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ, niti mu je pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

410. Imajući gorenavedeno u vidu, panel se uverio da svedok W01679 nije bio obavešten o razlozima iz kojih je lišen slobode, da nije u najkraćem roku izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da mu nije pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

3. Svedok W03593

(a) Hapšenje

411. Kad je reč o okolnostima pod kojima je uhapšen, svedok W03593 je ispričao da su ga u [BRISANO] privela dva lica, koja je svedok bez oklevanja opisao kao vojne policajce OVK, pošto su bili u maskirnim uniformama kakve su „pripadnici OVK obično nosili” i imali automatsko naoružanje.⁸⁴¹ Po rečima ovog svedoka, on nije imao drugog izbora osim da pođe s njima: „Da nisam pošao s njima, oni bi me ubili tu na licu mesta.”⁸⁴² Svedok se ni prilikom unakrsnog ispitivanja nije kolebao, već je potvrdio ovu pojedinost.⁸⁴³ Iako nije mogao da se seti kog je to meseca bilo, svedok se napregao i naveo približan vremenski okvir perioda koji je proveo u pritvoru, rekavši: „To je bilo četvrtog. Sećam se tog datuma. A u Zlašu sam ostao do osamnaestog. Znam da sam proveo tamo 18 dana.”⁸⁴⁴

⁸⁴¹ **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 395, redovi 8-10; T. 20. septembar 2021, javno, str. 396, redovi 12-21; str. 397, red 6.

⁸⁴² **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 397, redovi 20-22.

⁸⁴³ **W03593**: T. 21. septembar 2021, javno, str. 556, redovi 8-20 („bili su u uobičajenim uniformama OVK” i „predstavili su se kao vojna policija”).

⁸⁴⁴ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 394, redovi 24-25.

412. Iskaz svedoka W03593 da je uhapšen „četrtog“, iznet bez dodatnih detalja, odbrana osporava kao suviše uopšten i nepouzdan.⁸⁴⁵ U vezi s tim, odbrana tvrdi da čak ni spisak zatvorenika ne potvrđuje iskaz svedoka W03593, jer je u tom dokumentu navedeno da je svedok uhapšen 2. aprila 1999.⁸⁴⁶

413. Panel smatra da treba dopustiti određene nepreciznosti i nedoslednosti u pogledu vremena, mesta i opisa ukoliko one ne utiču na sveukupnu verodostojnost ili pouzdanost svedoka i ukoliko se može smatrati da ne odudaraju od svih usvojenih dokaza ocenjenih u celini. U ovom konkretnom slučaju, panel smatra da je vremenska odrednica koju je naveo svedok W03593 donekle neprecizna, ali da to ipak može biti izazvano time što je od trenutka kada su se pomenuti traumatični događaji odigrali proteklo znatno vreme (23 godine), kao i time što je svedok u vreme kada je svedočio već bio u poodmaklim godinama.⁸⁴⁷ Po mišljenju panela, svedok W03593 je naveo onoliko vremenskih odrednica koliko je razumno mogao, uključujući približni datum kada je njegovo zatočeništvo počelo, koliko je ukupno trajalo i kog datuma je oslobođen. Panel smatra da to govori o iskrenosti svedočenja svedoka W03593, i pored toga što mu je očigledno bilo teško da bude precizan. Panel takođe konstatuje da su vremenski period u kome je svedok W03593 bio uhapšen i držan u pritvoru tokom aprila meseca 1999. svojim iskazima potvrdili svedoci W01679 i W03594, koji su ga identifikovali kao jednog od zatvorenika koji su držani u zatočeništvu u isto vreme kad i oni. Tu činjenicu dodatno potvrđuje spisak zatvorenika, prema kome je svedok W03593 uhapšen 2. aprila 1999.⁸⁴⁸ Imajući to u vidu, panel smatra da neprecizni datum koji je svedok W03593 naveo kao dan kada je lišen slobode ne utiče na verodostojnost

⁸⁴⁵ T. 14. septembar 2022, javno, str. 4711, redovi 8-17.

⁸⁴⁶ T. 14. septembar 2022, javno, str. 4711, red 23, do str. 4712, red 6.

⁸⁴⁷ S tim u vezi, o vremenu koje je proveo u Zlašu svedok W03593 je rekao: „Osećao [sam se] izgubljeno. Nisam znao šta se to dešava sa nama” (W03593: T. 20. septembar 2021, javno, str. 481, redovi 4-5). U vreme kada je svedočio, svedok W03593 [BRISANO] (W03593: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 393, redovi 23-24).

⁸⁴⁸ U001-0310-U001-0322-ET, str. U001-0310. V. takođe W03593: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 393, red 21, do str. 394, red 1.

i pouzdanost njegovog iskaza, pošto je on bez obzira na to bio zatvoren u inkriminisanom vremenskom.

414. Imajući gorenavedeno u vidu, panel se uverio da je svedok W03593 lišen slobode 2. aprila 1999. ili približno tog datuma, dakle u inkriminisanom periodu.

(b) Mesto na kom se nalazio zatvor

415. Kad je reč o mestu na kom se nalazio zatvor, svedok W03593 je objasnio da je on, [BRISANO], znao da se kreću u pravcu Zlaša, iako mu je tokom putovanja glava bila pokrivena.⁸⁴⁹ Ovaj svedok je rekao da su ga, tokom boravka u pritvoru, držali zatvorenog u najmanje dve različite prostorije na istom mestu, koje su obe izgledale kao štale.⁸⁵⁰ Panel smatra da je opis mesta gde se nalazio zatvor koji je ovaj svedok ponudio verodostojan, budući da su ga potvrdili svedoci W01679 i W03594, koji su prostoriju u kojoj su ih držali takođe opisali kao „štalu”, odnosno „štalu za krave”.⁸⁵¹ Kao što je panel već utvrdio, svedok W03593 je nedvosmisleno identifikovao imanje u Zlašu kao mesto na kome se nalazio zatvor, kao što su to učinili i svedoci W01679 i W04669.⁸⁵²

416. Imajući gorenavedeno u vidu, panel se uverio da je svedok W03593 bio zatvoren u najmanje dve različite štale na imanju u Zlašu.

(c) Prisustvo drugih zatvorenika i njihova identifikacija

417. Kad je reč o prisustvu i identitetu drugih zatvorenika, panel zapaža da je svedok W03593 izneo da se u jednoj od štala u kojima je bio zatvoren nalazio čovek koga je poznavao od ranije, [BRISANO], koji je prepoznao svedoka W03593 i obratio mu se po

⁸⁴⁹ W03593: T. 20. septembar 2021, javno, str. 400, redovi 24-25; str. 401, redovi 2-6, 11-14.

⁸⁵⁰ W03593: T. 20. septembar 2021, javno, str. 403, redovi 17; T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 417, redovi 4-13.

⁸⁵¹ V. stavove 391, 435.

⁸⁵² V. stav 364.

imenu.⁸⁵³ Panel smatra da je svedok W03593 time što je pomenuo ime drugog zatvorenika koji mu se obratio po imenu nepotrebno zakomplikovao svoj iskaz, što je uobičajeno za ljude koji se prisećaju nekih događaja koje su lično doživeli. Osim toga, svedok W03593 je identifikovao [BRISANO] i svedoka W03594 kao dvojicu drugih zatvorenika.⁸⁵⁴ Po mišljenju panela, iskaz svedoka W03593 je saglasan s rečima svedoka W01679, koji je naveo da su druga lica zatvorena zajedno sa njim bila svedok W03594, [BRISANO] i žrtva ubistva, i potvrđuje da su svi oni bili zatvoreni u identifikovanim objektima na imanju u Zlašu.⁸⁵⁵

418. Na osnovu iskaza svedoka W03593, W01679, W03594 i W04669, sagledanih zajedno, a u vezi sa uzajamnom identifikacijom zatvorenika, panel se uverio da je svedok W03593 bio zatvoren na imanju u Zlašu kao i navedeni zatvorenici.

(d) Okolnosti puštanja na slobodu

419. Kad je reč o puštanju na slobodu, svedok W03593 je rekao da je ostao u Zlašu ukupno 18 dana.⁸⁵⁶ Međutim, panel konstatuje da je on takođe rekao da je oslobođen 18. u mesecu i da je svoje puštanje na slobodu povezao sa srpskom ofanzivom.⁸⁵⁷

420. Odbrana osporava istinitost iskaza svedoka W03593 zbog toga što precizno računanje dana koje je on proveo u pritvoru ukazuje na to da je datum kada je pušten na slobodu 22. april 1999, dok je srpska ofanziva počela 18. aprila 1999.⁸⁵⁸

⁸⁵³ **W03593:** T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 403, red 20, do str. 404, red 5.

⁸⁵⁴ **W03593:** T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 444, red 17, do str. 445, red 20; str. 452, red 19, do str. 453, red 16.

⁸⁵⁵ **W03593:** T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 445, redovi 16-20; **W01679:** T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 889, red 24 ([BRISANO]). **W03593:** T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 452, red 19, do str. 453, red 16; **W01679:** T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 893, redovi 21-24 (o svedoku W03594). **W03593:** T. 21. septembar 2021, javno, str. 510, redovi 1-8; **W01679:** T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 892, redovi 9-13; str. 892, red 19, do str. 893, red 5 (o žrtvi ubistva).

⁸⁵⁶ **W03593:** T. 20. septembar 2021, javno, str. 418, redovi 20-23.

⁸⁵⁷ **W03593:** T. 20. septembar 2021, javno, str. 418, red 25, do str. 419, red 2.

⁸⁵⁸ T. 14. septembar 2022, javno, str. 4713, redovi 9-20.

421. Panel smatra da napomene iznete u vezi sa trenutkom hapšenja svedoka W03593 važe i za okolnosti njegovog puštanja na slobodu. Shodno tome, panel dopušta određenu nepreciznost, koja može biti izazvana time što je od trenutka kada su se pomenuti traumatični događaji odigrali prošlo mnogo vremena, kao i time što je svedok u vreme kada je svedočio već bio u poodmaklim godinama.

422. U svakom slučaju, imajući u vidu specifične okolnosti njegovog svedočenja, panel smatra da su vreme koje je svedok W03593 proveo zatvoren na imanju u Zlašu u inkriminisanom periodu, kao i trenutak kada je pušten na slobodu, dovoljno precizno određeni ako se sagledaju zajedno sa svim drugim dokazima u spisu predmeta. Prvo, panel konstatuje da je svedok W03593 naveo dodatne pojedinosti kada je opisao svoje puštanje na slobodu, rekavši da je neki čovek u uniformi otvorio vrata, prozvao nekoliko zatvorenika, uključujući i ovog svedoka, i rekao: „Možete da odete kad god hoćete. Slobodni ste.”⁸⁵⁹ To iznenadno puštanje svedoka W03593 na slobodu, bez ikakve procedure ili objašnjenja, takođe se slaže sa iskazom svedoka W01679 (koji je pušten na slobodu zajedno sa svedokom W03593, 19. aprila 1999. ili približno tog datuma), što znači da se njihovi iskazi uzajamno potvrđuju.⁸⁶⁰

423. Drugo, panel s tim u vezi takođe konstatuje da je imanje u Zlašu evakuisano zbog srpske ofanzive,⁸⁶¹ što dodatno potkrepljuje tvrdnje da je iznenada odlučeno da se zatvorenici puste na slobodu.

424. Treće, panel primećuje da je na spisku zatvorenika u poslednjem stupcu na desnoj strani zabeležen datum oslobađanja zatvorenika, što dodatno potvrđuje da su oni iznenada pušteni na slobodu 19. aprila 1999. ili približno tog datuma. Iako su datumi oslobađanja zabeleženi kad je reč o zatvorenicima koji su pušteni na slobodu 9, 14, 15. i 17. aprila, datum nije naveden za zatvorenike puštene posle 17. aprila 1999,

⁸⁵⁹ **W03593:** T. 20. septembar 2021, javno, str. 481, red 15, do str. 482, red 11.

⁸⁶⁰ **W01679:** T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 904, red 1, do str. 905, red 3.

⁸⁶¹ Za zaključke panela u vezi sa srpskom ofanzivom, v. stavove 625-638.

što uključuje svedoke W03593, W03594 i W01679. To po mišljenju panela ukazuje na to da pripadnici jedinice BIA koji su popunjavali spisak zatvorenika nisu imali vremena da ubeleže oslobađanje zatvorenika kao što su svedoci W01679, W03593 i W03594 upravo zbog toga što je odluka da se oni puste na slobodu doneta iznenada, zbog tadašnje srpske ofanzive. Imajući to u vidu, panel smatra da je svedok W03593, time što je svoje puštanje iz zatvora povezao sa određenim događajem, to jest sa srpskom ofanzivom, kao i time što je naveo dodatne pojedinosti koje su saglasne sa iskazom svedoka W01679, pokazao da je u stanju da istinito prikaže događaj koji je, po njegovom mišljenju, bio opravdanje za njegovo puštanje na slobodu.

425. Četvrto, 19. april 1999. kao približan datum kada je svedok W03593 [BRISANO],⁸⁶² što je ovaj svedok i sam pomenuo u toku glavnog i unakrsnog ispitivanja.⁸⁶³

426. Imajući gorenavedeno u vidu, panel se uverio da je svedok W03593 pušten na slobodu 19. aprila 1999. ili približno tog datuma, zajedno sa drugim zatvorenicima.

(e) Odsustvo proceduralnih garancija

427. Što se tiče obaveze da se licu lišenom slobode saopšti razlog hapšenja, svedok W03593 je rekao da njemu prilikom hapšenja nije dat nikakav dokument niti je imao drugog izbora osim da pođe sa vojnim policajcima OVK, jer bi ga oni u suprotnom „ubili tu na licu mesta”.⁸⁶⁴ S tim u vezi, panel takođe konstatuje da su policajci koji su uhapsili svedoka W03593 bili naoružani,⁸⁶⁵ što po mišljenju panela ukazuje na to da je

⁸⁶² **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 910, redovi 7-13 („[BRISANO]”); **W03593**: T. 22. septembar 2021, poverljivo, str. 613, redovi 8-14; **W03594**: T. 13. oktobar 2021, poverljivo, str. 1145, redovi 11-12; **W04648**: SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333; **W04391**: T. 23. novembar 2021, poverljivo, str. 1817, red 4, do str. 1818, red 10; **W04390**: T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1865, red 21, do str. 1869, redovi 15-20.

⁸⁶³ **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 486, red 22, do str. 487, red 2; svedok je tokom unakrsnog ispitivanja odbrane potvrdio da je bio [BRISANO] (str. 613, redovi 8-14).

⁸⁶⁴ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 397, redovi 13-22

⁸⁶⁵ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 397, red 6.

postojao element prisile i potencijalne pretnje u odnosu na fizički integritet svedoka ukoliko on ne bi poslušao. Na to dodatno ukazuje njegovo svedočenje da su ga u automobilu, na putu za Zlaš, udarili pesnicom u lice a zatim mu stavili vreću na glavu i šutirali ga.⁸⁶⁶ Slično tome, panel konstatuje da je svedok W03593 rekao da mu u trenutku kada su ga pustili na slobodu nisu saopštili nikakav razlog za to niti su mu dali bilo kakav dokument kao potvrdu o oslobađanju, već su mu jednostavno rekli da može da ode.⁸⁶⁷ Panel uočava da svedoku W03593, slično kao i svedocima W01679, W03594 i W04669,⁸⁶⁸ nisu pokazani nikakvi dokumenti, kao i da je on smatrao da mora da postupi kako mu je rečeno. Panel smatra da je malo verovatno da je svedočenje svedoka W03593 o datoj situaciji netačno ili da se sasvim slučajno podudara s drugim svedočenjima, budući da su svedočenja svih pomenutih svedoka međusobno saglasna uprkos tome što su ih, u različitim trenucima i na različitim mestima, uhapsile različite jedinice OVK.

428. Kad je reč o obavezi da se lice lišeno slobode u kratkom roku izvede pred sudiju ili drugi nadležni organ i obavezi da se licu lišenom slobode pruži mogućnost da ospori zakonitost pritvora, panel konstatuje da svedok W03593 nije izveden pred sudiju ili tužioca dok je bio zatvoren na imanju u Zlašu.⁸⁶⁹ On je takođe naveo da nije imao nikakav kontakt sa porodicom niti sa spoljnim svetom.⁸⁷⁰ Panel iz svedočenja svedoka W03593, uključujući okolnosti pod kojima je uhapšen i držan u pritvoru, kao i nemogućnost kontakta sa bilo kime izvan imanja u Zlašu, izvodi zaključak da ovom svedoku takođe nije bila pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

429. Imajući gorenavedeno u vidu, a s obzirom na to da su svi zatvorenici koji su bili zatvoreni na imanju u Zlašu držani u sličnim uslovima i da je svedok W03593 u

⁸⁶⁶ **W03593**: T. 21. septembar 2021, javno, str. 557, redovi 7-9; str. 558, redovi 7-10, 16-18.

⁸⁶⁷ **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 484, redovi 14-24.

⁸⁶⁸ V. zaključke panela u odeljku „Odsustvo proceduralnih garancija” u vezi sa svedocima W01679, W03594 i W04669.

⁸⁶⁹ **W03593**: T. 21. septembar 2021, javno, str. 510, redovi 9-11.

⁸⁷⁰ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 480, red 22, do str. 481, red 1.

prituoru bio izložen teškom zlostavljanju, panel se uverio da svedok W03593 nije bio obavešten o razlozima iz kojih je lišen slobode, da nije u najkraćem roku izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da mu nije pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

4. Svedok W03594

(a) Hapšenje

430. Svedok W03594 je ispričao da su mu [BRISANO] aprila u [BRISANO] trojica uniformisanih pripadnika OVK rekla: „[BRISANO]”,⁸⁷¹ i da je on zatim ušao sa njima u automobil marke „niva”, ali da uopšte nije znao kuda idu.⁸⁷² [BRISANO].⁸⁷³

431. Odbrana tvrdi da je tužilaštvo promenilo svoju tezu, pošto u pretpretresnom podnesku navodi da je svedok W03594 bio uhapšen, a u završnom podnesku iznosi da je svedok W03594 dobrovoljno pošao sa ljudima koji su ga tražili.⁸⁷⁴

432. Panel podseća da se, prema članovima 38(4) i 39(2) Zakona, optužbe iznose u potvrđenoj optužnici, koju tužilaštvo podnosi a sudija za prethodni postupak potvrđuje. Nasuprot tome, pretpretresni podnesak i završni podnesak su dokumenti u kojima strane u postupku imaju priliku da opširnije razrade svoje argumente, kako za potrebe suprotne strane, tako i za potrebe panela. Stoga pitanje da li je tužilaštvo u završnom podnesku izmenilo navode iz pretpretresnog podneska nije relevantno za ocenu optužbe za proizvoljno lišavanje slobode (tačka 1), prema kojoj je najmanje šest lica bilo proizvoljno lišeno slobode na imanju u Zlašu, u periodu približno od 1. do 19. aprila 1999, kao što se navodi u potvrđenoj optužnici.⁸⁷⁵ U tom smislu je takođe nebitno da li je neka žrtva dobrovoljno pošla sa pripadnicima OVK ili je pak uhapšena

⁸⁷¹ **W03594:** T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1035, red 23, do str. 1036, red 2.

⁸⁷² **W03594:** T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1036, redovi 11-13.

⁸⁷³ **W03594:** T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1035, redovi 3-5; str. 1036, redovi 14-17. [BRISANO].

⁸⁷⁴ T. 14. septembar 2022, javno, str. 4713, redovi 21-25.

⁸⁷⁵ [Confirmed Indictment](#), stav 18.

u pravom smislu te reči, ukoliko je kasnije bila proizvoljno lišena slobode i zatvorena na imanju u Zlašu.

433. Kad je reč o datumu kada je svedok W03594 uhapšen, panel konstatuje da postoji mala nepodudarnost od 24 sata između svedočenja ovog svedoka u sudnici i spiska zatvorenika, [BRISANO].⁸⁷⁶ Panel smatra da ta mala nepodudarnost ni na koji način ne utiče na verodostojnost iskaza ovog svedoka o ovom pitanju, budući da njen uzrok može biti činjenica da je od tada prošlo mnogo vremena, zbog čega je i sećanje svedoka na tu konkretnu pojedinost moglo da izbledi. Velika količina (međusobno saglasnih) svedočenja i pismenih dokaza koji ukazuju na to da je svedok W03594 bio lišen slobode na imanju u Zlašu dovoljna je da to nepoklapanje učini irelevantnim prilikom ocenjivanja svih dokaza kao celine. U tom smislu, a imajući u vidu da se panel uverio da je svedok W03594 lišen slobode u vremenskom periodu na koji se odnosi optužnica, panel ponavlja da je tačan datum kada su ga doveli na imanje u Zlašu irelevantan.

434. Imajući u vidu sveukupne dokaze, panel se uverio da je svedok W03594 lišen slobode [BRISANO]. aprila 1999. ili približno tog datuma, dakle u inkriminisanom periodu.

(b) Mesto na kom se nalazio zatvor

435. Panel konstatuje da je ovaj svedok rekao da su ga po prebacivanju u Zlaš tamo predali drugoj dvojici ljudi koji su nosili maske i koji su ga odveli u štalu,⁸⁷⁷ što je u saglasnosti sa iskazima svedoka W01679, W03593 i W04669. Panel smatra da je važno to što su svedoci W01679 i W03593 takođe potvrdili da je svedok W03594 bio u štali.⁸⁷⁸

⁸⁷⁶ U001-0310-U001-0325, str. U001-0310. V. takođe **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1032, redovi 12-16.

⁸⁷⁷ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1037, redovi 16-23.

⁸⁷⁸ V. stavove 394, 417.

Kao što je rekao svedok W01679, a svedok W03594 posvedočio, zatvorenicima nije bilo dozvoljeno da izlaze iz štale niti da svojevorno odu iz nje.⁸⁷⁹

436. Svedok je zatim potvrdio raniju izjavu datu tužilaštvu, prema kojoj su ga, pošto su ga doveli u Zlaš, odveli u kancelariju na spratu gde su ga neka nepoznata lica saslušavala, [BRISANO].⁸⁸⁰ Ti ljudi koji su bili u toj prostoriji, a koji su bili u uniformama, otvoreno su priznali svedoku da je „došlo do greške“ i da će „uskoro biti oslobođen“,⁸⁸¹ čime su, po oceni panela, potvrdili da je svedok W03594 u tom trenutku zaista bio lišen slobode. S obzirom na to da spisak zatvorenika dodatno potvrđuje da je svedok W03594 bio lišen slobode, kao i na to da je on identifikovao neke od drugih zatvorenika, panel smatra verodostojnom tvrdnju ovog svedoka da su ga pripadnici OVK zatvorili u štalu na imanju u Zlašu.

437. Imajući gorenavedeno u vidu, panel se uverio da je svedok W03594 bio zatvoren na imanju u Zlašu.

(c) Prisustvo drugih zatvorenika i njihova identifikacija

438. Panel konstatuje da je svedok W03594 rekao da je bio zatvoren u istoj prostoriji sa još četiri lica,⁸⁸² uključujući dva čoveka čijih se imena svedok W03594 seća, a to su [BRISANO],⁸⁸³ i još jednog čoveka kog je svedok identifikovao kao [BRISANO].⁸⁸⁴ Svedok W03594 je dodao da su, otprilike 7-8 dana po njegovom dovođenju, doveli još

⁸⁷⁹ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1044, redovi 18-22.

⁸⁸⁰ 061016-TR-ET, Part 2, str. 8, redovi 7-14; **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1082, red 23, do str. 1083, red 7.

⁸⁸¹ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1084, redovi 14-21.

⁸⁸² **W03594**: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1040, redovi 3-4.

⁸⁸³ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1046, redovi 18-24; str. 1047, red 19, do str. 1050, red 23; 061016-TR-ET, Part 1, str. 21, redovi 17-21; str. 22, redovi 6-8. Svedok je zatim [BRISANO] identifikovao kao [BRISANO] (W03593) (**W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1048, redovi 4-19; v. takođe p. 1079, redovi 2-13).

⁸⁸⁴ **W03594**: T. 13. oktobar 2021, poverljivo, str. 1187, redovi 7-10.

jedno lice,⁸⁸⁵ čime je ukupan broj lica koja su boravila u toj prostoriji porastao na šest.⁸⁸⁶

Panel nalazi da je identifikacija tih zatvorenika od strane svedoka W03594 u saglasnosti sa iskazom svedoka W01679 i W03593, što znači da se njihovi iskazi uzajamno potvrđuju⁸⁸⁷ i da imaju veću verodostojnost, pošto ne bi bilo realno zaključiti da su svi oni dali izmišljene iskaze o tome da su se svi nalazili u zatvoru na istom tom mestu i u isto vreme.

439. Imajući gorenavedeno u vidu, panel se uverio da je svedok W03594 bio zatvoren na imanju u Zlašu zajedno sa navedenim zatvorenicima.

(d) Okolnosti puštanja na slobodu

440. Panel konstatuje da je svedok W03594 rekao da je bio zatvoren u Zlašu do 19. aprila,⁸⁸⁸ što se poklapa sa vremenskim okvirom koji su svedoci W01679 i W03593 naveli u vezi sa sopstvenim puštanjem na slobodu. Pošto dokazi ukazuju na to da su ovi zatvorenici zajedno držani na imanju u Zlašu, panel smatra da je sećanje svedoka W03594 o tome kada je pušten na slobodu u celini gledano verodostojno. Pored toga, tvrdnju da je svedok W03594 pušten na slobodu 19. aprila 1999. ili približno tog datuma potvrđuje činjenica [BRISANO].⁸⁸⁹

441. Shodno tome, panel se uverio da je svedok W03594 pušten na slobodu 19. aprila 1999. ili približno tog datuma, zajedno sa drugim zatvorenicima.

(e) Odsustvo proceduralnih garancija

442. Što se tiče obaveze da se licu lišenom slobode saopšti razlog hapšenja, svedok W03594 je rekao — i to se poklapa sa iskazima svedoka W01679 i W03593 — da ni

⁸⁸⁵ **W03594:** T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1046, redovi 10-13.

⁸⁸⁶ **W03594:** T. 13. oktobar 2021, javno, str. 1186, redovi 7-9.

⁸⁸⁷ V. stavove 394-401, 417-418.

⁸⁸⁸ **W03594:** T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1040, redovi 19-21.

⁸⁸⁹ [BRISANO].

njemu nije saopšten nikakav razlog ili osnov za hapšenje.⁸⁹⁰ Budući da iskazi ovih svedoka, uzeti zajedno, ukazuju na obrazac postupanja u kome zatvoreniciima zatvorenim na imanju u Zlašu nisu bile date osnovne proceduralne garancije, panel smatra da je svedočenje svedoka W03594 verodostojno i stoga se oslanja na njegov iskaz.

443. Osim toga, panel je u vezi sa drugim zatvoreniciima utvrdio da oni nisu izvedeni pred sudiju ili tužioca i da im nije pružena mogućnost da ospore zakonitost pritvora.⁸⁹¹ Panel je u vezi sa tačkama 2 i 3 potvrđene optužnice takođe utvrdio da je svedok W03594 bio izložen teškom zlostavljanju dok je bio zatvoren na imanju u Zlašu.⁸⁹² S obzirom na to da su svi zatvorenici koji su bili zatvoreni na imanju u Zlašu držani u sličnim uslovima i da je svedok W03594 u pritvoru bio izložen teškom zlostavljanju, panel nalazi da je jedini razuman zaključak koji se može doneti na osnovu sveukupnih dokaza taj da ovaj svedok nije izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ, niti mu je pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

444. Imajući gorenavedeno u vidu, panel se uverio da svedok W03594 nije bio obavešten o razlozima iz kojih je lišen slobode, da nije u najkraćem roku izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da mu nije pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

⁸⁹⁰ **W03594:** T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1076, redovi 1-4; T. 13. oktobar 2021, poverljivo, str. 1211, redovi 14-21.

⁸⁹¹ V. stavove 409, 428 i 483.

⁸⁹² V. stavove 557-566.

5. Svedok W04669

(a) Hapšenje

445. U vezi sa svojim hapšenjem, svedok W04669 je ispričao da su ga u selu [BRISANO], dok je išao u Zlaš, uhapsili neki stražari koji su dežurali na kontrolnom punktu.⁸⁹³ Po rečima ovog svedoka, ti stražari su zatim kontaktirali [BRISANO].⁸⁹⁴ Tokom svedočenja u sudnici, svedok W04669 je identifikovao [BRISANO].⁸⁹⁵ [BRISANO],⁸⁹⁶ panel smatra da je svedoka W04669 uhapsila neka od jedinica OVK. Svedok W04669 je, pored toga, ispričao kako mu je [BRISANO] rekao da uđe u automobil, da je u automobilu imao kalašnjikov i da mu je kazao: „Evo, sad ti kažem šta će da bude”, a zatim ga odveo u Zlaš.⁸⁹⁷

446. Kad je reč o datumu hapšenja, svedok W04669 nije mogao da navede tačan vremenski okvir. Međutim, panel konstatuje da je svedok W04669 svaki put kada je pokušao da odredi trenutak u kome je lišen slobode izneo dodatne pojedinosti i objašnjenja u vezi s tim. On je tako u svedočenju naveo sledeće: (i) da je bio lišen slobode „najmanje četiri, a najviše nedelju dana”,⁸⁹⁸ (ii) da su ga saslušavali i zlostavljali „drugog ili trećeg dana [u zatvoru]”,⁸⁹⁹ (iii) da su ga dva ili tri dana kasnije oslobodili⁹⁰⁰ i (iv) da je u trenutku kada je srpska ofanziva došla do njegovog sela

⁸⁹³ **W04669:** T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1410, redovi 14-24.

⁸⁹⁴ **W04669:** T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1410, red 25, do str. 1411, red 1.

⁸⁹⁵ **W04669:** T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1412, red 13. [BRISANO].

⁸⁹⁶ [BRISANO].

⁸⁹⁷ **W04669:** T. 10. novembar 2021, javno, str. 1411, redovi 10-15.

⁸⁹⁸ **W04669:** T. 10. novembar 2021, javno, str. 1449, redovi 8-9. Svedok je dodao: „Navodim najkraće i najduže moguće vreme koje [...] sam ja lično proveo tamo” (**W04669:** T. 10. novembar 2021, javno, str. 1449, redovi 10-12).

⁸⁹⁹ **W04669:** T. 10. novembar 2021, javno, str. 1449, redovi 15-19. Svedok je dodao da je to bilo „otprilike na sredini najdužeg perioda [...] koji je moguće tamo proveo” (**W04669:** T. 10. novembar 2021, javno, str. 1449, redovi 19-22).

⁹⁰⁰ **W04669:** T. 10. novembar 2021, javno, str. 1450, redovi 8-9. Svedok je pružio dodatno objašnjenje, rekavši: „Pre mene su pustili još jednog čoveka. Onog koga sam pomenuo ranije, onog visokog. A posle mene je tamo ostao onaj stariji čovek. Ne znam kada su njega pustili” (**W04669:** T. 10. novembar 2021, javno, str. 1450, redovi 10-12).

([BRISANO])⁹⁰¹ on već bio na slobodi tri ili četiri dana.⁹⁰² Imajući u vidu da dokazi pokazuju da je srpska ofanziva na sela u području Goljaka trajala približno od 16. do 22. aprila 1999,⁹⁰³ panel je ocenio da je svedok W04669 lišen slobode nekoliko dana pre sredine aprila 1999.

447. Panel takođe konstatuje da je svedok W04669 naveo specifične i jedinstvene pojedinosti u vezi sa svojim prebacivanjem iz [BRISANO] na imanje u Zlašu. Konkretno, svedok W04669 je rekao da je [BRISANO] i da je bio u vojnoj uniformi i nosio kalašnjikov.⁹⁰⁴ Po rečima svedoka W04669, [BRISANO] ga je u tom trenutku pitao [BRISANO].⁹⁰⁵ Svedok W04669 je dodao: „Taj čovek [[BRISANO]] me je poslao u Zlaš. Nisam uopšte znao da se tamo u Zlašu negde nalazi zatvor.”⁹⁰⁶ Panel smatra da takve specifične pojedinosti, koje je svedok W04669 izneo jasno i koncizno, mogu poticati isključivo iz njegovog ličnog sećanja na predmetne događaje, koje panel ocenjuje kao autentično. Pored toga, panel konstatuje [BRISANO].⁹⁰⁷ Taj detalj po oceni panela predstavlja potvrdu toga da je jedan od zadataka [BRISANO] bio da lica lišena slobode prevozi na imanje u Zlašu, što potvrđuje da je i svedok W04669 zaista tamo odveden.

448. Imajući gorenavedeno u vidu, panel se uverio da je svedok W04669 lišen slobode nekoliko dana pre sredine aprila 1999, dakle u inkriminisanom periodu.

⁹⁰¹ **W04669:** T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1390, red 6.

⁹⁰² **W04669:** T. 10. novembar 2021, javno, str. 1457, red 21, do str. 1458, red 1. Svedok je takođe naveo niz pojedinosti u vezi sa ofanzivom koja je bila u toku i čiji je on očevidac bio [BRISANO]. On je, između ostalog, rekao da je znao da su to srpske snage po oznaci sa belim orlom koju su imali na mišici, da su na njega pucali i da je u njegovu kuću došlo mnogo ljudi koji su pokušavali da stignu do Prištine (**W04669:** T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1458, red 1, do str. 1459, red 22).

⁹⁰³ V. stavove 625-628.

⁹⁰⁴ **W04669:** T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1411, redovi 3-13. [BRISANO].

⁹⁰⁵ [BRISANO].

⁹⁰⁶ **W04669:** T. 10. novembar 2021, javno, str. 1411, redovi 15-16.

⁹⁰⁷ V. stavove 445-447.

(b) Mesto na kom se nalazio zatvor

449. Svedok je izneo da su ga, pošto su stigli na mesto gde se nalazio zatvor, predali jednom stražaru, koji ga je odveo u štalu.⁹⁰⁸ Saglasno iskazima svedoka W01679, W03593 i W03594, svedok W04669 je rekao da je objekat u kome je bio zatvoren izgledao kao štala, sa zidovima od drveta, slame i naboja, i sa procepima kroz koje se moglo pogledati napolje; unutra je bilo mračno i možda je postojao prozor, ali on je bio zatvoren i svetlost, po njegovim rečima, nije mogla da prodre unutra.⁹⁰⁹ Svedok W04669 je takođe rekao da je štala bila zaključana a da je ulaz bio pod stražom,⁹¹⁰ što potvrđuje svedočenje svedoka W01679 i W03593 i slično je iskazu svedoka W03594, koji je rekao da zatvorenici nisu mogli da izađu iz štale u kojoj su bili zatvoreni.⁹¹¹ Saglasno svedočenju svedoka W01679 i W03593, svedok W04669 je identifikovao grupu objekata na imanju u Zlašu u kojima je bio zatvoren.⁹¹² Svedok W04669 je opisao „dve ili tri kuće koje su bile vrlo blizu jedna drugoj, skoro da su bile spojene”.⁹¹³ Panel ponavlja da nije relevantno da se tačno utvrdi koji je zatvorenik bio zatvoren u kom objektu, već da je dovoljno da se panel uveri da su žrtve bile zatvorene u grupi objekata koji su identifikovani kao deo imanja u Zlašu.

450. Imajući gorenavedeno u vidu, panel se uverio da je svedok W04669 bio zatvoren na imanju u Zlašu.

⁹⁰⁸ **W04669:** T. 10. novembar 2021, javno, str. 1411, red 21, do str. 1412, red 1.

⁹⁰⁹ **W04669:** T. 10. novembar 2021, javno, str. 1430, redovi 4-19; T. 11. novembar 2021, javno, str. 1532, redovi 13-22.

⁹¹⁰ **W04669:** T. 10. novembar 2021, javno, str. 1468, redovi 17-19.

⁹¹¹ **W03594:** T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1044, redovi 18-22.

⁹¹² V. stav 357. **W04669:** T. 10. novembar 2021, javno, str. 1470, red 24, do str. 1472, red 6; 082020-082023, str. 082022 (svedok W04669 je na fotografiji identifikovao prvu kuću sleva).

⁹¹³ **W04669:** T. 11. novembar 2021, javno, str. 1543, redovi 1-2.

(c) Prisustvo drugih zatvorenika i njihova identifikacija

451. Svedok W04669 je rekao da je, po dolasku, u štali ugledao dva nepoznata čoveka. [BRISANO].⁹¹⁴ Panel konstatuje da je svedok W04669 u sudnici nedvosmisleno identifikovao žrtvu ubistva kao lice koje se, u dva različita trenutka, nalazilo s njim u istoj štali, iako žrtvu ubistva tamo nisu dugo držali.⁹¹⁵ Svedok W04669 je konkretno naveo da su žrtvi ubistva ruke bile vezane žicom,⁹¹⁶ što je neobičan detalj, koji su potvrdili i svedoci W01679 i W03593.⁹¹⁷ Svedok W04669 je u sudnici takođe u dva navrata rekao da je taj čovek (žrtva ubistva) bio zatvoren zato što je [BRISANO],⁹¹⁸ što je još jedna specifična pojedinost koju su potvrdili i svedok W01679⁹¹⁹ i svedok W04674.⁹²⁰ Panel podseća da je već utvrdio da su svedoci W01679, W03593 i W03594 bili zatvoreni na imanju u Zlašu u isto vreme kada i žrtva ubistva, u inkriminisanom periodu, i da su oni identifikovali žrtvu ubistva kao jednog od zatvorenika.⁹²¹ Panel je takođe utvrdio da je svedok W04669 isto tako bio zatvoren na imanju u Zlašu u inkriminisanom periodu.⁹²² S obzirom na to da je svedok W04669 takođe identifikovao žrtvu ubistva kao jednog od zatvorenika — time što je, između ostalog, opisao detalje koje su potvrdili i drugi svedoci — panel je zaključio da je svedok W04669 bio zatvoren na imanju u Zlašu u vreme koje se preklapa sa periodima koje su tamo proveli svedoci W01679, W03593, W03594 i žrtva ubistva. Imajući to u vidu, nije relevantno to što svedok W04669 nije bio u mogućnosti da navede tačan period u kome je bio lišen slobode, s obzirom da identifikacija žrtve ubistva koju su dali svedoci W01679,

⁹¹⁴ **W04669:** T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1417, redovi 21-22; str. 1418, red 20.

⁹¹⁵ **W04669:** T. 10. novembar 2021, str. 1440, redovi 3-24.

⁹¹⁶ **W04669:** T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1431, red 21, do str. 1432, red 3; str. 1441, redovi 14-20; T. 10. novembar 2021, javno, str. 1434, redovi 5-6; str. 1440, redovi 1-21;

⁹¹⁷ V. stavove 399, 569.

⁹¹⁸ **W04669:** T. 10. novembar 2021, javno, str. 1438, redovi 7-17; T. 11. novembar 2021, poverljivo, str. 1564, redovi 19-23.

⁹¹⁹ **W01679:** T. 4. oktobar 2021, javno, str. 892, red 25, do str. 893, red 5.

⁹²⁰ **W04674:** T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1978, redovi 12-20;

⁹²¹ V. stavove 394, 399, 417, 438.

⁹²² V. stavove 449-450.

W03593, W03594 i W04669 pokazuje da je svedok W04669 takođe bio zatvoren u istoj grupi identifikovanih kuća na imanju u Zlašu u vremenskom periodu na koji se odnosi potvrđena optužnica. Teško bi se mogla prihvatiti pretpostavka da su svi ovi svedoci izmislili potpuno iste dokaze koji se međusobno potkrepljuju, uključujući pojediniosti u vezi sa zatvorenicima, ili da su sasvim slučajno slično svedočili o tim pitanjima.

452. Imajući gorenavedeno u vidu, panel se uverio da je svedok W04669 bio zatvoren na imanju u Zlašu, kao i svedoci W01679, W03593 i W03594, i kao žrtva ubistva.

(d) Okolnosti puštanja na slobodu

453. Panel podseća da je utvrdio da je svedok W04669 lišen slobode nekoliko dana pre sredine aprila 1999, a on je u sudnici rekao da je pušten na slobodu nekoliko dana pre nego što su srpske snage ušle u njegovo selo.⁹²³ S obzirom na to da je ovaj svedok rekao da je u zatvoru proveo između četiri dana i jedne nedelje, panel smatra da je on bio zatvoren na imanju u Zlašu otprilike do sredine aprila 1999. U svakom slučaju, panel napominje da tačan datum njegovog puštanja na slobodu (kao ni datum hapšenja) nije bitan za ocenu optužbi, ukoliko se panel uverio da se pomenuti datumi uklapaju u vremenski period na koji se odnosi potvrđena optužnica, kao što je slučaj kad je reč o svedoku W04669.

454. Panel smatra da je svedok W04669, time što je upotrebio srpsku ofanzivu koja je došla do njegovog sela kao referentnu tačku i na osnovu toga odredio mogući trenutak kada je pušten na slobodu, pokazao sposobnost da iskreno opiše okolnosti pod kojima je oslobođen, i pored toga što se ne seća tačnog datuma tog događaja.

455. Imajući gorenavedeno u vidu, panel nema razloga da sumnja u istinitost izjave svedoka W04669 u vezi sa njegovim puštanjem na slobodu. Panel se stoga uverio da

⁹²³ **W04669:** T. 10. novembar 2021, javno, str. 1457, red 24.

je svedok W04669 pušten na slobodu otprilike sredinom aprila 1999, dakle u inkriminisanom periodu.

(e) Odsustvo proceduralnih garancija

456. Što se tiče obaveze da se licu lišenom slobode saopšti razlog hapšenja, svedok W04669 je izneo da mu na putu za Zlaš [BRISANO], koji je bio u vojnoj uniformi i nosio kalašnjikov,⁹²⁴ nije rekao zašto ga tamo vodi.⁹²⁵ Iako je svedok W04669 izjavio da se u toj fazi događaja još uvek nije osećao ugroženo, panel konstatuje da su ga po dolasku u Zlaš predali jednom stražaru.⁹²⁶ To je u saglasnosti sa drugim dokazima predloženim panelu, koji pokazuju da su zatvorenici pritvarani a da im za to niko nije navodio bilo kakav razlog, niti im pokazivao bilo kakve dokumente.⁹²⁷ Panel je isto tako zaključio da ni ovom svedoku nisu dati na uvid dokumenti koji potvrđuju da mu je određen pritvor, kako tokom vremena koje je proveo na imanju u Zlašu, tako ni prilikom puštanja na slobodu.⁹²⁸ To se slaže sa iskustvom svedoka W01679, W03593 i W03594, kojima takođe nije dato nikakvo obaveštenje, niti su im saopšteni osnovi i razlozi za lišavanje slobode. Shodno tome, imajući u vidu dokaze koji potvrđuju da je postojao obrazac po kome zatvorenicima zatvorenim na imanju u Zlašu nisu davane nikakve proceduralne garancije, panel nalazi da je iskaz svedoka W04669 u vezi sa ovom temom verodostojan.

457. Pored toga, panel je u vezi sa drugim zatvorenicima utvrdio da oni nisu izvedeni pred sudiju ili tužioca i da im nije pružena mogućnost da ospore zakonitost pritvora.⁹²⁹ Svedok W04669 je rekao da mu nije bio dozvoljen nikakav kontakt sa porodicom i

⁹²⁴ V. stav 447.

⁹²⁵ **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1414, red 25, do str. 1415, red 15.

⁹²⁶ V. stav 449.

⁹²⁷ V. zaključke panela u odeljku „Odsustvo proceduralnih garancija“ u vezi sa svedocima W01679, W03593 i W03594.

⁹²⁸ **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1456, redovi 17-25.

⁹²⁹ V. stavove 409, 428, 444, 483.

spoljnim svetom.⁹³⁰ Panel je u vezi sa tačkama 2 i 3 potvrđene optužnice takođe utvrdio da je svedok W04669 bio izložen teškom zlostavljanju dok je bio zatvoren na imanju u Zlašu, zbog toga što je navodno sarađivao sa Srbima i što je navodno špijun i lažov.⁹³¹ S obzirom na to da su svi zatvorenici na imanju u Zlašu držani u sličnim uslovima, da svedok W04669 nije imao nikakav kontakt ni sa kim izvan imanja u Zlašu i da je u pritvoru bio izložen teškom zlostavljanju, panel nalazi da je jedini razuman zaključak koji se može doneti na osnovu sveukupnih dokaza taj da svedok W04669 nije izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ, niti mu je pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

458. Imajući gorenavedeno u vidu, panel se uverio da svedok W04669 nije bio obavešten o razlozima iz kojih je lišen slobode, da nije u najkraćem roku izveden pred sudiju ili drugi nadležni organ i da mu nije pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

6. Žrtva ubistva

(a) Hapšenje

459. Panel konstatuje da su [BRISANO] dali međusobno saglasne iskaze [BRISANO] u vezi sa hapšenjem i potonjim prebacivanjem žrtve ubistva na imanje u Zlašu na [BRISANO],⁹³² [BRISANO],⁹³³ [BRISANO].⁹³⁴ Taj opis događaja je, u njegovim relevantnim delovima, [BRISANO],⁹³⁵ [BRISANO]⁹³⁶ i [BRISANO].⁹³⁷

⁹³⁰ W04469: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1467, red 12, do str. 1468, red 6.

⁹³¹ V. stavove 567-568.

⁹³² [BRISANO].

⁹³³ [BRISANO].

⁹³⁴ [BRISANO].

⁹³⁵ [BRISANO].

⁹³⁶ [BRISANO].

⁹³⁷ [BRISANO].

460. Svedok W04391 je potvrdio [BRISANO] da je postojalo naređenje da se čovek koji će kasnije biti žrtva ubistva uhapsi. Svedok W04391 je posvedočio da je [BRISANO], kada se sastao sa njim da bi se „raspitao za [...] [BRISANO]“, zatražio da mu „pokaže [...] nalog za hapšenje“ i [BRISANO] odgovorio: „To je naređenje”.⁹³⁸ [BRISANO],⁹³⁹ [BRISANO].

461. Pored toga, panel smatra da iskazi nekih [BRISANO] potvrđuju okolnosti pod kojima je žrtva ubistva uhapšena, a o kojima su iz prve ruke svedočili [BRISANO]. U tom smislu, panel konstatuje da je svedok W04391 lično prepoznao i u svom iskazu identifikovao [BRISANO], pri čemu je naveo neke specifične detalje koje je potvrdio u toku unakrsnog ispitivanja. On je konkretno naveo da su oni [BRISANO].⁹⁴⁰ Ti specifični detalji dodatno doprinose verodostojnosti njegovog iskaza. Osim toga, svedokinja W04390 je navela dokaze iz druge ruke koji potvrđuju iskaz svedoka W04391, pošto je ona za okolnosti pod kojima je čovek koji će kasnije biti žrtva ubistva uhapšen saznala od [BRISANO].⁹⁴¹

462. Imajući u vidu brojne međusobno saglasne iskaze, [BRISANO], panel ne sumnja u verodostojnost i tačnost njihovih sećanja u vezi s tim događajima, u celini gledano. Panel posebno naglašava da su [BRISANO] dali jasne i dosledne iskaze iako su informacije koje su izneli veoma inkriminišuće. To dodatno doprinosi njihovoj verodostojnosti.

463. [BRISANO].⁹⁴² Panel, međutim, konstatuje da to protivreči iskazu svedoka [BRISANO].⁹⁴³ [BRISANO].⁹⁴⁴ I pored toga, opis okolnosti koji su dali [BRISANO] ipak se uglavnom uklapa u obrazac hapšenja koji su opisali drugi svedoci, koji su se

⁹³⁸ **W04391:** T. 22. novembar 2021, javno, str. 1737, redovi 10-22.

⁹³⁹ [BRISANO].

⁹⁴⁰ [BRISANO].

⁹⁴¹ **W04390:** T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1861, red 6, do str. 1865, red 17.

⁹⁴² [BRISANO].

⁹⁴³ [BRISANO].

⁹⁴⁴ [BRISANO].

suočavali sa naoružanim pripadnicima OVK i smatrali da moraju da postupe kako im je rečeno.

464. Panel, međutim, ne pridaje velik značaj ovoj nesaglasnosti, pošto ona nije relevantna za optužbu za proizvoljno lišavanje slobode na imanju u Zlašu iz tačke 1 potvrđene optužnice. Osim toga, slično kao u slučaju [BRISANO], činjenica da neko možda nije pružio otpor prilikom hapšenja ne umanjuje činjenicu da je on potom proizvoljno držan u zatočeništvu, s obzirom na uslove u kojima su zatvorenici boravili na imanju u Zlašu, na primer, da su bili zaključani u štali, pod stražom, i da im nisu pružene osnovne proceduralne garancije koje se moraju dati zatvorenicima. Takođe, [BRISANO] ne menja sled događaja koji su se završili njenim prebacivanjem na imanje u Zlašu, što jasno i nedvosmisleno proizlazi iz svih iskaza koje su dali [BRISANO] i što je opisano u stavovima koji slede.

465. Panel konstatuje da [BRISANO] nije mogao da navede kog je tačno datuma [BRISANO], ali ujedno napominje da je on u sudnici sa sigurnošću tvrdio da je to bilo u aprilu 1999,⁹⁴⁵ što je potvrdio [BRISANO].⁹⁴⁶ S tim u vezi, panel nalazi da je iskaz [BRISANO] saglasan sa iskazima drugih zatvorenika koji su, pošto su [BRISANO] aprila 1999. dovedeni u zatvor na imanju u Zlašu, tamo zatekli žrtvu ubistva, koja je tamo već bila zatvorena.⁹⁴⁷ Značajno je što ta svedočenja potvrđuje spisak zatvorenika, u koji su ubeleženi ime, prezime i datum i mesto rođenja žrtve ubistva i u kome je navedeno da je žrtva ubistva uhapšena [BRISANO] aprila 1999.⁹⁴⁸ Panel konstatuje da se isti datum ([BRISANO] april 1999) takođe pominje u [BRISANO] koji je povezan sa hapšenjem, zatočeništvom i smrću žrtve ubistva,⁹⁴⁹ [BRISANO].

⁹⁴⁵ [BRISANO].

⁹⁴⁶ [BRISANO].

⁹⁴⁷ V. stavove 394, 399, 417, 438 i 451.

⁹⁴⁸ U001-0310-U001-0325, str. U001-0310.

⁹⁴⁹ SITF00318201-00318202, str. SITF00318201.

466. Panel primećuje da je jedini protivrečni iskaz svedočenje iz treće ruke svedokinje W04390, koja je rekla da je žrtva ubistva [BRISANO] pre nego što su je prebacili u Zlaš.⁹⁵⁰ Osim toga, svedok W04648 je u jednoj od izjava naveo da je žrtva ubistva odvedena [BRISANO] aprila 1999.⁹⁵¹ Međutim, budući da su, po rečima svedokinje W04390, treća lica prenela tu informaciju svedoku W04648, koji je to zatim preneo njoj, panel smatra da je dokazna vrednost takvih iskaza veoma mala, posebno zbog toga što je pomenute informacije nemoguće proveriti kod ljudi od kojih su one izvorno potekle ili [BRISANO]. Panel konstatuje da je svedok W04648 u drugoj izjavi naveo da je žrtva ubistva uhapšena [BRISANO] aprila 1999, što je saglasno sa potkrepljujućim dokazima. Prema tome, navedena nesaglasnost u iskazu svedoka W04648 možda je jednostavno rezultat previda i nema uticaja na utvrđivanje trenutka u kome je žrtva ubistva lišena slobode, a koji se uklapa u inkriminisani period i ne remeti sled događaja ni uzajamnu identifikaciju zatvorenika na imanju u Zlašu.

467. Imajući gorenavedeno u vidu, panel se uverio da je žrtva ubistva lišena slobode [BRISANO] aprila 1999. ili približno tog datuma, dakle u inkriminisanom periodu.

(b) Mesto na kom se nalazio zatvor

468. Kad je reč o tome gde se nalazio zatvor u kome je žrtva ubistva bila zatvorena, [BRISANO].⁹⁵² [BRISANO].⁹⁵³ [BRISANO].⁹⁵⁴

469. U vezi sa ovom izjavom, odbrana prigovara da [BRISANO] sa kapije kroz koju se ulazi na imanje u Zlašu, [BRISANO], pošto se između njih dvojice morala nalaziti druga kuća – objekat br. 7 (kako ju je na osnovu UNMIK-ove zbirke vazdušnih fotografija označio g. Krasnići).⁹⁵⁵

⁹⁵⁰ **W04390:** T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1888, red 19, do str. 1889, red 14.

⁹⁵¹ **W04648:** SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333.

⁹⁵² [BRISANO].

⁹⁵³ [BRISANO].

⁹⁵⁴ [BRISANO].

⁹⁵⁵ [BRISANO].

470. Tužilaštvo u odgovoru navodi da je verzija događaja koju odbrana iznosi spekulativna, netačna i nepotpuna. Tužilaštvo tvrdi da [BRISANO] je imao jasan pogled na [BRISANO]. Njegovo svedočenje u vezi s tim je jasno, verodostojno i potvrđeno u pogledu suštinskih elemenata. Tužilaštvo dodaje da odbrana nije osporavala [BRISANO] za vreme njegovog svedočenja.⁹⁵⁶

471. Odbrana u replici navodi da njena verzija događaja nije spekulativna, već da prosto odražava izjave [BRISANO], kao i da je irelevantno da li je odbrana osporavala taj deo [BRISANO] svedočenja.⁹⁵⁷

472. Panel konstatuje da [BRISANO].⁹⁵⁸ Imajući u vidu da je [BRISANO] naveo da je ušao u dvorište, i uporedivši fotografije iz UNMIK-ove zbirke fotografija snimljenih sa zemlje i UNMIK-ove zbirke vazdušnih fotografija, panel nalazi da je [BRISANO] mogao savršeno dobro da vidi celo imanje u Zlašu, uključujući svakog ko bi stajao u bilo kojoj od kuća na imanju. Taj zaključak potvrđuje opis kuće [BRISANO] aprila 1999. ili približno tog datuma [BRISANO], a koji je veoma sličan opisu koji je dao [BRISANO] kada je govorio o kući u kojoj je boravio na imanju u Zlašu.⁹⁵⁹ Panel smatra da je iskaz [BRISANO] verodostojan kad je reč o njegovom sećanju na [BRISANO] aprila 1999. ili približno tog datuma, budući da on nije imao razloga da dodatno komplikuje svoj iskaz time što je objasnio da [BRISANO] i time što je izradio crteže da bi što bolje razjasnio [BRISANO]. Time što je dao takva pojašnjenja, [BRISANO] je pokazao da se njegovo sećanje na taj konkretni događaj zasniva na ličnom znanju.

⁹⁵⁶ [BRISANO].

⁹⁵⁷ [BRISANO].

⁹⁵⁸ [BRISANO].

⁹⁵⁹ [BRISANO]; v. upoređenje sa rečima **g. Mustafe**: 069404-TR-ET, Part 8, str. 3, red 3, do str. 4, red 5 i [BRISANO] (crtež kuće koji je načinio [BRISANO]).

473. Shodno tome, odbacuje se osporavanje odbrane koje je s tim u vezi, budući da se panel uverio da je optuženi bio prisutan [BRISANO] na imanje u Zlašu [BRISANO] aprila 1999. ili približno tog datuma.

474. U celini gledano, panel smatra da je svedočenje [BRISANO] verodostojno. Štaviše, panel podseća da je [BRISANO] na osnovu fotografija identifikovao kako ulaz na imanje u Zlašu, [BRISANO], tako i grupu kuća koje su se tamo nalazile a koje su i drugi svedoci prepoznali kao mesto na kome su bili zatvoreni.⁹⁶⁰ Istinitost iskaza [BRISANO] u vezi [BRISANO] takođe potvrđuje činjenica da su, kako je panel utvrdio, svedoci W01679, W03593, W03594 i W04669 bili zatvoreni na imanju u Zlašu u isto vreme i u istoj grupi identifikovanih kuća kao i žrtva ubistva.⁹⁶¹ Osim toga, panel smatra da iskazi [BRISANO] dodatno potvrđuju mesto na kome je žrtva ubistva bila zatvorena. Štaviše, svedoci W04391, W04648 i W04674 ispričali su da su po završetku bombardovanja od strane NATO-a pronašli štalu u Zlašu u kojoj veruju da je žrtva ubistva bila zatvorena i tu našli [BRISANO].⁹⁶² S tim u vezi, panel konstatuje da je svedok W04391 rekao da je gornji sprat kuće — ispod koga se nalazila štala — bio srušen.⁹⁶³ Tu činjenicu potvrđuju fotografije koje su prikazane u sudnici za vreme svedočenja g. Krasnićija i na osnovu kojih je on objasnio da su tu konkretnu kuću pogodile granate iz srpskih tenkova u vreme ofanzive koja se odvijala u drugoj polovini aprila 1999.⁹⁶⁴ Svedok W04674 je na osnovu UNMIK-ove zbirke fotografija snimljenih sa zemlje⁹⁶⁵ identifikovao grupu kuća, uključujući i podrum, „gde su zatvorenici boravili, dok su na gornjem spratu boravili vojnici”.⁹⁶⁶ Panel nalazi da je

⁹⁶⁰ V. stav 364.

⁹⁶¹ V. stavove 379-458.

⁹⁶² **W04391**: T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1747, red 1, do str. 1748, red 3; T. 23. novembar 2021, poverljivo, str. 1833, redovi 8-17; **W04674**: T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1945, redovi 10-15; str. 1948, red 24, do str. 1949, red 9; **W04648**: SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333.

⁹⁶³ **W04391**: T. 23. novembar 2021, javno, str. 1834, red 11.

⁹⁶⁴ **Gospodin Krasnići**: T. 22. april 2022, javno, str. 4041, red 25, do str. 4045, red 18.

⁹⁶⁵ SPOE00128386-00128420, str. SPOE00128388.

⁹⁶⁶ **W04674**: T. 13. decembar 2021, javno, str. 1948, redovi 14-15.

grupa kuća koju je ovaj svedok identifikovao kao mesto na kome je bila zatvorena žrtva ubistva potpuno ista kao ona koju su svedoci W01679, W03593 i W04669 identifikovali kao mesto na kome su oni bili zatvoreni. To dodatno potvrđuje zaključak panela da je žrtva ubistva tokom aprila 1999. bila zatvorena na imanju u Zlašu.

475. Imajući u vidu nedvosmislene i međusobno saglasne iskaze drugih zatvorenika o tome da se žrtva ubistva nalazila na imanju u Zlašu u aprilu 1999, što dodatno potvrđuju iskazi [BRISANO], W04674, W04391 i W04648, kao i spisak zatvorenika, panel se uverio da je žrtva ubistva bila zatvorena na imanju u Zlašu u inkriminisanim periodu.

(c) Prisustvo drugih zatvorenika i njihova identifikacija

476. Pošto čovek koji je žrtva ubistva nije mogao biti svedok u ovom predmetu, njegov iskaz, na primer o tome ko su bila druga lica zatvorena na imanju u Zlašu u isto vreme kada i on, ne postoji. Međutim, panel podseća na svoje zaključke da su svedoci W01679, W03593, W03594 i W04669 bili zatvoreni na imanju u Zlašu u isto vreme i u istoj grupi identifikovanih kuća kao i žrtva ubistva.⁹⁶⁷

(d) Okolnosti puštanja na slobodu

477. Panel konstatuje da dokazi jasno ukazuju na to da žrtva ubistva, za razliku od drugih zatvorenika, nije bila puštena na slobodu sa imanja u Zlašu. Kao što su svedoci W01679, W03593 i W03594 dosledno posvedočili, u vreme kada su ih pustili na slobodu, 19. aprila 1999. ili približno tog datuma, žrtva ubistva je ostala u štali [BRISANO].⁹⁶⁸

⁹⁶⁷ V. stavove 364, 379-458.

⁹⁶⁸ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 905, red 15, do str. 906, red 4 (svedok W01679 je rekao da [BRISANO] da će žrtva ubistva biti puštena kasnije); **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 484, redovi 19-22; svedok W03593 je za vreme unakrsnog ispitivanja od strane odbrane potvrdio da žrtva

478. Utvrđena činjenica da su, po puštanju na slobodu, neki od zatvorenika koji su bili zatvoreni zajedno sa tim čovekom, žrtvom ubistva, [BRISANO], a da on sam nije bio među njima,⁹⁶⁹ ubedljivo potvrđuje zaključak da on zaista nije bio pušten na slobodu sa imanja u Zlašu. Tu [BRISANO] su potvrdili kako neki od zatvorenika (W01679, W03594 i W03593),⁹⁷⁰ tako i [BRISANO].⁹⁷¹

479. Odbrana u vezi s tim iznosi da drugi svedoci nisu pomenuli da je svedok W01679 bio prisutan [BRISANO].⁹⁷² Panel pre svega konstatuje da je svedok W03594, govoreći o zatvorenicima [BRISANO], „[BRISANO]. Onog za koga sam rekao da je [BRISANO]”,⁹⁷³ pri čemu je, po mišljenju panela, mislio na svedoka W01679, koji je pre nego što su ga zatvorili [BRISANO].⁹⁷⁴ Osim toga, panel smatra da je svedok W01679 bez imalo oklevanja naveo da je posle puštanja na slobodu otišao [BRISANO]. Tvrdnje odbrane ne pobuđuju kod panela nikakvu sumnju u pogledu istinitosti iskaza svedoka W01679. Razlog zbog koga ni svedok W03593 ni drugi [BRISANO] nisu pomenuli prisustvo svedoka W01679 možda je prosto to što ga oni nisu primetili ili zapamtili ili što ga u to vreme nisu poznavali, zbog čega im je promaklo da je i on bio prisutan. Pored toga, panel u ovim konkretnim okolnostima ima razumevanja za

ubistva nije bila puštena na slobodu (**W03593**: T. 22. septembar 2021, javno, str. 613, redovi 4-7); **W03594**: T. 13. oktobar 2021, poverljivo, str. 1145, redovi 11-12.

⁹⁶⁹ **W04648**: SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333; **W04391**: T. 23. novembar 2021, javno, str. 1817, redovi 6-7; **W04674**: SPOE00128189-00128201 RED2, str. SPOE00128189; T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1935, redovi 2-15. V. takođe zaključke panela prema kojima su zatvorenici pušteni na slobodu sa imanja u Zlašu 19. aprila 1999. ili približno tog datuma (v. stavove 406, 426 i 441).

⁹⁷⁰ **W03593**: T. 22. septembar 2021, poverljivo, str. 613, redovi 8-14; **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 910, redovi 7-13 [BRISANO]); **W03594**: T. 13. oktobar 2021, poverljivo, str. 1191, redovi 4-17.

⁹⁷¹ **W04648**: SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333; **W04391**: T. 23. novembar 2021, poverljivo, str. 1817, red 4, do str. 1818, red 10; **W04390**: T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1865, red 21, do str. 1869, red 20.

⁹⁷² T. 14. septembar 2022, javno, str. 4710, redovi 7-11.

⁹⁷³ **W03594**: T. 13. oktobar 2021, poverljivo, str. 1191, redovi 15-16.

⁹⁷⁴ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 875, redovi 4-5.

nepreciznosti u iskazima [BRISANO]. Stoga panel ne pridaje značaj argumentu odbrane u vezi sa tim da li je svedok W01679 bio prisutan tokom [BRISANO].

480. Kad je reč o informaciji da je žrtva ubistva ostala u zatvoru, svedok W04674 je u sudnici potvrdio svoju raniju izjavu, prema kojoj su zatvorenici koji su [BRISANO] „bili zatvorenici [...] Skifterata [...], a [žrtva ubistva] je bila sa njima i ostala je tamo zajedno sa još jednim licem”.⁹⁷⁵ Svedok W04391 je potvrdio taj iskaz i posvedočio da su svi zatvorenici „dali istu izjavu [...] da je [žrtva ubistva] ostala u zatvoru u Zlašu”.⁹⁷⁶ Slično tome, svedokinja W04390 je posvedočila da su zatvorenici rekli „da su njih pustili na slobodu, ali da je [žrtva ubistva] ostala u štali za krave”.⁹⁷⁷

481. Imajući u vidu međusobno saglasne iskaze bivših zatvorenika i članova porodice žrtve ubistva, panel se uverio da žrtva ubistva nije bila puštena na slobodu sa imanja u Zlašu zajedno sa drugim zatvorenicima, već da je ostala u štali zajedno sa još jednim zatvorenikom, [BRISANO].

(e) Odsustvo proceduralnih garancija

482. Što se tiče obaveze da se licu lišenom slobode saopšti razlog hapšenja, panel je utvrdio da su [BRISANO]. Žrtva ubistva je zatim bila zatvorena u štali, zajedno sa drugima. Panel ne nalazi da u sećanjima svedoka na događaje koji su se odigrali od hapšenja žrtve ubistva do njenog dolaska na imanje u Zlašu, kao i u periodu u kome je žrtva ubistva tamo bila zatvorena, bilo šta ukazuje na to da je žrtvi ubistva ikada saopšten razlog ili pokazan dokument koji bi objašnjavao zbog čega je lišena slobode. Naprotiv, žrtva ubistva je, [BRISANO], zlostavljana najviše od svih zatvorenika.⁹⁷⁸ S

⁹⁷⁵ **W04674:** SPOE00128189-00128201 RED2, str. SPOE00128189; T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1938, redovi 13-17.

⁹⁷⁶ **W04391:** T. 23. novembar 2021, poverljivo, str. 1817, red 24, do str. 1818, red 1; **W04390:** T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1865, red 21, do str. 1869, red 14.

⁹⁷⁷ **W04390:** T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1869, redovi 21-22.

⁹⁷⁸ V. stavove 569-574.

tim u vezi, po rečima svedoka W04648, kada su žrtvu ubistva uhapsili, „oni [BRISANO] nisu rekli šta hoće od njega”.⁹⁷⁹

483. Kad je reč o obavezi da se lice lišeno slobode u kratkom roku izvede pred sudiju ili drugi nadležni organ i obavezi da mu se pruži mogućnost da ospori zakonitost pritvora, panel je na drugom mestu utvrdio da je žrtva ubistva bila izložena posebno okrutnom zlostavljanju, posle čega je nastupila njena smrt,⁹⁸⁰ kao i da su, na primer, svaki put kada bi žrtvu ubistva doveli natrag u štalu, oni koji su je zlostavljali naređivali drugim zatvorenicima da viču: „Smrt izdajnicima, smrt lopovima, smrt siledžijama i slava Oslobodilačkoj vojsci Kosova.”⁹⁸¹ U vezi sa tačkama 2 i 3 potvrđene optužnice, panel je takođe utvrdio da su i drugi zatvorenici koji su bili zatvoreni zajedno sa žrtvom ubistva bili izloženi raznim vrstama zlostavljanja zbog optužbi da su, na primer, lopovi ili špijuni.⁹⁸² Panel je u vezi sa drugim zatvorenicima isto tako zaključio da oni nisu izvedeni pred sudiju ili tužioca i da im nije pružena mogućnost da ospore zakonitost pritvora.⁹⁸³ S obzirom na te okolnosti, i imajući u vidu da su svi zatvorenici držani u sličnim uslovima, panel smatra da je jedini razuman zaključak koji proističe iz dokaza taj da žrtva ubistva nije izvedena ni pred kakve sudske vlasti, niti joj je pružena ikakva mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

484. Imajući gorenavedeno u vidu, panel se uverio da žrtva ubistva, slično drugim zatvorenicima, nije bila obavestena o razlozima iz kojih je lišena slobode, da nije u kratkom roku izvedena pred sudiju ili drugi nadležni organ vlasti i da joj nije pružena mogućnost da ospori zakonitost pritvora.

⁹⁷⁹ **W04648:** SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333.

⁹⁸⁰ V. stav 624.

⁹⁸¹ **W04669:** T. 10. novembar 2021, javno, str. 1434, redovi 18-21.

⁹⁸² V. stavove 579-583.

⁹⁸³ V. zaključke panela u odeljku „Odsustvo proceduralnih garancija“ u vezi sa svedocima W01679, W03593, W03594 i W04669.

7. Ostali zatvorenici

485. Panel podseća da tužilaštvo u potvrđenoj optužnici navodi da su u periodu približno od 1. do 19. aprila 1999. optuženi i drugi pripadnici OVK bez redovnog zakonskog postupka lišili slobode *najmanje* šest lica na imanju u Zlašu.⁹⁸⁴ Panelu su predloženi dokazi da su pored svedoka W01679, W03593, W0394, W04669 i žrtve ubistva i druga lica bila zatvorena na imanju u Zlašu u inkriminisanom periodu, kao što je opisano u stavovima koji slede.

486. Panel konstatuje da je svedok W01679 rekao da su u periodu koji je proveo u zatvoru u bazi jedinice BIA „tamo dovodili i druge ljude”,⁹⁸⁵ koji bi ostali tamo „dva ili tri dana, a onda bi otišli”.⁹⁸⁶ Slično tome, svedok W03593 je rekao sledeće: „Dovodili su ljude svake noći. Bivalo nas je i do 17 u istoj toj prostoriji.”⁹⁸⁷ Svedok W04669 je takođe rekao da je bio zatvoren zajedno sa još dva lica.⁹⁸⁸

487. Kad je reč o broju zatvorenika, odbrana navodi da je W03593 jedini svedok koji je izjavio da je na toj lokaciji bilo zatvoreno 17 lica, što bi, kako tvrdi odbrana, bilo nemoguće s obzirom na ograničenost prostora.⁹⁸⁹

488. S tim u vezi, panel ne nalazi ništa problematično u tome što se svedok W03593 seća da je u nekom trenutku u istoj prostoriji bilo 17 zatvorenika, budući da je u pitanju njegovo sećanje, zasnovano na njegovom ličnom iskustvu zatvorenika na imanju u Zlašu, kao što je panel utvrdio. Kako je već naglašeno, razlike u sećanjima svedoka na neke detalje njihovog zatočeništva na imanju u Zlašu predstavljaju istinski odraz njihovog ličnog iskustva. Uprkos tim neznatnim razlikama, svedoci nekadašnji

⁹⁸⁴ [Confirmed Indictment](#), stav 18.

⁹⁸⁵ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 889, redovi 4-6.

⁹⁸⁶ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 889, redovi 20-21.

⁹⁸⁷ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 419, redovi 7-8; T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 439, redovi 20-24.

⁹⁸⁸ **W04669**: T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1418, red 20, do str. 1419, red 12; str. 1424, redovi 19-20. Svedok je tu dvojicu zatvorenika opisao sa mnoštvom detalja: [BRISANO].

⁹⁸⁹ T. 14. septembar 2022, javno, str. 4699, redovi 20-24.

zatvorenici dali su iskaze o ključnim elementima optužbi koji su u velikoj meri dosledni i međusobno saglasni. Imajući u vidu činjenicu da je, prema svedočenjima, u štalama korišćenim za zatvaranje lica protok zatvorenika bio velik, panel smatra sasvim uverljivom mogućnost da je u isto vreme u jednoj istoj štali bilo zatvoreno i do 17 zatvorenika. Stoga je osporavanje odbrane s tim u vezi neosnovano.

489. Pored iskaza koji se odnose na broj zatvorenika na imanju u Zlašu, panel nalazi da su svedoci W01679, W03593 i W03594 dali nedvosmislene i međusobno saglasne iskaze o tome da je zajedno sa njima u zatvoru bio zatvorenik poznat kao [BRISANO], a ti iskazi obuhvataju pojedinosti koje mogu poticati samo iz ličnog sećanja nekog ko je bio zatvoren zajedno sa njim (recimo, to da je on bio [BRISANO] i da se [BRISANO], da je, [BRISANO] i da, kao i [BRISANO], ni on nije bio pušten na slobodu).⁹⁹⁰ Dokazi predloženi u vezi sa [BRISANO] zatočeništvom stoga su verodostojni.

490. Slično tome, svedok W01679 je identifikovao još jednog zatvorenika, [BRISANO].⁹⁹¹ Svedočenje svedoka W01679 u vezi sa tim zatvorenikom sadrži jedinstvene detalje o razlozima njegovog zatvaranja, koji mogu poticati samo iz ličnog sećanja svedoka W01679, koji je i sam bio zatvorenik.⁹⁹² Panel smatra da status [BRISANO] kao zatvorenika na imanju u Zlašu dodatno potvrđuje činjenica da su ga svedoci W04391 i W04390 identifikovali kao jednog od zatvorenika koji su [BRISANO] pošto su pušteni na slobodu 19. aprila 1999. ili približno tog datuma.⁹⁹³ Osim toga, [BRISANO] je takođe naveden na spisku zatvorenika, što ukazuje na to da je bio u zatvoru počev od [BRISANO]⁹⁹⁴ i dodatno potvrđuje da je bio lišen slobode na imanju u Zlašu u relevantnom periodu na koji se odnosi optužnica.

⁹⁹⁰ V. stavove 399, 417 i 438.

⁹⁹¹ V. stav 394.

⁹⁹² V. stav 399.

⁹⁹³ **W04391**: T. 23. novembar 2021, poverljivo, str. 1817, redovi 6-13; **W04390**: T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1869, redovi 15-20.

⁹⁹⁴ U001-0310-U001-0325, str. U001-0310.

491. Spisak zatvorenika dodatno potvrđuje iskaze navedenih svedoka o tome da je priličan broj ljudi po istom obrascu bio lišen slobode na imanju u Zlašu u aprilu 1999. Štaviše, u ovom dokumentu navedeni su ime, prezime, datum rođenja i datum hapšenja (u aprilu 1999) čak 19 lica, uključujući [BRISANO],⁹⁹⁵ što je u saglasnosti sa iskazom svedoka W03593. Uzgred budi rečeno, panel konstatuje da su zatočeništvo [BRISANO] dodatno potvrdili svedoci W04391 i W04674, koji su posvedočili da je on bio među zatvorenicima koji su [BRISANO] i obavestili ih da je žrtva ubistva „ostala u zatvoru u Zlašu”.⁹⁹⁶ Po mišljenju panela, [BRISANO] su u tom trenutku mogli da znaju da žrtva ubistva nije puštena na slobodu sa imanja u Zlašu samo na osnovu ličnog sećanja, budući da su bili zatvoreni zajedno sa žrtvom ubistva. Panel stoga smatra da su njihovi iskazi o zatočeništvu na imanju u Zlašu i potonjoj [BRISANO] ubistva verodostojni.

492. Indikativno je, a takođe i u saglasnosti sa iskazom svedoka W01679, da su neki od zatvorenika u pritvoru proveli kratko vreme, da se u spisku zatvorenika navodi da je pet zatvorenika zaista oslobođeno ubrzo posle hapšenja.⁹⁹⁷ Kao što je već utvrđeno u preliminarnoj oceni dokaza,⁹⁹⁸ panel se uverio da spisak zatvorenika, imajući u vidu njegov sadržaj, može jedino biti dokument koji su sastavili pripadnici jedinice BIA u vezi sa zatvorenicima zatvorenim na imanju u Zlašu u aprilu 1999.

493. Imajući u vidu sve gorenavedene dokaze, koji ukazuju na to da je u aprilu 1999. na imanju u Zlašu bio zatvoren znatan broj zatvorenika, panel se uverio da je jedini

⁹⁹⁵ U001-0310-U001-0325, str. U001-0310 ([BRISANO] je uhapšen 6. aprila 1999, a [BRISANO] 3. aprila 1999).

⁹⁹⁶ **W04674**: T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1936, redovi 5-17; **W04391**: T. 23. novembar 2021, poverljivo, str. 1817, red 4, do str. 1818, red 10; T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1865, red 21, do str. 1869, red 14.

⁹⁹⁷ U001-0310-U001-0325, str. U001-0310 i U001-0311 (v. redove 4, 12-14 i 19).

⁹⁹⁸ V. stavove 225-228.

razuman zaključak koji se može izvesti iz sveukupnih dokaza taj da je najmanje šest lica bilo zatočeno na imanju u Zlašu u inkriminisanom periodu.

494. Kad je reč o proizvoljnoj prirodi tog zatvaranja, panel je već zaključio da su svedoci W01679, W03593, W03594, W04669 i žrtva ubistva bili lišeni slobode na imanju u Zlašu tokom aprila 1999. a da im pri tome nije bila data nijedna od osnovnih garancija.⁹⁹⁹ Panel je u prethodnom stavu takođe utvrdio da je najmanje šest lica bilo zatvoreno na imanju u Zlašu u inkriminisanom periodu. Što se tiče obrasca uskraćivanja osnovnih garancija, koji je primenjen u slučaju svedoka W01679, W03593, W03594, W04669 i žrtve ubistva, kao i različitih vidova zlostavljanja kome su oni u istom periodu bili izloženi,¹⁰⁰⁰ panel smatra da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti iz dokaza taj da su svi zatvorenici zatvoreni na imanju u Zlašu, uključujući [BRISANO], držani u istim uslovima pritvora i da su im, za vreme koje su tamo proveli, bile uskraćene osnovne garancije. S tim u vezi, panel dalje smatra da nisu izneti nikakvi dokazi koji bi ukazivali ili sugerisali da su pripadnici jedinice BIA preduzeli bilo kakve korake kako bi obezbedili da zatvorenicima budu date neke od osnovnih garancija koje propisuje međunarodno humanitarno pravo. Naprotiv, kao što je utvrđeno na drugom mestu u vezi sa optužbama za surovo postupanje (tačka 2), mučenje (tačka 3) i ubistvo (tačka 4), panel je zaključio da su zatvorenici držani u bednim uslovima pritvora, podvrgavani grubom saslušavanju, premlaćivanju i drugim vidovima zlostavljanja, a da je jedan od njih izgubio život.

8. Zaključak

495. Imajući u vidu sveukupne dosad razmotrene dokaze razmotrene, panel je zaključio da su u periodu približno od 1. do 19. aprila 1999. pripadnici jedinice BIA lišili slobode najmanje šest lica — uključujući svedoke W01679, W03593, W03594,

⁹⁹⁹ V. stavove 379-457.

¹⁰⁰⁰ V. stavove 534-578.

W04669, žrtvu ubistva, [BRISANO] — na imanju u Zlašu, koje je služilo kao baza jedinice BIA u Zlašu i koje je bilo pod kontrolom i u nadležnosti komandanta jedinice BIA, to jest optuženog.

496. Osim toga, panel konstatuje da je svaki od svedoka koji su bili zatvoreni na imanju u Zlašu izjavio da su mu bile uskraćene neke od osnovnih garancija na koje je, u skladu s međunarodnim humanitarnim pravom, imao pravo za vreme boravka u pritvoru. Panel je zaključio da su sva gorenavedena lica bila zatvorena na imanju u Zlašu u isto vreme i da su držana u istim uslovima pritvora — uključujući užasne uslove u prostorijama koje su služile kao zatvor i zlostavljanje, o čemu je bilo reči u okviru zaključaka panela u vezi sa tačkama 2 i 3 potvrđene optužnice. Shodno tome, panel nalazi da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti iz sveukupnih dokaza taj da nijednom od zatvorenika nije bila data nijedna od tri osnovne garancije. Dokazi koje panel ima na raspolaganju ne dopuštaju nikakav drugi zaključak.

D. SUROVO POSTUPANJE I MUČENJE (TAČKE 2 I 3)

497. Panel će u nastavku oceniti dokaze i izvesti činjenične zaključke o tome da li su optuženi i pojedini drugi pripadnici OVK u periodu približno od 1. aprila 1999. do 19. aprila 1999. na imanju u Zlašu u nehumanim uslovima držali zatvorenike (među kojima su svedoci W01679, W03593, W03594, W04669 i žrtva ubistva, [BRISANO] i fizički ih i psihički zlostavljali, kako se tvrdi u potvrđenoj optužnici.¹⁰⁰¹ Panel će najpre razmatrati (i) uslove u zatočeništvu, a potom (ii) fizičko i psihičko zlostavljanje kom su zatvorenici bili izloženi.

498. Pre toga, panel smatra da je neophodno utvrditi da li su lica koja su uvela i održavala uslove zatočeništva i koja su fizički i psihički zlostavljala zatvorenike na

¹⁰⁰¹ [Confirmed Indictment](#), stavovi 21-27, 29.

imanju u Zlašu bila pripadnici OVK. Panel napominje da zatvorenici nisu uvek bili u stanju da identifikuju lica koja su ih zlostavljala.¹⁰⁰² Čak i u slučajevima u kojima jesu, odbrana tvrdi da nema dokaza za to da su tako identifikovana lica bila na imanju u Zlašu tokom inkriminisanog perioda, kao i da nema dokaza za to da između njih i optuženog postoji ikakva veza.¹⁰⁰³ Prema tumačenju panela, ta tvrdnja odbrane znači da lica koja su zatvorenici identifikovali nisu bila potčinjeni optuženog.

499. S tim u vezi, panel, kao prvo, primećuje da su svedoci W01679 i W03593 neka lica koja su ih zlostavljala identifikovali po imenu (ili nadimku).¹⁰⁰⁴ Kao što je izneseno u nastavku, panel se uverio da su ta lica bila pripadnici BIA.¹⁰⁰⁵ Drugo, svedok W01679 je rekao da su se lica koja su ga zlostavljala sama predstavila kao pripadnici "Skifterata",¹⁰⁰⁶ što je, kako je panel već konstatovao, naziv pod kojim je BIA takođe poznata.¹⁰⁰⁷ Treće, i svedok W01679 i svedok W03593 rekli su da su lica koja su ih zlostavljala postupala pod komandom i po naređenjima optuženog,¹⁰⁰⁸ koji je tokom inkriminisanog perioda bio glavni i jedini komandant BIA.¹⁰⁰⁹ Polazeći od toga, panel se uverio da su sva ta lica bila potčinjena optuženom, pa time i pripadnici BIA. Četvrto, svedoci W01679, W03593, W04669 i W03594 rekli su da su ljudi koji su zlostavljali ili ispitivali zatvorenike, čuvali stražu ispred štala i/ili sprovodili zatvorenike po imanju u Zlašu nosili uniforme (ili delove uniformi) sa oznakama BIA

¹⁰⁰² V. npr. **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 407, red 9, do str. 408, red 7; str. 410, redovi 9-12; str. 441, redovi 16-17.

¹⁰⁰³ T. 14. septembar 2022, javno, str. 4638, redovi 16-22.

¹⁰⁰⁴ V. stavove 543, 555.

¹⁰⁰⁵ V. stavove 544, 555.

¹⁰⁰⁶ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 865, red 11, do str. 866, red 21; T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 867, redovi 18-21; str. 869, redovi 16-20 (gde svedok objašnjava da su ga uhapsila četiri vojnika koja su se predstavila kao pripadnici „specijalne jedinice, Skifterata,” i da su ga ista ta četiri vojnika tukla kad je doveden na imanje u Zlašu).

¹⁰⁰⁷ V. stav 335.

¹⁰⁰⁸ V. stavove 541, 551.

¹⁰⁰⁹ V. stav 338.

ili OVK, da su bili naoružani i da su govorili albanski.¹⁰¹⁰ Peto, kao što je već konstatovano, imanje u Zlašu je tokom inkriminisanog perioda bilo pod kontrolom i u nadležnosti optuženog.¹⁰¹¹ I na kraju, panel napominje da su ljudi koji su zlostavljali zatvorenike koristili isti *modus operandi*, što će u nastavku biti detaljnije opisano.¹⁰¹²

500. S obzirom na sve gorenavedeno, panel nalazi da je jedini razumni zaključak koji se može izvesti na osnovu sveukupnih dokaza taj da su lica koja su uvela i održavala uslove zatočeništva na imanju u Zlašu i lica koja su fizički i psihički zlostavljala zatvorenike bila pripadnici OVK iz jedinice BIA.

1. Uslovi u zatočeništvu

501. Kao što je u nastavku detaljno izloženo, iz izvedenih dokaza proizlazi da su zatvorenici na imanju u Zlašu tokom čitavog zatočeništva držani u nehumanim uslovima. Panel će analizirati (a) životne uslove i uslove za spavanje, (b) obezbeđivanje hrane i vode, (c) higijenske uslove i pristup sanitarnim objektima, (d) dostupnost medicinske pomoći i (e) mogućnost zatvorenika da tokom zatočeništva kontaktiraju i razgovaraju jedni s drugima.

(a) Životni uslovi i uslovi za spavanje

502. Iz dokaza izvedenih pred panelom i izloženih u nastavku proizlazi da su zatvorenici na imanju u Zlašu držani u bednim uslovima nedostojnim ljudi.

¹⁰¹⁰ V. stavove 543, 555; **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 865, redovi 18-25; str. 887, redovi 12-21; **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 410, redovi 6-8; str. 418, redovi 6-14; str. 441, red 16, do str. 442, red 10; T. 22. septembar 2021, javno, str. 576, red 23, do str. 577, red 1; **W04669**: T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1437, redovi 15-21; T. 10. novembar 2021, javno, str. 1442, red 11-18; **W03594**: T. 13. oktobar 2021, javno, str. 1198, redovi 11-24.

¹⁰¹¹ V. stavove 349-353.

¹⁰¹² V. stavove 528, 534-535, 546-547, 567.

503. Panel podseća na to da se iskazi svedoka W01679, W03593, W03594 i W04669 međusobno podudaraju u prikazu mesta na kom su ljudi držani u zatočeništvu, a koje oni opisuju kao „štalu” ili „mesto na kom se drže krave” i koje služi samo za životinje.¹⁰¹³ Svedoci W01679 i W04669 su, osim toga, objasnili da je štala u kojoj su i jedan i drugi držani bila od kamena, drveta i naboja, a da je po zemlji bilo razbacano seno.¹⁰¹⁴

504. Sva četiri svedoka su o životnim uslovima i uslovima za spavanje u štalama iznela veoma detaljne, eksplicitne i međusobno saglasne iskaze. Svedok W01679 se seća da su spavali „na podu, na zemlji, kamen, memla”.¹⁰¹⁵ On je rekao i da su zatvorenici imali samo nekoliko pokrivača, koje su delili među sobom.¹⁰¹⁶ Nešto slično rekao je i svedok W03593. On je rekao da nije bilo kreveta, nego samo nekoliko ćebića za pokrivanje konja, i da je on jedan pokrivač delio sa svedokom W03594.¹⁰¹⁷ Svedok W03593 jasno se seća da je pod štale bio „skoro sasvim pod vodom” i da su zatvorenici „danim spavali u vodi”.¹⁰¹⁸ Svedok W04669 seća se da je spavao u jaslama za stočnu

¹⁰¹³ V. stavove 391, 415, 435, 449; v. takođe **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 870, redovi 6-7; str. 882, redovi 18-23; str. 919, redovi 4-10; **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 403, redovi 15-17 (svedok govori o prvoj štali u kojoj je držan); T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 417, redovi 4-11 (svedok govori o drugoj štali u kojoj je držan); **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1037, redovi 20-23; T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1039, redovi 17-19; str. 1176, redovi 1-10; **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1411, red 24, do str. 1412, red 1; str. 1415, redovi 11-18; T. 11. novembar 2021, javno, str. 1545, red 24, do str. 1546, red 2.

¹⁰¹⁴ V. stavove 391, 449; v. takođe **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 882, redovi 18-23; T. 5. oktobar 2021, javno, str. 982, redovi 10-15; **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1430, redovi 4-16; T. 11. novembar 2021, javno, str. 1545, redovi 13-16.

¹⁰¹⁵ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 902, redovi 16-21; v. takođe T. 4. oktobar 2021, javno, str. 882, redovi 20-23.

¹⁰¹⁶ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 902, redovi 16-21; v. takođe T. 4. oktobar 2021, javno, str. 882, redovi 20-23.

¹⁰¹⁷ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 478, redovi 22-23; str. 404, redovi 17-19; str. 453, redovi 1-9; str. 479, redovi 19-23.

¹⁰¹⁸ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 417, redovi 10-11; str. 478, redovi 19-23; v. takođe **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 411, redovi 13-14 (svedok govori o prvoj štali u kojoj je držan); 061012-061015, str. 061013 (crtež svedoka W03593, na kom se vidi da je voda prodirala kroz zidove).

hranu i da su zatvorenici imali samo nekoliko pokrivača, što nije bilo dovoljno za sve, i time potvrdio ono što su svedoci W01679 i W03593 rekli o uslovima u zatočeništvu u različitim štalama na imanju u Zlašu u kojima su držani zatvorenici.¹⁰¹⁹ I svedok W03594 je potvrdio da su „uslovi bili nehumani“, da nije bilo kreveta i da su zatvorenici imali samo nešto slame i nekoliko pokrivača.¹⁰²⁰

505. Svedočeći o ponižavajućim uslovima, i svedok W04669 i svedok W03594 setili su se da su videli stočni izmeta i osećali njegov miris.¹⁰²¹ Panel smatra da je svedok W03594 izneo veoma ilustrativno svedočenje kad je rekao da se u takvim uslovima osećao kao životinja, a ne kao ljudsko biće.¹⁰²²

506. Svedoci W01679, W03593 i W04669 se svi sećaju da je u štali (odnosno štalama) stalno bilo mračno. Oni su rekli da su dnevnu svetlost videli samo kroz pukotine u zidovima ili proreze između dasaka na vratima.¹⁰²³

507. Uz ogradu o svedočenju svedoka W03594 o kojoj će još biti reči, panel smatra da su svedočenja sva četiri svedoka izuzetno detaljna i konzistentna, što čvrsto

¹⁰¹⁹ **W04669**: T. 11. novembar 2021, javno, str. 1544, red 14, do str. 1545 red 12.

¹⁰²⁰ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1040, red 22-24; str. 1042, redovi 4-16.

¹⁰²¹ **W04669**: T. 11. novembar 2021, javno, str. 1545, redovi 17-23; **W03594**: T. 13. oktobar 2021, javno, str. 1176, redovi 1-10.

¹⁰²² **W03594**: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1040, red 22, do str. 1041, red 4; str. 1066, redovi 3-8; str. 1067, redovi 3-7.

¹⁰²³ **W01679**: T. 5. oktobar 2021, javno, str. 982, red 23, do str. 983, red 2; str. 1007, redovi 22-25; **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 417, redovi 12-13; T. 22. septembar 2021, javno, str. 577, redovi 9-14; **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1430, redovi 4-19. Panel napominje da svedoci različito odgovaraju na pitanje da li je štala imala zakovan prozor ili prozora uopšte nije bilo; v. takođe **W03594**: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1039, redovi 20-24; T. 13. oktobar 2021, javno, str. 1178, redovi 10-22; UNMIK-ova zbirka fotografija snimljenih sa zemlje, SPOE00128386-00128420, str. SPOE00128388 (na fotografiji štala se vidi prozor). Panel smatra da su takve razlike u svedočenjima prirodna posledica vremenske distance i da one odražavaju lično svedokovo sećanje na traumatične događaje. U tom smislu, takve razlike pre idu u prilog verodostojnosti svedoka nego što je umanjuju. U svakom slučaju, te razlike se ne odražavaju na zaključke panela, pošto se svi svedoci slažu oko toga da je u štali uvek bilo mračno. Nebitno je da li je u njoj bilo mračno zato što prozora nije bilo ili zato što je on bio zakovan.

potkrepljuje ocenu panela da su svedoci o predmetnim događajima govorili na osnovu ličnog iskustva.

508. Kao što je već rečeno, svedočenje svedoka W03594 podudara se sa svedočenjima svedoka W01679, W03593 i W04669 u mnogim tačkama. Međutim, ono se od pomenutih drugih u nekim detaljima i razlikuje, jer svedok W03594, na primer, kaže da je bilo dovoljno pokrivača, da u štalu nije prodirala voda i da je bilo dovoljno dnevne svetlosti.¹⁰²⁴ Panel smatra da svedok W03594 na tim mestima nije verodostojan: (i) njegovo svedočenje nije verodostojno i protivrečno je u svetlu onog što je on sam rekao o uslovima zatočeništva,¹⁰²⁵ i (ii) njemu protivreče i međusobno podudarni iskazi svedoka W01679 i W03593, koji su bili zatočeni u istoj štali kao i svedok W03594. U svakom slučaju, čak i ako bi se njegovo svedočenje prihvatilo, to ništa ne bi menjalo na zaključku o neadekvatnim životnim uslovima i uslovima za spavanje, koje je i sam svedok W03594 potvrdio.

509. S obzirom na gorenavedeno, panel na osnovu izvedenih dokaza konstatuje da su životni uslovi i uslovi za spavanje na imanju u Zlašu bili potpuno neadekvatni i ponižavajući.

(b) Hrana i voda za piće

510. Iz dokaza izvedenih pred panelom a izloženih u nastavku proizlazi da zatvorenici na imanju u Zlašu nisu imali dovoljnu količinu hrane i vode.

¹⁰²⁴ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1042, redovi 4-16; T. 13. oktobar 2021, javno, str. 1178, redovi 10-22; str. 1185, red 24, do str. 1186, red 2.

¹⁰²⁵ Na primer, svedok je rekao da je u štalu dopiralo dovoljno dnevne svetlosti, ali je potom rekao da je prozor bio zakovan daskama i da je dnevna svetlost mogla da prodre samo kroz proreze između dasaka. Panel smatra da dnevne svetlosti nije moglo biti dovoljno ako je prozor bio zakovan. Osim toga, kad ga je odbrana upitala da li je u štalu prodirala voda, svedok je odgovorio protivrečno: „Ne, nije uopšte. Samo kad bi padala kiša. Ali čak i kad je padala kiša, voda nije prodirala”; v. **W03594**: T. 13. oktobar 2021, javno, str. 1178, redovi 10-22; str. 1185, red 24, do str. 1186, red 2.

511. Na primer, svedoci W03593 i W01679 dali su međusobno saglasne, detaljne i eksplicitne iskaze. Svedok W03593 rekao je da zatvorenici ponekad po 48 sati ne bi dobijali ništa da jedu, a i kad bi dobili, bio bi to komad bajatog hleba, „tek da nas održe u životu“, kako je svedok rekao.¹⁰²⁶ Njegove reči su upečatljive: „Zaboravili bismo [...] i kad smo poslednji put jeli, jer ponekad po dva ili tri dana ne bismo dobili ništa da jedemo.”¹⁰²⁷ Što se tiče vode, svedok je rekao da su dobijali količinu koja nije bila dovoljna za sve.¹⁰²⁸ Kao i svedok W03593, i svedok W01679 je rekao da su jednom u dva-tri dana dobijali po mali komad hleba.¹⁰²⁹ Što se tiče vode, njegove reči govore same za sebe: „Zamolio sam ih da nam donesu malo vode. I onda su došla dva vojnika [BIA]. Tukli su me [...] [i onda su] urinirali po meni i rekli: ‘Eto ti vode’.”¹⁰³⁰ To se desilo ne jednom nego dvaput, i to u prisustvu drugih zatvorenika.¹⁰³¹

512. Iskaze svedoka W01679 i W03593 dodatno potkrepljuju neki [BRISANO], i to svedoci W04390 i W04391, koji su neke od zatvorenika videli na dan kad su ovi pušteni na slobodu i koji pamte da su zatvorenici bili žedni i gladni jer dva dana ništa nisu jeli.¹⁰³²

513. Panel je saslušao i iskaze svedoka W04669 i W03594, koji se od iskaza svedoka W01679 i W03593 razlikuju u pitanju količine hrane i vode koju su zatvorenici dobijali. Svedok W04669 rekao je da su zatvorenici dva puta dnevno dobijali činiju supe i hleb

¹⁰²⁶ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 477, red 19, do str. 478, red 9.

¹⁰²⁷ **W03593**: T. 21. septembar 2021, javno, str. 563, redovi 15-23.

¹⁰²⁸ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 478, redovi 10-18.

¹⁰²⁹ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 902, redovi 4-15.

¹⁰³⁰ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 884, red 22, do str. 885, red 2; str. 902, redovi 12-15.

¹⁰³¹ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno p. 885, redovi 3-12; T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 897, red 8, do str. 898, red 25.

¹⁰³² **W04390**: T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1869, red 15, do str. 1870, red 20; str. 1872, red 20, do str. 1873, red 7; str. 1899, redovi 11-21 (svedokinja kaže: „Dali smo im da jedu [i] ne mogu da objasnim, da opišem kako su jeli tu hranu”); **W04391**: T. 22. novembar 2021, javno, str. 1744, redovi 9-17; T. 23. novembar 2021, javno, str. 1819, redovi 20-24. To potvrđuje i iskaz svedoka W03593, koji je rekao da su on i drugi zatvorenici [BRISANO]. Svedok je podsetio da zatvorenici u tom trenutku već tri ili četiri dana nisu jeli ništa i da su bili veoma gladni; v. **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 486, red 22, do str. 487, red 7; T. 22. septembar 2021, poverljivo, str. 613, red 2, do str. 614, red 24.

i dovoljno vode.¹⁰³³ I svedok W03594 rekao je da su zatvorenici dvaput dnevno dobijali hranu i vodu.¹⁰³⁴ Panel nema razloga da sumnja u taj aspekt ličnog iskustva svedoka W04669 i W03594, naročito ako se imaju u vidu detaljne i eksplicitne reči kojima je svedok W04669 opisao hranu koju je dobijao.¹⁰³⁵ Ipak, ni njegov iskaz ni iskaz svedoka W03594 ne dovode u pitanje iskaze svedoka W01679, W03593, W04390 i W04391. Panel napominje i sledeće: (i) svedok W04669 nije držan u istoj štali u kojoj su bili i ostali svedoci, i bio je zatvoren kraće;¹⁰³⁶ (ii) svedok W03593 kaže da su zatvorenici od nekog trenutka nadalje ipak dobijali više hrane;¹⁰³⁷ (iii) takve razlike u iskazima svedoka prirodna su posledica njihovog ličnog sećanja na traumatične događaje i ličnog doživljaja tih događaja;¹⁰³⁸ i (iv) krajnje je neverovatno da su svedoci W01679, W03593, W04390 i W04391 svi nezvezano jedan s drugim netačno svedočili o nedostatku hrane i vode.

514. S obzirom na gorenavedeno, panel na osnovu izvedenih dokaza konstatuje da zatvorenici na imanju u Zlašu bar periodično nisu dobijali dovoljno hrane i vode.

(c) Higijenski i sanitarni uslovi

515. Iz dokaza izvedenih pred panelom a izloženih u nastavku proizlazi da su zatvorenici imali ograničen ili nikakav pristup sanitarnim objektima.

¹⁰³³ **W04669**: T. 11. novembar 2021, javno, str. 1543, red 10, do str. 1544, red 13.

¹⁰³⁴ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1040, redovi 10-15; T. 13. oktobar 2021, javno, str. 1154, red 24, do str. 1155, red 1.

¹⁰³⁵ **W04669**: T. 11. novembar 2021, javno, str. 1543, red 10, do str. 1544, red 2 (svedok je opisao da su zatvorenici hranu dobijali u „nekoj vrsti činije“ duboke oko 20 cm i od metala nalik limu, i da su obroci najčešće bili neka vrsta kaše, to jest supe u koju je bio udrobljen hleb).

¹⁰³⁶ V. stavove 449-455.

¹⁰³⁷ **W03593**: T. 21. septembar 2021, poverljivo, str. 570, red 15, do str. 572, red 9.

¹⁰³⁸ V. npr. **W03594**: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1040, redovi 10-15; T. 13. oktobar 2021, javno, str. 1154, red 24, do str. 1155, red 1 (svedok je rekao: „Donosili su nam hranu, dovoljno hrane i vode. *Mislim, dovoljno za ratne uslove*“; „Kao što sam rekao juče, imali smo tamo dovoljno da jedemo. *Meni je bilo dovoljno*“) (kurziv dodat).

516. I po ovom pitanju svedočenja svedoka W03593 i W01679 upadljivo su slična i međusobno saglasna. Na pitanje da li je imao gde da se opere, svedok W03593 je rekao: „Nismo imali ni vode da pijemo, a kamoli da se operemo i sredimo.”¹⁰³⁹ On je rekao i da zatvorenici nisu dobijali ni odeću da se presvuku, što je, smatra panel, tim gore što su zatvorenici danima spavali u vodi, kako je to panel već zaključio.¹⁰⁴⁰ Svedok W01679 je rekao i ovo: „Nisu nam dali vode ni da pijemo, a kamoli da se operemo.”¹⁰⁴¹ Svedok je rekao i da su mu se u štali inficirale rane koje je dobio od batinanja.¹⁰⁴² [BRISANO] da se rane mogu inficirati ako se ne saniraju valjano, a naročito ako ranjeno lice boravi u nehygijenskim uslovima.¹⁰⁴³ Panel podseća i na to da je na podu štale svuda bilo stočnog izmeta.¹⁰⁴⁴ Polazeći od tih dokaza, panel zaključuje da je infekcija koja se pojavila kod svedoka W01679 delom posledica nehygijenskih uslova u kojima je on držan.

517. U prilog iskaza svedoka W03593 i W01679 idu iskaz svedoka W03594 i iskazi nekih [BRISANO]. Iako je umanjivao dramatičnost uslova u zatočeništvu, svedok W03594 je priznao: „Bio sam neobrijan. Mnogo je prošlo otkako smo se poslednji put oprali.”¹⁰⁴⁵ Slično tome i svedoci W04390, W04391 i W04674 pamte da su zatvorenici [BRISANO], bili prljavi, neobrijani, neočešljani i da su im nokti bili dugi.¹⁰⁴⁶ „Bili su [...] kao majmuni”, rekla je svedokinja W04674.¹⁰⁴⁷ Na primer, i svedokinja W04390 i svedokinja W04674 pamte da su zatvorenicima dali grickalice za nokte i žilete da se

¹⁰³⁹ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 478, red 24, do str. 479, red 7.

¹⁰⁴⁰ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 479, redovi 11-23; v. stav 504.

¹⁰⁴¹ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 902, red 23, do str. 903, red 1.

¹⁰⁴² [BRISANO].

¹⁰⁴³ [BRISANO].

¹⁰⁴⁴ V. stav 505.

¹⁰⁴⁵ **W03494**: T. 13. oktobar 2021, poverljivo, str. 1158, redovi 13-23.

¹⁰⁴⁶ **W04390**: T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1869, redovi 21-24; str. 1872, red 20, do str. 1873, red 7; str. 1876, red 5, do str. 1877, red 7; str. 1899, red 11, do str. 1900, red 11; **W04391**: T. 22. novembar 2021, javno, str. 1744, red 18-19; **W04674**: T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1940, redovi 10-25.

¹⁰⁴⁷ **W04674**: T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1940, redovi 10-14.

obriju.¹⁰⁴⁸ Panel konstatuje da su svedoci W04390, W04391 i W04674 u toj tački verodostojni i veoma pouzdani, budući da su zatvorenike videli ubrzo pošto su ovi pušteni na slobodu i da su njihova svedočenja eksplicitna, slikovita i međusobno saglasna čak i u pogledu detalja.

518. O pitanju sanitarnih uslova iskazi svedoka W01679, W03593, W03594 i W04669 razlikuju se u pojedinim aspektima, ali su u glavnim tačkama međusobno podudarni. Svedoci W01679, W03593 i W03594 rekli su da su nuždu vršili u štali, u kantu, naočigled drugih.¹⁰⁴⁹ Svedoci W03593 i W03594 dodali su da su ponekad mogli da koriste spoljni toalet, ali da su ih pri tom, kako je rekao svedok W03593, pratili naoružani pripadnici BIA.¹⁰⁵⁰ U toj tački iskaz svedoka W03593 podudara se s iskazom svedoka W04669, koji je rekao da je mogao da koristi spoljni toalet, ali da ga je pratio naoružani pripadnik BIA i da je nuždu morao da vrši dok je ovaj držao oružje upereno u njega.¹⁰⁵¹ S tim u skladu, panel konstatuje da zatvorenici na imanju u Zlašu nisu imali neograničen pristup toaletu i da su nuždu morali da vrše ili u štali, naočigled ostalih, ili da spoljni toalet koriste u prisustvu stražara.

519. S obzirom na gorenavedeno, panel na osnovu izvedenih dokaza konstatuje da su higijenski i sanitarni uslovi na imanju u Zlašu bili potpuno neadekvatni i ponižavajući.

¹⁰⁴⁸ **W04390**: T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1872, red 20, do str. 1873, red 7; str. 1900, red 7, do str. 1901, red 12; str. 1904, red 23, do str. 1905, red 3; str. 1906, redovi 17-25; **W04674**: T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1940, redovi 10-25.

¹⁰⁴⁹ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 903, redovi 2-8; **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 479, red 24, do str. 480, red 12; **W03594**: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1042, red 17, do str. 1043, red 3.

¹⁰⁵⁰ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 479, red 24, do str. 480, red 12; **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1043, redovi 4-14.

¹⁰⁵¹ **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1441, red 21, do str. 1442, red 5.

(d) Medicinska pomoć

520. Iz dokaza izvedenih pred panelom a izloženih u nastavku proizlazi da zatvorenici na imanju u Zlašu nisu dobijali nikakvu medicinsku pomoć.

521. Iz međusobno saglasnih svedočenja svedoka W03593, W01679 i W04669 vidi se da zatvorenici na imanju u Zlašu nisu dobijali nikakvu lekarsku pomoć.¹⁰⁵² Posebno su indikativni iskazi svedoka W03593 i W01679. Svedok W03593 je rekao: „Ako kažeš da si bolestan, izveli bi te napolje i smesta ubili.”¹⁰⁵³ I svedok W01679 pamti da zatvorenici nisu mogli da traže lekarsku pomoć, jer „šta god da zatražiš, [...] kao odgovor dobiješ još batina”.¹⁰⁵⁴ Panel smatra da je uskraćivanje medicinske pomoći bilo tim gore što su zatvorenici svirepo fizički zlostavljani i što su tokom vremena provedenog u zatočeništvu zadobili teške povrede, o čemu će biti govora u nastavku.

522. S obzirom na gorenavedeno, panel na osnovu izvedenih dokaza konstatuje da je zatvorenicima na imanju u Zlašu uskraćivana medicinska pomoć.

(e) Zabrana međusobnog komuniciranja

523. Dva svedoka, W01679 i W03593, otvoreno su i jasno rekla da su pripadnici BIA uz pretnju smrću zabranjivali zatvorenicima da razgovaraju među sobom i da su se zbog toga bojali da razgovaraju jedni s drugima.¹⁰⁵⁵

524. Panel raspolaže i iskazom svedoka W03594 da su zatvorenici imali dovoljno vremena za razgovor, ali smatra da to ne protivreči iskazima svedoka W01679 i W03593.¹⁰⁵⁶ Ključno, smatra panel, nije toliko da li su zatvorenici imali vremena da

¹⁰⁵² **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 480, redovi 13-21; **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 903, redovi 9-17; **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1467, redovi 7-11.

¹⁰⁵³ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 480, redovi 13-21.

¹⁰⁵⁴ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 903, redovi 9-17.

¹⁰⁵⁵ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 889, redovi 10-13; **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 404, redovi 20-22; str. 406, redovi 6-9; str. 416, red 24, do str. 417, red 3; str. 417, red 25, do str. 418, red 5; str. 455, redovi 7-10.

¹⁰⁵⁶ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1046, redovi 5-9.

razgovaraju nego da li su to mogli da rade slobodno.¹⁰⁵⁷ Iz iskaza svedoka W01679 i W03593 proizlazi da to nije bio slučaj.

525. S obzirom na gorenavedeno, panel na osnovu izvedenih dokaza konstatuje da zatvorenici na imanju u Zlašu nisu slobodno mogli da razgovaraju među sobom, što je dodatno pojačalo njihove strahove i zabrinutost.

(f) Završne opaske

526. Odbrana je iznela argument da su uslovi u zatočeništvu prosto posledica skromne infrastrukture na imanju u Zlašu, ili nedostatka infrastrukture, i da su tamo svi, čak i izbeglice, živeli pod istim okolnostima.¹⁰⁵⁸ Panel taj argument smatra sasvim neuverljivim, jer se njime ne objašnjavaju zastrašujući uslovi u zatočeništvu: to što su zatvorenici držani u štali po čijem je podu bilo stočnog izmeta,¹⁰⁵⁹ što su stražari po njima urinirali kad bi zatražili vodu,¹⁰⁶⁰ što su imali tek ograničen pristup toaletima, ma kako skromnim,¹⁰⁶¹ što im je uskraćivana medicinska pomoć¹⁰⁶² i što pod pretnjom smrti nisu smeli da komuniciraju i razgovaraju jedni s drugima.¹⁰⁶³

527. S obzirom na gorenavedeno, panel se, na osnovu ukupnih izvedenih dokaza, uverio da su pripadnici BIA, pod kontrolom i u nadležnosti optuženog, u nehumanim uslovima držali u zatočeništvu zatvorenike na imanju u Zlašu.

2. Zlostavljanje

528. Kao što je u nastavku detaljno izloženo, iz izvedenih dokaza proizlazi da su zatvorenici na imanju u Zlašu redovno izlagani zlostavljanju, kako fizičkom, tako i

¹⁰⁵⁷ Svedok W01679 priznao je da su zatvorenici razgovarali među sobom, ali je istakao da su to činili sa strahom; **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 889, redovi 10-13.

¹⁰⁵⁸ T. 14. septembar 2022, javno, str. 4730, red 13, do str. 4732, red 15.

¹⁰⁵⁹ V. stav 505.

¹⁰⁶⁰ V. stav 511.

¹⁰⁶¹ V. stav 518.

¹⁰⁶² V. stavove 520-522.

¹⁰⁶³ V. stavove 523-525.

psihičkom. Dokazi potvrđuju da su pripadnici BIA na imanju u Zlašu imali poseban *modus operandi*: oni su zatvorenike koje su držali u štalama svakodnevno šutirali, udarali pesnicama i šamarali; osim toga, pripadnici BIA su žrtve izvodili iz štala, jednog po jednog, i najčešće ih odvodili u prostoriju iznad jedne od štala (u prostoriju za saslušavanje), ali i na druga mesta na imanju u Zlašu, gde su zatvorenike podvrgavali svirepom prebijanju i drugim vidovima zlostavljanja.¹⁰⁶⁴ Panel ističe iskaz svedoka W01679, koji je jasno opisao ovakav *modus operandi*: „Dole u štali dobijali smo lakše batine. Gore su nas tukli više i jače.”¹⁰⁶⁵ U nastavku, panel će najpre razmotriti (a) fizičko i/ili psihičko zlostavljanje kom su svi zatvorenici podvrgavani u štali (odnosno štalama), a potom i (b) pojedinačno zlostavljanje svedoka W01679, W03593, W03594, W04669, žrtve ubistva, [BRISANO] u prostoriji za saslušavanje ili na drugim mestima na imanju u Zlašu.

(a) Zlostavljanje zatvorenika u štali

529. *Fizičko zlostavljanje*. Iskazi svedoka W01679 i W03593 o fizičkom zlostavljanju kom su svakodnevno izlagani u štali u kojoj su držani u zatočeništvu međusobno su saglasni. Svedok W01679 je rekao da su, osim [BRISANO], svi ostali šutirani i udarani pesnicama svakog dana.¹⁰⁶⁶ On je rekao: „Ko god bi otvorio vrata, šutnuo bi te ili ošamario. Ne bi otišli a da ti nešto ne urade“, što pokazuje koliko je zlostavljanje bilo

¹⁰⁶⁴ V. zaključke panela u nastavku; v. takođe **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 886, red 22, do str. 887, red 1; str. 890, redovi 12-14; str. 895, redovi 9-10; **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 439, red 25, do str. 440, red 8; str. 477, redovi 1-9; T. 21. septembar 2021, javno, str. 517, red 14, do str. 518, red 19; 061012-061015, str. 061013 (crtež koji je načinio svedok W03593; prostorija iznad štale označena je kao „prostorija korišćena za batinanje”); **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1425, redovi 9-21.

¹⁰⁶⁵ **W01679**: T. 5. oktobar 2021, javno, str. 983, redovi 11-12.

¹⁰⁶⁶ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 885, redovi 18-25; str. 886, redovi 18-21; T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 888, red 21, do str. 890, red 14; str. 894, red 10, do str. 896, red 6; str. 900, red 9, do str. 901, red 10; T. 5. oktobar 2021, javno, str. 983, redovi 8-10.

česta pojava.¹⁰⁶⁷ Svedok W03593 rekao je nešto slično, naime, da su pripadnici BIA svake noći ulazili u štalu i šamarali i šutirali sve zatvorenike.¹⁰⁶⁸

530. *Psihičko zlostavljanje.* Zatim, iz dokaza proizlazi da su zatvorenici bili prisutni kad su drugi zatvorenici svirepo zlostavljani, što je opisano u nastavku, i da su zato živeli u stalnom strahu da su oni sledeći na redu. Svedok W03593 seća se da je iz štale čuo kako ljudi na spratu iznad, u prostoriji za saslušavanje, dobijaju batine i da je čuo njihove krike.¹⁰⁶⁹ On je objasnio da se to događalo gotovo svake noći, i da nisu mogli da spavaju zato što su se plašili da bi u svakom trenutku i oni sami mogli doći na red.¹⁰⁷⁰ Iskaz svedoka W01679 još je drastičniji: „Čulo se kako ljudi viču, urlaju kao psi, zavijaju kao mačke, mačke koje zapomažu. Zbog mučenja i bola.”¹⁰⁷¹ Njegove reči govore dovoljno o ogromnom psihičkom pritisku koji su zatvorenici trpeli, jer su pripadnici BIA, kako je svedok rekao, mogli da ih odvedu na gornji sprat „kad god bi im se prohtelo”: „Samo stojiš i čekaš ko će da dođe po tebe i odvede te gore da te tuče”, „Samo čekaš kad će smrt da dođe. Danas, sutra. Čekaš [...] da te ubiju”.¹⁰⁷²

531. Osim što su čuli da druge zlostavljaju, zatvorenici su videli i kakve su povrede nanete tim ljudima i u kom ih stanju vraćaju u štalu: modre, krvave ili bez svesti.¹⁰⁷³ Svedok W03593 je rekao da je, čim je doveden na imanje u Zlašu, video da je žrtva ubistva prebijena, da nije u stanju da se drži na nogama i da jedva može da govori. Svedok se seća da mu je taj zatvorenik rekao: „Ubiće te”, a da je on, svedok W03593,

¹⁰⁶⁷ W01679: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 885, redovi 18-22.

¹⁰⁶⁸ W03593: T. 20. septembar 2021, javno, str. 441, redovi 5-15; str. 442, redovi 17-21; T. 22. septembar 2021, poverljivo, str. 575, red 20, do str. 577, red 1.

¹⁰⁶⁹ W03593: T. 20. septembar 2021, javno, str. 476, red 3, do str. 477, red 13.

¹⁰⁷⁰ W03593: T. 20. septembar 2021, javno, str. 476, redovi 3-25.

¹⁰⁷¹ W01679: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 890, red 15, do str. 891, red 1; T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 896, redovi 7-13.

¹⁰⁷² W01679: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 891, redovi 3-8; str. 903, redovi 20-24.

¹⁰⁷³ W03593: T. 20. septembar 2021, javno, str. 440, redovi 6-25; T. 22. septembar 2021, javno, str. 576, redovi 5-8; W01679: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 891, redovi 9-16; T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 896, redovi 14-19.

u stanju koje se samo može nazvati očajem, odgovorio: „Šta da radim? Ništa ja tu ne mogu.”¹⁰⁷⁴ Nešto slično potvrdio je i svedok W04669, naime, da je video kako je svirepo žrtva ubistva zlostavljana i da se plašio da bi se i njemu moglo dogoditi to isto.¹⁰⁷⁵ Njegove reči odražavaju isto očajanje koje je izrazio i svedok W03593: „Naša sudbina, naša sudbina je u njihovim rukama.”¹⁰⁷⁶ Međusobno saglasni iskazi svedoka W03593, W01679 i W04669 toliko su upečatljivi, potresni i iskreni po tom pitanju da je panel uveren u to da su svedoci o tim događajima govorili na osnovu ličnog iskustva. Osim toga, potvrda za iskaz svedoka W04669 može se naći i u [BRISANO], koji je potvrdio da svedok W04669 pokazuje simptome posttraumatskog stresnog poremećaja, jer ima noćne more i stalno ponovno proživljava traumatične događaje vezane za žrtvu ubistva.¹⁰⁷⁷

532. Stalnom strahu takođe je doprinosila činjenica da zatvorenici nisu bili obavešteni o razlozima iz kojih su lišeni slobode,¹⁰⁷⁸ da su im na glavu stavljane vreće kad bi ih

¹⁰⁷⁴ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 404, red 11-19.

¹⁰⁷⁵ **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1441, redovi 1-10; str. 1468, redovi 7-16. V. i konstatacije panela o zlostavljanju žrtve ubistva, stavovi 569-574.

¹⁰⁷⁶ **W04669**: T. 11. novembar 2022, javno, str. 1504, redovi 16-21.

¹⁰⁷⁷ [BRISANO].

¹⁰⁷⁸ Panel napominje da zatvorenici, pored toga što su optuživani da sarađuju sa Srbima ili da su špijuni, izdajnici, lopovi ili lažovi, nisu dobijali nikakvu dokumentaciju niti zvanično objašnjenje za to što su lišeni slobode, kao i da, kako je to potvrdilo nekoliko svedoka, nisu razumeli zašto su u zatočeništvu; v. stavove 408, 410, 427, 429, 442, 444, 456, 458, 482, 484; **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1441, redovi 8-10 („Bojali smo se, [...] nismo znali iz kog nas razloga drže ovde”); str. 1468, redovi 7-10 („Meni je izgledalo jako nelogično što su me poslali tamo”); T. 11. novembar 2021, javno, str. 1504, redovi 11-21 („Bojali smo se zato što u stvari nismo znali zašto se tamo dešava to što se dešava”); **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 481, redovi 2-5 („Bio sam izgubljen. Nisam znao šta nam se to dešava”); **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1037, redovi 22-23; T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1066, redovi 9-12 (svedok je rekao da je strahovao za život: „Nisam znao šta će biti uveče, a šta ujutru. Niko mi ništa nije objasnio”).

odvodili iz štale ili vraćali u nju i da nisu smeli da se okreću,¹⁰⁷⁹ da su držani u mraku,¹⁰⁸⁰ da im je bilo zabranjeno da razgovaraju jedni s drugima¹⁰⁸¹ i da spavaju.¹⁰⁸²

533. Panel napominje da se iskaz svedoka W03594 primetno razlikuje od iskaza drugih pomenutih svedoka. Svedok W03594 rekao je da, osim nekoliko izuzetaka, niko nije tučen u štali, da niko nije izveden iz štale i da ni na kome nije video znake zlostavljanja.¹⁰⁸³ Prvo, panel napominje da podudarni iskazi svedoka W01679, W03593 i W04669 nesporno opovrgavaju prikaz koji je dao svedok W03594.¹⁰⁸⁴ Drugo, kad je u sudnici suočen s izjavom koju je ranije dao tužilaštvu (u kojoj je rekao da su zatvorenici imali povrede i rane na telu i da je jedan od njih bio tako teško pretučen da nije mogao ni da se drži na nogama), svedok W03594 je prosto porekao da je rekao išta slično, ali nije dao ubedljivo objašnjenje za ovu očiglednu kontradiktornost.¹⁰⁸⁵ Treće, njegovo svedočenje na tom mestu odudara od onog što je sam u sudnici rekao o stalnom strahu u kom su živeli i on i drugi zatvorenici na imanju u Zlašu. Svedok W03594 je u više navrata, slično iskazima drugih zatvorenika, izjavio da je strahovao za život i da nije

¹⁰⁷⁹ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 395, redovi 17-19; str. 402, redovi 3-4; str. 408, redovi 2-12 („Rekli su nam da sagnemo glavu, pa se ja nisam usudio da gledam unaokolo. [...] Samo su nam rekli da ne gledamo u njih, samo da sagnemo glavu”); str. 475, red 23, do str. 476, red 2; str. 480, redovi 6-7; **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 867, redovi 4-9; str. 915, redovi 14-18; **W04669**: T. 10. novembar 2022, javno, str. 1425, redovi 12-15; T. 11. novembar 2022, javno, str. 1542, redovi 21-23.

¹⁰⁸⁰ V. stav 506.

¹⁰⁸¹ V. stavove 523-525.

¹⁰⁸² **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 479, redovi 22-23; **W04669**: T. 11. novembar 2021, javno, str. 1544, redovi 14-17.

¹⁰⁸³ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1049, red 19, do str. 1050, red 9; str. 1051, red 12, do str. 1054, red 24; str. 1058, red 8, do str. 1065, red 25; str. 1068, red 16, do str. 1072, red 19; T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1076, red 5, do str. 1078, red 9; T. 13. oktobar 2021, poverljivo, str. 1189, redovi 2-23; T. 14. oktobar 2021, javno, str. 1266, red 24, do str. 1270, red 1.

¹⁰⁸⁴ V. odeljak V.D.2.

¹⁰⁸⁵ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1051, red 12, do str. 1054, red 24; T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1058, red 8, do str. 1065, red 25; T. 14. oktobar 2021, javno, str. 1266, red 24, do str. 1270, red 1; gde se upućuje na 061016-TR-ET Part 1 RED1, str. 26, redovi 13-14; 061016-TR-ET Part 3 RED1, str. 7, redovi 5-17, 22-23; str. 10, redovi 1-22.

znao da li će sledeće jutro dočekati živ ili mrtav.¹⁰⁸⁶ Svedok W03594 rekao je i da su se drugi zatvorenici „plašili da će ponovo biti tučeni. [...] Stalno su bili u stresu. Stalno su strahovali da će ih neko odvesti ili da će ih tući.”¹⁰⁸⁷ Na primer, on je rekao da bi mu svedok W03593, kad god bi pripadnici BIA ušli u štalu, „prišao tako blizu, samo što nije ušao u mene, toliko ih se plašio”.¹⁰⁸⁸ Panel zato prikaz koji je dao svedok W03594 ne smatra uverljivim i konstatuje da on ne opovrgava sasvim autentične i pouzdane iskaze svedoka W01679, W03593 i W04669 o fizičkom i psihičkom zlostavljanju zatvorenika.

(b) Zlostavljanje zatvorenika u prostoriji za saslušavanje ili na drugim mestima na imanju u Zlašu

i. Svedok W01679

534. *Saslušavanje i zlostavljanje.* Iz izvedenih dokaza proizlazi da je svedok W01679, [BRISANO],¹⁰⁸⁹ na dan kad je doveden na imanje u Zlašu najpre saslušan a onda tučen. Svedok je rekao da je, kad je stigao na imanje u Zlašu, odveden optuženom, u prostoriju za saslušavanje iznad štale u kojoj je kasnije držan u zatočeništvu.¹⁰⁹⁰ Tamo ga je optuženi ispitivao o tome zašto je u Zlašu i optužio ga da je špijun, lažov i lopov.¹⁰⁹¹ Potom ga je optuženi, po sećanju svedoka, ošamario i naredio drugim

¹⁰⁸⁶ **W03594:** T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1066, redovi 9-12, 21-22; str. 1067, redovi 3-7; T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1086, red 4, do str. 1087, red 3; T. 13. oktobar 2021, javno, str. 1136, redovi 14-16.

¹⁰⁸⁷ **W03594:** T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1079, redovi 20-23.

¹⁰⁸⁸ **W03594:** T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1079, redovi 1-13.

¹⁰⁸⁹ **W01679:** T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 900, red 25, do str. 901, red 3; U001-0310-U001-0322-ET.

¹⁰⁹⁰ **W01679:** T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 865, red 11, do str. 867, red 16; T. 4. oktobar 2021, javno, str. 882, redovi 13-19.

¹⁰⁹¹ **W01679:** T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 867, redovi 10-16; str. 868, redovi 22-24; str. 869, redovi 11-18; str. 874, red 6, do str. 876, red 13 (gde se upućuje na izjavu svedoka W01679 [BRISANO], 7000687-7000691 RED 3, str. 7000687, koju je svedok potvrdio u sudnici); T. 5. oktobar 2021, javno, str. 981, redovi 3-20.

vojnicima BIA da ga „dokrajče”.¹⁰⁹² Vojnici BIA počeli su da šutiraju svedoka W01679, udaraju ga pesnicama i tuku palicama za bejzbol i drškom sekire sve dok nije ostao bez svesti.¹⁰⁹³ Svedok W01679 se seća da je potom sav krvav odveden na donji nivo, u štalu.¹⁰⁹⁴

535. Svedok je, osim toga, rekao da je tokom sveg vremena koje je proveo u zatočeništvu zlostavljan gotovo svakog dana.¹⁰⁹⁵ Dobijao je udarce šipkama i drškama sekire,¹⁰⁹⁶ opekotine od vrućeg voska¹⁰⁹⁷ i usijanog gvožđa¹⁰⁹⁸ i elektrošokove.¹⁰⁹⁹ Svedok je upečatljivo i detaljno opisao kako je dobijao elektrošokove: dva vojnika BIA (Dardan i Afrim, koji su bili „stručnjaci” za davanje elektrošokova) zavrnuili bi mu nogavice, na gola stopala mu pričvrstili dve žice, povezane s „kutijom”, i aktivirali „kutiju”, na šta bi svedok W01679 dobio elektrošok.¹¹⁰⁰ Dalje, svedok je rekao i da je tokom zlostavljanja ispitivan zašto je u Zlašu i optuživan da je lopov.¹¹⁰¹ Iako ga optuženi, posle prvog, već opisanog incidenta, više nije tukao, on je, koliko se svedok seća, bio prisutan tokom (nekih) drugih slučajeva premlaćivanja, a neke je i nadzirao.¹¹⁰²

¹⁰⁹² **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 869, redovi 11-23; str. 877, redovi 13-21; T. 5. oktobar 2021, javno, str. 981, redovi 10-13.

¹⁰⁹³ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 869, red 16, do str. 870, red 7; str. 874, red 6, do str. 876, red 13, gde se upućuje na izjavu svedoka W01679 [BRISANO], 7000687-7000691 RED 3, str. 7000687, koju je svedok potvrdio u sudnici.

¹⁰⁹⁴ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 870, redovi 2-7; str. 882, redovi 13-19.

¹⁰⁹⁵ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 885, redovi 13-25; T. 5. oktobar 2021, javno, str. 983, redovi 3-10.

¹⁰⁹⁶ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 884, redovi 2-5.

¹⁰⁹⁷ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 884, redovi 6-11.

¹⁰⁹⁸ **W01679**: T. 5. oktobar 2021, javno, str. 984, red 24, do str. 986, red 16.

¹⁰⁹⁹ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 885, redovi 13-25.

¹¹⁰⁰ **W01679**: T. 5. oktobar 2021, javno, str. 986, red 17, do str. 987, red 15.

¹¹⁰¹ **W01679**: T. 5. oktobar 2021, javno, str. 983, red 18, do str. 984, red 2.

¹¹⁰² **W01679**: T. 5. oktobar 2021, javno, str. 983, red 18, do str. 984, red 8; str. 1004, red 19, do str. 1005, red 6.

536. Iskaz svedoka W01679 ostao je u potpunosti dosledan dok su ga o pretrpljenom zlostavljanju ispitivale strane u postupku i zastupnik žrtava. Njegov iskaz je jasan, eksplicitan i dovoljno detaljan, pa panel nema sumnju u to da je svedok lično prošao kroz iskustvo koje je opisao.

537. Što se tiče njegovog iskaza o elektrošokovima, panel napominje da je dobio i dokaze koji bi mogli osporiti tvrdnju da je tokom aprila 1999. na imanju u Zlašu bilo struje. Na primer, jedan svedok odbrane, g. Krasnići, rekao je da je na imanju u Zlašu struja odsečena krajem januara 1999.¹¹⁰³ Jedan drugi svedok odbrane, gđa Canoli-Kaćiju, rekla je da struje nije bilo, pa da su koristili „akumulatore da bi imali svetlo”.¹¹⁰⁴

538. Međutim, svedok W04669 pamti da je tokom saslušavanja u prostoriji za saslušavanje gorela sijalica.¹¹⁰⁵ Kad ga je odbrana upitala da li je na imanju u Zlašu bilo struje, svedok W03594 odgovorio je: „Jeste. [...] Video sam svetiljku na plafonu, gore”, što se odnosi na pomenutu prostoriju za saslušavanje.¹¹⁰⁶ U prilog njihovim iskazima ide i iskaz svedoka odbrane gđe Hadri (svedok WDSM1600), koja je rekla da je 17. aprila 1999. ili približno tog datuma na imanju u Zlašu bilo struje, bar u jutarnjim satima, pošto je često gledala televiziju tamo.¹¹⁰⁷

539. Polazeći od svih izvedenih dokaza i od detaljnog i verodostojnog iskaza svedoka W01679 o tome kako je dobijao elektrošokove, panel konstatuje da je tokom aprila 1999, pa i u vreme kad je svedok W01679 dobijao elektrošokove, na imanju u Zlašu struje bilo makar povremeno. Naime, svedok W01679 pamti da su lica koja su puštala elektrošokove „imala kutiju”,¹¹⁰⁸ što ukazuje na mogućnost da su izvršioci koristili

¹¹⁰³ **Gospodin Krasnići:** T. 21. april 2022, javno, str. 3890, redovi 15-19.

¹¹⁰⁴ **Gospođa Canoli-Kaćiju:** T. 12. maj 2022, javno, str. 4334, redovi 3-6.

¹¹⁰⁵ **W04669:** T. 10. novembar 2021, javno, str. 1425, redovi 18-21.

¹¹⁰⁶ **W03594:** T. 13. oktobar 2021, javno, p.1184, red 25, do str. 1185, red 11. Iako nije izričito rekao da je sijalica bila upaljena, svedok je rekao da je potpuno siguran da je na imanju u Zlašu bilo struje. Panel smatra da svedok to ne bi s takvom sigurnošću mogao da zna da sijalica nije zaista gorela.

¹¹⁰⁷ **Gospođa Hadri:** T. 12. maj 2022, javno, str. 4292, redovi 9-19.

¹¹⁰⁸ **W01679:** T. 4. oktobar 2021, javno, str. 883, red 19.

akumulator ako u datom trenutku na imanju nije bilo struje. Da li je imanje kasnije potpuno odsečeno od dovoda struje irelevantno je za zaključak panela o svedoku W01679.

540. I na kraju, iz dokaza proizlazi da je svedok W01679 usled zlostavljanja pretrpeo dugoročna fizička i psihička oštećenja. Svedok je naveo da je od batina zadobio više povreda glave, opekotine i posekotine i da su mu polomljeni zubi.¹¹⁰⁹ On i dan-danas pati od glavobolje, ima bolove u drugim delovima tela, ne može u potpunosti da koristi [BRISANO],¹¹¹⁰ a [BRISANO].¹¹¹¹ Što se psihičkih posledica tiče, svedok W01679 je rekao da pati od depresije, da loše spava i da ima noćne more, da stalno ponovno proživljava traumatične događaje i da mu se vraćaju nevoljna traumatična sećanja na zlostavljanje.¹¹¹² Dodao je i da je u međuvremenu počeo [BRISANO].¹¹¹³ Zatim je napomenuo da se ono što je proživio u Zlašu odrazilo i na [BRISANO] i [BRISANO].¹¹¹⁴ Svedok je rekao: „Godinama [...] nisam osećao ništa“, „od 1999, ubili su me“, „ostalo je [...] pola čoveka od mene“.¹¹¹⁵ Iskaz svedoka W01679 jasno je potvrđen i [BRISANO]: on je utvrdio brojne ožiljke koji odgovaraju vrsti nasilja koje je svedok W01679 pretrpeo, kao i simptome posttraumatskog stresnog poremećaja (noćne more i nevoljna traumatična sećanja) kao posledicu nasilja koje je svedok preživio.¹¹¹⁶

¹¹⁰⁹ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 929, red 12, do str. 930, red 10; str. 944, red 16, do str. 945, red 10; T. 1. jun 2022, poverljivo, str. 4453, redovi 3-4.

¹¹¹⁰ **W01679**: T. 5. oktobar 2021, poverljivo, str. 946, red 6, do str. 948, red 11.

¹¹¹¹ **W01679**: T. 5. oktobar 2021, poverljivo, str. 942, red 23, do str. 944, red 15.

¹¹¹² **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 929, red 12, do str. 930, red 10; T. 5. oktobar 2021, poverljivo, str. 939, red 24, do str. 940, red 21; T. 5. oktobar 2021, javno, str. 960, redovi 8-9; T. 1. jun 2022, poverljivo, str. 4446, redovi 7-15; str. 4447, redovi 14-16; str. 4451, redovi 20-21; str. 4459, redovi 20-24; str. 4466, redovi 2-10; str. 4472, red 21, do str. 4473, red 13.

¹¹¹³ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 941, redovi 22-23.

¹¹¹⁴ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 941, redovi 11-23.

¹¹¹⁵ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 941, red 23; T. 1. jun 2022, poverljivo, str. 4472, red 23; str. 4473, redovi 7-8.

¹¹¹⁶ [BRISANO].

541. *Identifikacija optuženog i drugih pripadnika BIA.* Iako svedok W01679 optuženog nije identifikovao imenom i nije ga ni poznavao u predmetno vreme, panel se, iz razloga koje će izneti u nastavku, uverio da je lice koje je prvo saslušalo svedoka, šamaralo ga i naredilo da ga „dokrajče” bio optuženi. Prvo, svedok W01679 rekao je da je izveden pred komandanta Skifterata¹¹¹⁷ poznatog kao „komandant Calji”.¹¹¹⁸ Svedok je objasnio da to zna iz dva razloga: (i) vojnici OVK koji su ga uhapsili, koji su za sebe rekli da su pripadnici Skifterata i koji su imali oznake BIA, rekli su svedoku da ga vode svom komandantu,¹¹¹⁹ i (ii) kad se našao tamo, svedok je čuo da mu se vojnici obraćaju s „komandante” i „Calji”.¹¹²⁰ Drugo, svedok W01679 je ispričao sledeće: (i) čuo je kako komandant izdaje naređenje da ga „dokrajče”, čemu su vojnici BIA odmah pristupili,¹¹²¹ i (ii) vojnici BIA su čekali uputstva od tog lica i pitali: „Šta da radimo, Calji?”¹¹²² To se podudara sa činjenicom da je optuženi bio na položaju komandanta BIA. Panel podseća na to da je optuženi bio glavni i jedini komandant BIA tokom inkriminisanog perioda.¹¹²³ Optuženi je, po sopstvenom priznanju, bio poznat po nadimku „Calji”, što je potvrdilo i nekoliko drugih bivših pripadnika

¹¹¹⁷ Panel podseća da je BIA poznata i pod nazivom „Skifterat”; v. stav 335.

¹¹¹⁸ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 867, redovi 10-25.

¹¹¹⁹ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 865, red 11, do str. 866, red 24; T. 5. oktobar 2021, javno, str. 980, redovi 15-20.

¹¹²⁰ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 868, redovi 1-10; str. 873, redovi 16-18; str. 877, redovi 13-21; str. 882, redovi 3-12.

¹¹²¹ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 869, red 21, do str. 870, red 1.

¹¹²² **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 877, redovi 13-21; T. 4. oktobar 2021, javno, str. 882, redovi 9-12; T. 5. oktobar 2021, javno, str. 981, redovi 10-11.

¹¹²³ V. stav 338; v. takođe **g. Mustafa**: 7000650-7000660, str. 7000651, 7000656; 069404-TR-ET Part 1, str. 29, redovi 2-5; str. 31, red 15, do str. 32, red 14; 069404-TR-ET Part 3, str. 24, red 3, do str. 25, red 12; 069404-TR-ET Part 7, str. 30, redovi 17-19; **g. F. Sopi**: T. 18. januar 2021, javno, str. 2060, redovi 4-7; **W04600**: T. 23. septembar 2021, javno, str. 718, redovi 17-23; **g. Veselji**: T. 25. januar 2021, javno, str. 2195, red 25, do str. 2196, red 2; **g. Ibiši**: T. 12. april 2022, javno, str. 3550, red 23, do str. 3551, red 4; **g. Humoli**: T. 1. februar 2022, javno, str. 2303, redovi 19-22.

OVK.¹¹²⁴ I konačno, kad su mu u sudnici pokazane fotografije optuženog, svedok W01679 je bez dvoumljenja prepoznao optuženog kao „Caljija”.¹¹²⁵

542. Tvrdnju odbrane da iskaz svedoka W01679 ne dokazuje da je komandant koji ga je saslušavao zaista bio optuženi, pošto se on svedoku uopšte nije predstavio kao „komandant Calji”, panel smatra neuverljivom.¹¹²⁶ Panel, naime, smatra da je to irelevantno, s obzirom na brojne dokaze koji ukazuju na to da je dotični komandant bio upravo optuženi. Po oceni panela, jedini razuman zaključak koji se može izvesti na osnovu sveukupnih dokaza jeste taj da je osoba koja je prva saslušavala svedoka W01679, šamarala ga i naredila da se on „dokrajči” bio optuženi.

543. Što se tiče identiteta drugih izvršilaca, svedok W01679 je lica koja su ga zlostavljala tokom sveg vremena koje je proveo u zatočeništvu identifikovao kao Fatmira, Bimija, Dardana, Afrima,¹¹²⁷ Tabutija (svedok je tek kasnije saznao da je njegovo pravo ime Nazif) i Ilmija Velju, a jednom prilikom u tome su učestvovala i dve žene.¹¹²⁸ Svedok W01679 rekao je da je njihove nadimke čuo dok je bio na imanju u Zlašu.¹¹²⁹ On pamti da su ti ljudi, iako su povremeno nosili civilnu odeću, uglavnom imali na sebi uniforme s oznakom BIA.¹¹³⁰

¹¹²⁴ V. stav 340; v. takođe g. **Mustafa**: 069404-TR-ET Part 1, str. 4, redovi 19-25; g. **F. Sopi**: T. 18. januar 2021, javno, str. 2061, redovi 5-6; **W04600**: T. 23. septembar 2021, javno, str. 718, redovi 24-25; g. **Veselji**: T. 25. januar 2021, javno, str. 2196, redovi 3-6.

¹¹²⁵ **W01679**: T. 5. oktobar 2021, javno, str. 1005, redovi 9-24; SPOE00222559 (i verzija koju je svedok obeležio u sudnici, REG00-008); SPOE00222547.

¹¹²⁶ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4785, red 11, do str. 4787, red 3.

¹¹²⁷ Svedok pamti da su elektrošokove najčešće davali Dardan i Afrim; **W01679**: T. 5. oktobar 2021, poverljivo, str. 987, redovi 11-15.

¹¹²⁸ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 866, redovi 18-21; T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 867, redovi 18-21; str. 869, redovi 16-18; str. 886, red 9 to 888, red 8; T. 5. oktobar 2021, javno, str. 984, red 22, do str. 987, red 15; T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 1012, redovi 6-23 (svedok je objasnio da su vojnici koji su ga tukli prvog dana [BRISANO]: Fatmir, Bimi, Dardan i Afrim).

¹¹²⁹ **W01679**: T. 5. oktobar 2021, javno, str. 1012, redovi 6-19.

¹¹³⁰ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 887, redovi 12-21.

544. Suprotno onom što tvrdi odbrana,¹¹³¹ nekoliko svedoka tužilaštva i svedoka odbrane, kao i sam optuženi, potvrdili su da su lica koja je identifikovao svedok W01679 pripadnici BIA. Gospodin Mehmetaj, bivši pripadnik BIA,¹¹³² potvrdio je da je u BIA postojala osoba po imenu Dardan¹¹³³ i osoba po imenu Fatmir.¹¹³⁴ Gospodin Ajeti, takođe bivši pripadnik BIA,¹¹³⁵ isto je potvrdio da je poznavao pripadnika BIA po imenu Dardan.¹¹³⁶ Optuženi i nekoliko svedoka tužilaštva i svedoka odbrane, koji su svi bivši pripadnici OVK, potvrdili su da je osoba s nadimkom Tabuti bila pripadnik BIA i da joj je pravo ime Nazif Musljiu.¹¹³⁷ Osim toga, optuženi i g. Mehmetaj potvrdili su i da je Iljmi Velja, po nadimku Vdekja, bio pripadnik BIA.¹¹³⁸ I na kraju, panel podseća da je Bimi zapravo sam g. Mehmetaj.¹¹³⁹ Navedeni iskazi su međusobno saglasni i dolaze od lica koja imaju saznanja iz prve ruke o OVK i posebno BIA, a u njih spada i optuženi. Panel ne vidi razlog iz kog bi optuženi i svi navedeni svedoci izmišljali tako podudarne informacije. Zato panel takve dokaze smatra verodostojnim i uzima ih u obzir pri odlučivanju.

¹¹³¹ Odbrana tvrdi da između optuženog i tih lica ne postoji nikakva veza, pošto nema dokaza za to da su ona u relevantno vreme bila na imanju u Zlašu i pošto ih niko nije identifikovao niti razgovarao s njima; v. T. 14. septembar 2022, javno, str. 4638, redovi 16-22. Panel smatra nebitnim to što su neki izvršioci identifikovani samo po nadimku a ne imenom, pošto je presudno to što su bili pripadnici BIA i što su bili prisutni na imanju u Zlašu.

¹¹³² **Gospodin Mehmetaj**: T. 23. mart 2022, javno, str. 2618, redovi 15-16.

¹¹³³ **Gospodin Mehmetaj**: T. 23. mart 2022, javno, str. 2653, red 25, do str. 2654, red 4; str. 2715, redovi 1-15.

¹¹³⁴ **Gospodin Mehmetaj**: T. 23. mart 2022, javno, str. 2714, redovi 17-23.

¹¹³⁵ **Gospodin Ajeti**: T. 22. april 2022, javno, str. 4056, redovi 17-21; str. 4057, red 19; str. 4086, redovi 19-20; str. 4096, redovi 4-7.

¹¹³⁶ **Gospodin Ajeti**: T. 22. april 2022, javno, str. 4108, do str. 4109, red 6.

¹¹³⁷ **Gospodin Mustafa**: 069404-TR-ET Part 8, str. 9, red 20, do str. 10, red 13; **g. F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2077, redovi 8-18; T. 19. januar 2022, poverljivo, str. 2133, redovi 17-21; **g. Veselji**: T. javno, str. 2202, redovi 1-16; **g. Mehmetaj**: T. 23. mart 2022, javno, str. 2712, red 12, do str. 2713, red 8; **g. Ajeti**: T. 22. april 2022, javno, str. 4107, redovi 11-19; **W04600**: T. 24. septembar 2021, javno, str. 764, redovi 3-21.

¹¹³⁸ **Gospodin Mustafa**: 069404-TR-ET Part 8, str. 10, red 17, do str. 12, red 16; **g. Mehmetaj**: T. 23. mart 2022, javno, str. 2705, red 22, do str. 2706, red 24.

¹¹³⁹ V. stav 404.

545. S obzirom na gorenavedeno, panel se uverio da je svedok W01679 tokom zatočeništva na imanju u Zlašu saslušavan i optuživan da je špijun, lažov i lopov, kao i da su ga pripadnici BIA, uključujući i optuženog, surovo zlostavljali.

ii. Svedok W03593

546. *Saslušavanje i zlostavljanje.* Iz izvedenih dokaza proizlazi da je svedok W03593 prvi put zlostavljan onog dana kad je doveden na imanje u Zlašu. Svedok W03593 potvrdio je da ga je nekoliko pripadnika BIA, u prisustvu optuženog, izvelo iz štale samo sat vremena nakon što je doveden na imanje u Zlašu.¹¹⁴⁰ Šutirali su ga, tukli motkom i optuživali da sarađuje sa Srbima.¹¹⁴¹ Svedok je slikovito opisao trenutak u kom mu je optuženi prslonio revolver uz glavu i povukao oroz. Iako pištolj nije opalio, svedok je mislio da će biti ubijen. Potom je optuženi rekao drugim pripadnicima BIA: „Neka ga, ima sreće.”¹¹⁴² Svedok pamti da je tučen satima, i to tako surovo da je nekoliko puta gubio svest.¹¹⁴³ Govoreći na način koji, po mišljenju panela, ukazuje na krajnju patnju koju je pretrpeo, svedok je izjavio da je u tim trenucima žalio što ga nisu ubili jer bi tako njegovoj patnji došao kraj.¹¹⁴⁴

547. Svedok W03593 seća se da su ga u jednom drugom incidentu, oko 11–12. aprila 1999,¹¹⁴⁵ dva vojnika BIA odvela iz štale u prostoriju za saslušavanje na gornjem

¹¹⁴⁰ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 401, red 24, do str. 402, red 8; str. 407, redovi 6-14; str. 408, redovi 8-25; str. 414, redovi 15-20; str. 431, redovi 8-10.

¹¹⁴¹ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 409, red 1, do str. 410, red 1.

¹¹⁴² **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 411, red 17, do str. 412, red 19; str. 413, redovi 14-19; T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 414, red 25, do str. 415, red 6.

¹¹⁴³ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 409, redovi 1-7; str. 411, redovi 1-16; str. 413, redovi 14-19; str. 414, redovi 15-20.

¹¹⁴⁴ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 412, redovi 18-19.

¹¹⁴⁵ Svedok W03593 je rekao da se taj incident odigrao sedam ili osam dana pre nego što je pušten na slobodu; v. **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 439, redovi 2-4. Panel upućuje na svoj raniji zaključak da je svedok W03593 na slobodu pušten 19. aprila 1999. ili približno tog datuma; v. stav 426.

spratu. Tamo mu je optuženi pretio da će ga ubiti i ispitivao ga o identitetu lopovâ.¹¹⁴⁶

Kad je svedok W03593 odgovorio da o tome ne zna ništa, optuženi je počeo da ga tuče i po celom telu udara palicom za bejzbol.¹¹⁴⁷ Tukao ga je pola sata-sat, a potom naredio drugoj dvojici vojnika BIA da ga vrata u štalu.¹¹⁴⁸

548. Svedok W03593 upečatljivo je i slikovito opisao zlostavljanje i panel ne sumnja da je taj opis zasnovan na svedokovom ličnom iskustvu. Iskaz svedoka W03593 da je optuživan za saradnju sa Srbima potvrđuje i svedok W03594, koji se seća da je svedok W03593 optuživan da je špijun, što svedok W03594 smatra apsurdnim.¹¹⁴⁹ Kad je reč o drugom incidentu, panel je takođe uzeo u obzir iskaz svedoka W01679, koji potvrđuje ono što je izjavio svedok W03593, naime, da su svedoka W03593 odveli u prostoriju za saslušavanje na gornjem spratu i da su ga tukli.¹¹⁵⁰ Svedok W01679 je rekao i da svedok W03593 „nije bio u dobrom stanju“ kad je pušten na slobodu.¹¹⁵¹ Osim toga, svedok W04391 je rekao da je video tragove batinanja na licima i telima svih zatvorenika koji su na dan kad su oslobođeni [BRISANO], a među njima je bio i svedok W03593.¹¹⁵²

549. Panel je saslušao i drugačiji prikaz događaja, i to od svedoka W03594, koji je rekao da je svedok W03593 po puštanju na slobodu bio u dobrom stanju i da nije imao nikakvih povreda.¹¹⁵³ Međutim, potpuno verodostojni i međusobno podudarni iskazi svedoka W03593, W01679 i W04391 nesporno pobijaju iskaz svedoka W03594. Osim

¹¹⁴⁶ **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 419, red 15, do str. 421, red 2; T. 20. septembar 2021, javno, str. 428, redovi 20-23.

¹¹⁴⁷ **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 419, red 15, do str. 420, red 12; str. 425, red 23, do str. 426, red 17; T. 20. septembar 2021, javno, str. 428, redovi 20-23.

¹¹⁴⁸ **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 419, red 15, do str. 421, red 2; str. 425, red 23, do str. 426, red 17; str. 429, red 25, do str. 430, red 1; str. 438, red 12, do str. 439, red 7; T. 20. septembar 2021, javno, str. 428, redovi 20-23.

¹¹⁴⁹ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1048, red 4, do str. 1049, red 18.

¹¹⁵⁰ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 895, red 16, do str. 896, str. 6.

¹¹⁵¹ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 907, red 5.

¹¹⁵² **W04391**: T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1742, red 18, do str. 1743, red 3; str. 1782, redovi 3-14; T. 22. novembar 2021, javno, str. 1744, redovi 9-17; T. 23. novembar 2021, javno, str. 1819, redovi 6-8.

¹¹⁵³ **W03594**: T. 13. oktobar 2021, poverljivo, str. 1192, redovi 1-4.

toga, iskaz svedoka W03594 u tom delu odudara od njegove sopstvene izjave da je svedok W03593 optuživan da je špijun, i teško je u njega poverovati s obzirom na sistematsko optuživanje i zlostavljanje kom su bili izloženi zatvorenici na imanju u Zlašu, o kojem su svedočili drugi svedoci koji su tamo bili zatvoreni. Zato panel ceni da dati aspekt iskaza svedoka W03594 nema dokaznu snagu.

550. I na kraju, iz dokazâ proizlazi da je svedok W03593 usled zlostavljanja zadobio dugoročna fizička i psihička oštećenja. Svedok je rekao da mu je od batina [BRISANO]. Te su povrede uticale na njegovu radnu sposobnost [BRISANO], a i dan-danas ima jake i česte bolove.¹¹⁵⁴ Svedok je iskreno rekao: „Celo me telo boli. Nema ni jednog jedinog mesta na telu koje me ne boli”, što znači da se svedok ni do današnjeg dana nije u potpunosti oporavio.¹¹⁵⁵ Što se tiče psihičkog stanja, svedok je dodao da se tokom vremena provedenog u zatočeništvu osećao izgubljeno, pošto nije znao šta mu se dešava.¹¹⁵⁶ Osim toga, kad je pušten na slobodu osećao je stid i do današnjeg dana loše spava i ima noćne more o zatvoru i zlostavljanju na imanju u Zlašu.¹¹⁵⁷ Zdravstvena dokumentacija dostavljena za svedoka W03593 potkrepljuje ono što je on rekao o povredi [BRISANO] i nesanici.¹¹⁵⁸

551. *Identifikacija optuženog i drugih pripadnika BIA.* Iako svedok W03593 optuženog nije identifikovao po imenu, panel se, iz razloga koje će izneti u nastavku, uverio da

¹¹⁵⁴ **W03593:** T. 20. septembar 2021, javno, str. 409, redovi 1-7; T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 425, red 23, do str. 426, red 1; str. 420, redovi 2-3; T. 21. septembar 2021, poverljivo, str. 523, red 7, do str. 526, red 11; str. 528, red 9, do str. 530, red 5; str. 537, red 7, do str. 538, red 22; str. 541, redovi 5-8; str. 542, redovi 15-25; T. 22. septembar 2021, poverljivo, str. 642, red 18, do str. 646, red 3.

¹¹⁵⁵ **W03593:** T. 21. septembar 2021, javno, str. 526, red 9; T. 21. septembar 2021, poverljivo, str. 541, redovi 5-12.

¹¹⁵⁶ **W03593:** T. 20. septembar 2021, javno, str. 481, redovi 2-5.

¹¹⁵⁷ **W03593:** T. 21. septembar 2021, poverljivo, str. 529, red 19, do str. 530, red 5; str. 541, redovi 9-12; T. 22. septembar 2021, poverljivo, str. 642, red 18, do str. 644, red 15.

¹¹⁵⁸ SITF00296103-SITF00296121-ET RED3, str. SITF00296103, SITF00296104. Panel napominje da je svedok W03593, sudeći po zdravstvenoj dokumentaciji, zadobio povredu [BRISANO] pošto se okliznuo na poledici. Svedok je u sudnici objasnio da je to tako rekao lekaru zato što ga je bilo stid i zato što se bojao da kaže da ga je zlostavljao OVK. Panel to objašnjenje smatra uverljivim i nalazi da to odstupanje ne dovodi u sumnju inače autentičan i pouzdan iskaz svedoka W03593.

je lice koje mu je u prvom incidentu prislonilo revolver uz glavu, a tuklo ga i saslušavalo u drugom incidentu optuženi. Suprotno onom što tvrdi odbrana,¹¹⁵⁹ svedok W03593 detaljno je objasnio kako je prepoznao optuženog. Prvo, svedok W03593 rekao je da u to vreme nije poznavao optuženog i da nije mogao dobro da ga vidi, pošto je bio mrak,¹¹⁶⁰ ali da je video da je taj čovek u obe prilike nosio crvenu beretku.¹¹⁶¹ Svedok je uverljivo objasnio da je donekle mogao da vidi prostor oko sebe zato što su pripadnici BIA imali baterijske lampe i zato što mu nisu navukli džak preko glave kad su ga tukli.¹¹⁶² Svedok je jasno rekao: „Dok su me tukli, jednom sam podigao pogled. Video sam jednog čoveka, to je bio optuženi, imao je crvenu beretku,“ i: „Nosio je crvenu beretku. I prvi put i drugi put.”¹¹⁶³ Drugo, svedok je rekao da je čovek sa crvenom beretkom „bio glavni tamo“ i da ostali vojnici „ništa ne bi radili a da im on to ne kaže”.¹¹⁶⁴ Osim toga, svedok je rekao i da je čuo optuženog kako izdaje naređenja drugim vojnicima BIA, koji su ta naređenja izvršavali i zvali ga „komandant”.¹¹⁶⁵ Treće, pošto je osvežio pamćenje izjavom koju je dao tužilaštvu,

¹¹⁵⁹ T. 14. septembar 2022, javno, str. 4695, red 3, do str. 4697, red 5; str. 4712, redovi 6-23; T. 15. septembar 2022, javno, str. 4787, red 4, do str. 4790, red 11.

¹¹⁶⁰ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 413, redovi 9-11; T. 20. septembar 2021, javno, str. 420, redovi 13-16; T. 22. septembar 2021, javno, str. 583, red 19, do str. 585, red 3.

¹¹⁶¹ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 413, redovi 4-6; T. 20. septembar 2021, javno, str. 420, redovi 13-21; str. 421, redovi 14-19; str. 432, redovi 3-10; T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 428, red 24, do str. 429, red 12; T. 23. septembar 2021, javno, str. 695, redovi 21-25; str. 697, red 12, do str. 698, red 3.

¹¹⁶² **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 410, redovi 15-21; T. 22. septembar 2021, javno, str. 580, redovi 10-14.

¹¹⁶³ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 429, redovi 6-12; T. 22. septembar 2021, javno, str. 698, redovi 2-3.

¹¹⁶⁴ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 413, red 23, do str. 414, red 11; T. 22. septembar 2021, javno, str. 583, red 19, do str. 585, red 3; str. 586, redovi 10-18.

¹¹⁶⁵ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 413, redovi 14-19; T. 21. septembar 2021, poverljivo, str. 510, red 12, do str. 511, red 5; T. 22. septembar 2021, poverljivo, str. 656, red 18, do str. 657, red 9. Iako je svedok povremeno protivrečio sebi i govorio da nije čuo kako optuženi izdaje naređenja (v. T. 20. septembar 2021, javno, str. 429, red 18, do str. 430, red 8), iz njegovog iskaza u celini jasno proističe da je u obe prilike čuo optuženog kako izdaje naređenja. Ovakva nedoslednost ne odražava se na verodostojnost iskaza, već bi mogla proisticati iz činjenice da je svedoku nekoliko puta postavljano jedno te isto pitanje, što je njega zbunilo.

svedok W03593 je potvrdio da je čuo kako drugi vojnici BIA optuženog zovu „Calji”.¹¹⁶⁶ Svedok je o tome davao konzistentne odgovore na (mnogobrojna) pitanja tužilaštva i odbrane, kao i na pitanja panela. Ništa nije pokušavao da doda i povlačio je jasnu razliku između onog čega se pouzdano seća i onog čega se ne seća.¹¹⁶⁷

552. Panel podseća na to da je optuženi sam rekao da je neko vreme nosio crvenu beretku i da je bio jedini u Zlašu koji ju je imao.¹¹⁶⁸ To je potvrdio i svedok W04600, koji je rekao da je „komandant Calji” uglavnom nosio uniformu i crvenu beretku.¹¹⁶⁹ Panelu je predloženo i nekoliko fotografija na kojima optuženi nosi crvenu beretku.¹¹⁷⁰ Pored toga, panel podseća na to da je već konstatovao da je optuženi bio glavni i jedini komandant BIA tokom inkriminisanog perioda i da mu je nadimak bio „Calji”.¹¹⁷¹

553. Panel ima u vidu da je svedok W03593 u izjavi [BRISANO] izneo nešto drugačiji opis. Naime, on je u toj izjavi, koja mu je pokazana u sudnici, rekao da je čovek koji mu je prislonio revolver uz glavu na licu imao masku i da on, svedok W03593, nije

¹¹⁶⁶ **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 432, red 20, do str. 438, red 11.

¹¹⁶⁷ V. npr. **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 413, red 23, do str. 414, red 11; T. 23. septembar 2021, javno, str. 697, red 12, do str. 698, red 3. Svedok je u sudnici odbijao da izgovori ime optuženog (v. T. 20. septembar 2021, javno, str. 412, red 20, do str. 413, red 1; T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 433, red 19, do str. 434, red 6; T. 21. septembar 2021, javno, str. 519, red 18, do str. 520, red 4; T. 21. septembar 2021, poverljivo, str. 521, red 25, do str. 522, red 10), ali to je nebitno, pošto iz njegovog iskaza jasno proizlazi da je čovek o kom govori upravo optuženi. To što je svedok odbijao da izgovori ime optuženog može se objasniti kao posledica traume, pošto ga je optuženi lično tukao. Tako je to objasnio i sam svedok: „Ne mogu da mu izgovorim ime. Jer ako mu izgovorim ime, odmah me zaboli glava” (v. T. 21. septembar 2021, poverljivo, str. 522, redovi 1-2).

¹¹⁶⁸ V. stav 341; **g. Mustafa**: 069404-TR-ET Part 3, str. 27, redovi 9-12; 069404-TR-ET Part 4, str. 3, redovi 1-3; 069404-TR-ET Part 8, str. 8, redovi 5-7.

¹¹⁶⁹ **W04600**: T. 24. septembar 2021, javno, str. 765, redovi 7-14.

¹¹⁷⁰ 082249-082258, str. 082256; SPOE00222549-00222549; SPOE00222550-00222550; SPOE00222551-00222551; SPOE00222552-00222552; SPOE00222554-00222554; SPOE00222556-00222556; SPOE00222557-00222557; SPOE00222563-00222563; SPOE00222565-00222565; SPOE00222567-00222567; SPOE00222568-00222568; SPOE00222569-00222569; SPOE00222570-00222570; SPOE00222572-00222572; SPOE00222582-00222582; SPOE00222585-00222585; SPOE00222589-00222589; SPOE00222600-00222600; SPOE00222602-00222602; SPOE00222619-00222619; SPOE00222639-00222639; SPOE00222682-00222682; SPOE00222688-00222688; SPOE00222695-00222695; SPOE00222590-00222590.

¹¹⁷¹ V. stavove 338-340.

znao ko je glavni komandant na imanju u Zlašu.¹¹⁷² Međutim, panel smatra da se to ne odražava ni na verodostojnost ovog svedoka ni na pouzdanost njegovog svedočenja. Prvo, panel napominje da je svedok W03593 dosledno, i u sudnici i u izjavi tužilaštvu, govorio da ljudi koji su ga tukli nisu imali maske na licu.¹¹⁷³ Drugo, pitanje da li je optuženi imao masku na licu nebitno je za ocenu panela, pošto je svedok optuženog identifikovao ne po crtama lica nego po kapi, po ulozi i autoritetu koji je imao nad drugim izvršiocima, kao i po nadimku. Treće, jednako je nebitno da li je svedok znao ko je komandant na imanju u Zlašu, pošto su panelu predloženi brojni dokazi koji, svaki za sebe, pokazuju da je taj čovek bio optuženi.¹¹⁷⁴

554. S obzirom na gorenavedeno, panel nalazi da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti na osnovu sveukupnih dokaza taj da je lice koje je u prvom incidentu prislonilo svedoku W03593 revolver uz glavu i koje ga je tuklo i ispitivalo u drugom incidentu optuženi.

555. Što se tiče drugih izvršilaca, iako svedok njih nije (sve) naveo prema imenu (ili nadimku) ili ih opisao po izgledu ili odeći, panel se, iz razloga koje će izneti u nastavku, uverio da su oni bili pripadnici jedinice BIA. Prvo, svedok W03593 seća se da je čuo da jednog od njih zovu „Tabuti” ili „Tabut”.¹¹⁷⁵ Isto to lice svedok W01679 identifikovao je kao jednog od izvršilaca, koji je, kako je to već konstatovano, bio pripadnik BIA.¹¹⁷⁶ Drugo, svedok W03593 zlostavljan je istim predmetima kao i svedok W01679 (na primer, palicom za bejzbol) i optuživan, kao i svedok W01679, da sarađuje sa Srbima, što sve ukazuje na sličan *modus operandi*. Treće, vojnici koji su

¹¹⁷² **W03593**: T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 676, red 20, do str. 681, red 15, gde se upućuje na SPOE00127751-00127769 RED4, u SPOE00127752, SPOE00127756.

¹¹⁷³ **W03593**: T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 676, red 23, do str. 677, red 23, gde se upućuje na 061015-TR-ET Part 2 Revised RED3, str. 5, redovi 6-7.

¹¹⁷⁴ V. stav 338.

¹¹⁷⁵ **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 430, red 21, do str. 431, red 19; T. 22. septembar 2021, javno, str. 583, redovi 5-14.

¹¹⁷⁶ V. stavove 543-544.

zlostavljali svedoka W03593 postupali su pod komandom optuženog,¹¹⁷⁷ što ukazuje na to da su mu bili potčinjeni i da su samim tim bili pripadnici BIA. Četvrto, u inkriminisanom periodu imanje u Zlašu bilo je pod kontrolom jedinice BIA, pa samim tim i pod kontrolom optuženog.¹¹⁷⁸ I na kraju, svedok W03593 rekao je da su vojnici govorili albanski.¹¹⁷⁹ Po oceni panela, jedini razuman zaključak koji se može izvesti na osnovu sveukupnih dokaza jeste taj da su lica koja su tukla svedoka W03593 bila pripadnici BIA.

556. S obzirom na gorenavedeno, panel se uverio da su pripadnici BIA, među kojima je bio i optuženi, saslušavali svedoka W03593 tokom zatočeništva na imanju u Zlašu, optuživali ga da sarađuje sa Srbima, pretili mu smrću i surovo ga zlostavljali.

iii. Svedok W03594

557. Svedok W03594 izjavio je u sudnici da tokom vremena provedenog u zatočeništvu nije fizički zlostavljan.¹¹⁸⁰ Međutim, iz izvedenih dokaza proizlazi da je on zlostavljan i u štali i u prostoriji za saslušavanje na gornjem spratu, o čemu će biti govora u nastavku.

558. Svedok W03594, član Demokratskog saveza Kosova (u daljem tekstu: LDK),¹¹⁸¹ priznao je u sudnici, nakon što mu je predložena izjava koju je dao tužilaštvu, da je jednom prilikom u štali dobio udarac po šakama „tankim štapom“. Svedok je dodao da to nije bilo bolno, [BRISANO].¹¹⁸² Iako panel ne sumnja da je svedok W03594 govorio istinu kad je rekao da je zadobio udarac, pošto nema razloga da laže o tome,

¹¹⁷⁷ V. stav 551.

¹¹⁷⁸ V. stavove 352-353.

¹¹⁷⁹ W03593: T. 20. septembar 2021, javno, str. 410, redovi 6-8.

¹¹⁸⁰ W03594: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1067, redovi 8-14; T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1072, red 25, do str. 1075, red 7.

¹¹⁸¹ W03594: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1032, red 17, do str. 1033, red 6.

¹¹⁸² W03594: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1067, red 15, do str. 1070, red 19; T. 14. oktobar 2021, javno, str. 1245, red 22, do str. 1246, red 2.

panel njegov iskaz o težini zlostavljanja ne smatra verodostojnim, iz razloga koje će izneti u nastavku.

559. Prvo, panel napominje da je ovaj svedok u izjavi tužilaštvu rekao da je nekoliko puta udaren „*debelom* gumenom palicom“. ¹¹⁸³ Kad mu je ta izjava predložena u sudnici, svedok W03594 bez objašnjenja je promenio iskaz i rekao da ta palica u stvari nije bila *debel*a nego *tanka*. Dalje, on je rekao i da ne zna da li je to bila gumena palica ili „štap“. ¹¹⁸⁴ Drugo, panel smatra neuverljivim da svedok, pošto je udaren nekoliko puta, nije osećao nikakav bol, naročito ako je, kako je i sam rekao, [BRISANO]. I na kraju, iskaz svedoka W03594 protivrečan je potpuno verodostojnom i pouzdanom iskazu svedoka W03593 i odudara od obrasca zlostavljanja na koji ukazuju svedočenja svih drugih svedoka zatočenih na imanju u Zlašu. Svedok W03593 pamti da je svedok W03594 zlostavljan u štali kao i svi drugi zatvorenici: „Šamarali su ga kao što su i mene šamarali“, „kad god bi došli da nas tuku, tukli bi i njega. Nisu pravili razliku [...]. Prosto bi nas sve tukli i šamarali.“ ¹¹⁸⁵ Svedok W03593 pamti i da mu je svedok W03594 rekao da ga bole ruka i noga. ¹¹⁸⁶

560. Panel smatra da svedok W03594 umanjuje težinu zlostavljanja kom je bio podvrgnut ¹¹⁸⁷ i na osnovu izvedenih dokaza konstatuje da su pripadnici BIA bar jednom prilikom udarili svedoka W03594 u štali i naneli mu bol.

¹¹⁸³ **W03594**: 061016-TR-ET Part 4 RED1, str. 2, redovi 7-25 (kurziv dodat).

¹¹⁸⁴ **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 1070, redovi 12-13.

¹¹⁸⁵ **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 453, redovi 17-21; T. 22. septembar 2021, poverljivo, str. 576, red 9, do str. 577, red 1. Panel ima u vidu da je svedok W01679 rekao da svedok W03594, za razliku od ostalih zatvorenika, nije zlostavljan u štali (v. **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 894, redovi 10-20; str. 896, redovi 3-5). Međutim, panel smatra da taj aspekt njegovog svedočenja ima tek neznatnu dokaznu snagu, i to zbog: (i) obrasca zlostavljanja na imanju u Zlašu, koji je uočljiv u iskazima nekoliko svedoka, pa i svedoka W01679, (ii) pomenutog iskaza svedoka W03593, koji takođe potvrđuje postojanje tog obrasca, i (iii) činjenice da je i sam svedok W03594 priznao da je jednom prilikom zadobio udarac. Iskaz svedoka W01679 odudara od toga, ali to se može objasniti vremenskom distancom.

¹¹⁸⁶ **W03593**: T. 22. septembar 2021, javno, str. 577, redovi 2-8.

¹¹⁸⁷ V. takođe stavove 78-83.

561. Što se tiče zlostavljanja u prostoriji za saslušavanje, svedok W03594 je u sudnici rekao da je, oko nedelju dana posle hapšenja, iz štale odveden u prostoriju za saslušavanje na gornjem spratu, gde ga je nekoliko vojnika BIA ispitivalo o raspodeli pomoći. Svedok je insistirao na tome da je razgovor bio korektan i da su se vojnici BIA prema njemu odnosili humano.¹¹⁸⁸ Panel ni na ovom mestu ne dovodi iskaz svedoka W03594 u sumnju, pošto je on priznao da je odveden u prostoriju za saslušavanje. Međutim, panel smatra da njegova tvrdnja da su se vojnici BIA prema njemu odnosili humano nije verodostojna, i to iz sledećih razloga.

562. Prvo, iskaz svedoka W03594 protivrečan je potpuno verodostojnom i pouzdanom iskazu svedoka W01679. Naime, svedok W01679 rekao je da je svedok W03594 odveden iz štale u prostoriju za saslušavanje na gornjem spratu i da je tamo zlostavljan.¹¹⁸⁹ On pamti da je na svedoku W03594 video (uočljive) znake zlostavljanja jer je ovaj vraćen u štalu „u užasnom stanju”.¹¹⁹⁰ Svedok W01679 pamti i da je svedok W03594 „tokom mučenja” optuživan da [BRISANO]. Svedok W01679 čuo je to iz štale, a to mu je rekao i sam svedok W03594 dok su bili zatvoreni u istoj prostoriji.¹¹⁹¹

¹¹⁸⁸ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1044, red 2, do str. 1045, red 13; str. 1072, red 25, do str. 1075, red 25; str. 1080, red 3, str. 1089, red 13; T. 13. oktobar 2021, javno, str. 1198, redovi 11-22; str. 1213, redovi 18-25.

¹¹⁸⁹ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 894, redovi 10-20.

¹¹⁹⁰ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 894, redovi 21-24; T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 896, redovi 14-19.

¹¹⁹¹ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 893, red 21, do str. 894, red 9; T. 5. oktobar 2021, poverljivo, str. 992, red 8, do str. 993, red 4. Panel primećuje da je svedok W03593 rekao da svedok W03594 nijednom nije odveden iz štale (v. **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 453, redovi 22-25; T. 22. septembar 2021, poverljivo, str. 576, red 9, do str. 577, red 1). Međutim, panel smatra da taj aspekt njegovog svedočenja ima tek neznatnu dokaznu vrednost, i to zbog (i) obrasca zlostavljanja na imanju u Zlašu, koji je uočljiv u iskazima nekoliko svedoka, među kojima je i svedok W03593, (ii) pomenutog iskaza svedoka W01679, koji takođe potvrđuje postojanje tog obrasca, i (iii) činjenice da je i sam svedok W03594 priznao da je jednom prilikom odveden u prostoriju za saslušavanje iznad štale. Panel smatra da se odstupanja u iskazu svedoka W03593 mogu objasniti vremenskom distancom.

563. Drugo, iskaz svedoka W03594 protivrečan je i iskazu svedoka W04391, koji je rekao da je na licu i telu svedoka W03594 video tragove batiranja [BRISANO].¹¹⁹²

564. Treće, iskaz svedoka W03594 odudara od obrasca zlostavljanja uočljivog u iskazima svih drugih svedoka zatvorenih na imanju u Zlašu, koji su redovno odvođeni u prostoriju za saslušavanje, ispitivani i svirepo zlostavljani. Panel smatra potpuno neuverljivim da je svedok W03594 držan u zatočeništvu u istim uslovima kao i svi drugi zatvorenici, odvođen u prostoriju za saslušavanje i optuživan [BRISANO] LDK, a da je razgovor s pripadnicima BIA mogao biti „korektan“.

565. I na kraju, iskaz svedoka W03594 ne podudara se ni s njegovim sopstvenim priznanjem da je tokom vremena provedenog na imanju u Zlašu strahovao za život i da nije znao da li će sledeće jutro dočekati živ ili mrtav.¹¹⁹³

566. S obzirom na gorenavedeno, Panel nalazi da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti na osnovu sveukupnih dokaza taj da su pripadnici BIA surovo zlostavljali svedoka W03594 na imanju u Zlašu kad su ga vodili u prostoriju za saslušavanje, gde su ga optuživali da [BRISANO].

iv. Svedok W04669

567. Svedok W04669, simpatizer LDK,¹¹⁹⁴ rekao je da je tokom vremena provedenog u zatočeništvu jednom prilikom odveden na saslušanje.¹¹⁹⁵ Svedok pamti da su ga dva vojnika BIA, u prisustvu dvojice ili četvorice drugih pripadnika BIA, ispitivala o [BRISANO] koju je imao pri sebi i koju su mu konfiskovali kad su ga odveli na imanje

¹¹⁹² **W04391**: T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1742, red 18, do str. 1743, red 3; T. 22. novembar 2021, javno, str. 1744, redovi 9-17; T. 23. novembar 2021, javno, str. 1819, redovi 6-8.

¹¹⁹³ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, javno, str. 1066, redovi 9-12; str. 1066, redovi 21-22; str. 1067, redovi 3-7; T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1086, red 4, do str. 1087, red 3; T. 13. oktobar 2021, javno, str. 1136, redovi 14-16.

¹¹⁹⁴ **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1390, redovi 15-21.

¹¹⁹⁵ **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1445, redovi 7-16; str. 1449, redovi 2-12.

u Zlašu.¹¹⁹⁶ Svedok W04669 rekao je da su ga optužili da je špijun, lažov i da sarađuje sa Srbima.¹¹⁹⁷ Dva vojnika BIA rekla su mu da se skine do pojasa i potom su ga 10 do 12 puta udarili pendrekom po leđima, od čega su mu po celim leđima ostale modrice.¹¹⁹⁸ Svedok W04669 opisao je taj događaj detaljno, eksplicitno (pokazujući mesta na leđima na kojima je dobio udarce), koherentno i bez preterivanja. Zato panel zaključuje da je njegov prikaz događaja veoma verodostojan.¹¹⁹⁹ Iskaz svedoka W04669 o tome za šta je optuživan potvrđuje i svedok W01679.¹²⁰⁰ I na kraju, svedok W04669 rekao je da se ono što je proživeo u Zlašu odrazilo i na njegov [BRISANO].¹²⁰¹

568. S obzirom na gorenavedeno, panel se uverio da su pripadnici BIA svedoka W04669 tokom vremena koje je proveo u zatočeništvu na imanju u Zlašu saslušavali, optuživali ga da je špijun, lažov i da sarađuje sa Srbima, kao i da su ga surovo zlostavljali.

v. Žrtva ubistva

569. Iz izvedenih dokaza proizlazi da su žrtva ubistva i [BRISANO] od svih zatvorenika najsurovije zlostavljani. I svedok W01679 i svedok W03593 rekli su da se sa žrtvom ubistva postupalo drugačije nego s ostalima, da je taj čovek „najviše

¹¹⁹⁶ **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1415, red 24, do str. 1416, red 4; str. 1443, red 15, do str. 1444, red 5; str. 1446, redovi 1-7.

¹¹⁹⁷ **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1443, red 11, do str. 1444, red 5.

¹¹⁹⁸ **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1444, red 6, do str. 1448, red 16; str. 1449, red 5, do str. 1451, red 3; str. 1468, red 20, do str. 1470, red 8; T. 11. novembar 2021, javno, str. 1506, redovi 11-16.

¹¹⁹⁹ Panel napominje da, [BRISANO] odgovara opisu zlostavljanja kom je bio on izložen tokom vremena provedenog u zatočeništvu. Ipak, panel se na to nije oslonio (i) [BRISANO] (da li su to tragovi zlostavljanja tokom vremena provedenog u zatočeništvu ili tragovi nečeg drugog) i (ii) zato što je svedok rekao da nema nikakvih fizičkih simptoma niti ožiljaka od zlostavljanja tokom vremena provedenog u zatočeništvu; v. [BRISANO]; **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1468, red 20, do str. 1470, red 8 (svedok opisuje povrede koje je zadobio od zlostavljanja u Zlašu, [BRISANO]).

¹²⁰⁰ V. takođe **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 896, red 20, do str. 897, red 7.

¹²⁰¹ **W04669**: T. 11. novembar 2021, poverljivo, str. 1508, redovi 3-6; str. 1509, red 15, do str. 1510, red 17.

zlostavljan“, „najviše tučen“, „najteže povređen“. ¹²⁰² Svedok W01679 rekao je: „Sve su nas tukli, ali [...] njega su masakrirali“, „on je bio izuzetak“, „bio je u strašnom stanju. Ne mogu rečima da opišem u kakvom je stanju bio.“ ¹²⁰³ Dalje, svedoci W01679 i W03593, kao i svedok W04669 (koji je držan u jednoj drugoj štali, ali je žrtvu ubistva video u dva navrata, kad je dovođen u štalu u kojoj je on bio), ¹²⁰⁴ potvrdili su da je žrtva ubistva bila jedini zatvorenik kom su ruke vezivane. ¹²⁰⁵ Svedok W03593 jasno se seća kako je hranio žrtvu ubistva jer su tom čoveku ruke bile vezane pa nije mogao sam da jede. ¹²⁰⁶

570. Svedoci W01679, W03593 i W04669 detaljno su, eksplicitno i u velikoj meri podudarno opisali zlostavljanje kom je bila izložena žrtva ubistva. Oni su rekli da je taj čovek tučen sve dok više nije mogao da se drži na nogama, ¹²⁰⁷ da su mu nanošene opekotine usijanim gvožđem i da je ubadan nožem. ¹²⁰⁸ Svedok W04669 bio je prisutan jednom prilikom kad je pet ili šest vojnika BIA tuklo žrtvu ubistva. ¹²⁰⁹ Sva tri svedoka pamte da je celo telo tog čoveka bilo crno od modrica i da mu je lice bilo toliko otečeno da je jedva mogao da otvori oči. ¹²¹⁰ Svedoci W01679 i W03593 rekli su da je taj čovek

¹²⁰² **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 891, red 22, do str. 892, red 8; **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 444, red 23, do str. 445, red 14; v. takođe T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 470 red 1, do str. 473, red 15 ([BRISANO]).

¹²⁰³ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 891, red 22, do str. 892, red 8, str. 907, redovi 3-8.

¹²⁰⁴ **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1440, redovi 1-7.

¹²⁰⁵ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 892, redovi 9-18; **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 454, red 23, do str. 455, red 6; T. 21. septembar 2021, poverljivo, str. 510, redovi 1-8; T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 690, redovi 20-22; **W04669**: T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1432, redovi 1-8, str. 1435, redovi 13-16; T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1441, redovi 11-20.

¹²⁰⁶ **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 454, red 23, do str. 455, red 6.

¹²⁰⁷ **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 403, red 21, do str. 405, red 9; **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 906, redovi 5-9; **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1438, redovi 3-6.

¹²⁰⁸ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 892, redovi 3-6; **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 454, redovi 7-22; T. 20. septembar 2021, javno, str. 473, red 16, do str. 474, red 4.

¹²⁰⁹ **W04669**: T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1434, red 10, do str. 1435, red 18; str. 1437, red 15, do str. 1438, red 6.

¹²¹⁰ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 892, redovi 3-6; **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 454, redovi 1-22; str. 473, red 16, do str. 474, red 4; **W04669**: T. 10. novembar 2021, poverljivo, str. 1432, red 1, do str. 1433, red 25.

bio „deformisan“¹²¹¹ i „uništen“.¹²¹² Bio je umoran i iscrpljen od batina.¹²¹³ I svedok W01679 i svedok W04669 rekli su da je taj zatvorenik u jednom trenutku samo ležao na zemlji, da nije bio u stanju ni da hoda ni da govori, već da je samo zapomagao od bolova.¹²¹⁴

571. Svedok W01679 ispričao je da, u trenutku kad su drugi zatvorenici pušteni na slobodu, zatvorenik koji je bio žrtva ubistva više nije mogao ni da se drži na nogama ni da hoda i da je bio u stanju kakvo se teško može opisati: „Njegovo telo, njegove rane. Taj miris, miris mesa koji smo svi osećali. Bilo je strašno“, rekao je svedok W01679.¹²¹⁵ Po rečima svedoka W04669, taj je čovek bio „skoro mrtav“.¹²¹⁶ Žrtva ubistva i [BRISANO] nisu pušteni na slobodu kad i drugi zatvorenici.¹²¹⁷

572. Svedoci W01679, W04669 i W03594 ispričali su da je čovek koji je bio žrtva ubistva optuživan da je lopov i da sarađuje sa Srbima.¹²¹⁸ Svedok W04669 pamti da su ostali zatvorenici svaki put kad bi žrtva ubistva bila dovedena u štalu dobijali naređenje da viču: „Smrt izdajnicima, smrt lopovima, smrt siledžijama i slava Oslobođilačkoj vojsci Kosova.“¹²¹⁹ Osim toga, svedok W01679 potvrdio je da je žrtvi ubistva [BRISANO].¹²²⁰

¹²¹¹ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 906, redovi 5-9.

¹²¹² **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 454, redovi 1-6.

¹²¹³ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 906, redovi 5-9.

¹²¹⁴ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 928, redovi 1-20; **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1434, redovi 1-9.

¹²¹⁵ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 906, red 5, do str. 907, red 8; str. 928, redovi 1-20; v. takođe **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1438, redovi 3-6.

¹²¹⁶ **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1434, redovi 5-9.

¹²¹⁷ **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 484, redovi 19-22; T. 21. septembar 2021, javno, str. 606, red 21, do str. 607, red 4; **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 905, red 15, do str. 906 red 16.

¹²¹⁸ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 892, redovi 19, do str. 893, red 16; T. 5. oktobar 2021, poverljivo, str. 990, red 2, do str. 992, red 4; **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1438, redovi 7-17; **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1049, redovi 3-18.

¹²¹⁹ **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1434, redovi 18-23.

¹²²⁰ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 892, redovi 13-16; str. 893, redovi 6-20.

573. Panel je od svedoka W03594 čuo da je žrtva ubistva bila u dobrom fizičkom stanju i da tom čoveku ruke nisu bile vezane.¹²²¹ Po oceni panela, taj aspekt iskaza svedoka W03594 nema nikakvu dokaznu snagu, budući da njega nesporno pobijaju dosledni i potpuno verodostojni iskazi svedoka W01679, W03593 i W04669 o užasnom fizičkom zlostavljanju žrtve ubistva.¹²²²

574. S obzirom na gorenavedeno, Panel se, na osnovu izvedenih dokaza, uverio da su pripadnici BIA optuživali žrtvu ubistva da je lopov i da sarađuje sa Srbima i da su tog čoveka surovo zlostavljali dok su ga držali u zatočeništvu na imanju u Zlašu.

vi. Ostali zatvorenici

575. Svedok W01679 je rekao da je, po dolasku na imanje u Zlašu, zatekao [BRISANO] u štali, da je [BRISANO] tučen i u štali u prizemlju i u prostoriji za saslušavanje na gornjem spratu i da je optuživan da je špijun.¹²²³ Svedok je rekao da je [BRISANO] posle batinanja bio umoran, iscrpljen i da nije mogao da se drži na nogama.¹²²⁴ Njegov

¹²²¹ **W03594**: T. 13. oktobar 2021, poverljivo, str. 1188, redovi 9-15; T. 14. oktobar 2021, poverljivo, str. 1265, red 8, do str. 1266, red 20.

¹²²² Panel napominje da je svedok W03593 jednom prilikom upitan u kakvom je stanju bila žrtva ubistva kad je on, svedok W03593, pušten na slobodu, a da je on odgovorio da je žrtva ubistva mogla da stoji i hoda i da je bila normalna; v. **W03593**: T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 690, redovi 2-19. Panel ceni da taj aspekt iskaza svedoka W03593 ima tek neznatnu dokaznu snagu (i) zato što njega nesporno pobijaju već pomenuti podudarni iskazi svedoka W01679 i W04669 i (ii) zato što je to neuverljivo, pošto je sam svedok W03593 u ostatku iskaza sve vreme potvrđivao da je žrtva ubistva surovo zlostavljana. Panel smatra da se ta nepodudarnost može objasniti vremenskom distancom i time što je svedok W03593 na dan kad je pušten na slobodu bio zaokupljen sobom i samo mislio kako da što pre ode s imanja u Zlašu. Zato on u tom trenutku nije obraćao onoliko pažnje na žrtvu ubistva koliko u danima koje je proveo s njim u zatočeništvu; v. **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 482, redovi 20-23; str. 484, red 25, do str. 485, red 5 („Pravo da vam kažem, brinuo sam za sebe. Hteo sam samo da što pre odem odande”); T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 485, red 25, do str. 486, red 4 („Nije me zanimalo [BRISANO], [ni žrtva ubistva], gledao sam samo da što pre odem odande”); T. 21. septembar 2021, javno, str. 516, redovi 12-15; str. 516, red 25, do str. 517, red 2; T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 690, redovi 2-8 (svedok govori o žrtvi ubistva: „Iskreno govoreći, nisam obraćao mnogo pažnje na njega, imao sam svojih briga. [...] Gledao sam da samo što pre odem odande”).

¹²²³ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 889, redovi 1-5; str. 894, red 25, do str. 895, red 15.

¹²²⁴ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 894, red 25, do str. 895, red 15.

iskaz potvrđuje i svedok W04391, koji je rekao da je, na dan kad su zatvorenici pušteni na slobodu i kad je on otišao [BRISANO], na licu i telu [BRISANO] video tragove batina.¹²²⁵

576. S obzirom na gorenavedeno, panel se uverio da su pripadnici BIA optuživali [BRISANO] da je špijun i surovo ga zlostavljali tokom vremena koje je on proveo u zatočeništvu na imanju u Zlašu.

577. I svedok W01679 i svedok W03593 rekli su da je [BRISANO] tučen u štali u prizemlju i da su ga često odvodili na gornji sprat.¹²²⁶ Govoreći i o žrtvi ubistva [BRISANO], svedok W03593 rekao je: „Njih dvojicu su najviše zlostavljali, pravo da vam kažem.”¹²²⁷ Svedok W01679 pamti da je [BRISANO] bio traumiran, da se tresao i da uopšte nije razgovarao s drugim zatvorenicima.¹²²⁸ Dalje, i svedok W01679 i svedok W03593 rekli su da je [BRISANO].¹²²⁹ Iskaze svedoka W01679 i W03593 potvrđuje i svedok W03594, kom je predložena izjava koju je dao tužilaštvu i koji je na to priznao da je [BRISANO] jednom prilikom tako teško pretučen da je nije mogao da se drži na nogama.¹²³⁰ Kao i žrtva ubistva, [BRISANO] je bio u teškom stanju i nije pušten na slobodu kad i drugi zatvorenici.¹²³¹

578. S obzirom na gorenavedeno, panel se uverio da su pripadnici BIA surovo zlostavljali čoveka poznatog po imenu [BRISANO] tokom vremena koje je proveo u zatočeništvu na imanju u Zlašu.

¹²²⁵ **W04391**: T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1742, red 18, do str. 1743, red 3; T. 22. novembar 2021, javno, str. 1744, redovi 9-17; T. 23. novembar 2021, javno, str. 1819, redovi 6-8.

¹²²⁶ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 900, red 9, do str. 901, red 10; **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 444 line 23, do str. 445, red 14.

¹²²⁷ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 445, redovi 13-14.

¹²²⁸ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 900, redovi 13-22.

¹²²⁹ **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 445, red 20 [BRISANO]); **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 900, red 23, do str. 901, red 3 ([BRISANO]).

¹²³⁰ **W03594**: T. 12. oktobar 2021, poverljivo, str. 1058, redovi 8-18.

¹²³¹ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, poverljivo, str. 905, red 15, do str. 907, red 8; **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 484, redovi 19-22.

3. Cilj nanošenja bola ili patnje

579. Iz dokaza izvedenih pred panelom a detaljno izloženih ranije proizlazi da su zatvorenici, dok su zlostavljani na imanju u Zlašu, (i) saslušavani (na primer, o tome zašto su u Zlašu, o onom što znaju o identitetu lopovâ ili o [BRISANO] koje su nosili sa sobom u trenutku hapšenja),¹²³² (ii) optuživani da su špijuni, izdajnici, lopovi, lažovi ili da sarađuju sa Srbima¹²³³ i (iii) da su, kao svedok W03593, podvrgavani lažnom streljanju, da im je prećeno smrću ili da su prinuđivani da prisustvuju zlostavljanju drugih zatvorenika.¹²³⁴

580. Pored toga, iz izvedenih dokaza proizlazi da su pripadnici BIA zatvorenike zlostavljali i iz političkih razloga. Svedok W04669 rekao je da je zatvorenicima, svaki put kad bi žrtva ubistva bila dovedena u štalu, naređivano da viču: „Smrt izdajnicima, smrt lopovima, smrt siledžijama i slava Oslobodilačkoj vojsci Kosova.”¹²³⁵ Dalje, svedok W04669 i svedok W03594, obojica simpatizeri ili članovi LDK,¹²³⁶ objasnili su da je LDK važila za „pacifističku” stranku i stranku koja ne podržava OVK.¹²³⁷ Svedok W04669 rekao je da je mislio da ga saslušavaju i zlostavljaju zato što je podržavao Ibrahima Rugovu, tadašnjeg predsednika LDK.¹²³⁸ Slično tome, i svedok W03594 rekao je da misli da je jedan od razloga za hapšenje bio taj što je član LDK.¹²³⁹ Njegov iskaz

¹²³² V. stavove 534-535, 545, 547, 556, 567-568.

¹²³³ V. stavove 534-535, 545, 556, 566-568, 572, 574-576.

¹²³⁴ V. stavove 523-525, 530-532, 546-547, 556.

¹²³⁵ V. stav 572; **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1434, redovi 18-23.

¹²³⁶ V. stavove 558, 567.

¹²³⁷ **W03594**: T. 13. oktobar 2021, poverljivo, str. 1169, redovi 5-21; **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1446, red 8, do str. 1448, red 12.

¹²³⁸ **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1446, red 8, do str. 1448, red 12.

¹²³⁹ **W03594**: T. 13. oktobar 2021, poverljivo, str. 1169, redovi 5-21; T. 14. oktobar 2021, poverljivo, str. 1248, red 7, do str. 1250, red 15; **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1446, red 8, do str. 1448, red 12.

se podudara s iskazom svedoka W01679, koji je potvrdio da je svedok W03594 tokom „mučenja“ optuživan [BRISANO].¹²⁴⁰

581. Panel prima k znanju tvrdnju odbrane da iskazi svedoka W03594 i W04669 nisu dovoljni da bi se ustanovilo zašto su oni zatvoreni i zlostavljani, pošto su ti iskazi zasnovani na ličnim uverenjima i tumačenjima.¹²⁴¹ Međutim, panel ističe da njihove iskaze potvrđuju sledeće činjenice: (i) pominjani iskaz svedoka W01679 o optužbama protiv svedoka W03594,¹²⁴² (ii) reči svedoka W04669 da su on i drugi zatvorenici prisiljavani da izražavaju podršku OVK¹²⁴³ i (iii) dokazi o drugim optužbama upućivanim zatvorenicima (da su izdajnici, špijuni ili da sarađuju sa Srbima), te da pomenute iskaze i navedene činjenice treba sagledati zajedno.¹²⁴⁴

582. Panel jednako neuverljivom smatra i tvrdnju odbrane da zlostavljanje nije imalo nikakav konkretan cilj ili svrhu.¹²⁴⁵ Iz dokaza jasno proističe da su pripadnici BIA, uključujući optuženog, pokušavali da izvuku informacije od zatvorenika, da ih nateraju da priznaju da su špijuni, lažovi, lopovi ili da sarađuju sa Srbima, da ih kazne za to, da ih zastraše tako što će ih podvrgavati lažnom streljanju ili ih prinuđivati da prisustvuju zlostavljanju drugih zatvorenika, i/ili da ih diskriminišu zbog političkih uverenja.

583. S obzirom na gorenavedeno, panel se, na osnovu sveukupnih dokaza, uverio da su pripadnici BIA, uključujući optuženog, na imanju u Zlašu zlostavljali zarobljenike, među kojima su i svedoci W01679, W03593, W03594, W04669, žrtva ubistva, [BRISANO], i držali ih u nehumanim uslovima, sa ciljem da od njih dobiju informacije

¹²⁴⁰ V. stav 562.

¹²⁴¹ T. 14. septembar 2022, javno, str. 4735, red 17, do str. 4738, red 23.

¹²⁴² V. stav 562.

¹²⁴³ V. stav 572.

¹²⁴⁴ V. stav 579.

¹²⁴⁵ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4753, red 22, do str. 4760, red 25.

ili priznanje, odnosno sa ciljem da zatvorenike kazne, zastraše, prinude ili diskriminišu na političkoj osnovi.

4. Zaključak

584. S obzirom na ukupne izložene dokaze, panel zaključuje da su, približno od 1. aprila 1999. do 19. aprila 1999, optuženi i drugi pripadnici BIA pod njegovom komandom na imanju u Zlašu držali zatvorenike, među kojima su svedoci W01679, W03593, W03594, W04669, žrtva ubistva, [BRISANO], u nehumanim i ponižavajućim uslovima i da su ih redovno fizički i psihički zlostavljali. Oni su zatvorenike držali u štalama pogodnoj samo za životinje. Zatvorenici nisu imali krevete i morali su da spavaju u jaslama za stočnu hranu ili na zemlji, u barama i usred stočnog izmeta. U štalama je bilo uvek mračno. Zatvorenici nisu dobijali dovoljno hrane i vode, a kad bi zatražili vodu, stražari bi urinirali po njima. Zatvorenici nisu smeli da se peru ili presvlače i imali su samo ograničen pristup toaletu, zbog čega su nuždu morali da vrše u štali, naočigled ostalih. Zatvorenicima je uskraćivana medicinska pomoć. Osim toga, pod pretnjom smrću nisu smeli da komuniciraju i razgovaraju među sobom.

585. Zatvorenici su živeli u stalnom strahu da bi u svakom trenutku mogli biti fizički zlostavljani ili čak ubijeni. Čim je svedok W03593 stigao na imanje u Zlašu, žrtva ubistva mu je rekla: „Ubiće te”, a svedok W03593 je video da je žrtva ubistva već bila surovo zlostavljana.¹²⁴⁶ Osim toga, optuženi je svedoka W03593 lično podvrgao lažnom streljanju svega sat vremena nakon što je ovaj doveden na imanje u Zlašu.¹²⁴⁷ Pored toga, zatvorenici su bili prisiljavani da gledaju i slušaju zlostavljanje drugih zatvorenika, nije im bilo dozvoljeno da spavaju i nisu bili obavešteni o razlozima lišavanja slobode.

¹²⁴⁶ V. stav 531.

¹²⁴⁷ V. stav 546.

586. Pored toga, panel konstatuje da su optuženi i drugi pripadnici BIA pod njegovom komandom na imanju u Zlašu redovno fizički zlostavljali zatvorenike, uključujući svedoke W01679, W03593, W03594, W04669, žrtvu ubistva, [BRISANO]: svakodnevno su ih tukli, nanosili im opekotine, davali elektrošokove, ubadali ih nožem, šutirali i šamarali sve dok zatvorenike ne bi oblila krv, dok ne bi izgubili svest ili više ne bi bili u stanju da se drže na nogama ili govore.

587. Tokom čitavog vremena koje su proveli u zatočeništvu, zatvorenici su saslušavani, optuživani da su špijuni, izdajnici, lažovi ili da sarađuju sa Srbima. Bili su izloženi pretnjama smrću, zastrašivani i prisiljavani da iskažu podršku OVK. Stoga panel konstatuje da su zatvorenici držani u zatočeništvu u nehumanim uslovima i da su izlagani fizičkom i psihičkom zlostavljanju sa ciljem da se od njih dobiju informacije ili priznanje, odnosno sa ciljem da se kazne, zastraše, prinude ili diskriminišu na političkoj osnovi.

588. Zbog fizičkog i psihičkog zlostavljanja, u kombinaciji s nehumanim uslovima u zatočeništvu, zatvorenici su zadobili trajna oštećenja, fizička i psihička: povrede glave, opekotine, prelome ruku ili prstiju i/ili polomljene zube, česte i jake bolove u svim delovima tela, oštećenje vida, osećanje stida, kao i simptome posttraumatskog stresnog poremećaja (noćne more, stalno ponovno proživljavanje traumatičnih događaja i nevoljna traumatična sećanja).

E. UBISTVO (TAČKA 4)

589. Panel podseća na svoj zaključak da je žrtva ubistva tokom inkriminisanog perioda proizvoljno lišena slobode i držana na imanju u Zlašu u nehumanim i ponižavajućim uslovima i da je svirepo zlostavljana.¹²⁴⁸ Panel podseća i na svoj zaključak da je 19. aprila 1999. ili približno tog datuma, u trenutku kad su drugi

¹²⁴⁸ V. stavove 459-484, 569-574.

zatvorenici pušteni na slobodu, žrtva ubistva zadržana u štali, zajedno s još jednim licem.¹²⁴⁹

590. Imajući na umu već utvrđene činjenice, i na osnovu ukupnih izvedenih dokaza, panel će izneti činjenične zaključke relevantne za optužbu za ubistvo (tačka 4) u potvrđenoj optužnici.

1. Pokušaji tokom aprila 1999. da se žrtva ubistva pronađe, poseti ili oslobodi

591. Za početak, panel napominje da je, [BRISANO],¹²⁵⁰ [BRISANO].¹²⁵¹ [BRISANO].¹²⁵²

592. Dalje, panel napominje da je [BRISANO] tom prilikom rekao [BRISANO].¹²⁵³ Kako je panel to već izneo u činjeničnim zaključcima o proizvoljnom lišavanju slobode (tačka 1) [BRISANO], pa je žrtva ubistva odvedena na imanje u Zlašu [BRISANO] aprila 1999. ili približno tog datuma.¹²⁵⁴

593. Što se tiče onog što se dešavalo nakon što je žrtva ubistva lišena slobode, panel konstatuje da je [BRISANO] do 10. aprila 1999. ili približno do tog datuma pokušavala da uspostavi kontakt sa žrtvom ubistva tako što se obraćala nekim pripadnicima OVK. Iz dokaza nepobitno proizlazi da su ti pripadnici OVK obmanjivali [BRISANO], izbegavali da odgovore, a ponekad odgovarali ili reagovali na nasilan način.

¹²⁴⁹ V. stavove 477-481.

¹²⁵⁰ **W04600**: T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 723, red 5, do str. 726, red 6; [BRISANO].

¹²⁵¹ **W04600**: T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 724, redovi 11-17.

¹²⁵² **W04603**: T. 2. novembar 2021, poverljivo, str. 1346, redovi 21-25; **g. F. Sopi**: T. 18. januar 2022, str. 2102, redovi 5-22.

¹²⁵³ **W04600**: T. 27. septembar 2021, poverljivo, str. 847, red 12, do str. 849, red 7. V. takođe **W4600**: 072914-TR-ET Revised RED3, Part 3, str. 16, redovi 10-19. Panel napominje da je svedok W04603 dalji rođak žrtve ubistva (**W04603**: T. 2. novembar 2021, poverljivo, str. 1296, redovi 11-14; str. 1309, redovi 21-25).

¹²⁵⁴ V. stav 459.

594. Primeri za obmanjivanje i izbegavanje odgovora jesu sledeće tvrdnje: (i) žrtva ubistva je na saslušanju i uskoro će biti puštena na slobodu,¹²⁵⁵ (ii) žrtva ubistva je „u zoni Lab, ne brinite“,¹²⁵⁶ (iii) [BRISANO] „obišao ga je prošle noći, u dobrom je stanju“¹²⁵⁷ i (iv) „ništa mu se neće desiti“.¹²⁵⁸ Na dan [BRISANO] rečeno je da je žrtva ubistva u zoni Lab [BRISANO].¹²⁵⁹

595. Jednom drugom prilikom [BRISANO] rekao svedok W04391, [BRISANO].¹²⁶⁰

596. Osim toga, panel konstatuje da [BRISANO] nailazili na nasilne reakcije pripadnika OVK [BRISANO]. To je potvrdio i svedok W04391, koji je zatražio da [BRISANO], na šta je svedok W04600 rekao da je žrtva ubistva u zoni Lab OVK.¹²⁶¹ I svedok W04391 i svedokinja W04390 rekli su da je svedok W04600 potom uhvatio svedokinju W04390 [BRISANO],¹²⁶² [BRISANO]¹²⁶³ i [BRISANO].¹²⁶⁴ Posle toga, svedok

¹²⁵⁵ **W04648:** SPOE00128158-00128162, str. SPOE00128158. Iskaz svedoka W04648 potvrdio je svedok W04391, i to i tokom glavnog i tokom unakrsnog ispitivanja (**W04391:** T. 22. novembar 2021, poverljivo, p.1736, redovi 19-20; T. 23. novembar 2021, poverljivo, str. 1799, redovi 11-12).

¹²⁵⁶ **W04712:** 077816-TR-ET, Part 1, str. 12, redovi 3-8. V. takođe **W04391:** T. 23. novembar 2021, poverljivo, str. 1809, red 17, do str. 1810, red 22.

¹²⁵⁷ **W04391:** T. 23. novembar 2021, poverljivo, str. 1809, red 15, do str. 1810, red 1. Suprotno onom što je rekao svedok W04391, svedokinja W04390 pamti da je te reči izgovorio [BRISANO] (**W04390:** T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1869, redovi 5-8). Panel smatra da je to sitna nedoslednost, koja bi mogla prosto biti posledica previda ili toga što je svedok pomešao [BRISANO].

¹²⁵⁸ **W04391:** T. 23. novembar 2021, poverljivo, str. 1812, redovi 8-16.

¹²⁵⁹ **W04712:** 077816-TR-ET, Part 1, str. 14, redovi 12-13, gde je svedok W04712 rekao da je svedok W04600 odgovorio da se žrtva ubistva nalazi u zoni Lab i da ne može da dođe [BRISANO]. **W04648:** SPOE00128061-00128064, str. SPOE00128063 (svedok W04648 je rekao da je osoba po imenu [BRISANO] odbila da pusti žrtvu ubistva da ode [BRISANO]).

¹²⁶⁰ **W04391:** T. 23. novembar 2021, poverljivo, str. 1813, redovi 3-7 (svedok W04391 rekao je da se svedok W04648 „vratio [BRISANO] i rekao da mu [BRISANO] nisu dopustili [BRISANO]“).

¹²⁶¹ **W04391:** T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1739, red 5.

¹²⁶² **W04391:** T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1739, redovi 6-8; **W04390:** T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1867, redovi 5-7; **W04648:** SPOE00128061-00128064, str. 3. Svedok W04648 rekao je da je [BRISANO] ščepao svedokinju W04390 za kosu, ali panel primećuje da svedok W04648 tom prilikom nije bio na licu mesta, dok svedoci W04391 i W04390 jesu. Pošto su i jedan i drugi potvrdili da je dotičnu radnju izvršio svedok W04600, panel ceni da kod ovog pitanja veću dokaznu vrednost imaju iskazi svedoka W04391 i W04390.

¹²⁶³ **W04390:** T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1867, red 7.

¹²⁶⁴ **W04391:** T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1739, redovi 6-8; **W04390:** T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1867, red 9.

W04600 rekao je svedoku W04391 i svedokinji W04390: [BRISANO]¹²⁶⁵

597. Suprotno onom što su rekli članovi porodice žrtve ubistva, svedok W04600 taj susret prikazao je u znatno povoljnijem svetlu. Svedok W04600 je potvrdio da je došlo do susreta sa svedokom W04391 i svedokinjom W04390, [BRISANO].¹²⁶⁶ [BRISANO].¹²⁶⁷ [BRISANO].¹²⁶⁸ [BRISANO]. [BRISANO].¹²⁶⁹ [BRISANO].¹²⁷⁰ [BRISANO].¹²⁷¹ S tim u skladu, panel smatra da je iskaz svedoka W04600 verodostojan samo u delu u kom svedok uopšteno govori o susretu [BRISANO], što potvrđuje iskaze svedoka W04390 i W04391.

598. Iz dokaza proizlazi da je [BRISANO] 10. aprila 1999. ili približno tog datuma poslednji put pokušala da ustanovi [BRISANO]. Svedok W04648 rekao je u izjavi da je približno tog datuma¹²⁷² otišao u Zlaš i da mu je osoba [BRISANO] rekla: „Još uvek saslušavamo [BRISANO] [žrtvu ubistva]. Još nismo završili i nećemo ga pustiti dok ne završimo s njim.”¹²⁷³ Kako je rekao svedok W04648, u tom trenutku je [BRISANO] počeo da preti svedoku W04648 i njegovoj porodici, odgurnuo ga i hteo da ga bije zato

¹²⁶⁵ **W04390:** T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1867, redovi 11-12; **W04391:** T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1739, redovi 8-9. Te reči svedoka W04600 potvrdili su i svedokinja W04674 i svedok W04712 (**W04712:** 077816-TR-ET, Part 1, str. 12, red 12, do str. 13, red 15; **W04674:** T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1982, redovi 13-17). Prema proceni panela, reči koje je svedok W04600 uputio žrtvi ubistva i reakcija svedokinje W04390 na napad su do te mere saglasne s ostalim dokazima da panel smatra isključenim da [BRISANO] mogli izmisliti taj detalj ili da su slučajno dali istovetne iskaze. Osim toga, istinitost tog prikaza potvrdila je i sama svedokinja W04390, koja je u sudnici rekla da [BRISANO] (**W04390:** T. 24. novembar 2021, poverljivo, str. 1867, redovi 10-11; str. 1879, red 24, do str. 1880, red 2). V. takođe opštu ocenu ovih svedoka, koju je panel izložio u stavu 91 i narednim stavovima ove presude.

¹²⁶⁶ **W04600:** T. 24. septembar 2021, poverljivo, str. 761, redovi 1-6.

¹²⁶⁷ **W04600:** T. 24. septembar 2021, poverljivo, str. 761, redovi 9-11.

¹²⁶⁸ **W04600:** T. 24. septembar 2021, poverljivo, str. 761, redovi 13-18 (kurziv dodat).

¹²⁶⁹ **W04600:** T. 23. septembar 2021, poverljivo, str. 723, redovi 21-24.

¹²⁷⁰ V. stavove 459-484. Osim toga, panel smatra da je svedok W04600 informacije o okolnostima u kojima je žrtva ubistva držana u zatočeništvu i okolnostima pod kojima je preminula načelno davao tako da ne rizikuje da optuži sam sebe. [BRISANO].

¹²⁷¹ **W04600:** T. 24. septembar 2021, poverljivo, str. 773, redovi 4-9.

¹²⁷² **W04648:** SPOE00128061-00128064, str. SPOE00128064.

¹²⁷³ **W04648:** SPOE00128061-00128064, str. 4.

što se raspituje [BRISANO].¹²⁷⁴ Svedok je dodao da posle tih pretnji [BRISANO] zato što se plašio za život drugih članova porodice.¹²⁷⁵

599. Panel konstatuje da je iskaz svedoka W04648 o tom poslednjem pokušaju [BRISANO] verodostojan i autentičan, naročito zato što se uklapa u opise šireg i sve nasilnijeg obrasca po kom su pripadnici OVK, uključujući i svedoka W04600, odvrćali [BRISANO] od pokušaja da dobije informacije o žrtvi ubistva, [BRISANO]. Po mišljenju panela, to svedoči o nameri pripadnika OVK da koliko god je moguće spreče svaki kontakt žrtve ubistva [BRISANO], s obzirom na surovo zlostavljanje kom je žrtva ubistva dotad bila izložena na imanju u Zlašu i koje je u krajnjoj liniji i dovelo do njene smrti.

600. Posle poslednjeg, upravo opisanog pokušaja, [BRISANO]. [BRISANO]."¹²⁷⁶

601. Dalje, panel napominje da je [BRISANO], dok su pokušavali da uspostave, rečeno i da podnesu pismeni zahtev, što su oni i učinili ali nikad nisu dobili odgovor.¹²⁷⁷ Panel smatra da je to svedočenje verodostojno jer se uklapa u širu sliku, prema kojoj su pripadnici OVK koji su znali u kakvom se stanju i gde se uopšte nalazi žrtva ubistva pokušavali da obmanu [BRISANO]. Osim toga, panel napominje i da su drugi svedoci potvrdili da posete licima zatvorenim na imanju u Zlašu nisu bile dozvoljene.¹²⁷⁸

602. Sagledavši sve dokaze o tome da je [BRISANO] u više navrata pokušavala da ustanovi [BRISANO], panel se uverio da [BRISANO] nisu samo sprečavani da posete žrtvu ubistva tokom perioda koji je njihov rođak proveo u zatočeništvu na imanju u

¹²⁷⁴ **W04648:** SPOE00128061-00128064, str. SPOE00128064 („[BRISANO]“).

¹²⁷⁵ **W04648:** SPOE00128061-00128064, str. SPOE00128064.

¹²⁷⁶ **W03593:** T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 487, redovi 8-13.

¹²⁷⁷ **W04391:** T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1740, red 24, do str. 1741, red 18.

¹²⁷⁸ Svedok W03593 rekao je da njegova porodica nije mogla da ga posećuje iako je znala gde se nalazi (**W03593:** T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 481, redovi 8-14). Svedok W03594 potvrdio je da na imanju u Zlašu nisu bile dozvoljene posete (**W03594:** T. 13. oktobar 2021, poverljivo, str. 1133, redovi 8-11).

Zlašu, nego i da su pripadnici OVK, [BRISANO], izbegavali da im daju odgovore o stanju žrtve ubistva i mestu na kom se nalazi, obmanjivali ih ili ih izlagali verbalnom i fizičkom nasilju.

2. Pokušaji da se pronađe telo žrtve ubistva

603. Kao što je panel već konstatovao, 19. aprila 1999. ili približno tog datuma, pošto su pušteni na slobodu s imanja u Zlašu, [BRISANO] posetilo je porodicu žrtve ubistva i obavestilo je da žrtva ubistva još nije puštena na slobodu, ali da bi uskoro trebalo da bude.¹²⁷⁹ Panel napominje da je [BRISANO] sutradan [BRISANO] zato što se na području [BRISANO] upravo odvijala ofanziva srpskih snaga.¹²⁸⁰ Kad se ofanziva završila, [BRISANO].¹²⁸¹

604. Svedok W04648 potvrdio je da je žrtvu ubistva nastavio da traži u junu 1999,¹²⁸² kad je OVK „otišla s tog područja”.¹²⁸³ Sudeći po dokazima, svedok W04648 je „mnogo puta” odlazio u selo Zlaš da potraži žrtvu ubistva,¹²⁸⁴ pretražio je nekoliko kuća¹²⁸⁵ sve dok, zajedno sa svedokom W04391, nije pronašao tačno mesto na kom je žrtva ubistva držana.¹²⁸⁶ Prema oceni panela, svedoci W04648 i W04391 verodostojno su opisali

¹²⁷⁹ V. stavove 477-478.

¹²⁸⁰ **W04391**: T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1745, redovi 12-13; **W04674**: T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1934, redovi 17-21; str. 1935, redovi 12-17, i str. 1944, redovi 23-25.

¹²⁸¹ **W04648**: SPOE00128158-00128162, str. SPOE00128158; SPOE00128061-00128064, str. 1; **W04712**: 077816-TR-ET, Part 1, str. 22, redovi 7-13; **W04674**: T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1946, redovi 7-8; **W04391**: T. 23. novembar 2021, javno, str. 1833, red 17.

¹²⁸² **W04648**: SPOE00128158-00128162, str. SPOE00128158.

¹²⁸³ **W04648**: SPOE00128061-00128064, str. SPOE00128061. Panel napominje da svedok W04648 nije izričito govorio o OVK, nego da je rekao da je nastavio da traži žrtvu ubistva „kad mu je rečeno da su oni otišli s tog područja” (kurziv dodat). Međutim, na osnovu konteksta panel konstatuje da se to odnosi na OVK.

¹²⁸⁴ **W04648**: SPOE00128158-00128162, str. SPOE00128158. V. takođe **W04712**: 077816-TR-ET, Part 1, str. 22, redovi 7-13; **W04674**: T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1946, redovi 7-8.

¹²⁸⁵ **W04391**: T. 23. novembar 2021, javno, str. 1833, red 17.

¹²⁸⁶ **W04391**: T. 22. novembar 2021, poverljivo, p.1747, redovi 6-7 („Zatvorenici koji su pušteni na slobodu rekli su nam da je tamo ostala samo [žrtva ubistva]”); **W04648**: SPOE00128158-00128162, str. SPOE00128158 („Ti svedoci [bivši zatvorenici] rekli su svedoku [W04648] gde se nalazi zatvorenički

redosled događaja, uključujući i to da su potragu za žrtvom ubistva nastavili čim su sukobi na tom području popustili. Isto tako, ljudi koji su bili zatvoreni u isto vreme kad i žrtva ubistva dali su relevantne informacije, pored onog što je [BRISANO] već saznala tokom ranijih pokušaja [BRISANO]. Dalje, što se tiče potvrđivanja dokaza, panel smatra relevantnim to što opis zgrade u kojoj su držani u zatočeništvu koji su dali svedoci W04391, W04674 i W04648 odgovara imanju u Zlašu.¹²⁸⁷ Panel ima u vidu i činjenicu da se svedoci W04648 i W04391 sećaju da je unutra bilo nekoliko pokrivača,¹²⁸⁸ što potvrđuje iskaze svedoka W01679, W03593 i W04669 da su imali pokrivače za konje.¹²⁸⁹ Činjenicu da [BRISANO] u tom trenutku utvrdila da se žrtva ubistva nalazi u zatočeništvu na imanju u Zlašu konačno potvrđuju, kako panel smatra, lična isprava žrtve ubistva, njegova jakna i otpusna lista iz bolnice, pronađeni u štali.¹²⁹⁰

605. Panel ima u vidu i reči svedoka W04648 da je, pošto je ustanovio gde se nalazi imanje u Zlašu, pitao [BRISANO]; da je čovek koji je žrtva ubistva, „ako je u toj kući, verovatno mrtav“ [BRISANO],¹²⁹¹ [BRISANO].¹²⁹² Svedokinja W04674 potvrdila je taj

centar”); SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333 („Sedmorica [bivših zatvorenika] oslobođena su oko 19. aprila i rekli su mi [svedoku W04648] gde [BRISANO] je [BRISANO]”).

¹²⁸⁷ **W04391**: T. 22. novembar 2021, javno, p.1756, redovi 2-4 (gde se zatvor pominje kao „štala”); **W04674**: T. 13. decembar 2021, javno, str. 1945, redovi 12-13 („Pronašli smo zgradu u kojoj je bio zatvor, štalu u prizemlju, a na gornjem spratu, tamo su boravili vojnici”); **W04648**: SPOE00128158-00128162, str. SPOE00128161 (svedok je nacrtao mesto na kom je bio zatvoren, dvospratnicu, kod čijeg je donjeg sprata pribeležio da su to „štale u kojima su držani zatvorenici”).

¹²⁸⁸ **W04391**: T. 23. novembar 2021, javno, str. 1834, redovi 20-21; **W04648**: SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333.

¹²⁸⁹ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 902, redovi 16-21; **W03593**: T. 20. septembar 2021, poverljivo, str. 453, redovi 1-9; str. 479, redovi 19-23; **W04669**: T. 11. novembar 2021, javno, str. 1545, redovi 4-12. I u UNMIK-ovoj zbirci fotografija snimljenih sa zemlje vide se ostaci nečeg što su, po svemu sudeći, debeli pokrivači (SPOE00128386-00128420, str. SPOE00128394, SPOE00128401)

¹²⁹⁰ **W04391**: T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1747, red 1, do str. 1748, red 3; T. 23. novembar 2021, poverljivo, str. 1833, redovi 8-17; **W04674**: T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1945, redovi 10-15; **W04648**: SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333.

¹²⁹¹ [BRISANO].

¹²⁹² [BRISANO] (**W04648**: SPOE00128069-00128086, str. SPOE00128171). Nešto slično rekla je i svedokinja W04674 (**W04674**: T. 14. decembar 2021, javno, str. 2016, red 25, do str. 2017, red 3).

aspekt iskaza svedoka W04648, kao i da je svedoku W04648 to stavljeno na znanje samo nedelju dana nakon što je nastavio potragu za žrtvom ubistva u junu 1999.¹²⁹³

606. Što se tiče otkrivanja tela, panel upućuje na reči svedokinje W04674 da je u toj fazi potraga za žrtvom ubistva postala potraga „za mrtvim čovekom”.¹²⁹⁴ I svedok W04648 [BRISANO] potvrdili su da je svedok W04648, kad god bi video humku sveže zemlje ili mesto s nabacanim granjem, počeo kopa na tom mestu i traži telo žrtve ubistva.¹²⁹⁵ Svedok W04391 potvrdio je informaciju koju je svedok W04648 prvobitno dao u pismenoj izjavi i njegov crtež, na kom se vidi da je telo žrtve ubistva na kraju pronađeno [BRISANO].¹²⁹⁶ Panel napominje da svedoci svoju procenu nisu zasnovali na merenju instrumentima, ali da se ona upadljivo podudara s UNMIK-ovim zahtevom za izvođenje zadatka iz vazduha, čiji zaključak glasi da se grob žrtve ubistva nalazi [BRISANO].¹²⁹⁷ Kako je rekla [BRISANO], grob u kom je telo pronađeno nalazio se na proplanku¹²⁹⁸ usred šume¹²⁹⁹ i bio je prilično plitak, svega 20 do 30 centimetara.¹³⁰⁰

¹²⁹³ **W04674:** T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1945, redovi 1-3.

¹²⁹⁴ **W04674:** T. 13. decembar 2021, poverljivo, str. 1945, red 10. [BRISANO]; v. **W04648:** SPOE00128061-SPOE00128064, str. SPOE00128061.

¹²⁹⁵ [BRISANO]; **W04648:** SPOE00128061-00128064, str. SPOE00128061. V. takođe, **W04648:** SPOE00128061-00128064, str. SPOE00128063, gde svedok W04648 kaže da je „zagledao u svaku moguću rupu”, i **W04648:** SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333, gde je svedok W04648 izjavio da je „gledao po [BRISANO]”.

¹²⁹⁶ **W04648:** SPOE00128158-00128162, str. SPOE00128158 and SPOE00128161; **W04391:** T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1747, redovi 9-18. U kasnije datoj izjavi svedok W04391 potvrđuje da je svedok W04648 pronašao telo [BRISANO], v. T. 22. novembar 2021, javno, str. 1755, red 25, do str. 1756, red 1. V. takođe, **W04674:** T. 13. decembar 2021, javno, str. 1948, red 21, do str. 1949, red 3, i str. 1951, redovi 1-2.

¹²⁹⁷ SPOE00128266-00128273 RED3, str. SPOE00128271. Panel podseća na to da je zahtev za izvođenje zadatka iz vazduha podnet [BRISANO] i da predstavlja jedan od dokumenata povezanih s pripremom UNMIK-ove zbirka vazdušnih fotografija. Panel ne sumnja u pouzdanost tog dokumenta i poziva se na njega.

¹²⁹⁸ **W04676:** T. 17. novembar 2021, javno, str. 1607, redovi 3-4.

¹²⁹⁹ **W04676:** T. 17. novembar 2021, javno, str. 1644, redovi 2-3; **W04391:** T. 22. novembar 2021, javno, str. 1755, red 25; **W04674:** T. 13. decembar 2021, javno, str. 1986, redovi 12-14.

¹³⁰⁰ **W04676:** T. 17. novembar 2021, javno, str. 1607, redovi 24-25; T. 17. novembar 2021, poverljivo, str. 1615, redovi 22-24; **W04391:** T. 22. novembar 2021, poverljivo, str. 1749, redovi 23-25; **W04674:** T. 13. decembar 2021, javno, str. 1951, redovi 14-16 (svedokinja W04674 rekla je da je grob bio dubok 30 do 40 centimetara).

Panel napominje da se dubina groba vidi i na jednoj od fotografija koje je [BRISANO] načinila tokom ekshumacije, a koja je uvršćena u dokazni materijal.¹³⁰¹ S tim u vezi, svedokinja W04676 dodala je da grob nije bio „kao oni koji bi se kopali u normalnim prilikama”.¹³⁰²

607. Panel napominje da [BRISANO], W04648 [BRISANO], koji su svi videli grob, dosledno govorili da su u njemu videli dva tela.¹³⁰³ [BRISANO] rekli su da su najpre, kad su počeli da kopaju, naišli na leš [BRISANO].¹³⁰⁴ Svedok W04648 rekao je da je video „ulaznu ranu na glavi, kao da je od vatrenog oružja”.¹³⁰⁵ Iz dokaza proizlazi da je svedok W04648, pošto je nastavio da kopa, odmah naišao na drugo telo, prekriveno ćebetom.¹³⁰⁶

608. Panel primećuje da postoje neznatne razlike u navodima o datumu kad su tela pronađena: 3. jul 1999,¹³⁰⁷ 4. jul 1999.¹³⁰⁸ i 6. jul 1999.¹³⁰⁹ Ipak, panel smatra da se one ne odražavaju na opštu verodostojnost svedoka koji su naveli te podatke. Zapravo, panel smatra da redosled relevantnih događaja koji se može rekonstruisati na osnovu njihovih iskaza ostaje nepromenjen, i to čak i ako se u vidu ima, na primer, datum ekshumacije, koja se, kako je utvrđeno u nastavku, odigrala 7. jula 1999. I što je najvažnije, panel je mišljenja da se suština iskaza o ovom pitanju podudara kod svih svedoka i da se tiče otkrivanja dva tela [BRISANO] približno između 3. i 6. jula 1999.

¹³⁰¹ SPOE00209313-00209320, str. SPOE00209315. Panel ne sumnja u autentičnost osam fotografija s ekshumacije, pošto je njihovu autentičnost u sudnici potvrdila svedokinja W04676 (W04676: T. 17. novembar 2021, poverljivo, str. 1611, red 20, do str. 1612, red 10).

¹³⁰² W04676: T. 17. novembar 2021, javno, str. 1615, red 25, do str. 1616 line 2.

¹³⁰³ [BRISANO]; W04648: SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333.

¹³⁰⁴ [BRISANO].

¹³⁰⁵ W04648: SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128334.

¹³⁰⁶ W04648: SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333. To potvrđuje i svedokinja W04676, koja je rekla da je žrtva ubistva bila prekrivena „marinsko plavim” pokrivačem [BRISANO].

¹³⁰⁷ W04648: SPOE00128158-00128162, str. SPOE00128158.

¹³⁰⁸ [BRISANO].

¹³⁰⁹ [BRISANO].

609. Panel ukazuje na to da su svi svedoci rekli da su, kad su videli ono što je, kako su pretpostavljali, telo žrtve ubistva (drugo telo koje su pronašli), ponovo zatrpali grob i da ga dalje nisu dirali.¹³¹⁰ Panel napominje i reči svedoka W04648 da je ostavio nešto na grobu kako bi označio to mesto.¹³¹¹ Činjenicu da je svedok W04648 posetio to mesto i pre nego što je obavljena ekshumacija potvrdila je i svedokinja W04676, koja je rekla da je svedok W04648 na dan ekshumacije već znao gde se telo nalazi.¹³¹² Panel naročito ima u vidu to što je svedok W04648 napomenuo da se, pošto je pronađen leš za koji se pretpostavlja da je žrtva ubistva, obratio i KFOR-u i policiji i obavestio ih o onom što je pronašao, ali da su mu i jedni i drugi rekli da nemaju vremena da pokreću istragu po njegovoj prijavi.¹³¹³

610. Panel konstatuje da [BRISANO] uverljivo i rečito, detaljno i konzistentno opisali kako su pronašli dva tela, što ukazuje na to da o tom događaju govore na osnovu ličnog iskustva. Pokušaj da, i pre ekshumiranja tela, u to uključe KFOR i policiju, kao organe reda, još jedan je realistični element koji govori u prilog verodostojnosti njihovog svedočenja.

611. Na osnovu ukupnih dokaza kojima je raspolagao, panel se uverio da su u grobu [BRISANO] bila dva tela, pronađena približno između 3. i 6. jula 1999.

3. Ekshumacija i identifikacija tela žrtve ubistva

612. Panel napominje da [BRISANO] W04648, [BRISANO] izneli dokaze o ekshumaciji tela žrtva ubistva i njenoj identifikaciji. Panelu su predloženi dokazi o tome da se, u roku od jednog do nekoliko dana pošto su otkrivena dva tela u grobu, [BRISANO] vratilo do groba da ekshumira leš za koji su pretpostavljali da je žrtva

¹³¹⁰ [BRISANO]; W04648: SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333.

¹³¹¹ W04648: SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333.

¹³¹² [BRISANO].

¹³¹³ W04648: SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333. To potvrđuje i [BRISANO].

ubistva.¹³¹⁴ [BRISANO],¹³¹⁵ što je detalj koji panel smatra veoma realističnim i autentičnim i koji može poticati samo iz svedokovog ličnog sećanja. Ti svedoci su rekli da je prilikom ekshumacije telo izvađeno iz groba, uvijeno u plastični pokrov¹³¹⁶ i položeno u sanduk,¹³¹⁷ a zatim prebačeno u selo [BRISANO].¹³¹⁸ [BRISANO] zamoljena je da pomogne prilikom ekshumacije, [BRISANO], koje su pred panel iznete kao dokaz.¹³¹⁹

613. Što se tiče datuma ekshumacije, panel napominje da je svedok W04648 u jednoj od ranijih izjava rekao da je sahrana održana 4. jula 1999.¹³²⁰ Međutim [BRISANO] rekli su da je ekshumacija izvršena 7. jula 1999, što potvrđuju datumi digitalno upisani na fotografije priložene kao dokaz.¹³²¹ Pored toga, panel podseća na svoju konstataciju da je grob otkriven približno u periodu od 3. jula do 6. jula 1999.¹³²² Zato panel ceni da veću dokaznu snagu imaju iskazi [BRISANO], kojima u prilog idu i fotografije iz dokaznog materijala i koji se najviše podudaraju s redosledom događaja kakav je utvrđen na osnovu svih izvedenih dokaza. S tim u skladu, panel zaključuje da je telo žrtve ubistva ekshumirano 7. jula 1999.

614. Što se tiče identifikacije tela, panel upućuje na iskaze [BRISANO] da je, na dan ekshumacije, telo već bilo počelo da se raspada,¹³²³ pa da se nije moglo zaključiti da li je u pitanju žrtva ubistva ili nije. Ipak, panel ističe iskaz svedoka W04648, [BRISANO], koji je u svom iskazu [BRISANO] potvrdio [BRISANO] da je to telo žrtve ubistva,

¹³¹⁴ [BRISANO]; **W04648**: SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128340.

¹³¹⁵ **W04648**: SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333.

¹³¹⁶ [BRISANO].

¹³¹⁷ [BRISANO].

¹³¹⁸ [BRISANO]. V. takođe **W04648**: SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333.

¹³¹⁹ [BRISANO]. V. takođe **W04648**: SPOE00128158-00128162, str. SPOE00128158, gde svedok W04648 kaže da je [BRISANO], i **W04648**: SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333, gde svedok W04648 potvrđuje da je svedokinja W04676, [BRISANO].

¹³²⁰ **W04648**: SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333.

¹³²¹ [BRISANO].

¹³²² V. stav 611.

¹³²³ [BRISANO].

[BRISANO].¹³²⁴ Panel napominje i da je [BRISANO] u sudnici potvrdila da je svedok W04648 mogao da identifikuje telo kao žrtvu ubistva zato što [BRISANO].¹³²⁵ S tim u vezi, panel napominje da je svedok W03593 potvrdio da zatvorenici tokom zatočeništva na imanju u Zlašu nisu mogli da [BRISANO].¹³²⁶ I na kraju, prilikom identifikovanja žrtve ubistva važan je bio i podatak o njenoj [BRISANO], kao i iskaz [BRISANO].¹³²⁷

615. Kao što je već rečeno, telo žrtve ubistva bilo je pokriveno ćebetom.¹³²⁸ Kad je [BRISANO] pokazana slika s jednim od pokrivača pronađenih na imanju u Zlašu,¹³²⁹ ona je odmah rekla da taj pokrivač izgleda slično onom koji je pronađen u grobu.¹³³⁰ [BRISANO] dodala je da na telu žrtve ubistva nije bilo cipela.¹³³¹ Panel napominje da fotografije napravljene tokom ekshumiranja potvrđuju da na lešu zaista nije bilo cipela.¹³³²

616. S tim u vezi, panel napominje da potvrđenu smrt tog čoveka, žrtve ubistva, dodatno potkrepljuje i svedok W04600, koji je u sudnici rekao da je već „pet, šest dana posle ofanzive [srpskih snaga]“ od 18. aprila 1999. shvatio da je on mrtav.¹³³³

¹³²⁴ **W04648:** SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128333. U SPOE00128061-00128064, str. 3, gde svedok kaže da je žrtva ubistva imala [BRISANO] i da je prepoznao [BRISANO] „baš zbog tih detalja, koji su [mu] važni“. V. takođe [BRISANO]. Panel primećuje da se iskazi svedokâ donekle razlikuju: neki svedoci pominju [BRISANO], neki pominju [BRISANO]. Uprkos tome, panel smatra značajnom činjenicu da svi svedoci potvrđuju da su mogli da identifikuju telo žrtve ubistva na osnovu [BRISANO], pa smatra da pomenute nepodudarnosti ne umanjuju ni verodostojnost svedokâ, ni dokaznu vrednost njihovog svedočenja o tom pitanju.

¹³²⁵ [BRISANO].

¹³²⁶ **W03593:** T. 20. septembar 2021, javno, str. 479, redovi 11-23.

¹³²⁷ [BRISANO].

¹³²⁸ [BRISANO].

¹³²⁹ **W04648:** SPOE00128386-00128420, str. SPOE00128401.

¹³³⁰ [BRISANO].

¹³³¹ [BRISANO].

¹³³² SPOE00209313-00209320, str. SPOE00209320.

¹³³³ **W04600:** T. 24. septembar 2021, poverljivo, str. 767, redovi 4-13.

617. Panel smatra da su dokazi koje su svedoci izneli o ekshumiranju i identifikovanju tela žrtve ubistva veoma verodostojni, s obzirom na njihovu [BRISANO] i na njihove podudarne i detaljne iskaze, iz kojih se vidi da su o događajima govorili na osnovu ličnog iskustva.

618. Polazeći od svih navedenih dokaza, panel se uverio da je drugo telo pronađeno početkom jula 1999. u grobu [BRISANO] telo žrtve ubistva.

4. Povrede nanete žrtvi ubistva

(a) Ruke i noge

619. Panelu su predloženi dokazi o mogućim povredama nanetim žrtvi ubistva po rukama i nogama. [BRISANO], koji je učestvovao u ekshumaciji,¹³³⁴ rekao je da su žrtvi ubistva bile polomljene i ruke i noge.¹³³⁵ Na pitanje kako je mogao da utvrdi da su udovi žrtve ubistva bili polomljeni, svedok je rekao da je to „bilo očigledno“ i da su videli da su udovi polomljeni čim su podigli telo.¹³³⁶ Taj iskaz potvrđuje i [BRISANO] koja je rekla da su svedoci W04648, [BRISANO] videli „da su udovi polomljeni, obe noge i ruke“.¹³³⁷ Slično tome, [BRISANO], koja je stajala na izvesnoj udaljenosti od groba, čula je kako neko kaže da su žrtvi ubistva polomljene i ruke i noge.¹³³⁸ S druge strane, panel primećuje da [BRISANO] takođe rekla da od prisutnih tokom ekshumacije nije čula da su žrtvi ubistva polomljene i ruke i noge.¹³³⁹ Međutim, [BRISANO] rekla je ekshumacija [BRISANO],¹³⁴⁰ pa je, smatra panel, sasvim uverljivo da [BRISANO] u tom trenutku nije čula ili primetila taj konkretni detalj. Iako smatra da povrede na udovima žrtve ubistva nisu od presudnog značaja za optužbu za

¹³³⁴ [BRISANO].

¹³³⁵ [BRISANO].

¹³³⁶ [BRISANO].

¹³³⁷ [BRISANO].

¹³³⁸ [BRISANO].

¹³³⁹ [BRISANO].

¹³⁴⁰ [BRISANO].

ubistvo (a ustanovljeno je da se radi o telu žrtve ubistva), panel smatra da se ukupni dokazi kojima raspolaže podudaraju utoliko što ukazuju na teške povrede na rukama i nogama žrtve. S tim u vezi, panel napominje da takve povrede odgovaraju brutalnom zlostavljanju kom je žrtva ubistva bila izložena tokom zatočeništva na imanju u Zlašu i činjenici da pred kraj zatočeništva nije više bila u stanju da se drži na nogama ni da hoda.¹³⁴¹

(b) Povrede u predelu trupa i uzroci smrti

620. Panel napominje da mu o uzroku (ili uzrocima) smrti i načinu na koji je žrtva ubistva preminula nije predložen zvaničan obdukcioni nalaz.

621. Što se tiče uzroka smrti, panel smatra bitnim to što je žrtva ubistva, kad su je drugi zatvorenici poslednji put videli, skoro tri nedelje svakodnevno surovo zlostavljana, što je bila na ivici smrti i što nije bila u stanju da se drži na nogama ni da hoda.¹³⁴² Osim toga, žrtvi ubistva uskraćena je sva medicinska pomoć koja joj je u toj fazi možda mogla spasti život. Činjenicu da je zatvorenicima na imanju u Zlašu uskraćivana medicinska pomoć potvrđuju i iskazi svedoka W01679, W03593 i W04669.¹³⁴³ Na primer, svedok W01679 rekao je da mu, pošto je pretučen, niko nije previo rane.¹³⁴⁴ I svedok W03593 potvrdio je da nijedan zatvorenik nije dobio lekarsku pomoć niti je mogao da je traži, jer „bi te [...] smesta ubili”.¹³⁴⁵ Panel, međutim, napominje da je u Zlašu načelno postojala mogućnost za ukazivanje medicinske pomoći,¹³⁴⁶ te da je postojala mogućnost da je zatvorenici na imanju u Zlašu dobiju. Na osnovu raspoloživih dokaza, i imajući u vidu da je optuženi bio na položaju

¹³⁴¹ V. stavove 569-574.

¹³⁴² V. stav 571.

¹³⁴³ V. stavove 520-522. V. takođe **W04669**: T. 10. novembar 2021, javno, str. 1467, redovi 9-10 („Nisam tražio lekarsku pomoć niti mi je ona ukazana”); **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 903, redovi 9-11.

¹³⁴⁴ **W01679**: T. 4. oktobar 2021, javno, str. 903, redovi 12-13.

¹³⁴⁵ **W03593**: T. 20. septembar 2021, javno, str. 480, redovi 13-21.

¹³⁴⁶ **Gospodin F. Sopi**: T. 18. januar 2022, javno, str. 2115, redovi 22-25; str. 2116, redovi 16-22; T. 19. januar 2022, javno, str. 2150, red 14, do str. 2151, red 16.

komandanta BIA i da je, u tom svojstvu, imao kontrolu nad imanjem u Zlašu, panel konstatuje da je odluku da se zatvorenicima na imanju u Zlašu uskrati medicinska pomoć mogao doneti samo optuženi.

622. Dalje, panel napominje da je svedok W04648 rekao da je prilikom ekshumacije na desnoj strani stomaka žrtve ubistva video dve ulazne rane, koje su ličile na rane od metka, i dve izlazne rane na levoj strani leđa.¹³⁴⁷ Njegove reči potvrđuje i [BRISANO], koji je rekao da su na leđima žrtve ubistva bile tri ili četiri rane od metka.¹³⁴⁸ Na molbu da objasni gde su te rane tačno bile, [BRISANO] najpre je rekao da su one bile na potiljku, s tim što je dodao da nije siguran da li se toga dobro seća,¹³⁴⁹ a kasnije je objasnio da su se rane od metaka nalazile „na leđima“, ¹³⁵⁰ u visini pluća.¹³⁵¹ Osim toga, [BRISANO] rekao je i da je rane od metaka primetio kad je telo okrenuto.¹³⁵² I [BRISANO] potvrdile su da su na leđima bile rane od metaka.¹³⁵³ [BRISANO] rekla je da tokom ekshumacije nisu obraćali pažnju na druge znake, samo na ranu na levoj strani tela žrtve ubistva.¹³⁵⁴ Međutim, [BRISANO] precizirala je da su prisutni samo ovlaš pregledali telo, a da pojedinačne delove tela, poput grudi i leđa, tom prilikom nisu pregledali.¹³⁵⁵ Pored toga, [BRISANO] objasnila je [BRISANO] da se nije moglo reći šta je tu ranu prouzrokovalo, pošto je telo već bilo u stanju raspadanja i pošto ni u trenutku ekshumacije ni kasnije nije obavljen sudsko-medicinski pregled.¹³⁵⁶

623. Panel napominje da za iskaze pomenutih svedoka postoji potvrda u vidu fotografija s ekshumacije, na kojima se na trupu žrtve ubistva vidi najmanje jedna

¹³⁴⁷ **W04648:** SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128334.

¹³⁴⁸ [BRISANO].

¹³⁴⁹ [BRISANO].

¹³⁵⁰ [BRISANO].

¹³⁵¹ [BRISANO].

¹³⁵² [BRISANO].

¹³⁵³ [BRISANO].

¹³⁵⁴ [BRISANO].

¹³⁵⁵ [BRISANO].

¹³⁵⁶ [BRISANO].

rupa.¹³⁵⁷ Panel je mišljenja da to, kao i drugi dokazi o drugom neidentifikovanom telu koje je pronađeno u istom grobu i koje ima „ulaznu ranu na glavi, kao da je neko pucao u njega”,¹³⁵⁸ odgovara pretpostavci da su oba lica čija su tela bila u grobu pogođena iz vatrenog oružja.

624. Iako nema dovoljno jasnih dokaza o tačnom broju strelnih rana i njihovom mestu, panel smatra da dokazi dosledno pokazuju da je na trupu žrtve ubistva bilo rupa. Panel smatra da su takve rupe mogle biti prouzrokovane samo metkom, pošto nema dokaza koji bi ukazivali na nešto drugo. Ako se utvrđena činjenica da je žrtva ubistva zlostavljana tokom zatočeništva na imanju u Zlašu, od čega je zadobila teške telesne povrede, i činjenica da je žrtvi ubistva uskraćena medicinska pomoć sagledaju zajedno i u kontekstu odluke optuženog da žrtvu ubistva ne pusti na slobodu ali i da je ne evakuiše, panel smatra da jedini razuman zaključak koji se može izvesti iz svih iznetih dokaza jeste taj da smrt žrtve ubistva ima složen uzrok, tj. da je žrtva preminula od teškog zlostavljanja kom su je izložili pripadnici BIA koji su je držali u zarobljeništvu i usled kog je zadobila teške telesne povrede, od toga što su joj pripadnici BIA uskratili medicinsku pomoć, i od rana nanetih iz vatrenog oružja.

5. Ofanziva srpskih snaga na području Zlaša

625. Prema mišljenju panela, i na osnovu već izloženih činjeničnih zaključaka o uzroku smrti žrtve ubistva,¹³⁵⁹ sasvim je nesporno da se zlostavljanje kojem je žrtva ubistva bila izložena i uskraćivanje medicinske pomoći mogu pripisati isključivo radnjama činjenja i nečinjenja optuženog, kao komandanta BIA, i radnjama činjenja i nečinjenja njegovih potčinjenih iz redova BIA na imanju u Zlašu. Iz dokazâ nedvosmisleno proizlazi da su jedino optuženi i njegovi potčinjeni iz redova BIA imali

¹³⁵⁷ SPOE00209313-00209320, str. SPOE00209318.

¹³⁵⁸ **W04648**: SPOE00128333-00128343, str. SPOE00128334.

¹³⁵⁹ V. stav 624.

pristup žrtvi ubistva na imanju u Zlašu približno od [BRISANO] aprila 1999. do 19. aprila 1999. Utoliko su jedino optuženi i njegovi potčinjeni iz redova BIA mogli da stvore okolnosti koje su dovele do toga da žrtva ubistva bude na ivici smrti u trenutku kad su je ostali zatvorenici poslednji put videli, 19. aprila 1999. ili približno tog datuma.

626. Panel na ovom mestu podseća na to da radnje izvršilaca krivičnog dela, bilo komisivne, omisivne ili i jedno i drugo, moraju biti glavni uzrok za smrt žrtve.¹³⁶⁰ Imajući to u vidu, panel se uverio da su drastično zlostavljanje kom je bila izložena žrtva ubistva, a tokom kog su korišćeni i potencijalno smrtonosni predmeti, i nedostatak medicinske pomoći tokom približno [BRISANO] dana zaista bili glavni uzroci za smrt ove žrtve. Drugim rečima, da su optuženi i njegovi potčinjeni iz redova BIA prekinuli tako drastično zlostavljanje ili omogućili da se žrtvi ubistva pruži medicinska pomoć, žrtva ubistva ne bi preminula.

627. Uprkos tome, pošto je ustanovio i treći uzrok smrti (strelne rane od metaka ispaljenih u žrtvu),¹³⁶¹ panel smatra da treba da raspravi o pitanju da li su za strelne rane na telu žrtve odgovorni pripadnici BIA ili srpskim snagama.

628. U vezi s tim pitanjem, panel je dobio dokaze o ofanzivi srpskih snaga na području Zlaša koja se odigrala u drugoj polovini aprila 1999. Iz vojnih dokumenata srpske Zajedničke komande za Kosovo i Metohiju proizlazi da su srpske snage planirale ofanzivu na tom području za 18. april 1999.¹³⁶² To potvrđuju i izjave

¹³⁶⁰ V. stav 687.

¹³⁶¹ V. stav 624.

¹³⁶² IT-05-87.1 P01384.E, str. 3-4 („Boj izvesti u dve faze u trajanju 3–5 dana”). U srpskim borbenim izveštajima od 19. aprila i 20. aprila 1999. kaže se, između ostalog, da se ofanziva u sektoru Zlaš nastavlja (IT-05-87.1 D00633.E, str. 0062; IT-05-87.1 D00634.E, str. 0097).

optuženog i iskazi svedoka koji su, polazeći od ličnog iskustva, rekli da je ofanziva na području Zlaša trajala približno od 16. aprila 1999. do 22. aprila 1999.¹³⁶³

629. Međutim, dokazi o tome da li je ta ofanziva doprla i do imanja u Zlašu kontradiktorni su. S jedne strane, iz dokaza, po svemu sudeći, proizlazi da su srpske snage došle do *sela* Zlaš i da su nanele štetu infrastrukturi.¹³⁶⁴ Iz dokaza ne proizlazi jasno koliko su se dugo srpske snage zadržale u selu Zlaš. Može se zaključiti da su se srpske snage tamo zadržale veoma kratko, možda i manje od jednog dana, naročito ako se ima na umu da se snage OVK nisu bile potpuno povukle iz Zlaša.¹³⁶⁵

630. S druge strane, panel ne može sa sigurnošću da utvrdi da li su srpske snage uopšte kročile na imanje u Zlašu, koje se, kako je to panel ustanovio, nalazilo na uzvišici, na izvesnoj udaljenosti od samog sela Zlaš.¹³⁶⁶ S tim u vezi, panel može da utvrdi da su zatvorenici, u trenutku kad su iznenadno pušteni na slobodu, 19. aprila 1999. ili približno tog datuma, relativno neometano mogli pešice da odu do Prištine i drugih mesta.¹³⁶⁷ To ukazuje na mogućnost da srpske snage u tom trenutku nisu bile blizu imanja u Zlašu.

¹³⁶³ Optuženi je rekao da je ofanziva „počela” 16. aprila 1999. (**g. Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 7, str. 18, redovi 21-23). Međutim, **g. Krasnići** je rekao da je ofanziva u Zlašu „otpočeta” 17. aprila 1999, dok je u Propaštici i drugim selima počela ranije (**g. Krasnići:** T. 21. april 2022, javno, str. 3869, redovi 6-9). Svedok W04600, iako nije bio siguran u tačan datum, rekao je da je do početka ofanzive došlo približno 18-22. aprila 1999. i dodao da je ofanziva trajala sedam ili osam dana (**W04600:** T. 24. septembar 2021, poverljivo, str. 767, redovi 10-11). I gospodin F. Sopi i gđa Hadri rekli su da je ofanziva počela 18. aprila 1999. (**W03593:** T. 20. septembar 2021, javno, str. 418, red 25, do str. 419, red 2. V. takođe str. 419, redovi 21-22 i T. 21. septembar 2021, javno, str. 552, redovi 13-24. **g. F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2036, redovi 21-22, str. 2043, redovi 20-21, str. 2078, redovi 11-12. **gđa Hadri:** T. 11. maj 2022, javno, str. 4209, red 22, i str. 4210, redovi 1-2).

¹³⁶⁴ **Gospodin F. Sopi:** T. 19. januar 2022, javno, str. 2175, redovi 21-22; str. 2176, redovi 17-18 (srpske snage „najpre su zapalile sve kuće i ušle su u gotovo svaku kuću u Zlašu”).

¹³⁶⁵ **Gospodin Humoli:** T. 1. februar 2022, javno, str. 2450, redovi 16, do str. 2451, red 2 (srpske snage otišle su još tog istog dana, „odmah”); str. 2359, redovi 18-20; **g. Veselji:** T. 25. januar 2022, javno, str. 2271, redovi 13-21 („[OVK] se nije povukao iz Zlaša, nego smo se povukli prema okolnim brdima. Nismo napustili region Zlaša, jer je područje takvo da smo mogli da organizujemo odbranu”).

¹³⁶⁶ V. stavove 354-355.

¹³⁶⁷ V. zaključke panela o tome da je nekolicina zatvorenika, pošto je puštena na slobodu, [BRISANO] (v. stavove 403, 4255, 440). S tim u vezi, svedok W03593 rekao je da na dan kad je pušten na slobodu

631. Međutim, g. Krasnići je u svojoj izjavi na osnovu dve fotografije imanja u Zlašu¹³⁶⁸ detaljno objasnio da su srpske snage u nekom trenutku tokom ofanzive iz daljine granatirale imanje u Zlašu, kojom prilikom je nekoliko zgrada delimično uništeno, ali da tenkovi nisu u tome učestvovali.¹³⁶⁹ Na osnovu dve fotografije imanja u Zlašu koje su pokazane g. Krasnićiju panel može da ustanovi da se zgrade koje su oštećene (ali ne i potpuno uništene ili razorene) granatiranjem nalaze na levoj strani imanja u Zlašu i da su to upravo zgrade u kojima su žrtva ubistva i drugi zatvorenici držani u zatočeništvu i zlostavljani.¹³⁷⁰ Prema oceni panela, na tim fotografijama jasno se vidi da je gornji deo zgrade u kojoj su zatvorenici podvrgavani surovim saslušavanjima i zlostavljanju delimično uništen prilikom granatiranja. Međutim, donji nivo te iste zgrade (ili štala), kao i druge štale u kojima su držani zatvorenici, nisu uništene.¹³⁷¹ To je u svedočenju potvrdila i svedokinja W04674, koja je rekla da je, ušavši na imanje u Zlašu da bi potražila telo žrtve ubistva, primetila da na drvenom ambaru¹³⁷² ima rupa od metaka, a svedokinja smatra da su te metke ispalile srpske snage.¹³⁷³

632. Panel skreće pažnju i na svedočenje g. F. Sopiya o ovom pitanju. Prvo, g. Sopi je u svedočenju rekao da su Srbi uspeali da dođu do imanja u Zlašu.¹³⁷⁴ Osim toga, g. F.

nije video da neprijateljske snage dolaze u Zlaš (W03593: T. 21. septembar 2021, javno, str. 553, redovi 9-11).

¹³⁶⁸ DSM00030 i DSM00032.

¹³⁶⁹ **Gospodin Krasnići**: T. 22. april 2022, javno, str. 4042, red 24, do str. 4045, red 18.

¹³⁷⁰ Fotografija DSM00030 deo je UNMIK-ove zbirke fotografija snimljenih sa zemlje i na njoj se vidi ista ona zgrada koju su žrtve identifikovale kao jedno od mesta na kojima su držane u zatočeništvu (u prizemlju, na donjem nivou) i prostoriju za saslušavanje, gde su zlostavljane i podvrgavane surovom saslušavanju (gornji nivo). Na fotografiji DSM00032 vidi se ista ta zgrada, samo što je ona snimljena s mesta izvan imanja u Zlašu (**g. Krasnići**: T. 22. april 2022, javno, str. 4045, redovi 2-6).

¹³⁷¹ **W04391**: T. 23. novembar 2021, javno, str. 1834, , redovi 2-21.

¹³⁷² Na osnovu UNMIK-ove zbirke vazdušnih fotografija, u koju je g. Krasnići uneo oznake, može se utvrditi da se ambar nalazi na levoj strani imanja u Zlašu (zgrada s oznakom 13), što potvrđuje mogućnost da su tu stranu imanja u Zlašu pogodile srpske snage (v. REG00-013 i **g. Krasnići**: transkript zasedanja, 22. april 2022, javno, str. 4023, red 21, do str. 4024, red 5).

¹³⁷³ **W04674**: transkript zasedanja, 14. decembar 2021, poverljivo, str. 2013, red 3, do str. 2014, red 15.

¹³⁷⁴ **Gospodin F. Sopi**: T. 19. januar 2022, javno, str. 2176, red 23, do str. 2177, red 1.W

Sopi je na jednom drugom mestu u svedočenju rekao: „Ne znam [šta su Srbi radili na imanju u Zlašu] jer mi to nismo mogli znati. Znali smo samo da su spalili sve kuće.”¹³⁷⁵

Kad mu je predložena činjenica da se na fotografijama iz UNMIK-ove zbirke fotografija snimljenih sa zemlje, na osnovu kojih je i identifikovao imanje u Zlašu,¹³⁷⁶ ne vide znaci paljenja, g. F. Sopi je rekao: „Taj deo nije spaljen. Ali neke kuće na drugoj strani, one su sasvim spaljene.”¹³⁷⁷

633. Na osnovu gorenavedenog, panel konstatuje da u dokazima ima osnova, mada nedovoljno pouzdanog, za pretpostavku da su srpske snage granatirale imanje u Zlašu i pucale po njemu, bar s udaljenosti, i oštetile građevine na njemu.

634. Imajući to u vidu, panel konstatuje da u dokazima postoji period koji nije pokriven. On počinje s trenutkom u kom su zatvorenici pušteni na slobodu, 19. aprila 1999. ili približno tog datuma, i teče do trenutka u kom su se neki pripadnici BIA, uključujući optuženog, vratili u Zlaš, što je bilo 20-21. aprila 1999. ili približno tog datuma, s namerom da evakuišu ranjenike s tog područja.¹³⁷⁸ Međutim, na osnovu raspoloživih dokaza ne može se razjasniti pitanje da li su se optuženi i drugi pripadnici BIA vratili na imanje u Zlašu ili su otišli na neko drugo mesto u Zlašu da pomognu tim ranjenicima. S tim u skladu, i s obzirom na to da su srpske snage granatirale imanje u Zlašu i prouzrokovale štetu na njemu, panel ne može da isključi mogućnost da su se srpske snage približile licu mesta ili da su došle na lice mesta 20-21. aprila 1999. ili približno tog datuma, te da su tako mogle imati pristupa žrtvi ubistva i drugim zatvorenicima koji još nisu bili pušteni na slobodu. Panel isto tako nije u mogućnosti da ustanovi da li je žrtva ubistva, koju su drugi zatvorenici poslednji put videli kad su pušteni na slobodu, prebačena iz štale u kojoj je držana na neko

¹³⁷⁵ **Gospodin F. Sopi:** T. 19. januar 2022, javno, str. 2177, redovi 4-5.

¹³⁷⁶ **Gospodin F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2053, red 22, do str. 2054, red 17; SPOE00128386-00128420, str. SPOE00128388.

¹³⁷⁷ **Gospodin F. Sopi:** T. 18. januar 2022, javno, str. 2177, redovi 14-15.

¹³⁷⁸ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET, Part 7, str. 22, red 6, do str. 23, red 5. **gđa Canoli-Kaćiju:** T. 12. maj 2022, javno, str. 4330, redovi 21-22.

drugo mesto, čime je eventualno mogla biti izložena (zalutalim) mecima koje su ispaljivale srpske snage, bilo s udaljenosti, bilo iz blizine. Slično tome, panel nije u stanju ni da, makar i samo približno, utvrdi da li je žrtva ubistva preminula tokom ili posle pomenutog perioda koji nije pokriven dokazima.

635. Ipak, panel podseća da je ustanovio da je žrtva ubistva lišena slobode po naređenju jednog visokog funkcionera OVK [BRISANO].¹³⁷⁹ Potom su potčinjeni optuženog iz redova BIA tokom otprilike [BRISANO] dana žrtvu izdvajali i izlagali ekstremno brutalnom zlostavljanju, tokom kog su ponekad koristili i potencijalno smrtonosne predmete.¹³⁸⁰ Usled takvog zlostavljanja, kao i usled toga što su joj pripadnici BIA pod komandom optuženog uskratili medicinsku pomoć, žrtva ubistva dospela je na ivicu smrti i nije bila u stanju da se drži na nogama niti da hoda.¹³⁸¹

636. Kao što je već utvrđeno, zatvorenici su s imanja u Zlašu iznenada i bez objašnjenja i dokumentacije pušteni 19. aprila 1999. ili približno tog datuma, s obzirom na predstojeću ofanzivu srpskih snaga na području Zlaša.¹³⁸² Međutim, žrtva ubistva [BRISANO] nisu pušteni na slobodu kad i ostali zatvorenici.¹³⁸³ Na osnovu ukupnih dokaza kojima raspolaže, panel zaključuje da je odluku da se žrtva ubistva ne pusti na slobodu mogao doneti samo optuženi, u svojstvu glavnog komandanta BIA na imanju u Zlašu. U prilog tom zaključku panel ističe da su odluku da se drugi zatvorenici puste na slobodu sproveli potčinjeni optuženog iz redova BIA, među kojima je bio i njegov zamenik g. Mehmetaj (zvani Bimi).¹³⁸⁴ Dalje, panel napominje da žrtva ubistva nije evakuisana iz Zlaša, a tu je odluku takođe morao doneti optuženi, pošto je on bio odgovoran za evakuaciju ranjenika iz Zlaša. Odluke optuženog da se

¹³⁷⁹ V. stav 459.

¹³⁸⁰ V. stav 570.

¹³⁸¹ V. stav 571.

¹³⁸² V. zaključke panela u odeljku „Okolnosti puštanja na slobodu“ za svedoke W01679, W03593 i W03594.

¹³⁸³ V. stav 477.

¹³⁸⁴ [BRISANO].

žrtva ubistva ne pusti na slobodu i da se ne evakuiše bile su ravne odluci da se žrtva ubije, budući da su ostali zatvorenici otišli s imanja u Zlašu na bezbednija područja, a žrtva ubistva ostala je u zatočeništvu, na ivici smrti, dok se ofanziva srpskih snaga približavala. Prema svim raspoloživim dokazima, jedini razuman zaključak glasi da je optuženi žrtvi ubistva umišljajno i faktički uskratio i najmanju šansu da preživi.

637. S obzirom na gorenavedeno, iako je najverovatnije da su pripadnici BIA pre odlaska s imanja u Zlašu ispalili metke u žrtvu ubistva, panel smatra da to nije i jedini razuman zaključak koji se može izvesti iz svih iznetih dokaza. Naime, postoji razumna sumnja o tome da li su za strelne rane na telu žrtve ubistva odgovorni pripadnici BIA ili srpske snage. Panel smatra da ta sumnja nije imaginarna. Naime, ona stoji u racionalnoj vezi s dokazima koji ukazuju na to da su srpske snage pucale na imanje u Zlašu, kao i s nepostojanjem dokaza o tome da li je žrtva ubistva, nakon što su je ostali zatvorenici videli poslednji put, uopšte prebačena iz štale i kada, te s nedostatkom dokaza o trenutku smrti.

638. No, čak i da se može utvrditi da su te strelne rane nanele isključivo srpske snage, panel smatra da to optuženog ne bi oslobodilo odgovornosti, pošto je on, kao glavni i jedini komandant BIA na imanju u Zlašu, imao sva ovlašćenja da odlučuje o (i) brutalnom zlostavljanju kom su njegovi potčinjeni iz redova BIA izložili žrtvu ubistva, (ii) uskraćivanju medicinske pomoći žrtvi i (iii) odbijanju da se, s obzirom na predstojeću ofanzivu srpskih snaga, žrtva ubistva pusti zajedno s drugim zatvorenicima ili da se evakuiše zajedno s drugim ranjenicima. Ako se to ima u vidu, ispaljivanje metaka pravo u žrtvu ubistva ili to što je čovek koji je žrtva ubistva doveden u poziciju da na njega pucaju nadiruće srpske snage (pošto je ostavljen na imanju u Zlašu bez zaštite i na ivici smrti) vodi istom tom zaključku, pa uzročno-posledična veza između radnji činjenja i nečinjenja optuženog i smrti žrtve ostaje nepromenjena. Naime, ekstremno zlostavljanje kom je žrtva ubistva bila izložena, kao i uskraćivanje medicinske pomoći, u situaciji u kojoj je optuženi odlučio da žrtvu

ubistva ne pusti na slobodu ali i da je ne evakuiše, čine glavne uzroke smrti ove žrtve, bez obzira na to da li je ona bila ili nije bila pogođena metkom ili mecima srpskih snaga. Zato optuženi snosi odgovornost za smrt žrtve ubistva.

6. Zaključak

639. S obzirom na gorenavedeno, panel se uverio da je žrtva ubistva ubijena između 19. aprila i kraja aprila 1999, ili približno u tom periodu, i da je to posledica radnji činjenja i nečinjenja optuženog i njegovih potčinjenih iz redova BIA, uprkos tome što postoji razumna sumnja o tome da li su strelne rane ustanovljene na telu žrtve naneli pripadnici BIA ili srpske snage.

VI. PRAVNI ZAKLJUČCI

A. PROIZVOLJNO LIŠAVANJE SLOBODE (TAČKA 1)

1. Pravne pretpostavke

(a) Pravna zasnovanost

640. Odbrana iznosi da ratni zločin proizvoljnog lišavanja slobode u nemeđunarodnom oružanom sukobu nije predviđen pravom merodavnim za Specijalizovana veća. Konkretno, odbrana tvrdi da član 14(1)(c) Zakona nije merodavan za proizvoljno lišavanje slobode, budući da se ono ne navodi u toj odredbi, kao ni u zajedničkom članu 3 četiri Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. (u daljem tekstu: zajednički član 3, odnosno Ženevske konvencije), a naročito zato što zatvorenici nisu bili zaštićena lica u smislu Ženevskih konvencija.¹³⁸⁵

¹³⁸⁵ T. 14. septembar 2022, javno, str. 4721, red 16, do str. 4725, red 10; T. 15. septembar 2022, javno, str. 4840, red 19, do str. 4841, red 5. V. takođe T. 15. septembar 2022, javno, str. 4794, redovi 8-17.

641. Tužilaštvo i zastupnik žrtava ne slažu se sa stavom odbrane i konkretno iznose da je Apelacioni sud već potvrdio nadležnost Specijalizovanih veća za proizvoljno lišavanje slobode kao ratni zločin u nemeđunarodnom oružanom sukobu, u skladu sa članom 14(1)(c) Zakona.¹³⁸⁶

642. Najpre, iako proizvoljno lišavanje slobode nije izričito navedeno kao jedna od zabranjenih radnji u članu 14(1)(c) Zakona, panel napominje da formulacija „bilo koje od sledećih dela“ znači da radnje nisu taksativno nabrojane i da, prema tome, nadležnost Specijalizovanih veća nije ograničena na radnje izričito navedene u članu 14(1)(c) Zakona.¹³⁸⁷ Panel dalje podseća da je Apelacioni sud potvrdio da su Specijalizovana veća nadležna za proizvoljno lišavanje slobode kao ratni zločin u nemeđunarodnom oružanom sukobu ukoliko je to krivično delo postojalo prema međunarodnom običajnom pravu u periodu vremenske nadležnosti Specijalizovanih veća i ukoliko to delo predstavlja teško kršenje zajedničkog člana 3.¹³⁸⁸

643. Kad je reč o tome da li proizvoljno lišavanje slobode predstavlja teško kršenje zajedničkog člana 3, panel podseća na zaključak Apelacionog suda da, bez obzira na (inicijalnu) zakonitost lišavanja slobode, lišavanje slobode postaje proizvoljno i predstavlja teško kršenje zajedničkog člana 3 ukoliko je njime povređeno načelo

¹³⁸⁶ **Tužilaštvo:** T. 15. septembar 2022, javno, str. 4811, red 13, do str. 4812, red 2 (gde se upućuje na KSC-BC-2020-04, IA002-F00010, Apelacioni sud, [Decision on Pjetër Shala's Appeal Against Decision on Motion Challenging the Establishment and Jurisdiction of the Specialist Chambers](#) /Odluka po žalbi Pjetera Šalje na odluku po podnesku kojim se osporavaju osnivanje i nadležnost Specijalizovanih veća/ (nadalje: Case 04 Jurisdictional Appeal), 11. februar 2022, javno, stav 47; KSC-BC-2020-06, IA009-F00030, Apelacioni sud, [Decision on Appeals Against "Decision on Motions Challenging the Jurisdiction of the Specialist Chambers"](#) /Odluka po žalbama na „Odluku po prigovorima nenadležnosti Specijalizovanih veća“/ (nadalje: Case 06 Jurisdictional Appeal), 23. decembar 2021, javno, stavovi 86-89, 94-102, 106-111); **zastupnik žrtava:** T. 15. septembar 2022, javno, str. 4821, red 24, do str. 4822, red 1. Za dodatne argumente zastupnika žrtava, v. T. 15. septembar 2022, javno, str. 4822, red 2, do str. 4823, red 6.

¹³⁸⁷ [Case 06 Jurisdictional Appeal](#), stav 87; [Case 04 Jurisdictional Appeal](#), stav 44. V. takođe [Confirmation Decision](#), stav 23.

¹³⁸⁸ [Case 06 Jurisdictional Appeal](#), stav 89. V. takođe [Case 04 Jurisdictional Appeal](#), stav 44.

humanog postupanja.¹³⁸⁹ Apelacioni sud je potvrdio da uskraćivanje osnovnih proceduralnih garancija licima lišenim slobode čini takvo lišavanje slobode proizvoljnim.¹³⁹⁰

644. Kad je reč o tome da li je to krivično delo postojalo prema međunarodnom običajnom pravu u periodu vremenske nadležnosti Specijalizovanih veća, panel podseća na zaključak Apelacionog suda da je proizvoljno ili nezakonito lišavanje slobode još i pre 1998. bilo opšteosudivano i priznato kao teško kršenje međunarodnog humanitarnog prava, uključujući u nemeđunarodnim oružanim sukobima, i da bi moglo imati za posledicu krivičnu odgovornost. Konkretno, Apelacioni sud je potvrdio da je već 1998. postojala norma međunarodnog običajnog prava kojom je proizvoljno lišavanje slobode inkriminisano kao ratni zločin u nemeđunarodnom oružanom sukobu.¹³⁹¹

645. S obzirom na gorenavedeno, panel se uverio da proizvoljno lišavanje slobode izvršeno u nemeđunarodnom oružanom sukobu predstavlja ratni zločin prema članu 14(1)(c) Zakona.

(b) Objektivna obeležja (*actus reus*)

646. Ratni zločin proizvoljnog lišavanja slobode, u smislu člana 14(1)(c) Zakona, postoji kada se činjenjem ili nečinjenjem lice koje nije aktivni učesnik u neprijateljstvima lišava slobode bez pravnog osnova ili protivno osnovnim proceduralnim garancijama.

¹³⁸⁹ [Case 06 Jurisdictional Appeal](#), stavovi 97, 99, i drugi tamo citirani izvori; [Case 04 Jurisdictional Appeal](#), stav 45.

¹³⁹⁰ [Case 06 Jurisdictional Appeal](#), stav 102, gde je Apelacioni sud potvrdio zaključke sudije za prethodni postupak u KSC-BC-2020-06, F00412, sudija za prethodni postupak, [Decision on Motions Challenging the Jurisdiction of the Specialist Chambers](#) /Odluka po prigovorima nenadležnosti Specijalizovanih veća/, 22. jul 2021 (nadalje: Case 06 Jurisdictional Decision), javno, stavovi 155-156.

¹³⁹¹ [Case 06 Jurisdictional Appeal](#), stavovi 106-111. V. takođe [Case 04 Jurisdictional Appeal](#), stav 46.

647. Lišavanje slobode nema pravni osnov ukoliko nije opravdano ni krivičnim postupkom, ni objektivnim osnovima da se smatra apsolutno neophodnim iz bezbednosnih razloga.¹³⁹²

648. U osnovne proceduralne garancije spada, konkretno, obaveza (i) da se licu lišenom slobode saopšte razlozi hapšenja, (ii) da se lice lišeno slobode bez odlaganja izvede pred sudiju ili drugi nadležni organ i (iii) da se licu lišenom slobode pruži mogućnost da ospori zakonitost pritvaranja.¹³⁹³

649. Razlog za pružanje osnovnih proceduralnih garancija leži u tome što je lice lišeno slobode u tom trenutku onesposobljeno za borbu i stoga, budući zatvoreno, ne predstavlja nikakvu pretnju po silu koja ga je zatvorila.

650. Kada se ocenjuje da li su poštovane osnovne proceduralne garancije, irelevantno je (i) da li je inicijalno lišenje slobode bilo opravdano,¹³⁹⁴ ili (ii) da li je učinilac lično odgovoran za nepoštovanje proceduralnih prava pritvorenika.¹³⁹⁵

(c) Subjektivna obeležja (*mens rea*)

651. Ponašanje učinioca mora biti umišljajno. Zaključak o postojanju umišljaja da se izvrši krivično delo može se izvesti na osnovu saznanja optuženog da se krivična dela vrše, kao i na osnovu njegovog učešća u samom izvršenju tih krivičnih dela.¹³⁹⁶ Osim

¹³⁹² [Confirmation Decision](#), stav 50; ICTY, [Mucić et al. Appeal Judgement](#), stavovi 320-322; *Prosecutor v. Kordić and Čerkez*, IT-95-14-A/2-A, Appeals Chamber, [Judgement](#) (nadalje: *Kordić and Čerkez Appeal Judgement*), 17. decembar 2004, stavovi 72-73; ECCC, *Co-Prosecutors v. Kaing*, 001/18-07-2007/ECCC/TC, Trial Chamber, [Judgement](#), 26. jul 2010 (nadalje: *Duch Trial Judgement*), stav 465.

¹³⁹³ V. [Case 06 Jurisdictional Appeal](#), stav 99; [Case 06 Jurisdictional Decision](#), stav 150. V. takođe član 5(4) Evropske konvencije o ljudskim pravima.

¹³⁹⁴ [Confirmation Decision](#), stav 52; ICTY, [Mucić et al. Appeal Judgement](#), stav 322. V. takođe ICTY, [Kordić and Čerkez Appeal Judgement](#), stav 73; ECCC, [Duch Trial Judgement](#), stav 465.

¹³⁹⁵ [Confirmation Decision](#), stav 52; ICTY, [Mucić et al. Appeal Judgement](#), stav 379.

¹³⁹⁶ ICTR, *Karemera and Ngirumpatse v. Prosecutor*, ICTR-98-44-A, Appeals Chamber, [Judgement](#) (nadalje: *Karemera and Ngirumpatse Appeal Judgement*), 29. septembar 2014, stav 632; ICTY, *Prosecutor v. Kvočka et al.*, IT-98-30/1-A, Appeals Chamber, [Judgement](#) (nadalje: *Kvočka et al. Appeal Judgement*), 28. februar 2005, stavovi 109-110.

toga, potrebno je da učinilac nema objektivnih osnova da zatvaranje lica smatra apsolutno neophodnim za bezbednost strana u sukobu, odnosno učinilac mora da zna da se ne poštuju obavezne proceduralne garancije, ili pak mora da postupa olako u odnosu na to da li se te garancije poštuju ili ne.¹³⁹⁷

2. Zaključci

(a) Objektivna obeležja (*actus reus*)

652. Panel je utvrdio da je najmanje šest lica, uključujući svedoke W01679, W03593, W03594, W04669, žrtvu ubistva, [BRISANO], bilo lišeno slobode na imanju u Zlašu u periodu približno od 1. aprila 1999. do 19. aprila 1999.¹³⁹⁸ Panel se stoga uverio da je ostvareno prvo objektivno obeležje ratnog zločina proizvoljnog lišavanja slobode.

653. Panel je dalje utvrdio da zatvorenicima ni u jednom trenutku tokom zatočeništva nisu date osnovne garancije koje se prema međunarodnom humanitarnom pravu pružaju svakom licu lišenom slobode.¹³⁹⁹ Konkretno, zatvorenici nisu obavешteni o razlozima lišavanja slobode, nisu bez odlaganja izvedeni pred sudiju ili drugi nadležni organ i nisu imali mogućnost da ospore zakonitost pritvora. Naprotiv, bili su zatvoreni i zlostavljani od strane pripadnika jedinice BIA, a jedan zatvorenik je čak i ubijen.¹⁴⁰⁰ Panel stoga zaključuje da je ostvareno drugo objektivno obeležje ratnog zločina proizvoljnog lišavanja slobode.

(b) Subjektivna obeležja (*mens rea*)

654. Panel je utvrdio da je tokom inkriminisanog perioda optuženi bio glavni i jedini komandant jedinice BIA i da je BIA imala kontrolu nad imanjem u Zlašu.¹⁴⁰¹ Panel je

¹³⁹⁷ [Confirmation Decision](#), stav 53; ICTY, [Mucić et al. Appeal Judgement](#), stav 378.

¹³⁹⁸ V. stavove 495-496.

¹³⁹⁹ V. stavove 495-496.

¹⁴⁰⁰ V. činjenične zaključke panela u odeljku V u vezi sa tačkama 1-4.

¹⁴⁰¹ V. stavove 338-341, 349-353.

takođe zaključio da je optuženi bio prisutan na imanju u Zlašu u više navrata tokom aprila 1999, pa tako i u ključnim trenucima: (i) [BRISANO] aprila 1999. ili približno tog datuma, kada je [BRISANO] predao žrtvu ubistva jednom pripadniku BIA na imanju u Zlašu, i (ii) tokom prve dve nedelje aprila 1999, konkretno, kada je optuženi lično zlostavljao svedoke W01679 i W03593 ili prisustvovao zlostavljanju tih svedoka od strane svojih potčinjenih.¹⁴⁰² Osim toga, panel je utvrdio da je odluku da se neki zatvorenici puste na slobodu a drugi zadrže u zatvoru uprkos predstojećoj srpskoj ofanzivi mogao da donese samo optuženi, kao komandant jedinice BIA.¹⁴⁰³ Konačno, sam optuženi je u izjavi tužilaštvu rekao da je znao ili makar čuo da se na imanju u Zlašu ljudi (među kojima je možda bilo civila) drže u zatočeništvu.¹⁴⁰⁴

655. Isto tako, pripadnici jedinice BIA bili su prisutni na imanju u Zlašu tokom inkriminisanog perioda i držali žrtve zaključane u štalama koje su služile kao zatvor, izvodili neke od njih iz štala kako bi ih surovo saslušavali i na razne načine zlostavljali, nakon čega su ih vraćali u štale.¹⁴⁰⁵ Pripadnici BIA, uključujući zamenika optuženog, takođe su 19. aprila 1999. ili približno tog datuma lično pustili na slobodu neke od zatvorenika ([BRISANO]), dok su druge ostavili u zatočeništvu (žrtvu ubistva [BRISANO]).¹⁴⁰⁶

656. Već na osnovu ovih činjenica, panel smatra da je jedini razuman zaključak taj da su optuženi i njegovi potčinjeni iz redova BIA videli i znali da su na imanju u Zlašu držani zatvorenici u periodu približno od 1. aprila 1999. do 19. aprila 1999. i da su ih sa umišljajem lišili slobode tokom tog perioda. Kad je konkretno reč o optuženom, panel podseća da je on video dolazak bar jednog zatvorenika na imanje u Zlašu, lično zlostavljao dva zatvorenika na imanju u Zlašu i da je, nakon što je pretukao svedoka

¹⁴⁰² V. stavove 473, 541-545, 551-556.

¹⁴⁰³ V. stav 636.

¹⁴⁰⁴ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET Part 7, str. 15, redovi 7-15.

¹⁴⁰⁵ V. npr. stavove 534, 546, 547, 561, 567 i 572.

¹⁴⁰⁶ V. stavove 404, 422, 440, 477.

W03593, naredio svojim potčinjenima iz redova BIA da ga vrata u štalu koja je služila kao zatvor.¹⁴⁰⁷ To pokazuje da optuženi nije samo znao da su žrtve zatvorene na imanju u Zlašu, već da je imao i nameru da ih drži zatvorene.

657. Postoje i druge okolnosti koje nedvosmisleno potvrđuju da je optuženi znao da se zatvorenici drže na imanju u Zlašu bez osnovnih garancija, kao i da ih je on sa umišljajem držao zatvorene bez tih garancija. S tim u vezi, panel smatra da je od posebnog značaja činjenica da je optuženi bio na položaju glavnog i jedinog komandanta jedinice BIA.¹⁴⁰⁸ S obzirom na taj položaj, optuženi je bio lice koje je na imanju u Zlašu imalo dužnost da se postara za to da se zatvorenicima pruže osnovne garancije. Konkretno, kada je svedok W01679 uhapšen, pripadnici BIA su mu rekli „[k]omandant treba da te pita nešto“ i po dolasku na imanje u Zlašu odveli ga pravo optuženom.¹⁴⁰⁹ Jednom drugom prilikom, nakon što je lično saslušavao i tukao svedoka W03593, optuženi je naredio dvojici pripadnika BIA da svedoka vrata u štalu.¹⁴¹⁰

658. Isto tako, panel smatra da je optuženi, kao glavni i jedini komandant BIA, bio jedino lice na imanju u Zlašu ovlašćeno da oslobodi zatvorenike. U tom smislu, optuženi je zapravo i iskoristio to ovlašćenje, ali tek nakon što su neki od zatvorenika držani u zatočeništvu i zlostavljani skoro tri nedelje. Optuženi je to uradio *isključivo* zato što je došlo do ključne promene u okolnostima, to jest, do srpske ofanzive, koja je vojnike BIA pod njegovom komandom, uključujući njegovog zamenika g. Mehmetaja (zvanog Bimi), prisilila da oslobode zatvorenike i evakuišu se sa imanja u Zlašu.¹⁴¹¹ S druge strane, panel je zaključio da, bez obzira na iznenadno puštanje zatvorenika na slobodu i evakuaciju sa imanja u Zlašu, žrtva ubistva [BRISANO], dvojica zatvorenika

¹⁴⁰⁷ V. stavove 473, 541-545, 551-556.

¹⁴⁰⁸ V. stav 338.

¹⁴⁰⁹ V. stav 388.

¹⁴¹⁰ V. stav 547.

¹⁴¹¹ [BRISANO]. V. takođe stav 636.

koji su najviše zlostavljani, nisu oslobođeni.¹⁴¹² Panel je, na osnovu dokaza, utvrdio da je jedini razuman zaključak taj da je te dve odluke (puštanje na slobodu nekih zatvorenika koji su imenom prozvani, dok su drugi zadržani u zatočeništvu), sagledane u istom kontekstu, mogao da donese samo optuženi, kao komandant jedinice BIA na imanju u Zlašu.¹⁴¹³

659. S obzirom na gorenavedeno, panel zaključuje da lično učešće optuženog u zlostavljanju dvojice zatvorenika, kao i njegovo znanje da se na imanju u Zlašu drže zatvorenici, pokazuju da je optuženi sa umišljajem lišio slobode ta lica i znao da im nisu pružene osnovne garancije tokom sveg vremena dok su bili zatvoreni. Isto važi i za pripadnike jedinice BIA koji su se nalazili na imanju u Zlašu tokom inkriminisanog perioda. Panel se stoga uverio da su ostvarena subjektivna obeležja ratnog zločina proizvoljnog lišavanja slobode.

B. SUROVO POSTUPANJE (TAČKA 2)

1. Pravne pretpostavke

(a) Objektivna obeležja (*actus reus*)

660. Ratni zločin surovog postupanja, u smislu člana 14(1)(c)(i) Zakona, postoji kada se radnjom činjenja ili nečinjenja nanosi teška duševna ili telesna patnja ili povreda, ili uzrokuje teška povreda ličnog dostojanstva.¹⁴¹⁴

661. Stepen patnje ili povrede mora se ceniti u svakom pojedinačnom slučaju, uzimajući u obzir činioce kao što su (i) težina inkriminisanog ponašanja, (ii) priroda

¹⁴¹² V. stav 477.

¹⁴¹³ V. stav 636.

¹⁴¹⁴ ICTY, [Mucić et al. Appeal Judgement](#), stav 424. V. takođe *Prosecutor v. Haradinaj et al.*, IT-04-84-A, Appeals Chamber, [Judgement](#), 19. jul 2010, stavovi 93-94; *Prosecutor v. Blaškić*, IT-95-14-A, Appeals Chamber, [Judgement](#), 29. jul 2004, stav 595.

radnje činjenja ili nečinjenja, (iii) okolnosti u kojima je došlo do inkriminisanog ponašanja, (iv) njegovo trajanje i/ili ponavljanje, (v) telesne, duševne i moralne posledice koje je ono imalo po žrtvu i (vi) lične prilike žrtve, uključujući starost, pol i zdravstveno stanje.¹⁴¹⁵

662. Patnja koju radnja činjenja ili nečinjenja nanosi žrtvi ne mora biti trajna, dovoljno je da je stvarna i teška.¹⁴¹⁶

(b) Subjektivna obeležja (*mens rea*)

663. Potrebno je da je učinilac postupao umišljajno ili znajući da su teška duševna ili telesna patnja ili povreda, ili teška povreda ličnog dostojanstva, verovatne posledice njegovog činjenja ili nečinjenja.¹⁴¹⁷

2. Odnos između surovog postupanja i mučenja

664. Iz razloga pravičnosti prema optuženom, kumulativne osude se mogu izreći samo za različita krivična dela.¹⁴¹⁸ Kada se inkriminacijom dve radnje štite iste vrednosti ili društveni interesi, panel smatra da kumulativne osude za oba krivična dela zasnovana na istom postupanju nisu u principu dopuštene.¹⁴¹⁹ Ukoliko se istim

¹⁴¹⁵ ICTY, *Prosecutor v. Popović et al.*, IT-05-88-T, Trial Chamber II, [Judgement](#), Vol. I (nadalje: *Popović et al. Trial Judgement*), 10. jun 2010, fusnota 3249; [Kvočka et al. Appeal Judgement](#), stavovi 584-585; *Prosecutor v. Mrkšić et al.*, IT-95-13/1-T, Trial Chamber II, [Judgement](#) (nadalje: *Mrkšić et al. Trial Judgement*), 27. septembar 2007, stavovi 516, 525, 537; *Prosecutor v. Krnojelac*, IT-97-25-T, Trial Chamber II, [Judgment](#) (nadalje: *Krnojelac Trial Judgment*), 15. mart 2002, stav 131.

¹⁴¹⁶ ICTY, [Krnojelac Trial Judgment](#), stav 131.

¹⁴¹⁷ ICTY, [Popović et al. Trial Judgement](#), stav 974; [Mrkšić et al. Trial Judgement](#), stav 516; *Prosecutor v. Limaj et al.*, IT-03-66-T, Trial Chamber II, [Judgement](#) (nadalje: *Limaj et al. Trial Judgement*), 30. novembar 2005, stav 231; *Prosecutor v. Strugar*, IT-01-42-T, Trial Chamber II, [Judgement](#), 31. januar 2005, stav 261.

¹⁴¹⁸ V. takođe ICTY, [Mucić et al. Appeal Judgement](#), stav 412; *Prosecutor v. Kunarac et al.*, IT-96-23 & IT-96-23/1-A, Appeals Chamber, [Judgement](#) (nadalje: *Kunarac et al. Appeal Judgement*), 12. jun 2002, stav 169.

¹⁴¹⁹ U vezi sa „testom vrednosti“, v. takođe ICTY, *Prosecutor v. Kupreškić et al.*, IT-95-16-T, Trial Chamber, [Judgement](#) (nadalje: *Kupreškić et al. Trial Judgement*), 14. januar 2000, stavovi 692-695; *Prosecutor v. Kupreškić et al.*, IT-95-16-T, Trial Chamber, [Decision on Defence Challenges to Form of the Indictment](#), 15. maj 1998, stav 6 (u vezi s pitanjem da li tužilac može da podigne kumulativne optužbe); ICTR, *Prosecutor v.*

postupcima krše dve različite pravne norme, a pritom obe norme štite iste vrednosti ili društvene interese, onda primat ima norma koja je specijalna u odnosu na opštu.¹⁴²⁰ Ako je za jednu od tih normi potrebno dodatno obeležje, tj. kvalifikacija, koje se ne zahteva za drugu normu, ta prva norma se po pravilu smatra specijalnom i derogira opštu normu,¹⁴²¹ budući da u takvim slučajevima nije moguće izvršiti kvalifikovano krivično delo a (istovremeno) ne izvršiti i ono osnovno.¹⁴²² Drugim rečima, kvalifikovano krivično delo u potpunosti obuhvata ili konsumira osnovno delo.¹⁴²³

665. Inkriminacijom mučenja i surovog postupanja, u smislu člana 14(1)(c) Zakona, štite se iste vrednosti ili društveni interesi, konkretno fizički i duševni integritet, kao i ljudsko dostojanstvo lica koja nisu aktivni učesnici u neprijateljstvima.¹⁴²⁴ Osim toga, kao što je utvrđeno dalje u tekstu, za mučenje je potrebno dodatno obeležje, to jest da je učinilac postupao ne samo sa umišljajem da nanese bol ili patnju, već i u cilju iznuđivanja informacija ili priznanja, ili u cilju kažnjavanja, zastrašivanja, prinude ili diskriminisanja žrtve ili trećeg lica po bilo kom osnovu.¹⁴²⁵ Kao što je prethodno

Akayesu, ICTR-96-4-T, Trial Chamber I, [Judgement](#) (nadalje: *Akayesu* Trial Judgment), 2. septembar 1998, stav 468; Stuckenberg, C., „Multiplicity of Offences: Concursum Delictorum”, u Fischer H., Kress C. and Lüder S. (eds), *International and National Prosecution of Crimes Under International Law*, Berlin Verlag 2001, konkretno str. 582, 586.

¹⁴²⁰ V. takođe ICTY, [Kupreškić et al. Trial Judgment](#), stavovi 683-685.

¹⁴²¹ V. takođe npr. ICTY [Mucić et al. Appeal Judgment](#), stav 413; [Kordić and Čerkez Appeal Judgment](#), stav 1032; [Kunarac et al. Appeal Judgment](#), stav 168; MKS, [Ongwen Trial Judgment](#), stav 2792; [Bemba et al. Trial Judgment](#), stav 951; [Ntaganda Trial Judgment](#), stav 1202; [Katanga Trial Judgment](#), stav 1695; [Bemba Trial Judgment](#), stavovi 747-748; [Bemba et al. Appeal Judgment](#), stav 750. U nacionalnom zakonodavstvu, za izričite odredbe po ovom pitanju v., na primer, [Article 55\(2\) of the Dutch Criminal Code](#) i [Article 15 of the Italian Criminal Code](#).

¹⁴²² V. takođe npr. ICTY, [Kunarac et al. Appeal Judgment](#), stav 170; *Prosecutor v. Krstić*, IT-98-33-A, Appeals Chamber, [Judgement](#), 19. april 2004, stav 218.

¹⁴²³ V. takođe ICTY, [Kupreškić et al. Trial Judgment](#), stavovi 662, 665, 680-692, 707; ICC, [Ongwen Trial Judgment](#), stav 2796; [Bemba et al. Appeal Judgment](#), stav 751. U nacionalnom zakonodavstvu, za izričitu i sveobuhvatnu odredbu po ovom pitanju, v., na primer, [Article 8\(3\) of the Spanish Criminal Code](#).

¹⁴²⁴ V. stavove 660-663, 668-673; ICRC Commentary, u vezi s članom 3, stav 590; ICTY, *Prosecutor v. Aleksovski*, IT-95-14/1-T, Trial Chamber, [Judgement](#), 25. jun 1999, stav 49; ICTY, *Prosecutor v. Mucić et al.*, IT-96-21-T, Trial Chamber, [Judgement](#) (nadalje: *Mucić et al. Trial Judgment*), 16. novembar 1998, stav 551.

¹⁴²⁵ V. stavove 672-673, i druge tamo citirane izvore.

utvrđeno, to dodatno obeležje nije potrebno za krivično delo surovog postupanja i za surovo postupanje nije potrebno dodatno obeležje u poređenju sa mučenjem.¹⁴²⁶ Drugim rečima, pravna obeležja surovog postupanja u potpunosti su obuhvaćena pravnim obeležjima mučenja.¹⁴²⁷

666. Panel napominje da su činjenični osnov optužbe za surovo postupanje (tačka 2) i činjenični osnov optužbe za mučenje (tačka 3) identični.¹⁴²⁸ Prilikom ocene težine ili intenziteta bola ili patnje nanete zatvorenicima, panel je uzeo u obzir sve radnje činjenja ili nečinjenja pripadnika BIA (uključujući optuženog) sagledane u celini, uključujući uslove zatočeništva, psihičko zlostavljanje koje su zatvorenici pretrpeli, kao i fizičko zlostavljanje kojem su podvrgnuti u štalama, prostoriji za saslušavanje ili drugim objektima na imanju u Zlašu.

667. Prema tome, budući da su pravne pretpostavke za surovo postupanje i mučenje kao ratne zločine ostvarene istim ponašanjem, kao i da surovo postupanje predstavlja osnovno krivično delo u odnosu na mučenje, optužba za surovo postupanje neće biti dalje razmatrana prilikom odlučivanja o osudi.¹⁴²⁹ Optužba za surovo postupanje je u celosti konsumirana optužbom za mučenje, a individualna krivična odgovornost optuženog se u potpunosti reflektira u osudi za mučenje.

¹⁴²⁶ V. stavove 660-663, i druge tamo citirane izvore. V. konkretno takođe ICTY, *Prosecutor v. Haradinaj et al.*, IT-04-84-T, Trial Chamber I, [Judgement](#) (nadalje: *Haradinaj Trial Judgement*), 3. april 2008, stav 480; ICC, [Ongwen Trial Judgment](#), stav 2835.

¹⁴²⁷ V. takođe ICTY, [Kupreškić et al. Trial Judgment](#), stavovi 679, 690-692 (sa pozivanjem na ECtHR, *Aksoy v. Turkey*, br. 21987/93, [Judgment](#), 18. decembar 1996, stav 64); [Mucić et al. Trial Judgment](#), stav 442.

¹⁴²⁸ V. [Confirmed Indictment](#), stavovi 21-30; odeljak V.0.

¹⁴²⁹ V. takođe ICTY, [Kupreškić et al. Trial Judgment](#), stav 719; ICTY, *Prosecutor v. Đorđević*, IT-05-87/1-A, Appeals Chamber, [Judgment](#) (nadalje: *Đorđević Appeal Judgment*), 27. januar 2014, stav 839 (i drugi izvori citirani u fusnoti 2447).

C. MUČENJE (TAČKA 3)

1. Pravne pretpostavke

(a) Objektivna obeležja (*actus reus*)

668. Ratni zločin mučenja, u smislu člana 14(1)(c)(i) Zakona, postoji kada se radnjom činjenja ili nečinjenja drugom licu¹⁴³⁰ nanosi teška bol ili patnja, bilo telesna, bilo duševna.¹⁴³¹ Da li neko činjenje odnosno nečinjenje predstavlja radnju mučenja mora se ceniti u svakom pojedinačnom slučaju,¹⁴³² uzimajući u obzir činioce kao što su, na primer, (i) priroda i okolnosti u kojima se nanosi bol, (ii) predumišljaj i institucionalizacija zlostavljanja, (iii) fizičko stanje žrtve, (iv) starost, pol i zdravstveno stanje žrtve, (v) način i metodi mučenja, (vi) položaj inferiornosti žrtve, (vii) stepen zlostavljanja tokom dužeg perioda i (viii) da li je žrtva bila podvrgnuta višekratnim ili višestrukim oblicima zlostavljanja koji su međusobno povezani, imaju isti obrazac ili su usmereni ka istom zabranjenom cilju, u kom slučaju surovost radnji treba da se sagleda u celini.¹⁴³³

669. Uslovi koji su vladali u zatočeništvu, kao što su izloženost prebijanju, seksualno nasilje, dugotrajno uskraćivanje sna, hrane, higijene i medicinske pomoći

¹⁴³⁰ ICTY, [Haradinaj Appeal Judgment](#), stav 290; [Kunarac et al. Appeal Judgment](#), stav 142. V. takođe ICC, [Ongwen Trial Judgment](#), stav 2700; *Prosecutor v. Bemba*, ICC-01/05-01/08-424, Trial Chamber II, [Decision Pursuant to Article 61\(7\)\(a\) and \(b\) of the Rome Statute on the Charges of the Prosecutor Against Jean-Pierre Gombo](#), 15. jun 2009, stav 292; ECCC, [Duch Trial Judgment](#), stav 354.

¹⁴³¹ ICTY, *Prosecutor v. Kvočka et al.*, IT-98-30/1-T, Trial Chamber, [Judgment](#) (nadalje: *Kvočka et al. Trial Judgment*), 2. novembar 2001, stav 149, gde se iznosi da je, zapravo, duševna povreda dominantan oblik mučenja.

¹⁴³² ICC, [Ongwen Trial Judgment](#), stav 2701; ICTY, *Prosecutor v. Brđanin*, IT-99-36-A, Appeals Chamber, [Judgment](#) (nadalje: *Brđanin Appeal Judgment*), 3. april 2007, stav 251; *Prosecutor v. Naletilić and Martinović*, IT-98-34-A, Appeals Chamber, [Judgment](#) (nadalje: *Naletilić and Martinović Appeal Judgment*), 3. maj 2006, stav 299; [Kunarac et al. Appeal Judgment](#), stav 149.

¹⁴³³ ICTY, *Prosecutor v. Simić et al.*, IT-95-9-T, Trial Chamber II, [Judgment](#) (nadalje: *Simić et al. Trial Judgment*), 17. oktobar 2003, stav 80, gde se upućuje na [Krnojelac Trial Judgment](#), stav 182; [Mrkšić et al. Trial Judgment](#), stav 514, gde se upućuje na [Kvočka et al. Trial Judgment](#), stav 143. V. takođe ECCC, [Duch Trial Judgment](#), stav 355.

zatvorenici, kao i pretnje mučenjem, silovanjem ili ubijanjem rođaka, smatrani su dovoljno surovim da predstavljaju mučenje.¹⁴³⁴ Konkretno, izlaganje nekoga strahu ili pretnji da će biti ubijen, pogubljen, mučen ili izložen patnji, ili uopšteno izazivanje straha zbog uslova u kojima živi neko lišen slobode, može prouzrokovati tešku duševnu bol ili psihičku patnju i/ili traumu.¹⁴³⁵ Konkretno, teška duševna bol ili patnja mogu da nastupe ukoliko su zatvorenici prisiljeni da žive u kontinuiranom strahu i strepnji da će biti fizički zlostavljani ili čak ubijeni. To se naročito dešava: (i) kada su zatvorenici očevici, odnosno kada vide ili čuju kako druge tuku ili na drugi način zlostavljaju, (ii) kada su zatvorenici očevici toga kako druge odvođe u tu svrhu, eventualno uz (naizgled) proizvoljni odabir zatvorenika koji se zlostavljaju, i/ili (iii) kada zatvorenici kasnije vide zadobijene povrede.¹⁴³⁶ Pod uslovom da je ostvareno potrebno subjektivno obeležje, takve radnje mogu predstavljati mučenje.¹⁴³⁷

670. Isto tako, *prisiljavanje* nekoga da bude očevidac, to jest da gleda ili sluša zlostavljanje drugih, bilo da se radi o ubijanju, pogubljenju, premlaćivanju, mučenju

¹⁴³⁴ ICC, *Prosecutor v. Al Hassan*, ICC-01/12-01/18-461-Corr-Red, Trial Chamber I, [Rectificatif à la Décision relative à la confirmation des charges portées contre Al Hassan Ag Abdoul Aziz Ag Mohamed Ag Mahmoud](#), 13. novembar 2019 (datum izvorne verzije: 30. septembar 2019), stav 231; ECCC, [Duch Trial Judgment](#), stav 355, gde se upućuje na ICTY, [Mucić et al. Trial Judgement](#), stav 467; [Kvočka et al. Trial Judgement](#), stav 151.

¹⁴³⁵ ECtHR, *Soering v. the United Kingdom*, Plenary, Application no. 14038/88, [Judgment](#), 7. jul 1989, stavovi 68, 81, 105, 111; *Ilaşcu and others v. Moldova and Russia*, Chamber, Application no. 48787/99, [Judgment](#) (*Ilaşcu et al. v. Moldova and Russia*), 8. jul 2004, stavovi 240-253; *Tyrer v. the United Kingdom*, Chamber, Application no. 5856/72, [Judgment](#), 25. april 1978, stavovi 9-10, 33; *Campbell and Cosans v. the United Kingdom*, Chamber, Application no. 7511/76; 7743/76, [Judgment](#), 25. februar 1982, stav 26 (gde se precizira da pretnja mora biti dovoljno stvarna i neposredna); *Hristovi v. Bulgaria*, Fourth Section, Application no. 42697/05, [Judgment](#), 11. oktobar 2011, stav 80; *Gutsanovi v. Bulgaria*, Fourth Section, Application no. 34529/10, [Judgment](#), 15. oktobar 2013, stav 125.

¹⁴³⁶ ICTY, [Limaj et al. Trial Judgement](#), stavovi 293-294.

¹⁴³⁷ ICTY, [Simić et al. Trial Judgement](#), stav 772.

ili silovanju, može izazvati tešku bol, patnju i/ili psihičko zlostavljanje¹⁴³⁸ i može predstavljati mučenje, pod uslovom da je ostvareno potrebno subjektivno obeležje.¹⁴³⁹

671. Posledica nekog činjenja ili nečinjenja ne mora biti vidljiva na žrtvi da bi postojalo krivično delo mučenja, niti postoji uslov da povreda bude trajna.¹⁴⁴⁰ Osim toga, nije neophodno ni da je učinilac postupao u službenom svojstvu ili kao ovlašćeno lice.¹⁴⁴¹

(b) Subjektivna obeležja (*mens rea*)

672. Potrebno je da je učinilac bol ili patnju naneo sa umišljajem i u cilju dobijanja informacija ili priznanja, ili u cilju kažnjavanja, zastrašivanja, prisile ili diskriminacije žrtve ili trećeg lica po bilo kom osnovu.¹⁴⁴² Navedeni mogući ciljevi nisu, međutim, navedeni taksativno.¹⁴⁴³ Dovoljno je da je postupanje učinioca bilo motivisano samo jednim od tih zabranjenih ciljeva; to pritom ne mora biti „ni jedini, ni glavni cilj“

¹⁴³⁸ ICTY, [Limaj et al. Trial Judgement](#), stavovi 290-293; *Prosecutor v. Brđanin*, IT-99-36-T, Trial Chamber II, [Judgement](#) (nadalje: *Brđanin Trial Judgement*), 1. septembar 2004, stavovi 508-511; [Simić et al. Trial Judgement](#), stavovi 695, 771; *Prosecutor v. Furundžija*, IT-95-17/1-T, Trial Chamber, [Judgement](#) (nadalje: *Furundžija Trial Judgement*), 10. decembar 1998, stav 267(ii); [Krnojelac Trial Judgment](#), stavovi 143-144; ICTR, *Prosecutor v. Kayishema and Ruzindana*, ICTR-95-1-T, Trial Chamber II, [Judgement](#) (nadalje: *Kayishema and Ruzindana Trial Judgement*), 21. maj 1999, stav 153; SCSL, *Prosecutor v. Fofana et al.*, SCSL-04-14-T, Trial Chamber I, [Judgement](#), 2. avgust 2007, stav 153; ICC, *Prosecutor v. Ali Kushayb*, ICC-02/05-01/20-433-Corr, Trial Chamber II, [Corrected version of 'Decision on the confirmation of charges against Ali Muhhamad Ali Abd-Al-Rahman \('Ali Kushayb'\)'](#), 23. novembar 2021 (datum izvorne verzije: 9. jul 2021), stavovi 44-45; *Prosecutor v. Ongwen*, ICC-02/04-01/15-422-Red, Trial Chamber II, [Decision on the confirmation of charges against Dominic Ongwen](#), 23. mart 2016, stavovi 111-112; *Prosecutor v. Katanga and Ngudjolo Chui*, ICC-01/04-01/07-717, Trial Chamber I, [Decision on the confirmation of charges](#), 30. septembar 2008, stavovi 361, 363.

¹⁴³⁹ ICTY, [Brđanin Trial Judgement](#), stav 524; [Kvočka et al. Trial Judgement](#), stavovi 149, 151; [Furundžija Trial Judgement](#), stav 268.

¹⁴⁴⁰ ICC, [Ongwen Trial Judgment, stav 2701](#); ECCC, [Duch Trial Judgment](#), stav 355.

¹⁴⁴¹ ICTY, [Kunarac et al. Appeal Judgement](#), stav 148; [Kvočka et al. Appeal Judgement](#), stav 284.

¹⁴⁴² ICTY, [Kunarac et al. Appeal Judgement](#), stav 153 (gde se takođe razmatra razlika između umišljaja i motivacije); [Limaj et al. Trial Judgement](#), stavovi 235, 239; ECCC, [Duch Trial Judgment](#), stav 356.

¹⁴⁴³ V. npr. ICTY, [Mucić et al. Trial Judgement](#), stav 470; [Brđanin Trial Judgement](#), stav 487; [Mrkšić et al. Trial Judgement](#), stav 515; [Kvočka et al. Trial Judgement](#), stav 140; [Furundžija Trial Judgement](#), stav 162 (gde se dodaje ponižavanje).

nanošenja teškog bola ili patnje.¹⁴⁴⁴ Ukoliko je tim postupanjem ostvaren jedan zabranjeni cilj, nebitno je da li je učinilac postupanjem nameravao da ostvari i neki drugi cilj.¹⁴⁴⁵

673. Cilj zastrašivanja može, na primer, biti ostvaren ukoliko je lice prisiljeno da bude očevidac pogubljenja.¹⁴⁴⁶ Cilj zastrašivanja može takođe biti ostvaren ukoliko, na primer, oružano lice vrši nasilje nad zatvorenikom u zatvoru/logoru, uz saznanje ostalih zatvorenika o takvom nasilju, budući da se na taj način može stvoriti osećaj straha i bespomoćnosti među zatvorenicima.¹⁴⁴⁷ Pored toga, podvrgavanje lica lažnom pogubljenju može biti pokazatelj cilja zastrašivanja i predstavljati krivično delo mučenja budući da se time, po pravilu, povećava strah koji žrtva oseća tokom zatočeništva zbog mogućnosti da bude pogubljena.¹⁴⁴⁸

2. Zaključci

(a) Objektivna obeležja (*actus reus*)

674. Panel je utvrdio da su optuženi i drugi pripadnici jedinice BIA na imanju u Zlašu redovno fizički zlostavljali najmanje šest lica, uključujući svedoke W01679, W03593, W03594, W04669, žrtvu ubistva, [BRISANO].¹⁴⁴⁹ Zatvorenike su premlaćivali uz pomoć različitih predmeta, poput palica za bejzbol, drški sekire, metalnih šipki ili drvenih/gumenih palica, nanosili im opekotine usijanim gvožđem ili vrelin voskom, davali im elektrošokove, ubadali ih noževima i svakodnevno ih šutirali, udarali

¹⁴⁴⁴ ICC, [Ongwen Trial Judgment](#), stav 2706; ICTY, [Simić et al. Trial Judgment](#), stav 81; [Kvočka et al. Trial Judgment](#), stav 153; [Mucić et al. Trial Judgment](#), stav 470; ECCC, [Duch Trial Judgment](#), stav 356.

¹⁴⁴⁵ ICTY, [Kunarac et al. Appeal Judgment](#), stav 155; *Prosecutor v. Kunarac et al.*, IT-96-23 & IT-96-23/1-T, Trial Chamber, [Judgment](#), 22. februar 2001, stavovi 486, 654.

¹⁴⁴⁶ V. ICTY, [Brdanin Trial Judgment](#), stavovi 503-507.

¹⁴⁴⁷ ICTY, [Mucić et al. Trial Judgment](#), stav 941; [Kvočka et al. Trial Judgment](#), stav 154.

¹⁴⁴⁸ ECtHR, [Ilașcu et al. v. Moldova and Russia](#), stavovi 435, 442.

¹⁴⁴⁹ V. stavove 584, 586.

pesnicama i šamarali.¹⁴⁵⁰ Često je više pripadnika jedinice BIA istovremeno zlostavljalo zatvorenike, a neki su satima premlaćivani.¹⁴⁵¹ Usled zlostavljanja zatvorenici su bili prekriveni modricama, oteklinama i krvlju, iscrpljeni, gubili su svest i nisu mogli da stoje na nogama, hodaju niti govore.¹⁴⁵² Čovek koji je žrtva ubistva je tako surovo zlostavljan da je bio skoro mrtav u trenutku kada su drugi zatvorenici pušteni na slobodu.¹⁴⁵³ Neki od zatvorenika su bili veoma [BRISANO] u predmetno vreme [BRISANO].¹⁴⁵⁴

675. Panel je takođe utvrdio da su optuženi i drugi pripadnici BIA na imanju u Zlašu redovno psihički zlostavljali zatvorenike. Zatvorenici su živeli u stalnom strahu da će u bilo kom trenutku biti fizički zlostavljani ili čak ubijeni.¹⁴⁵⁵ Jednom prilikom optuženi je jednog zatvorenika, svedoka W03593, podvrgao lažnom pogubljenju.¹⁴⁵⁶ Zatvorenici su takođe bili prisiljeni da budu očevici fizičkog zlostavljanja drugih zatvorenika: gledali su kako ih tuku, videli povrede na njihovim telima i/ili ih čuli kako jauču tokom zlostavljanja.¹⁴⁵⁷ Osećanju stalnog straha dodatno je doprinela činjenica da zatvorenici nisu bili obavешteni o razlogu lišavanja slobode, da su im stavljali vreće preko glave kad su ih izvodili iz štala ili vraćali u njih, govorili im da ne gledaju okolo, držali ih u mraku, zabranjivali im da pričaju među sobom, kao i da spavaju.¹⁴⁵⁸

676. Panel je takođe zaključio da su pripadnici BIA uspostavili i održavali nehumane uslove zatočeništva na imanju u Zlašu.¹⁴⁵⁹ Zatvorenici su držani u štalama za

¹⁴⁵⁰ V. stavove 529, 534, 535, 546, 547, 560, 567, 570.

¹⁴⁵¹ V. stavove 534, 535, 546, 567, 570.

¹⁴⁵² V. stavove 534, 546, 567, 569-571, 575, 577.

¹⁴⁵³ V. stav 571.

¹⁴⁵⁴ V. stavove 534, 577.

¹⁴⁵⁵ V. stavove 530-531, 585.

¹⁴⁵⁶ V. stavove 546, 585.

¹⁴⁵⁷ V. stavove 530-531, 585.

¹⁴⁵⁸ V. stavove 532, 585.

¹⁴⁵⁹ V. stavove 527, 584.

životinje.¹⁴⁶⁰ Nisu imali krevete i spavali su u jaslama za stočnu hranu ili na zemlji, u barama, usred stočnog izmeta, imali su samo nešto slame i pokrivača kao posteljinu.¹⁴⁶¹ Držani su u mraku i nisu smeli da pričaju među sobom, pod pretnjom smrću.¹⁴⁶² Dobijali su nedovoljne količine hrane i vode.¹⁴⁶³ Kada je svedok W01679 tražio vodu, po njemu su urinirali.¹⁴⁶⁴ Zatvorenici nisu smeli da se peru niti da presvuku odeću.¹⁴⁶⁵ Nisu imali slobodan pristup toaletu i bili su prinuđeni da vrše nuždu u štali, u jednoj kanti, naočigled svih.¹⁴⁶⁶ Važno je napomenuti da im je medicinska pomoć bila uskraćena, uprkos teškim povredama koje su zadobili usled zlostavljanja.¹⁴⁶⁷

677. Fizičko i psihičko zlostavljanje, uz nehumane uslove zatočeništva, kod zatvorenika je ostavilo dugoročne povrede, fizičke i psihičke, uključujući: povrede glave, opekotine, slomljene ruke, prste i/ili zube, što za posledicu ima smanjenu upotrebu ruku; stalne i jake bolove po celom telu, oštećen vid, osećanje stida i simptome posttraumatskog stresnog poremećaja (noćne more, stalno ponovno proživljavanje traumatičnih događaja i nevoljna traumatična sećanja).¹⁴⁶⁸

678. S obzirom na gorenavedeno, panel zaključuje da su optuženi i drugi pripadnici jedinice BIA naneli tešku fizičku i duševnu bol i patnju najmanje šestorici lica zatočenih na imanju u Zlašu, uključujući svedoke W01679, W03593, W03594, W04669, žrtvu ubistva, [BRISANO]. Panel stoga zaključuje da je ostvareno objektivno obeležje ratnog zločina mučenja.

¹⁴⁶⁰ V. stavove 503, 584.

¹⁴⁶¹ V. stavove 503-505, 509, 584.

¹⁴⁶² V. stavove 506, 523-525, 584.

¹⁴⁶³ V. stavove 510-514, 584.

¹⁴⁶⁴ V. stav 511.

¹⁴⁶⁵ V. stavove 516-517, 584.

¹⁴⁶⁶ V. stavove 518, 584.

¹⁴⁶⁷ V. stavove 520-522, 584.

¹⁴⁶⁸ V. stavove 531, 540, 550.

(b) Subjektivna obeležja (*mens rea*)

679. Panel je utvrdio da je optuženi (i) lično ošamario svedoka W01679 i naredio drugim pripadnicima jedinice BIA da ga tuku dok ne izgubi svest,¹⁴⁶⁹ (ii) jednom prilikom podvrgao svedoka W03593 lažnom pogubljenju, dok su ga ostali pripadnici BIA tukli i optuživali za saradnju sa Srbima, i (iii) jednom drugom prilikom lično tukao svedoka W03593 palicom za bejzbol po celom telu i pretio da će ga ubiti.¹⁴⁷⁰

680. Panel je takođe utvrdio da su drugi pripadnici jedinice BIA na imanju u Zlašu, uključujući Nazifa Musliju (zvanog Tabuti), Ilmija Velju, g. Mehmetaja (zvanog Bimi), Dardana, Afrima i Fatmira, (i) u više navrata zlostavljali zatvorenike na čitav niz načina: šutirali ih i udarali metalnim šipkama ili drvenim/gumenim palicama i drškama sekire, nanosili im opekotine, davali elektrošokove i boli ih noževima, usled čega su zatvorenici imali podlive po celom telu i bili obliveni krvlju, nisu mogli da stoje niti hodaju, gubili su svest i, u slučaju žrtve ubistva, bili na ivici smrti,¹⁴⁷¹ (ii) uspostavili *modus operandi*, što pokazuje da je zlostavljanje bilo institucionalizovano;¹⁴⁷² (iii) pretili zatvorenicima smrću;¹⁴⁷³ (iv) nisu obezbedili zatvorenicima odgovarajuću količinu hrane i vode, a po jednom od njih (svedok W01679) su naočigled drugih zatvorenika urinirali kad je zatražio vodu;¹⁴⁷⁴ (v) uskratili zatvorenicima medicinsku pomoć i pristup sanitarnim objektima;¹⁴⁷⁵ (vi) videli uslove zatočeništva kada su dovodili zatvorenike u štale i kada su ulazili u njih da ih zlostavljaju,¹⁴⁷⁶ i (vii) videli stanje i povrede zatvorenika nakon saslušavanja i zlostavljanja kada su ove vraćali u štale.¹⁴⁷⁷

¹⁴⁶⁹ V. stavove 534, 541-542.

¹⁴⁷⁰ V. stavove 546-547, 551-554.

¹⁴⁷¹ V. stavove 498-500, 534-535, 543-544, 546, 555, 560, 566, 567, 569-571, 575-578.

¹⁴⁷² V. stavove 528, 534-535, 546-547, 567.

¹⁴⁷³ V. stavove 523-525, 530-532.

¹⁴⁷⁴ V. stavove 510-514.

¹⁴⁷⁵ V. stavove 515-522.

¹⁴⁷⁶ V. npr. stavove 529, 534, 546-547.

¹⁴⁷⁷ V. npr. stavove 534, 546-547.

681. Na osnovu toga, panel nalazi da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti na osnovu ukupnih dokaza taj da su optuženi i drugi pripadnici BIA stacionirani na imanju u Zlašu u aprilu 1999. sa umišljajem nanosili tešku bol i patnju zatvorenicima, između ostalog držeći ih zatvorene u nehumanim uslovima.

682. Pored toga, panel je utvrdio da je optuženi (i) lično saslušavao svedoka W01679 i optužio ga da je špijun, lažov i lopov i (ii) lično saslušavao svedoka W03593 i pretio mu ga će ga ubiti.¹⁴⁷⁸

683. Panel je takođe utvrdio da su ostali pripadnici BIA na imanju u Zlašu, uključujući Nazifa Musliju (zvanog Tabuti), Iljmija Velju, g. Mehmetaja (zvanog Bimi), Dardana, Afrima i Fatmira, (i) saslušavali zatvorenike i optuživali ih da sarađuju sa Srbima ili da su špijuni, izdajice, lopovi ili lažovi;¹⁴⁷⁹ (ii) naredili zatvorenicima da viču: „Smrt izdajnicima, smrt lopovima, smrt siledžijama i slava Oslobodilačkoj vojsci Kosova“;¹⁴⁸⁰ (iii) zatvorili neke od žrtava, delom i zato što su članovi ili pristalice političkih stranaka za koje se smatralo da ne podržavaju OVK;¹⁴⁸¹ (iv) pretili zatvorenicima smrću;¹⁴⁸² (v) terali ih da gledaju fizičko zlostavljanje drugih zatvorenika,¹⁴⁸³ i (vi) prisilili ih da žive u stalnom strahu da u bilo kom trenutku mogu biti fizički zlostavljani ili čak ubijeni.¹⁴⁸⁴

684. U skladu s tim, panel nalazi da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti na osnovu ukupnih dokaza taj da su optuženi i drugi pripadnici BIA stacionirani na imanju u Zlašu u aprilu 1999. nanosili bol ili patnju zatvorenicima u cilju dobijanja informacija ili priznanja, kažnjavanja, zastrašivanja, prisile i/ili diskriminacije na političkoj osnovi.

¹⁴⁷⁸ V. stavove 534, 541-542, 547, 551-554.

¹⁴⁷⁹ V. stavove 498-500, 535, 543-546, 555-556, 566-568, 572, 574-576, 579.

¹⁴⁸⁰ V. stav 572

¹⁴⁸¹ V. stavove 580-581.

¹⁴⁸² V. stavove 523-525, 579.

¹⁴⁸³ V. stavove 530-531, 579.

¹⁴⁸⁴ V. stavove 530-532.

685. S obzirom na gorenavedeno, panel na osnovu ukupnih dokaza zaključuje da su ostvarena subjektivna obeležja ratnog zločina mučenja, odnosno da su učinioci sa umišljajem nanosili bol ili patnju, u cilju dobijanja informacija ili priznanja, kažnjavanja, zastrašivanja, prisile ili diskriminacije zatvorenika.

D. UBISTVO (TAČKA 4)

1. Pravne pretpostavke

(a) Objektivna obeležja (*actus reus*)

686. Ratni zločin ubistva, u smislu člana 14(1)(c)(i) Zakona, postoji kada usled radnje činjenja ili nečinjenja nastupi smrt lica, uključujući, na primer, usled nanošenja teške telesne povrede ili nepružanja odnosno uskraćivanja medicinske pomoći zatvoreniku.¹⁴⁸⁵

687. Ponašanje učinioca ne mora biti isključivi uzrok smrti žrtve, ali joj mora u najmanju ruku bitno doprineti.¹⁴⁸⁶

(b) Subjektivna obeležja (*mens rea*)

688. Potrebno je da je učinilac umišljajno lišio lice života ili mu naneo tešku telesnu povredu, ili da je svesno propustio da zatvoreniku pruži medicinsku pomoć ili je

¹⁴⁸⁵ ICTY, [Kvočka et al. Appeal Judgement](#), stavovi 259-261, 270-271; [Krnojelac Trial Judgment](#), stavovi 326-327.

¹⁴⁸⁶ ICTY, *Prosecutor v. Orić*, IT-03-68-T, Trial Chamber II, [Judgement](#) (nadalje: *Orić Trial Judgment*), 30. jun 2006, stav 347; [Kupreškić et al. Trial Judgment](#), stavovi 560-561; ICTR, [Akayesu Trial Judgment](#), stav 589. V. takođe ICRC Commentary to GC I (2016), član 50, stav 2952. Kad je reč o postojanju „glavnog uzroka”, v. [Mucić et al. Trial Judgment](#), stav 424 i fusnotu 435, u kojoj se upućuje na domaće zakonodavstvo: dok se u Engleskoj i Australiji smatra da je dovoljno postojanje „glavnog” ili „značajnog” uzroka koji je doprineo izvršenju dela, u Kanadi je potrebno da taj uzrok bude veći od *de minimus*.

takvu pomoć svesno uskratio, a da je pri tom imao osnova da zna da to može dovesti do smrti.¹⁴⁸⁷

2. Zaključci

(a) Objektivna obeležja (*actus reus*)

689. U činjeničnim zaključcima u vezi s tačkom 4 panel je konstatovao da je jedini razuman zaključak u pogledu smrti žrtve ubistva taj da je to lice lišeno života u periodu od približno 19. aprila 1999. do kraja aprila 1999, usled sledećeg: (i) teškog zlostavljanja kom su ga podvrgli pripadnici BIA koji su ga zatvorili, čime su prouzrokovali tešku telesnu povredu, (ii) činjenice da su mu pripadnici BIA uskratili medicinsku pomoć i (iii) strelnih rana nanetih mecima, a u vezi s kojima je panel utvrdio da postoji razumna sumnja u pogledu toga da li su ih ispalili pripadnici BIA ili srpske snage. Panel je u svojim činjeničnim zaključcima takođe utvrdio da uzroci smrti navedeni gore u tačkama (i) i (ii) predstavljaju glavne uzroke smrti žrtve ubistva i da je za njih odgovoran optuženi, budući da je on doneo odluku da se žrtva ubistva ne pusti na slobodu ali i da se ne evakuiše i da je stoga irelevantno da li je to lice stradalo od jednog ili više metaka srpskih snaga.¹⁴⁸⁸

690. Na osnovu navedenih uzroka smrti, panel zaključuje da je objektivno obeležje ratnog zločina ubistva ostvareno.

(b) Subjektivna obeležja (*mens rea*)

691. Panel podseća da je optuženi znao da je približno [BRISANO] aprila 1999. [BRISANO] predao žrtvu ubistva jednom pripadniku BIA na imanju u Zlašu.¹⁴⁸⁹ Panel

¹⁴⁸⁷ ICTY, *Prosecutor v. Mladić*, IT-09-92-T, Trial Chamber I, [Judgment](#), Vol. III (nadalje: *Mladić Trial Judgment*), 22. novembar 2017, stav 3050; [Kvočka et al. Appeal Judgement](#), stavovi 261, 270-271; ICTR, [Setako Appeal Judgement](#), stav 257; ECCC, [Duch Trial Judgment](#), stav 333.

¹⁴⁸⁸ V. stav 638.

¹⁴⁸⁹ V. stavove 468-473.

je takođe zaključio da je optuženi imao nameru da izvrši krivična dela proizvoljnog lišavanja slobode i mučenja žrtava, uključujući žrtvu ubistva.¹⁴⁹⁰ Panel uzima u obzir i da se optuženi služio pištoljem tokom saslušavanja i zlostavljanja svedoka W03593 i naredio svojim potčinjenima da „dokrajče“ svedoka W01679.¹⁴⁹¹ Ti činoci, premda nisu neposredno povezani sa žrtvom ubistva, pokazuju da je optuženi prihvatio mogućnost da neki od zatvorenika koje je držao zatočene mogu umreti usled zlostavljanja.

692. Pored toga, panel podseća da približno 19. aprila 1999, kada su pripadnici BIA iznenada oslobodili zatvorenike zbog predstojeće srpske ofanzive, žrtva ubistva [BRISANO] nisu pušteni na slobodu. Od svih zatvorenika, njih dvojica su bili najviše zlostavljani, što po mišljenju panela nije slučajnost.¹⁴⁹² Premda je panel zaključio da je optuženi sigurno vršio svoja ovlašćenja komandanta kada je oslobodio određene zatvorenike i evakuisao imanje u Zlašu, očigledno je da je on vršio upravo ista ta ovlašćenja kada je žrtvu ubistva zadržao u zatočeništvu, nakon što je to lice podvrgao mnogo težem zlostavljanju nego druge zatvorenike. U tom smislu, u činjeničnim zaključcima u vezi s tačkom 4 panel je konstatovao da je jedini razuman zaključak, na osnovu dokaza sagledanih u celini, taj (i) da je odluku da se žrtva ubistva niti oslobodi niti evakuiše mogao doneti samo optuženi, u svojstvu glavnog komandanta BIA na imanju u Zlašu, i (ii) da su odluka optuženog da se žrtva ne oslobodi, koju su sproveli njegovi potčinjeni iz redova BIA, i odluka da se žrtva ne evakuiše bile ravne odluci da se žrtva ubije, s obzirom na to da su ostali zatvorenici pešice otišli sa imanja u Zlašu dok je zatvorenik koji je bio žrtva ubistva ostao u zatočeništvu i bio lišen poslednje mogućnosti da se spasi.¹⁴⁹³

¹⁴⁹⁰ V. stavove 659, 685.

¹⁴⁹¹ V. stavove 546, 541.

¹⁴⁹² V. stavove 569-574, 577.

¹⁴⁹³ V. stav 636.

693. Da je postojao umišljaj za ubistvo potvrđuje još jedna važna okolnost, a to je činjenica da je žrtvu ubistva [BRISANO].¹⁴⁹⁴ [BRISANO]. Prema tome, panel zaključuje da ni optuženi ni potčinjeni pripadnici BIA koji su zlostavljali žrtvu ubistva nisu u tom trenutku mogli da dopuste da taj čovek ostane živ, [BRISANO].

694. Osim toga, [BRISANO]¹⁴⁹⁵ i [BRISANO].¹⁴⁹⁶ [BRISANO].¹⁴⁹⁷ U tom pogledu, panel smatra da je [BRISANO] verodostojan, budući da je njegovo sećanje na taj razgovor toliko specifično da nije moguće da je izmišljeno ili doterano. Panel smatra da je taj razgovor u potpunosti uverljiv, budući da se uklapa u sliku koju prikazuju ostali dokazi, a po kojima je optuženi nameravao da usmrti žrtvu ubistva i kasnije izbegne eventualni sudski postupak u vezi sa smrću tog zatvorenika.

695. Kad se sve te okolnosti sagledaju zajedno, panel smatra da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti iz dokaza taj da su optuženi i njegovi potčinjeni iz redova BIA imali nameru da, radnjama činjenja i nečinjenja, usmrte žrtvu ubistva, čime je ostvareno traženo subjektivno obeležje ubistva kao ratnog zločina.

E. POSTOJANJE ORUŽANOG SUKOBA

1. Pravne pretpostavke

696. Član 14(2) Zakona predviđa da se oružani sukobi koji nisu međunarodnog karaktera odvijaju na teritoriji države u kojoj postoji oružani sukob dužeg trajanja između organa vlasti i organizovanih oružanih grupa ili između takvih grupa.¹⁴⁹⁸

¹⁴⁹⁴ V. stav 572.

¹⁴⁹⁵ W04600: T. 24. septembar 2021, poverljivo, str. 770, red 10.

¹⁴⁹⁶ W04600: T. 24. septembar 2021, poverljivo, str. 772, redovi 14-15.

¹⁴⁹⁷ W04600: T. 24. septembar 2021, poverljivo, str. 772, red 22, do str. 773, red 2.

¹⁴⁹⁸ ICTY, *Prosecutor v. Tadić*, IT-94-1-AR72, Appeals Chamber, [Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction](#), 2. oktobar 1995 (nadalje: *Tadić Decision on Jurisdiction*), stav 70; *Prosecutor v. Boškoski and Tarčulovski*, IT-04-82-A, Appeals Chamber, [Judgement](#), 19. maj 2010 (nadalje: *Boškoski and Tarčulovski Appeal Judgement*, stav 21. V. takođe ICC, [Ongwen Trial Judgment](#), stav 2683; [Ntaganda Trial Judgment](#), stav 701; [Lubanga Trial Judgment](#), stav 533.

Oružane sukobe karakteriše izbijanje neprijateljstava koja se odvijaju unutar teritorije jedne države.

697. U pogledu strana koje su učestvovala u neprijateljstvima, u članu 14(2) Zakona navode se dve moguće kategorije strana u oružanom sukobu, koje treba tumačiti u skladu sa međunarodnim običajnim pravom. U „organe vlasti“ spadaju državni organi, kao što su redovne oružane snage države, njene jedinice policije, rezervni sastav ili drugi organi te vrste,¹⁴⁹⁹ uključujući naoružane grupe i paravojne jedinice uključene u oružane snage.¹⁵⁰⁰ „Organizovane oružane grupe“ moraju imati određeni stepen organizovanosti ali „ne moraju nužno biti organizovane u jednakoj meri kao državne oružane snage“.¹⁵⁰¹ One ne moraju izvoditi neprekidne i usmerene vojne operacije, ali moraju biti dovoljno organizovane da mogu da se bore vojnim sredstvima.¹⁵⁰² Da bi se utvrdilo da li su nedržavne snage sposobne da izvedu oružano nasilje u dužem trajanju, u obzir se mogu uzeti sledeći indikativni faktori: (i) postojanje komandne strukture, uključujući štabove, glavni štab ili visoku komandu, postojanje činova, položaja i interne regulative; (ii) davanje političkih izjava ili saopštenja i upotreba portparola; (iii) operativna osposobljenost i sposobnost za izvođenje vojnih operacija; (iv) logistička osposobljenost, uključujući raspolaganje naoružanjem i opremom, osposobljenost za premeštanje vojnika, kao i za regrutovanje i obuku pripadnika; (v) kontrola nad teritorijom, uključujući podelu na zone odgovornosti; (vi) unutrašnji disciplinski sistem, uključujući sprovođenje međunarodnog humanitarnog prava u redovima tih snaga, i (vii) sposobnost

¹⁴⁹⁹ ICTY, *Prosecutor v. Boškoski and Tarčulovski*, IT-04-82-T, Trial Chamber, [Judgement](#) (nadalje: *Boškoski and Tarčulovski Trial Judgement*), 10. jul 2008, stavovi 178, 195.

¹⁵⁰⁰ Article 43(3) of Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of International Armed Conflict (nadalje: Protokol I), od 8. juna 1977.

¹⁵⁰¹ ICTY, *Boškoski and Tarčulovski Trial Judgement*, stavovi 195, 197; [Orić Trial Judgement](#), stav 254; [Haradinaj Trial Judgement](#), stav 60; [Limaj et al. Trial Judgement](#), stav 89.

¹⁵⁰² ICTY, *Boškoski and Tarčulovski Trial Judgement*, stavovi 197-198.

naoružane grupe da nastupa jedinstveno, na primer u političkim pregovorima ili prilikom sklapanja sporazuma o prekidu vatre.¹⁵⁰³

698. Kada je reč o intenzitetu sukoba, članom 14(2) Zakona propisano je da neprijateljstva između strana moraju dostizati stepen intenziteta koji nadmašuje unutrašnje nemire i napetosti, kao što su pobune, pojedinačna i sporadična dela nasilja ili druga dela slične prirode. U ovom kontekstu, za definisanje „oružanog nasilja u dužem trajanju“ relevantan je kriterijum intenziteta, pošto se taj pojam „više odnosi na intenzitet oružanog nasilja nego na njegovo trajanje”.¹⁵⁰⁴ O stepenu intenziteta može se zaključivati na osnovu, na primer, (i) ozbiljnosti i učestalosti napada, (ii) njihove teritorijalne i vremenske rasprostranjenosti, kao i postojanja naredbi o prekidu vatre, (iii) pojačavanja i brojnosti angažovanih snaga, (iv) mobilizacije i raspodele naoružanja unutar snaga sukobljenih strana, (v) vrste upotrebljenog naoružanja, a posebno upotrebe teške artiljerije, (vi) vrste vojne opreme, a posebno upotrebe tenkov;; (vii) pitanja da li je takva situacija privukla pažnju Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija ili drugih međunarodnih organizacija, (viii) posledica po civilno stanovništvo, razmera razaranja i broja poginulih ili raseljenih lica, i (ix) načina na koji su se drugi odnosili prema naoružanoj grupi, kao i na osnovu toga po kojim je pravnim propisima tvrdila da dejstvuje.¹⁵⁰⁵

¹⁵⁰³ V. takođe Article 1(1) of Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts, od 8. juna 1977. (nadalje: Additional Protocol II). V. takođe ICTY, [Boškoski and Tarčulovski Trial Judgement](#), stavovi 194-203. Međutim, naoružana grupa u sukobu na koji se primenjuje zajednički član 3 ne mora da doseže stepen organizovanosti koji moraju da imaju strane u oružanim sukobima na koje se odnosi Additional Protocol II, v. ICTY, [Boškoski and Tarčulovski Trial Judgement](#), stav 197.

¹⁵⁰⁴ ICTY, [Haradinaj Trial Judgement](#), stav 49. V. takođe [Kordić and Čerkez Appeal Judgement](#) stav 341; *Prosecutor v. Tadić*, IT-94-1-T, Trial Chamber, [Opinion and Judgement](#), 7. maj 1997, stav 562.

¹⁵⁰⁵ ICTY, [Boškoski and Tarčulovski Trial Judgement](#), stav 177, potvrđeno u [Boškoski and Tarčulovski Appeal Judgement](#), stavovi 22, 24; ICC, [Ongwen Trial Judgment](#), stav 2684; [Ntaganda Trial Judgment](#), stavovi 703-704, 716; [Bemba Trial Judgment](#), stav 137; [Lubanga Trial Judgment](#), stav 538; [Katanga Trial Judgment](#), stavovi 1186-1187.

699. Panel podseća da nemeđunarodni oružani sukob može da postoji istovremeno kad i oružani sukob međunarodnog karaktera.¹⁵⁰⁶ Nemeđunarodni oružani sukob može da preraste u oružani sukob međunarodnog karaktera ukoliko je naoružana grupa pod sveobuhvatnom kontrolom treće države.¹⁵⁰⁷

700. Naposljetku, vremenski i geografski okvir nemeđunarodnih oružanih sukoba prevazilazi granice tačnog vremena i mesta neprijateljstava; merodavna pravila važe i nakon prestanka neprijateljstava, sve dok se ne pronade mirno rešenje.¹⁵⁰⁸ Dakle, norme međunarodnog humanitarnog prava primenjuju se bez obzira na to da li se na datom mestu vode borbeni dejstva.¹⁵⁰⁹ U slučaju lica kojima je ograničena sloboda, norme međunarodnog humanitarnog prava su na snazi sve do prestanka tog lišavanja ili ograničavanja slobode.¹⁵¹⁰

2. Zaključci

701. Panel podseća na odluku o pravosnažno utvrđenim činjenicama u kojoj je formalno primljeno na znanje da je postojao oružani sukob, takođe i tokom predmetnog vremena, između OVK, s jedne, i srpskih snaga, s druge strane.¹⁵¹¹ Formalnim primanjem na znanje pravosnažno utvrđene činjenice panel utvrđuje

¹⁵⁰⁶ ICTY, [Đorđević Appeal Judgement](#), stav 521; *Prosecutor v. Tadić*, IT-94-1-A, Appeals Chamber, [Judgement](#), (nadalje: *Tadić Appeal Judgement*), 15. jul 1999, stav 84. V. takođe ICRC, *Commentary on the First Geneva Convention: Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field*, 2nd edition, 2016 (nadalje: 2016 ICRC Commentary) u vezi sa članom 3, stavovi 404, 405, 413.

¹⁵⁰⁷ V. konkretno, ICTY, [Tadić Appeal Judgement](#), stavovi 120, 137; ICC, [Ntaganda Trial Judgment](#), stav 727. V. takođe 2016 ICRC Commentary u vezi sa članom 3, stavovi 406-410.

¹⁵⁰⁸ ICTY, [Tadić Decision on Jurisdiction](#), stavovi 67-70; [Limaj et al. Trial Judgement](#), stav 84; *Prosecutor v. Vasiljević*, IT-98-32-T, Trial Chamber II, [Judgment](#), 29. novembar 2002, stav 25; [Kunarac et al. Appeal Judgement](#), stav 57.

¹⁵⁰⁹ ICTY, [Orić Trial Judgement](#), stav 255; [Tadić Decision on Jurisdiction](#), stav 70.

¹⁵¹⁰ V. takođe ICRC, *Commentary on the Additional Protocols to the Geneva Conventions*, 1987, u vezi sa Article 2(2) of Additional Protocol II, stavovi 4491-4496.

¹⁵¹¹ [Decision on Adjudicated Facts](#), stav 12.

pravnu presumpciju o tačnosti te činjenice i ona stoga ne mora ponovo da se dokazuje na suđenju.¹⁵¹²

702. Panel podseća da odbrana nije osporila tužiočev spisak pravosnažno utvrđenih činjenica i relevantni zahtev panelu da se one formalno prime na znanje.¹⁵¹³ Takođe, odbrana tokom suđenja nije predočila nikakve dokaze, u vidu svedočenja ili pismenih dokaza, kojima bi osporila tačnost tvrdnje da je između OVK i srpskih snaga u predmetno vreme postojao nemeđunarodni oružani sukob. Međutim, u završnom izlaganju odbrana je osporila kvalifikaciju oružanog sukoba, iznevši da je oružani sukob na Kosovu, iako isprva nemeđunarodnog karaktera, prerastao u međunarodni oružani sukob nakon intervencije NATO pakta 24. marta 1999. Prema tome, odbrana tvrdi da član 14(1)(c) Zakona, koji se odnosi na ratne zločine izvršene tokom nemeđunarodnog oružanog sukoba, nije merodavan za ovaj predmet.¹⁵¹⁴

703. Tužilaštvo se protivi ovoj tvrdnji odbrane¹⁵¹⁵ i odgovara da je ono od početka jasno tvrdilo da je nemeđunarodni oružani sukob postojao, budući da se sve optužbe zasnivaju na članu 14(1)(c) Zakona. Bilo kakvo osporavanje kvalifikacije oružanog sukoba ili optužbi predstavlja osporavanje sudske nadležnosti, a to pitanje je moralo biti pokrenuto u preliminarom podnesku prema pravilu 97 Pravilnika.¹⁵¹⁶ Tužilaštvo dalje iznosi da sva krivična dela iz optužnice predstavljaju teška kršenja zajedničkog člana 3 Ženevskih konvencija, koji se po međunarodnom običajnom pravu primenjuje kako u slučaju međunarodnog oružanog sukoba, tako i u slučaju nemeđunarodnog oružanog sukoba, bez izuzetaka ili ograničenja, kao i da sva krivična dela iz optužnice

¹⁵¹² [Decision on Adjudicated Facts](#), stav 11.

¹⁵¹³ [Decision on Adjudicated Facts](#), stav 5.

¹⁵¹⁴ T. 14. septembar 2022, javno, str. 4725, red 11, do str. 4728, red 15 (gde se upućuje na ICTY, *Prosecutor v. Đorđević*, IT-05-87/1-T, Trial Chamber II, [Public Judgement with Confidential Annex](#), Vol. II, (nadalje: *Đorđević Trial Judgement*), 23. februar 2011, stavovi 1580-1581). V. takođe T. 14. septembar 2022, javno, str. 4728, red 24, do str. 4729, red 3; T. 15. septembar 2022, javno, str. 4749, redovi 13-16.

¹⁵¹⁵ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4812, red 3, do str. 4815, red 5.

¹⁵¹⁶ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4812, redovi 5-15.

imaju ekvivalente u članu 14(1)(a) Zakona. Prema tome, bez obzira na kvalifikaciju sukoba, krivična dela za koja se optuženi tereti spadaju u nadležnost Specijalizovanih veća.¹⁵¹⁷ Tužilaštvo takođe iznosi (i) da je dokazalo postojanje nemeđunarodnog oružanog sukoba, i (ii) da je taj oružani sukob postojao istovremeno kad i nemeđunarodni oružani sukob između OVK i srpskih snaga, iako je od 24. marta 1999. postojao međunarodni oružani sukob između snaga NATO pakta i srpskih snaga.¹⁵¹⁸

704. Zastupnik žrtava se slaže sa argumentacijom tužilaštva.¹⁵¹⁹

705. Odbrana u replici iznosi da kvalifikacija sukoba nije pitanje sudske nadležnosti već kvalifikacije krivičnog dela po članu 14(1)(c) Zakona, po kom je tužilaštvo optužilo g. Mustafu i u kom se ne navodi krivično delo proizvoljnog lišavanja slobode.¹⁵²⁰ Kad je reč o istovremenom postojanju međunarodnog i nemeđunarodnog oružanog sukoba, odbrana ostaje pri svom stavu da je celokupni sukob dobio međunarodni karakter nakon 24. marta 1999. i iznosi da se sudska praksa MKSJ-a, uključujući predmet *Dorđević*, ne bavi sukobom u aprilu 1999.¹⁵²¹

706. Najpre, panel podseća da iako odbrana može da pobija tačnost pravosnažno utvrđenih činjenica, to se mora učiniti putem dokaza predloženih na suđenju a ne pukim tvrdnjama ili argumentima iznetim tek tokom završne reči.¹⁵²²

¹⁵¹⁷ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4812, red 16, do str. 4813, red 15.

¹⁵¹⁸ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4813, red 16, do str. 4815, red 5 (gde se upućuje na SPO Final Trial Brief, stavovi 261-278; ICTY, [Dorđević Appeal Judgement](#), stav 521; ICRC Commentary on the First Geneva Convention, 2016, u vezi sa članom 3, stavovi 402-405; Vrhovni sud Kosova, *Prosecutor v. Latif Gashi et al.*, AP-KZ-139/2004, [Decision of 21 July 2005](#), str. 10; Vrhovni sud Kosova, *Prosecutor v. Kolasinac*, AP-KZ-230/2003, [Decision of 5 August 2004](#), str. 21).

¹⁵¹⁹ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4821, redovi 17-23.

¹⁵²⁰ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4836, redovi 4-24.

¹⁵²¹ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4836, red 25, do str. 4837, red 18.

¹⁵²² V. takođe ICTY, *Prosecutor v. Lukić & Lukić*, IT-98-32/1-A, Appeals Chamber, [Appeal Judgement](#), 4. decembar 2012, stav 261, i izvore koji se tu navode. V. takođe uputstva panela u [Decision on Adjudicated Facts](#), stav 11.

707. Međutim, panel smatra da je u međunarodnom humanitarnom pravu rešeno da nemeđunarodni oružani sukob može postojati istovremeno kad i međunarodni oružani sukob.¹⁵²³ Panel dalje napominje da je na MKSJ-u utvrđeno da je, počev od kraja maja 1998. pa do najmanje kraja juna 1999, na Kosovu postojao oružani sukob između srpskih snaga i OVK koji je bio nemeđunarodnog karaktera.¹⁵²⁴

708. Kad je reč o argumentima odbrane u pogledu intenziteta neprijateljstava i stepenu organizovanosti strana,¹⁵²⁵ panel podržava detaljne zaključke pretresnog veća MKSJ-a u predmetu *Dorđević*:¹⁵²⁶ (i) da je od kraja maja 1998. sukob na Kosovu između srpskih snaga (koje su predstavljale državne organe) i OVK imao traženi stepen intenziteta da bi se mogao smatrati oružanim sukobom,¹⁵²⁷ i (ii) da je od maja 1998, OVK imala dovoljno odlika organizovane oružane sile da bi mogla da se angažuje u nemeđunarodnom oružanom sukobu.¹⁵²⁸

709. S druge strane, panel smatra da je sukob između srpskih snaga i snaga NATO-pakta, koji je trajao od 24. marta 1999. do kraja neprijateljstava u junu 1999, bio sukob međunarodnog karaktera.¹⁵²⁹ Premda je nemeđunarodni oružani sukob na Kosovu mogao prerasti u međunarodni oružani sukob pod određenim uslovima,

¹⁵²³ ICTY, [Dorđević Appeal Judgement](#), stav 521; [Tadić Appeal Judgement](#), stav 84; ICC, [Lubanga Trial Judgement](#), stav 540. V. takođe ICRC Commentary on the First Geneva Convention, 2016, u vezi sa članom 3, stavovi 404, 405, 413.

¹⁵²⁴ ICTY, [Dorđević Appeal Judgement](#), stav 521; [Dorđević Trial Judgement](#), stavovi 1578-1580. Panel primećuje da je u predmetu KSC-BC-2020-06 sudija za prethodni postupak otišao čak i dalje od toga zaključivši da je nemeđunarodni oružani sukob između OVK i srpskih snaga trajao do 16. septembra 1999, kada je postignut duži period bez oružanog sukobljavanja i kad se situacija dovoljno stabilizovala da se mogla izjednačiti sa mirnim rešenjem, v. KSC-BC-2020-06, F00026/RED, sudija za prethodni postupak, [Public Redacted Version of Decision on the Confirmation of the Indictment Against Hashim Thaci, Kadri Veseli, Rexhep Selimi and Jakup Krasniqi](#) /Javna redigovana verzija odluke o potvrđivanju optužnice protiv Hašima Tačija, Kadrija Veseljija, Redžepa Seljimija i Jakupa Krasnićija/, 26. oktobar 2020, javno, stavovi 89, 136-137.

¹⁵²⁵ V. T. 14. septembar 2022, javno, str. 4727, red 7, do str. 4728, red 11.

¹⁵²⁶ [Dorđević Trial Judgement](#), stavovi 1532-1578.

¹⁵²⁷ [Dorđević Trial Judgement](#), stav 1536.

¹⁵²⁸ [Dorđević Trial Judgement](#), stav 1578.

¹⁵²⁹ [Dorđević Trial Judgement](#), stav 1580; [Dorđević Appeal Judgement](#), stav 521.

konkretno, da je OVK postupala pod opštom kontrolom jedne ili više država članica NATO-pakta koje su učestvovala u međunarodnom oružanom sukobu,¹⁵³⁰ panel smatra da nisu izneti dokazi na osnovu kojih bi mogao da se izvede takav zaključak. Prema tome, panel zaključuje da nema razloga dalje raspravljati o kvalifikaciji oružanog sukoba tokom perioda na koji se odnose optužbe iz potvrđene optužnice.

710. S obzirom na gorenavedeno, panel odbija tvrdnju odbrane u vezi s kvalifikacijom oružanog sukoba i potvrđuje svoj raniji zaključak, donet na osnovu odluke o pravosnažno utvrđenim činjenicama, da je tokom inkriminisanog perioda postojao nemeđunarodni oružani sukob između OVK i srpskih snaga.

711. U vezi s tim, kad je reč o argumentu odbrane da zatvorenici na imanju u Zlašu nisu bili „zaštićena lica“ u smislu Ženevskih konvencija,¹⁵³¹ panel najpre podseća da se odbrana pogrešno pozvala na član 14 Četvrte ženevske konvencije (u daljem tekstu: Ženevska konvencija IV),¹⁵³² u kom se definiše status bolnica, zona i mesta bezbednosti, a tačna pravna osnova za taj argument zapravo je član 4 Ženevske konvencije IV, u kom se definišu zaštićena lica. U svakom slučaju, pojam zaštićenih lica prema članu 4 Ženevske konvencije IV primenjuje se samo na međunarodni oružani sukob, a ne na nemeđunarodni oružani sukob, koji panel razmatra u ovom predmetu. U tom smislu, na osnovu uvodne odredbe člana 14(1)(c) Zakona (gde se poziva na zajednički član 3), pitanje da li je neko lice zaštićeno na osnovu međunarodnog humanitarnog prava utvrđuje se na osnovu njegovih postupaka, a ne na osnovu njegovog statusa. Konkretno, panel će razmotriti da li je žrtva aktivno

¹⁵³⁰ V. [Tadić Appeal Judgement](#), stavovi 120, 137. V. takođe ICRC Commentary on the First Geneva Convention, 2016, u vezi s članom 3, stavovi 406-410.

¹⁵³¹ T. 14. septembar 2022, javno, str. 4721, red 16, do str. 4725, red 10. V. takođe T. 15. septembar 2022, javno, str. 4794, red 9, do str. 4795, red 24. V. i T. 14. septembar 2022, javno, str. 4729, redovi 4-9 (sličan argument u vezi s tačkom 2); T. 15. septembar 2022, javno, str. 4749, redovi 13-22 (sličan argument u vezi s tačkom 3).

¹⁵³² T. 14. septembar 2022, javno, str. 4723, red 7.

učestvovala u neprijateljstvima u vreme kada je izvršeno krivično delo.¹⁵³³ Tvrdnja odbrane se prema tome odbija.

F. VEZA SA NEMEĐUNARODNIM ORUŽANIM SUKOBOM

1. Pravne pretpostavke

712. Krivična dela iz optužnice moraju u dovoljnoj meri biti povezana sa oružanim sukobom. Između oružanog sukoba i činjenja nekog krivičnog dela iz optužnice ne mora postojati uzročno-posledična veza, ali je, kao minimalni uslov, potrebno da je oružani sukob bitno uticao na mogućnost učinioca da izvrši to krivično delo, na njegovu odluku da ga izvrši, način izvršenja ili cilj s kojim je krivično delo izvršeno.¹⁵³⁴ Prilikom utvrđivanja te veze u obzir treba uzeti (i) status učinioca i žrtve, (ii) da li je to delo služilo ostvarivanju krajnjeg cilja vojnih operacija, ili (iii) da li je učinilac to delo izvršio u sklopu ili kontekstu obavljanja svojih službenih dužnosti.¹⁵³⁵

2. Zaključci

713. Panel podseća na svoj zaključak da je jedinica BIA bila u sastavu OVK, koja je učestvovala u nemeđunarodnom oružanom sukobu protiv srpskih snaga tokom inkriminisanog perioda.¹⁵³⁶

¹⁵³³ U vezi s razlikom između pojma zaštićenih lica na osnovu Ženevskih konvencija i lica koja ne učestvuju aktivno u neprijateljstvima, u smislu zajedničkog člana 3 v. takođe ICC, *Prosecutor v. Ntaganda*, ICC-01/04-02/06-1962, Appeals Chamber, [Judgment on the appeal of Mr Ntaganda against the "Second decision on the Defence's challenge to the jurisdiction of the Court in respect of Counts 6 and 9"](#), 15. jun 2017, stavovi 46-51; ICTY, [Tadić Decision on Jurisdiction](#), stav 81.

¹⁵³⁴ ICC, [Ntaganda Trial Judgment](#), stav 731; ICTY, [Kunarac et al. Appeal Judgement](#), stav 58; *Prosecutor v. Stakić*, IT-97-24-A, Appeals Chamber, [Judgement](#) (nadalje: *Stakić Appeal Judgement*), 22. mart 2006, stav 342; [Tadić Decision on Jurisdiction](#), stav 70; ICTR, [Setako Appeal Judgement](#), stav 249; *Rutaganda v. Prosecutor*, ICTR-96-3-A, Appeals Chamber, [Judgement](#), 26. maj 2003, stavovi 569-570.

¹⁵³⁵ ICTY, [Kunarac et al. Appeal Judgement](#), stav 59; ICC, [Bemba Trial Judgment](#), stav 143; ICC, [Ongwen Trial Judgment](#), stav 2689; [Ntaganda Trial Judgment](#), stav 732.

¹⁵³⁶ V. stavove 334, 710.

714. Panel zaključuje da su pripadnici BIA, uključujući optuženog, žrtve proizvoljno lišili slobode, mučili ih i usmrtili žrtvu ubistva postupajući u okviru svojih zvaničnih dužnosti u OVK. Oni su iskoristili svoj status pripadnika BIA, budući da im je baza BIA u Zlašu poslužila za izvršenje predmetnih krivičnih dela. Oni su takođe iskoristili svoj status pripadnika BIA oslanjajući se na širu mrežu OVK kako bi preduzeli aktivnosti povezane s tim krivičnim delima. Konkretno, oni su uz pomoć [BRISANO] drugih pripadnika OVK uhapsili žrtve i odveli ih na imanje u Zlašu, gde su ih proizvoljno lišili slobode, zlostavljali i usmrtili (u slučaju žrtve ubistva).

715. Kao što je utvrđeno, imanje u Zlašu je, osim za zatvaranje lica, korišćeno i u druge svrhe povezane sa oružanim sukobom, odnosno kao mesto za odmor i oporavak vojnika OVK, bezbedno utočište za raseljene civile i kao objekat za lečenje ranjenih lica.¹⁵³⁷ Panel zaključuje da su pripadnici BIA, uključujući optuženog, izabrali imanje u Zlašu za izvršenje krivičnih dela jer se ono nalazi u udaljenom planinskom kraju, daleko od neprijateljskih aktivnosti, što je omogućavalo neometano činj enje krivičnih dela.

716. Osim toga, panel zaključuje da je bitnu ulogu u činjenju krivičnih dela iz optužnice imala činjenica da je nemeđunarodni oružani sukob bio u toku, budući da su zatvorenici držani, saslušavani, zlostavljani i usmrćeni (u slučaju žrtve ubistva) zato što su, između ostalog, optuženi da su špijuni, srpski kolaboracionisti, izdajice ili pristalice političkih stranaka koje su smatrane protivnicima OVK.

717. Iz tih razloga, panel zaključuje da je ispunjena pretpostavka povezanosti, potrebna za krivična dela iz tačaka 1, 3 i 4 potvrđene optužnice.

¹⁵³⁷ V. stavove 350-352.

G. SVEST O NEMEĐUNARODNOM ORUŽANOM SUKOBU I STATUSU ŽRTAVA

1. Pravne pretpostavke

718. Potrebno je da je učinilac bio svestan činjeničnih okolnosti na osnovu kojih se utvrđuje da je postojao oružani sukob koji nije bio međunarodnog karaktera.¹⁵³⁸ Poznavanje tačne pravne kvalifikacije oružanog sukoba nije neophodno.¹⁵³⁹

719. Osim toga, da bi se neko delo okvalifikovalo kao ratni zločin, ono mora biti izvršeno nad zaštićenim licima. Uvodna odredba člana 14(1)(c) Zakona, u kojoj se upućuje na zajednički član 3(1), sadrži uslov da žrtva nije aktivno učestvovala u neprijateljstvima u vreme kada je krivično delo izvršeno.¹⁵⁴⁰ Pod aktivnim učešćem u neprijateljstvima podrazumeva se vršenje radnji u okviru ratnih aktivnosti koje po svojoj prirodi ili svrsi imaju za cilj da prouzrokuju konkretnu štetu ljudstvu ili tehnici oružanih snaga neprijatelja.¹⁵⁴¹ Lica koja ne učestvuju aktivno u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje, kao i lica onesposobljena za borbu usled bolesti, ranjavanja, lišavanja slobode ili bilo kog drugog uzroka, zaštićena su zajedničkim članom 3. Potrebno je da učinilac zna, ili da

¹⁵³⁸ ICTY, [Naletilić and Martinović Appeal Judgement](#), stavovi 118-121; [Boškoski and Tarčulovski Trial Judgement](#), stav 295. V. takođe ICC, [Ongwen Trial Judgment](#), stav 2692; [Ntaganda Trial Judgment](#), stavovi 698, 733.

¹⁵³⁹ ICC, [Ntaganda Trial Judgment](#), stav 733; ICTY, [Naletilić and Martinović Appeal Judgement](#), stav 119; [Kordić and Čerkez Appeal Judgement](#), stav 311.

¹⁵⁴⁰ ICTY, *Prosecutor v. Karadžić*, IT-95-5/18-AR73.9, Appeals Chamber, [Decision on Appeal from Denial of Judgement of Acquittal for Hostage-Taking](#) (nadalje: *Karadžić Decision* 11 December), 11. decembar 2012, stavovi 8, 21; IT-95-5/18-AR72.5, Appeals Chamber, [Decision on Appeal of Trial Chamber's Decision on Preliminary Motion to Dismiss Count 11 of the Indictment](#), 9. jul 2009, stavovi 22-26; [Boškoski and Tarčulovski Appeal Judgement](#), stav 66; *Prosecutor v. Strugar*, IT-01-42-A, Appeals Chamber, [Judgement](#) (nadalje: *Strugar Appeal Judgement*), 17. jul 2008, stavovi 172, 178; [Mucić et al. Appeal Judgement](#), stavovi 420, 424.

¹⁵⁴¹ ICTY, [Strugar Appeal Judgement](#), stav 178; ICC, [Katanga Trial Judgment](#), stavovi 789-790. V. takođe Article 13(3) of Additional Protocol II.

je imao osnova da zna, da žrtva ima status lica koje ne učestvuje aktivno u neprijateljstvima.¹⁵⁴²

2. Zaključci

720. Panel podseća da su zadaci BIA obuhvatali prikupljanje obaveštajnih podataka i informacija o, između ostalog, licima za koja se verovalo da pomažu srpskim snagama¹⁵⁴³ i podizanje svesti o tome da je „rat jedini mogući izlaz“, kao i da je to „pravičan rat“.¹⁵⁴⁴ Osim toga, panel podseća da je optuženi svojim potčinjenim iz redova jedinice BIA izdavao naređenja koja su jasno bila povezana sa oružanim sukobom. Ta naređenja su se, na primer, odnosila na praćenje kretanja srpskih snaga, određivanje potencijalnih vojnih ciljeva i dostavljanje medicinske opreme.¹⁵⁴⁵ Pripadnici BIA su takođe učestvovali u neprijateljstvima kako bi se suprotstavili srpskoj ofanzivi i pomagali su prilikom evakuacije ranjenih iz Zlaša, pod rukovodstvom optuženog.¹⁵⁴⁶ Panel je takođe utvrdio da je optuženi u aprilu 1999. redovno dolazio u Zlaš i odlazio iz njega, uključujući u vreme kada se bližila srpska ofanziva.¹⁵⁴⁷

721. Prema tome, panel zaključuje da su optuženi i pripadnici BIA koji su bili na imanju u Zlašu u aprilu 1999. bili svesni postojanja nemeđunarodnog oružanog sukoba između OVK i srpskih snaga, budući da su njihova kretanja, odluke i radnje tokom predmetnog vremena prevashodno zavisile od razvoja oružanog sukoba.

¹⁵⁴² ICTY, [Mladić Trial Judgment](#), stav 3017; [Karadžić Decision 11 December 2012](#), stav 22; [Boškoski and Tarčulovski Appeal Judgement](#), stav 66.

¹⁵⁴³ V. stav 338; **g. Mustafa**: 069404-TR-ET, deo 1, str. 28, redovi 17-18; str. 32, redovi 3-14. Po rečima samog optuženog, prikupljanje obaveštajnih podataka i informacija „bilo je naš [jedinice BIA] glavni zadatak“.

¹⁵⁴⁴ **Gospodin Mehmetaj**: T. 23. mart 2022, javno, str. 2622, red 3-10.

¹⁵⁴⁵ V. stav 339; **g. Mustafa**: 069404-TR-ET, Part 2, str. 3, red 14, do str. 4, red 10; str. 8, redovi 1-25.

¹⁵⁴⁶ **Gospodin Mustafa**: 069404-TR-ET, Part 7, str.14, redovi 3-12.

¹⁵⁴⁷ V. stavove 248-262.

722. Kad je reč o zaštićenom statusu žrtava, panel zaključuje da zatvorenici nisu aktivno učestvovali u neprijateljstvima, budući da su bili zatočeni na imanju u Zlašu i, usled toga, uživali zaštitu predviđenu zajedničkim članom 3. S tim u vezi, optuženi i njegovi potčinjeni iz redova BIA bili su svesni zaštićenog statusa žrtava, budući da su znali da se zatvorenici nalaze na imanju u Zlašu i lično učestvovali u njihovom zatvaranju i zlostavljanju tokom dužeg perioda (a što je imalo za posledicu smrt jednog od zatvorenika, to jest žrtve ubistva).

H. INDIVIDUALNA KRIVIČNA ODGOVORNOST OPTUŽENOG

723. Tužilaštvo tereti optuženog na osnovu sledećih oblika odgovornosti: neposredno izvršenje, izvršenje učešćem u UZP-u I ili UZP-u III (potonji se odnosi samo na tačku 4), kao i naređivanje, podstrekavanje, pomaganje i odgovornost pretpostavljenog.¹⁵⁴⁸

724. Panel napominje da su u ovom predmetu optužbe podignute (i) za naređivanje, podstrekavanje i pomaganje, alternativno u odnosu na vidove odgovornosti za izvršenje,¹⁵⁴⁹ (ii) za odgovornost pretpostavljenog, alternativno u odnosu na vidove odgovornosti prema članu 16(1)(a) Zakona,¹⁵⁵⁰ i (iii) za UZP III, alternativno u odnosu na vid odgovornosti za UZP I u vezi sa tačkom 4.¹⁵⁵¹

¹⁵⁴⁸ V. stav 25.

¹⁵⁴⁹ [Confirmation Decision](#), stavovi 142, 145.

¹⁵⁵⁰ [Confirmation Decision](#), stavovi 5, 146, 151; [Confirmed Indictment](#), stav 14. S tim u vezi, panel takođe napominje da je, na osnovu sudske prakse MKSJ-a, nedopustivo osuditi optuženog za isto krivično delo na osnovu odgovornosti prema članu 7(1) Statuta MKSJ-a i na osnovu odgovornosti pretpostavljenog prema članu 7(3); v. na primer, ICTY, *Prosecutor v. Blaškić*, IT-95-14-T, Trial Chamber, [Judgement](#), 3. mart 2000, stav 337; *Prosecutor v. Kordić and Čerkez*, IT-95-14/2-T, Trial Chamber, [Judgement](#), 26. februar 2001, stav 371; *Prosecutor v. Krstić*, IT-98-33-T, Trial Chamber, [Judgement](#), stav 605; [Orić Trial Judgement](#), stav 343 (gde se, međutim, iznosi da „dodatna protivpravnost koja se povezuje s propustom optuženog u vršenju njegovih dužnosti nadređenog u smislu člana 7(3) Statuta [MKSJ-a] mora se uzeti u obzir kao otežavajuća okolnost prilikom odmeravanja kazne”); ICTR, [Kayishema and Ruzindana Trial Judgement](#), stav 223.

¹⁵⁵¹ [Confirmation Decision](#), stavovi 130-131, 133, i fusnota 15; [Confirmed Indictment](#), stav 8.

725. S obzirom na činjenične zaključke,¹⁵⁵² panel smatra da je potrebno definisati pravne pretpostavke za oblik ili oblike krivične odgovornosti koji u slučaju izricanja osude na najbolji način odražavaju ukupnu individualnu krivičnu odgovornost optuženog.¹⁵⁵³ Ukoliko je individualna krivična odgovornost optuženog u potpunosti obuhvaćena jednim oblikom odgovornosti,¹⁵⁵⁴ panel je mišljenja da nema potrebe razmatrati njegovu odgovornost na osnovu drugih oblika odgovornosti navedenih u optužnici. Ukoliko u ovom predmetu osuda za izvršilaštvo (uključujući UZP)¹⁵⁵⁵ u potpunosti obuhvata krivičnu odgovornost optuženog, nema potrebe da se za isto krivično delo dalje razmatra odgovornost optuženog za pomaganje, naređivanje ili podstrekavanje, kao ni njegova odgovornost pretpostavljenog u smislu člana 16(1)(c) Zakona.¹⁵⁵⁶

726. Objektivna i subjektivna obeležja relevantnih oblika odgovornosti izložena su dalje u tekstu.

¹⁵⁵² V. odeljak V.

¹⁵⁵³ V. npr. ICTY, *Prosecutor v. Krajišnik*, IT-00-39-T, Trial Chamber I, [Judgement](#), 27. septembar 2006, stav 877; ICC, [Ongwen Trial Judgment](#), stav 2780; [Ntaganda Trial Judgment](#), stav 1200; *Prosecutor v. Al Mahdi*, ICC-01/12-01/15-171, Trial Chamber VIII, [Judgment and Sentence](#) (nadalje: *Al Mahdi Trial Judgment*), 27. septembar 2016, stav 60.

¹⁵⁵⁴ V. npr. ICTY, [Dordević Appeal Judgment](#), stav 832; ICTR, [Karemera and Ndirumapatse Appeal Judgment](#), stav 720; [Munyakazi Appeal Judgment](#), stav 160; *Kamuhanda v. Prosecutor*, ICTR-99-54A-A, Appeals Chamber, [Judgement](#), 19. septembar 2005, stav 77; ICC, [Al Mahdi Trial Judgment](#), stav 61.

¹⁵⁵⁵ V. npr. ICTY, [Tadić Appeal Judgment](#), stav 188; *Prosecutor v. Krnojelac*, IT-97-25-A, Appeals Chamber, [Judgement](#), 17. septembar 2003, stavovi 28-32, 73; ICTR, [Nahimana et al. Appeal Judgment](#), 28. novembar 2007, stav 478; *Prosecutor v. Ntakirutimana and Ntakirutimana*, ICTR-96-10-A i ICTR-96-17-A, Appeals Chamber, [Judgement](#) (nadalje: *Ntakirutimana Appeal Judgment*), 13. decembar 2004, stav 462; *Prosecutor v. Simba*, ICTR-01-76-T, Trial Chamber I, [Judgement and Sentence](#), 13. decembar 2005, stav 385.

¹⁵⁵⁶ V. npr. ICTY, *Prosecutor v. Stakić*, IT-97-24-T, Trial Chamber II, [Judgement](#) (nadalje: *Stakić Trial Judgment*), 31. jul 2003, stavovi 446, 468, 712, 914; [Blaškić Trial Judgment](#), stav 278; ICTR, [Akayesu Trial Judgment](#), stav 468; *Prosecutor v. Semanza*, ICTR-97-20-T, Trial Chamber III, [Judgement and Sentence](#), 15. maj 2003, stav 397. S tim u vezi, panel je zauzeo drugačiji stav od tužilaštva, koje, osim u slučaju izuzetaka navedenih gore, u stavu 723, kumulativno tereti optuženog po više oblika odgovornosti (v. konkretno [Confirmed Indictment](#), stav 34).

1. Neposredno izvršilaštvo

(a) Pravne pretpostavke

i. Objektivna obeležja

727. Neposredno izvršilaštvo postoji kada učinilac neposrednim činjenjem ostvari objektivna obeležja krivičnog dela ili propusti da učini nešto što je po zakonu dužan da učini.¹⁵⁵⁷

ii. Subjektivna obeležja

728. Učinilac mora da ima umišljaj u odnosu na krivično delo ili mora da postupa sa svešću o tome da postoji velika verovatnoća da će njegovi postupci imati za posledicu izvršenje krivičnog dela.¹⁵⁵⁸

(b) Zaključci

i. Objektivna obeležja

729. Kad je reč o svedoku W01679, panel je utvrdio da je optuženi lično saslušavao svedoka W01679, optužio ga da je špijun, lažov i lopov, i šamarao ga.¹⁵⁵⁹

730. Kad je reč o svedoku W03593, panel je utvrdio da je svedoka W03593 tuklo nekoliko pripadnika BIA pod optužbom da sarađuje sa Srbima, a da ga je optuženi podvrgao lažnom pogubljenju.¹⁵⁶⁰ Jednom drugom prilikom, dok ga je ispitivao o

¹⁵⁵⁷ ICTY, [Tadić Appeal Judgement](#), stav 188; *Prosecutor v. Blagojević and Jokić*, IT-02-60-T, Trial Chamber I, [Judgement](#), 17. januar 2005, stav 694; *Prosecutor v. Lukić and Lukić*, IT-98-32/1-T, Trial Chamber III, [Judgement](#) (nadalje: *Lukić Trial Judgment*), 20. jul 2009, stav 897; ICTR, [Nahimana et al. Appeal Judgement](#), stav 478; *Prosecutor v. Kayishema and Ruzindana*, ICTR-95-1-A, Appeals Chamber, [Judgment \(Reasons\)](#) (nadalje: *Kayishema and Ruzindana Appeal Judgment*), 1. jun 2001, stav 187.

¹⁵⁵⁸ ICTY, [Lukić Trial Judgment](#), stav 900; ICTR, [Kayishema and Ruzindana Appeal Judgment](#), stav 187.

¹⁵⁵⁹ V. stavove 541-545.

¹⁵⁶⁰ V. stavove 551-554.

njegovim saznanjima o lopovima, optuženi je tukao svedoka W03593 i pretio mu da će ga ubiti.¹⁵⁶¹

731. Panel stoga zaključuje da je optuženi ostvario objektivna obeležja ratnog zločina mučenja (tačka 3).

ii. Subjektivna obeležja

732. Panel je zaključio da su se u radnjama optuženog stekla subjektivna obeležja ratnog zločina mučenja (tačka 3), budući da je optuženi lično i neposredno učestvovao u zlostavljanju svedoka W01679 i W03593, i to u slučaju svedoka W03593 više puta, bio očevidac kada su njegovi potčinjeni iz redova BIA zlostavljali ta dva zatvorenika i izdavao naređenja koja jasno pokazuju njegovu nameru da se izvrše data krivična dela.¹⁵⁶² Pored toga, priroda postupaka optuženog u odnosu na svedoke W01679 i W03593, uključujući upotrebu revolvera i šamaranje u kontekstu grubog saslušavanja uz iznošenje optužbi da su svedoci W01679 i W03593 špijuni, da sarađuju sa Srbima i imaju saznanja o lopovima, pokazuje da je optuženi imao nameru da te postupke preduzme u cilju mučenja kao ratnog zločina.

733. Panel stoga zaključuje da je optuženi svedocima W01679 i W03593 s umišljajem naneo tešku bol ili patnju u cilju iznuđivanja informacija ili priznanja, ili u cilju kažnjavanja, zastrašivanja, prinude ili diskriminacije, čime je ostvareno subjektivno obeležje neposrednog izvršilaštva iz člana 16(1)(a) Zakona.

2. Udruženi zločinački poduhvat

(a) Pravne pretpostavke

734. Udruženi zločinački poduhvat (UZP) kao vid odgovornosti ima tri oblika ili kategorije (osnovni, sistemski i prošireni). Osnovni oblik (UZP I) podrazumeva više

¹⁵⁶¹ V. stavove 551-554.

¹⁵⁶² V. stavove 534-556.

izvršilaca koji postupaju sa zajedničkim ciljem. Kod sistemskog oblika (UZP II), koji je varijanta prvog oblika, krivična dela izvršena su u okviru organizovanog sistema zlostavljanja, a izvršili su ih pripadnici vojnih ili administrativnih jedinica, na primer u koncentracionim logorima ili zatočeničkim objektima. Kod proširenog oblika (UZP III) postoji krivična odgovornost za radnje saizvršioca kojima je prekoračen okvir zajedničkog plana, ali koje su bile predvidiva posledica ostvarivanja tog plana.¹⁵⁶³

735. Apelacioni sud je zaključio da odsustvo eksplicitnog pominjanja UZP-a u Zakonu ili Pravilniku ne treba tumačiti kao nameru autora Zakona da se UZP izuzme iz oblika odgovornosti koji postoje pred Specijalizovanim većima.¹⁵⁶⁴ Naprotiv, prema članu 3(3) Zakona, sudije se mogu rukovoditi sudskom praksom *ad hoc* sudova,¹⁵⁶⁵ kao i međunarodnim običajnim pravom. *Ad hoc* sudovi primenjuju doktrinu UZP-a na osnovna krivična dela iz svoje nadležnosti kao oblik izvršenja na osnovu međunarodnog običajnog prava.¹⁵⁶⁶ Prema tome, imajući u vidu da član 16(1) Zakona gotovo doslovce preuzima formulaciju člana 7(1) Statuta MKSJ-a i člana 6(1) Statuta Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu u vezi sa individualnom krivičnom odgovornošću, panel zaključuje da član 16(1) Zakona, uključujući izraz „izvršenje“, mora da se tumači u skladu sa međunarodnim običajnim pravom koje je bilo merodavno u vreme izvršenja krivičnih dela.¹⁵⁶⁷ Konačno, bilo bi besmisleno da su autori Zakona namerno izuzeli iz nadležnosti Specijalizovanih veća jedan od osnovnih razloga za osnivanje suda, a to je da se omogući krivično gonjenje lica koja postupaju zajedno sa drugima.¹⁵⁶⁸

¹⁵⁶³ ICTY, [Kvočka et al. Appeal Judgement](#), stavovi 82-83; *Prosecutor v. Vasiljević*, IT-98-32-A, Appeals Chamber, [Judgement](#), 25. februar 2004, stav 98; [Tadić Appeal Judgement](#), stavovi 196, 202-203, 228; ICTR, [Ntakirutimana Appeal Judgement](#), stav 464.

¹⁵⁶⁴ [Case 06 Jurisdictional Appeal](#), stav 136.

¹⁵⁶⁵ [Case 06 Jurisdictional Appeal](#), stav 136.

¹⁵⁶⁶ [Case 06 Jurisdictional Appeal](#), stav 138.

¹⁵⁶⁷ [Case 06 Jurisdictional Appeal](#), stav 138.

¹⁵⁶⁸ [Case 06 Jurisdictional Appeal](#), stav 139, i drugi tamo citirani izvori.

736. U skladu s načelom navedenim gore, u stavu 725, panel neće razmatrati individualnu krivičnu odgovornost optuženog po osnovu UZP-a III, već samo po osnovu UZP-a I jer on najbolje odražava kažnjivo postupanje optuženog kao učesnika u UZP-u.

i. Objektivna obeležja

737. Kod svih oblika UZP-a moraju biti ostvarena sledeća objektivna obeležja: (i) da više lica deluje u ostvarivanju zajedničkog cilja, (ii) da zajednički cilj predstavlja krivično delo ili podrazumeva izvršenje krivičnog dela predviđenog Zakonom, i (iii) da učinilac učestvuje u sprovođenju zajedničke zamisli ili cilja.¹⁵⁶⁹

738. *Delovanje više lica.* UZP postoji onda kada više lica učestvuje u ostvarivanju zajedničkog kriminalnog cilja.¹⁵⁷⁰ Lica koja učestvuju u kriminalnom poduhvatu ne moraju biti organizovana kao vojna, politička ili administrativna struktura.¹⁵⁷¹ Međutim, ona moraju biti jasno identifikovana, na primer, po imenu ili kategoriji ili grupi kojoj pripadaju.¹⁵⁷²

739. *Zajednički cilj koji predstavlja ili podrazumeva izvršenje krivičnog dela.* Nije neophodno da taj plan, zamisao ili cilj budu prethodno dogovoreni ili formulisani.

¹⁵⁶⁹ ICTY, [Mladić Trial Judgment](#), stav 3561; *Prosecutor v. Karadžić*, IT-95-5/18-T, Trial Chamber, [Public Redacted Version of Judgment Issued on 24 March 2016](#), 24. mart 2016, stav 561, gde se upućuje na [Tadić Appeal Judgment](#), stav 227; [Stakić Appeal Judgment](#), stav 64. V. takođe ICTR, [Karemera and Ngirumpatse Appeal Judgment](#), stav 110; [Ntakirutimana Appeal Judgment](#), stavovi 461-468; STL, *Prosecutor v. Ayyash et al.*, STL-11-01/I/AC/R176bis, Appeals Chamber, [Interlocutory Decision on the Applicable Law: Terrorism, Conspiracy, Homicide, Perpetration, Cumulative Charging](#), 16. februar 2011, stavovi 236-249.

¹⁵⁷⁰ ICTY, [Haradinaj Trial Judgment](#), stav 138; [Kvočka et al. Trial Judgment](#), stav 307.

¹⁵⁷¹ ICTY, [Mladić Trial Judgment](#), stav 3561; [Tadić Appeal Judgment](#), stav 227.

¹⁵⁷² KSC-BC-2020-06, IA012-F00015, panel Apelacionog suda, *Decision on Defence Appeals Against Decision on Motions Alleging Defects in the Form of the Indictment* /Odluka po žalbi odbrane na odluku o podnescima kojima se ukazuje na nedostatke u formi optužnice/, 22. avgust 2022, poverljivo, stav 72 (sa dodatnim izvorima); javna redigovana verzija zavedena je istog dana, [IA012-F00015/RED](#). V. takođe ICTY, [Mladić Trial Judgment](#), stav 3561; *Prosecutor v. Krajišnik*, IT-00-39-A, Appeals Chamber, [Judgment](#) (nadalje: *Krajišnik Appeal Judgment*), 17. mart 2009, stavovi 156-157; [Brdanin Appeal Judgment](#), stav 430.

Zajednički plan ili cilj može biti improvizovan na licu mesta, a izvodi se iz činjenice da više lica zajednički deluje kako bi realizovalo udruženi zločinački poduhvat.¹⁵⁷³ Zajednički cilj ne pretpostavlja pripreme i planiranje ili izričit dogovor između učesnika u UZP-u ili između učesnika u UZP-u i trećih lica.¹⁵⁷⁴ Štaviše, UZP može postojati čak i ako nijedan od neposrednih izvršilaca krivičnih dela nije učesnik u UZP-u, ili su učesnici samo neki od njih, ali su ih jedan ili više učesnika u UZP-u iskoristili za izvršenje krivičnih dela u okviru zajedničkog cilja.¹⁵⁷⁵

740. *Doprinos*. Potrebno je da je učinilac učestvovao u realizaciji osnovnog zajedničkog cilja UZP-a pružanjem pomoći ili doprinosa sprovođenju zajedničkog plana ili cilja, ali nije nužno da je on pritom izvršio ijednu od kažnjivih radnji (*actus reus*) krivičnog dela kojim se tereti.¹⁵⁷⁶ Doprinos učinioca UZP-u ne mora obavezno biti nužan ili bitan, ali mora predstavljati bar znatan doprinos krivičnim delima za koja mu se pripisuje odgovornost.¹⁵⁷⁷ Sam po sebi taj doprinos ne mora biti kažnjiv.¹⁵⁷⁸

ii. Subjektivna obeležja

741. Za UZP I potrebno je da kod učinioca i drugih učesnika postoji zajednički umišljaj da se učine krivična dela koja su deo zajedničkog cilja, uključujući posebni umišljaj.¹⁵⁷⁹

¹⁵⁷³ ICTY, [Tadić Appeal Judgement](#), stav 227; *Prosecutor v. Furundžija*, IT-95-17/1-A, Appeals Chamber, [Judgement](#), 21. jul 2000, stav 119.

¹⁵⁷⁴ ICTY, [Haradinaj Trial Judgement](#), stav 138; [Brđanin Appeal Judgement](#), stav 418; [Kvočka et al. Appeal Judgement](#), stavovi 117-119.

¹⁵⁷⁵ ICTY, [Mladić Trial Judgment](#), stav 3561; [Krajišnik Appeal Judgement](#), stavovi 225-226, 235-236; [Brđanin Appeal Judgement](#), stavovi 410, 413.

¹⁵⁷⁶ ICTY, [Krajišnik Appeal Judgement](#), stavovi 215, 218, 695; [Tadić Appeal Judgement](#), stav 227.

¹⁵⁷⁷ ICTY, [Mladić Trial Judgment](#), stav 3561; [Krajišnik Appeal Judgement](#), stavovi 215, 662, 675, 695-696; [Brđanin Appeal Judgement](#), stav 430; [Kvočka et al. Appeal Judgement](#), stavovi 97-98.

¹⁵⁷⁸ ICTY, [Krajišnik Appeal Judgement](#), stav 695.

¹⁵⁷⁹ ICTY, [Dorđević Appeal Judgement](#), stav 468.

(b) Zaključci

i. Objektivna obeležja

742. *Delovanje više lica.* Panel je zaključio da su pripadnici BIA, pripadnici vojne policije OVK i drugi pripadnici OVK, uključujući samog optuženog, Nazifa Musliju (zvanog Tabuti), Ilmija Velju, g. Mehmetaja (zvanog Bimi), Dardana, Afrima i Fatmira (i) uhapsili, proizvoljno lišili slobode i mučili najmanje šest lica u periodu približno od 1. aprila 1999. do 19. aprila 1999. na imanju u Zlašu, uključujući svedoke W01679, W03593, W03594, W04669, žrtvu ubistva, [BRISANO], i (ii) usmrtili žrtvu ubistva u nekom trenutku u periodu približno od 19. aprila 1999. do kraja aprila 1999.¹⁵⁸⁰

743. Panel smatra da je identitet svih tih pojedinaca dovoljno precizno utvrđen zahvaljujući dokazima, bilo na osnovu imena, nadimka i/ili njihovog položaja i povezanosti sa jedinicom BIA i, uopštenije gledano, sa OVK. Zapravo panel, na osnovu dokaza, smatra da su svi gorenavedeni pojedinci međusobno povezani činjenicom da su njihove aktivnosti bile vezane za imanje u Zlašu, bilo zato što su tamo bili stacionirani, bilo zato što su zatvorenike prevezli i predali ih pripadnicima BIA na imanju u Zlašu, bilo zato što su naredili da se zatvorenici isporuče pripadnicima BIA na imanju u Zlašu.

744. Panel stoga zaključuje da je postojalo delovanje više lica u smislu UZP-a I, čime je ostvareno prvo objektivno obeležje tog oblika odgovornosti.

745. *Zajednički cilj koji predstavlja ili podrazumeva izvršenje krivičnog dela.* Panel zaključuje da je postojao zajednički cilj na osnovu činjenice da su, tokom inkriminisanog perioda, krivična dela iz optužnice vršena po istom obrascu kao institucionalizovano lišavanje slobode i zlostavljanje. Što je najvažnije, panel je zaključio da je najmanje šest lica, uključujući svedoke W01679, W03593, W03594,

¹⁵⁸⁰ V. pravne i činjenične zaključke panela u odeljcima V.0 do V.E, i VI.A do VI.D.

W04669, žrtvu ubistva, [BRISANO], lišeno slobode, grubo saslušavano i/ili sistematski mučeno, konkretno i tako što je podvrgavano surovim uslovima zatočeništva, u periodu približno od [BRISANO] aprila 1999. do 19. aprila 1999.¹⁵⁸¹ Panel podseća da su žrtve zatočene i mučene zato što su navodno sarađivale sa Srbima, bile špijuni, izdajice, lopovi, lažovi ili članovi ili pristalice političkih stranaka koje su smatrane protivnicima OVK.¹⁵⁸² Panel je takođe utvrdio da su pripadnici BIA čiji je identitet utvrđen, uključujući samog optuženog, mučili gorepomenute zatvorenike na razne načine, šutirali ih, udarali pesnicama, šamarali, koristili razne predmete poput palica za bejzbol, drški sekire, metalnih šipki, drvenih/gumenih palica, noževa, električnih kutija i usijanog gvožđa, a često su sve to činili kao grupa.¹⁵⁸³

746. Značajno je to što je panel utvrdio da je lišavanje slobode, a samim tim i mučenje zatvorenika, prekinuto tek kada su oni iznenada oslobođeni (uz izuzetak žrtve ubistva [BRISANO], koji nisu pušteni na slobodu), što je prouzrokovano vanrednom promenom u okolnostima, to jest predstojećom srpskom ofanzivom.¹⁵⁸⁴ Istovremeno, panel je utvrdio da je žrtva ubistva bila zatvorenik koji je najviše mučen ([BRISANO]), da mu je uskraćena medicinska pomoć, a poslednji put je viđen u trenutku kada su ostali zatvorenici oslobođeni, kada je bio na ivici smrti, nesposoban da hoda i stoji.¹⁵⁸⁵ Čoveka koji je žrtva ubistva nisu ni oslobodili, ni evakuisali, a njegov leš je pronađen u plitkom grobu [BRISANO].¹⁵⁸⁶ Prema tome, panel zaključuje da je zajednički cilj UZP-a obuhvatao lišavanje života žrtve ubistva.

747. Na osnovu njihovih zajedničkih radnji činjenja i nečinjenja, panel smatra da je više gorenavedenih lica, uključujući optuženog, delovalo u sprezi, shodno svom

¹⁵⁸¹ V. činjenične zaključke panela u odeljku V u vezi s tačkama 1-3.

¹⁵⁸² V. stavove 579-583.

¹⁵⁸³ V. stavove 497-588.

¹⁵⁸⁴ V. stav 636. V. takođe zaključke panela u odeljku „Okolnosti puštanja na slobodu“ u vezi sa svedocima W01679, W03593 i W03594.

¹⁵⁸⁵ V. stavove 569-574, 577 i 621.

¹⁵⁸⁶ V. stavove 612-618.

položaju, sa zajedničkim ciljem da liše slobode i muče zatvorenike zbog sumnji koje su imali u vezi s njima, kao i da liše slobode, muče i naposljetku ubiju žrtvu ubistva iz istih razloga. Panel zaključuje su oni ovo činili bez obzira na to da li su obavljali i neke druge zadatke koji nisu povezani sa izvršenjem krivičnih dela iz optužnice, poput negovanja ili evakuisanja ranjenih lica ili pružanja utočišta raseljenim civilima ili drugim pripadnicima OVK. Ti dodatni zadaci ne menjaju ništa na činjenici da su učesnici u UZP-u imali zajednički cilj izvršenja krivičnih dela iz optužnice.

748. Panel stoga zaključuje da su učesnici u UZP-u imali zajednički cilj, koji je predstavljao ili podrazumevao izvršenje krivičnih dela iz tačaka 1, 3 i 4 potvrđene optužnice, čime je ostvareno drugo objektivno obeležje UZP-a I.

749. *Doprinos optuženog.* Iako za postojanje doprinosa nije neophodno da je optuženi izvršio bilo koje od objektivnih obeležja krivičnih dela iz optužnice već je dovoljan samo „značajan“ doprinos, panel zaključuje da je doprinos optuženog kao učesnika u UZP-u bio mnogo veći od onoga što je neophodno za ostvarivanje ovog obeležja.

750. Panel podseća da je optuženi, kao glavni i jedini komandant BIA, imao punu kontrolu nad imanjem u Zlašu: (i) lično je mučio svedoke W01679 i W03593 (dva puta), dajući na taj način svojim potčinjenima iz redova BIA primer ili podsticaj da preduzimaju slične radnje protiv zatvorenika na imanju u Zlašu; (ii) naređivao je svojim potčinjenima iz redova BIA da muče zatvorenike i da ih drže zatvorene tokom aprila 1999;¹⁵⁸⁷ (iii) uskratio je medicinsku pomoć zatvorenicima uprkos tome što su zlostavljani i zadobili povrede; (iv) nije oslobodio zatvorenike, čime je omogućio svojim potčinjenima iz redova BIA da ih zlostavljaju sve dok nisu nastupile vanredne okolnosti, tj. ofanziva srpskih snaga, i (v) nije oslobodio niti evakuisao žrtvu ubistva

¹⁵⁸⁷ Panel je utvrdio da je optuženi naređivao potčinjenim pripadnicima BIA da muče neke zatvorenike ili da ih vrata u štalu gde su bili zatvoreni, ili je gledao kako njegovi potčinjeni muče zatvorenike (v. stavove 534, 535, 546 i 547).

[BRISANO], koji su ostali u zatočeništvu dok su optuženi i njemu potčinjeni pripadnici jedinice BIA napustili imanje u Zlašu zbog predstojeće srpske ofanzive.¹⁵⁸⁸

751. Panel stoga zaključuje da je optuženi dao znatan doprinos ostvarenju zajedničkog cilja čime je ostvareno treće objektivno obeležje UZP-a I.

ii. Subjektivna obeležja

752. *Umišljaj da se izvrše krivična dela kao sastavni deo zajedničkog cilja.* Panel podseća na svoje zaključke da su se u radnjama optuženog stekla subjektivna obeležja ratnih zločina proizvoljnog lišavanja slobode (tačka 1), mučenja (tačka 3) i ubistva (tačka 4).¹⁵⁸⁹

753. Na osnovu toga, panel zaključuje da su optuženi i drugi gorenavedeni učesnici u UZP-u jasno delovali u okviru zajedničkog umišljaja da se izvrši proizvoljno lišavanje slobode (tačka 1) i mučenje (tačka 3), budući da su svi, u skladu sa svojim položajem, doprineli hapšenju, prebacivanju, lišavanju slobode i mučenju zatvorenika na imanju u Zlašu. S tim u vezi, panel podseća na svoju konstataciju da su određeni pripadnici OVK i/ili BIA naredili hapšenje i prebacivanje žrtve ubistva, kao i svedoka W03593, W03594, W01679 i W04669 na imanje u Zlašu.¹⁵⁹⁰ Panel je takođe utvrdio da su pripadnici BIA na imanju u Zlašu zaključavali i držali pod stražom štale u kojima su bile žrtve, dovodili zatvorenike u prostoriju za saslušavanje i vraćali ih u štale nakon mučenja, ponekad po naređenju samog optuženog, mučili zatvorenike, često grupno, pod nadzorom optuženog ili zajedno s njim.¹⁵⁹¹ Osim toga, optuženi je naredio drugim pripadnicima BIA da tuku jednog zatvorenika (svedoka W01679) sve dok on nije izgubio svest; osim toga, optuženi nije iskoristio svoja ovlašćenja komandanta da

¹⁵⁸⁸ V. stavove 621-636.

¹⁵⁸⁹ V. stavove 654-659, 679-685, 691-695.

¹⁵⁹⁰ V. zaključke panela u odeljku „Hapšenje“ u vezi sa svedocima W01679, W03593, W03594, W04669 i žrtvom ubistva.

¹⁵⁹¹ V. npr. stavove 391, 415, 449, 534-535, 546, 547, 561, 567 i 572.

zatvoreniciima obezbedi osnovne garancije ili ih oslobodi. Pustio ih je na slobodu tek 19. aprila 1999. ili približno tog datuma zbog predstojeće srpske ofanzive.¹⁵⁹² Sve te radnje, sagledane zajedno, pokazuju da su učesnici u UZP-u, uključujući optuženog, imali zajednički umišljaj da izvrše krivična dela iz tačaka 1 i 3 potvrđene optužnice.

754. Isto važi i u pogledu ubistva iz tačke 4 optužnice. Tokom zatočeništva na imanju u Zlašu, žrtva ubistva ([BRISANO]) bila je podvrgnuta mnogo većem stepenu zlostavljanja od drugih zatvorenika, zbog čega je taj zatvorenik bio na ivici smrti.¹⁵⁹³ Panel smatra da je optuženi, zajedno sa drugim pripadnicima BIA koji su učestvovali u mučenju, imao nameru da zlostavljanje dovede do smrtnog ishoda. Pripadnici BIA koristili su potencijalno smrtonosna sredstva ili metode prilikom zlostavljanja žrtve ubistva. Osim toga, optuženi je znao da je zatvorenik koji je bio žrtva ubistva stigao na imanje u Zlaš [BRISANO] aprila 1999. ili približno tog datuma i nameravao je da se mučenje nastavi narednih približno [BRISANO] dana; za to vreme žrtvi nisu pružane ni medicinska pomoć ni osnovne garancije, niti je to lice pušteno na slobodu, iako je optuženi kao komandant BIA bio ovlašćen da to naredi. Tako je bilo sve dok optuženi, kao komandant BIA, nije na kraju odlučio da ne pusti žrtvu ubistva na slobodu, što je ravno odluci da to lice bude ubijeno. Kao što je panel utvrdio, čovek koji je bio žrtva ubistva naposljetku je preminuo usled (i) surovog zlostavljanja od strane pripadnika BIA koji su ga zatočili, što je prouzrokovalo teške telesne povrede, i (ii) uskraćivanja medicinske pomoći od strane pripadnika BIA.¹⁵⁹⁴

755. Panel zatim podseća da [BRISANO].¹⁵⁹⁵ [BRISANO].¹⁵⁹⁶ [BRISANO].¹⁵⁹⁷

¹⁵⁹² V. stavove 534, 636.

¹⁵⁹³ V. stavove 569-574 i 577.

¹⁵⁹⁴ V. stavove 620-624 i 637-639.

¹⁵⁹⁵ **W04600**: T. 24. septembar 2021, poverljivo, str. 769, redovi 21-25; str. 770, red 20, do str. 771, red 7.

¹⁵⁹⁶ **W04600**: T. 24. septembar 2021, poverljivo, str. 772, redovi 23-24.

¹⁵⁹⁷ **W04600**: T. 24. septembar 2021, poverljivo, str. 773, redovi 1-2.

756. Po oceni panela, dokazi u vezi sa (i) prvobitnim naređenjem da se žrtva ubistva uhapsi, (ii) mučenjem kom je optuženi nameravao da podvrgne tog zatvorenika, usled čega je ovaj bio na ivici smrti, (iii) nasilnim osujećivanjem [BRISANO], (iv) uskraćivanjem medicinske pomoći od strane pripadnika BIA, (v) odlukama koje je optuženi doneo 19. aprila 1999. ili približno tog datuma da neki zatvorenici budu oslobođeni, a drugi ne (uključujući žrtvu ubistva, što je bilo ravno odluci da se to lice ubije) i koje su sproveli potčinjeni optuženog iz redova BIA, i (vi) pokušajima optuženog i drugih da se spreči istraga i krivično gonjenje u pogledu tih događaja,¹⁵⁹⁸ kada se zajedno sagledaju, dokazuju da su učesnici u UZP-u delovali sa zajedničkim umišljajem da se usmrti žrtva ubistva, odnosno izvrši ubistvo iz tačke 4 potvrđene optužnice.

757. S obzirom na gorenavedeno, panel zaključuje da je optuženi, sa drugim učesnicima u UZP-u, delovao u okviru zajedničkog umišljaja da se izvrše krivična dela iz tačaka 1, 3 i 4 potvrđene optužnice, čime je ostvareno subjektivno obeležje UZP-a I.

I. ZAKLJUČAK

758. S obzirom na gorenavedeno, panel zaključuje da je, u kontekstu nemeđunarodnog sukoba između OVK i srpskih snaga, a imajući u vidu okolnosti oružanog sukoba i status žrtava, optuženi van razumne sumnje kriv po tački 3 potvrđene optužnice zato što je neposredno izvršio, u smislu člana 16(1)(a) Zakona, sledeće krivično delo približno od 1. aprila 1999. do 19. aprila 1999. na imanju u Zlašu: mučenje, kao ratni zločin prema članu 14(1)(c)(i) Zakona, svedoka W01679 i svedoka W03593, shodno zaključcima panela iz stavova 729–733 (tačka 3).

759. Osim toga, panel zaključuje da je, u kontekstu nemeđunarodnog sukoba između OVK i srpskih snaga, a imajući u vidu okolnosti oružanog sukoba i status žrtava,

¹⁵⁹⁸ V. stavove 459-460, 591-602, 621, 636, 679-685, 694.

optuženi van razumne sumnje kriv po tačkama 1 i 3 potvrđene optužnice zato što je u okviru UZP-a I, u smislu člana 16(1)(a) Zakona, na imanju u Zlašu izvršio sledeća krivična dela približno od 1. aprila 1999. do 19. aprila 1999: (i) proizvoljno lišavanje slobode, kao ratni zločin prema članu 14(1)(c) Zakona, najmanje šest lica, uključujući svedoke W01679, W03593, W03594, W04669, žrtvu ubistva, [BRISANO] (tačka 1); (ii) mučenje, kao ratni zločin prema članu 14(1)(c)(i) Zakona, najmanje šest lica, uključujući svedoke W01679, W03593, W03594, W04669, žrtvu ubistva, [BRISANO] (tačka 3), shodno zaključcima panela iz stavova 742–757, izuzimajući događaje u kojima je optuženi krivično odgovoran kao neposredni izvršilac.

760. I na kraju, panel zaključuje da je, u kontekstu nemeđunarodnog sukoba između OVK i srpskih snaga, a imajući u vidu okolnosti oružanog sukoba i status žrtava, optuženi van razumne sumnje kriv po tački 4 potvrđene optužnice zato što je u okviru UZP-a I, u smislu člana 16(1)(a) Zakona, izvršio krivično delo ubistva, kao ratni zločin prema članu 14(1)(c)(i) Zakona, time što je žrtvu lišio života u periodu približno od 19. aprila 1999. do kraja aprila 1999, na imanju u Zlašu (tačka 4).

VII. ODMERAVANJE KAZNE

761. Nakon što je oglasio g. Mustafu krivim po tačkama 1, 3 i 4, panel će pristupiti odmeravanju odgovarajuće kazne.

762. Ovaj odeljak presude isključivo se bavi pitanjem odmeravanja kazne prema članu 44(1) Zakona. Panel će u dogledno vreme izdati nalog o reparacijama, shodno članovima 22(8) i 44(6) Zakona, te zadržava nadležnost u toj stvari.¹⁵⁹⁹

¹⁵⁹⁹ V. KSC-BC-2020-05, F00310, pretresni panel I, *Decision on the application of Article 22(9) of the Law, setting further procedural steps in the case, and requesting information* /Odluka o primeni člana 22(9) Zakona, kojom se utvrđuju predstojeće procesne radnje u predmetu i traže informacije/, 4. februar 2022, poverljivo, stav 50(b). Javna redigovana verzija zavedena je istog dana, [F00310/RED](#).

A. IZNETA ARGUMENTACIJA

1. Tužilaštvo

763. Tužilaštvo iznosi da panel ima široku sudijsku diskreciju pri odmeravanju kazne, a najstroža kazna koju može da izrekne je kazna doživotnog zatvora, u skladu s članom 44(1) Zakona.¹⁶⁰⁰

764. Tužilaštvo dalje iznosi da panel, na osnovu člana 44(2) Zakona, nije u obavezi da se pridržava raspona kazni utvrđenog kosovskim zakonom na snazi u vreme izvršenja krivičnog dela, već je samo dužan da taj zakon uzme u obzir.¹⁶⁰¹ Po mišljenju tužilaštva, relevantni zakon koji se primenjivao na Kosovu u dato vreme bio je Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (u daljem tekstu: Krivični zakon SFRJ).¹⁶⁰² Tužilaštvo takođe iznosi da je u kasnije usvojenim relevantnim zakonima na Kosovu utvrđen raspon od istih do strožih kazni, sa većim minimalnim kaznama i mogućom kaznom doživotnog zatvora.¹⁶⁰³

765. Kad je reč o faktorima koje treba uzeti u obzir prilikom odmeravanja kazne, tužilaštvo iznosi da kazna mora odražavati:¹⁶⁰⁴ (i) težinu krivičnih dela koja je izvršio optuženi, a koja su, u ovom slučaju, neosporno okrutna,¹⁶⁰⁵ kao i teške posledice

¹⁶⁰⁰ SPO Final Trial Brief, stavovi 346, 355. V. takođe KSC-BC-2020-05, F00471, specijalizovani tužilac, *Prosecution submissions pursuant to Decision F00468 setting the agenda for the hearing on the closing statements and related matters* /Izjašnjenje tužilaštva u skladu s odlukom o dnevnom redu za iznošenje završnih izlaganja i povezanim pitanjima/ (nadalje: SPO Submissions Concerning Closing Statements), 8. septembar 2022, poverljivo, stavovi 21, 18. Javna redigovana verzija zavedena je 9. septembra 2022, F00471/RED.

¹⁶⁰¹ SPO Final Trial Brief, stav 352; SPO Submissions Concerning Closing Statements, stavovi 11-13.

¹⁶⁰² SPO Final Trial Brief, stav 349. Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, 1. jul 1976.

¹⁶⁰³ SPO Final Trial Brief, stav 350.

¹⁶⁰⁴ SPO Final Trial Brief, stavovi 344, 356-383. V. takođe T. 13. septembar 2022, javno, str. 4590, redovi 17-21.

¹⁶⁰⁵ SPO Final Trial Brief, stavovi 356-359. V. takođe T. 13. septembar 2022, javno, str. 4591, redovi 12, do str. 4595, redovi 11.

krivičnih dela po žrtve;¹⁶⁰⁶ (ii) ulogu optuženog u izvršenju krivičnih dela, uključujući činjenicu da je izdavao naređenja drugima da čine krivična dela i da je lično učestvovao u njihovom činjenju, da je pred potčinjenima ispoljavao krajnje nepoštovanje prema ljudskom dostojanstvu, čime ih je podstakao da i sami učestvuju u ekstremnom nasilju;¹⁶⁰⁷ (iii) važnost generalne prevencije koja, u predmetima poput ovog, pokazuje da poteškoće u istrazi i krivičnom gonjenju neće sprečiti Specijalizovana veća da procesuiraju lica odgovorna za krivična dela¹⁶⁰⁸ i (iv) prisustvo više otežavajućih okolnosti¹⁶⁰⁹ i nepostojanje olakšavajućih okolnosti.¹⁶¹⁰

766. Kad je reč o odgovarajućoj kazni za svaku optužbu iz potvrđene optužnice, tužilaštvo traži da panel optuženom izrekne sledeće kazne zatvora: (i) za proizvoljno lišavanje slobode (tačka 1) 10 godina; (ii) za surovo postupanje (tačka 2) 20 godina; (iii) za mučenje (tačka 3) 25 godina i (iv) za ubistvo (tačka 4) 33 godine.¹⁶¹¹ Tužilaštvo traži da se optuženom izrekne jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 35 godina, koja će odraziti njegovo sveukupno kažnjivo postupanje.¹⁶¹²

767. Pored toga, tužilaštvo iznosi da panel treba da naloži optuženom da izvrši restituciju ili isplati naknadu štete žrtvama u ovom predmetu.¹⁶¹³

¹⁶⁰⁶ SPO Final Trial Brief, stavovi 360-364. V. takođe T. 13. septembar 2022, javno, str. 4595, redovi 12-16.

¹⁶⁰⁷ SPO Final Trial Brief, stavovi 365-368. V. takođe T. 13. septembar 2022, javno, str. 4595, red 23, do str. 4596, red 16.

¹⁶⁰⁸ SPO Final Trial Brief, stavovi 369-370. V. takođe T. 13. septembar 2022, javno, str. 4590, redovi 21-22.

¹⁶⁰⁹ SPO Final Trial Brief, stavovi 360, 372-378. V. takođe T. 13. septembar 2022, javno, str. 4596, red 17, do str. 4599, red 8.

¹⁶¹⁰ SPO Final Trial Brief, stavovi 380-383. V. takođe T. 13. septembar 2022, javno, str. 4599, redovi 12-25.

¹⁶¹¹ SPO Final Trial Brief, stav 384. V. takođe T. 13. septembar 2022, javno, str. 4600, redovi 12-18.

¹⁶¹² SPO Final Trial Brief, stavovi 386, 388. V. takođe T. 13. septembar 2022, javno, str. 4600, red 25, do str. 4601, redovi 1-2.

¹⁶¹³ SPO Final Trial Brief, stav 345.

2. Zastupnik žrtava

768. Zastupnik žrtava iznosi da kazna mora odražavati inherentnu težinu krivičnih dela za koja je optuženi osuđen, poput naročito gnusnog krivičnog dela mučenja, dodatno otežanog neljudskim uslovima zatočeništva žrtava.¹⁶¹⁴

769. Kad je reč o doprinosu optuženog krivičnim delima, zastupnik žrtava ističe da su dve žrtve identifikovale optuženog kao lice koje je neposredno učestvovalo u njihovom zlostavljanju i koje je naložilo drugima da čine isto.¹⁶¹⁵ Što se tiče otežavajućih okolnosti, zastupnik žrtava smatra da činjenica da je g. Mustafa bio na odgovornom položaju kao komandant jedinice BIA i da je neposredno učestvovao u zlostavljanju žrtava opravdava strožu kaznu.¹⁶¹⁶

3. Odbrana

770. Odbrana iznosi¹⁶¹⁷ da formulacija člana 44(2) Zakona „uzimaju u obzir“ označava obavezni uslov, te da je panel dužan da primeni blažu kaznu za krivično delo predviđeno kosovskim zakonom.¹⁶¹⁸ Osim toga, odbrana iznosi da je Krivični zakon SFRJ merodavan za krivična dela iz vremenskog perioda na koji se odnosi potvrđena optužnica.¹⁶¹⁹ U tom smislu, odbrana tvrdi da krivično delo proizvoljnog lišavanja slobode kosovskih Albanaca nije postojalo, odnosno da u dato vreme nije bilo sankcionisano Krivičnim zakonom SFRJ, te da stoga nije kažnjivo.¹⁶²⁰

¹⁶¹⁴ Victims' Counsel Statement on Impact of the Crimes, stavovi 71-72.

¹⁶¹⁵ Victims' Counsel Statement on Impact of the Crimes, stavovi 73-75.

¹⁶¹⁶ Victims' Counsel Statement on Impact of the Crimes, stavovi 76-78.

¹⁶¹⁷ Odbrana je na javnoj sednici odgovorila na pitanja panela, v. [Decision Setting Agenda for Closing Statements](#), stavovi 11-14.

¹⁶¹⁸ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4792, redovi 15-22.

¹⁶¹⁹ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4793, redovi 16-23.

¹⁶²⁰ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4794, redovi 8-14, v. takođe redove 15-17. Odbrana takođe tvrdi da se pojam „civilno stanovništvo“, prema članu 142 Krivičnog zakona SFRJ (koji je naslovljen „Ratni zločin protiv civilnog stanovništva“ i obuhvata krivično delo protivzakonitog hapšenja i zatvaranja)

771. Odbrana dalje tvrdi da panel prilikom odlučivanja o kazni takođe mora da uzme u obzir načela iz člana 44(2)(a)-(c) Zakona.¹⁶²¹ U tom smislu, odbrana tvrdi da je panel takođe dužan da primeni načela iz članova 38 (zatvor), 41 (opšta pravila o odmeravanju kazne), 42 (ublažavanje kazne), 43 (granice ublažavanja kazne) i 48 (sticaj krivičnih dela) Krivičnog zakona SFRJ.¹⁶²²

B. NORMATIVNI OKVIR

1. Svrha kažnjavanja

772. Najpre, panel podseća da su prevashodne svrhe kažnjavanja pojedinaca prema članu 14 Zakona retribucija, prevencija (posebna i generalna) i, u manjoj meri, rehabilitacija učinioca.¹⁶²³

773. Osim toga, panel primećuje da je osnivanjem Specijalizovanih veća potvrđen značaj principa da je izvršioce teških krivičnih dela koja se tiču cele međunarodne zajednice neophodno izvesti pred lice pravde i tako stati na put nekažnjivosti, makar i decenijama posle predmetnih događaja i uprkos opštom i dugotrajnom zastrašivanju svedoka na Kosovu.¹⁶²⁴

može odnositi na „civilno stanovništvo neprijatelja“. Odbrana iznosi da je u ovom slučaju „okupaciona sila“ bila Srbija i da nijedan od zatvorenika nije bio Srbin. Po mišljenju odbrane, kao državljani SFRJ zatvoreni kosovski Albanci stoga nisu bili zaštićeni. (T. 15. septembar 2022, javno, str. 4794, red 18, do str. 4795, red 18). Odbrana takođe tvrdi da su dva zatvorenika bila na obuci i da stoga nisu bili pod zaštitom zajedničkog člana 3 Ženevskih konvencija (T. 15. septembar 2022, javno, str. 4795, redovi 19-24).

¹⁶²¹ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4796, red 6, do str. 4597, red 23.

¹⁶²² T. 15. septembar 2022, javno, str. 4797, red 25, do str. 4798, red 13.

¹⁶²³ V. član 38 Krivičnog zakonika Kosova, 14. januar 2019, Zakonik br. 06/L074 (nadalje: KZK).

¹⁶²⁴ V. stav 57. V. takođe [Gucati and Haradinaj Trial Judgment](#), stavovi 577-578.

774. Kazna takođe mora odražavati zahtev za pravdu lica koja su, direktno ili indirektno, žrtve krivičnih dela. Još jedna važna svrha kažnjavanja jeste da se uvažava bol i patnja naneti i žrtvama i društvu.¹⁶²⁵

775. Imajući u vidu da su krivična dela u ovom predmetu bila usmerena isključivo protiv kosovskih Albanaca, panel takođe smatra da bi utvrđivanje istine, iznete u ovoj presudi, moglo da doprinese pomirenju između različitih zajednica na Kosovu i ponovnom uspostavljanju i očuvanju mira.

776. Osim toga, svrha kazne koju će izreći panel jeste da se jasno stavi do znanja da pravila međunarodnog humanitarnog prava moraju da se poštuju svuda i u svim okolnostima.

777. Na kraju, panel smatra da sprovođenje načela jednakosti pred zakonom predstavlja dodatnu svrhu kažnjavanja u ovom predmetu.¹⁶²⁶

2. Pravo merodavno za odmeravanje kazne

778. Prilikom odmeravanja kazne, shodno članu 3(2)(b)-(c) i (4) Zakona, panel se pridržava odredbi iz članova 44(1), (2) i (5) Zakona i pravila 159(6) i 163(1), (3), (4) i (6) Pravilnika.

779. Na osnovu člana 44(1) Zakona, najstroža kazna koju panel može izreći osuđenom licu jeste kazna doživotnog zatvora.

780. Po tumačenju panela, formulacija „uzimaju u obzir“ iz člana 44(2) Zakona znači da panel prilikom odmeravanja kazne uzima u obzir kazne koje su u vreme izvršenja predmetnih krivičnih dela bile predviđene merodavnim zakonom na Kosovu i,

¹⁶²⁵ V. član 38(1)(1.3) KZK-a, u kom stoji da je jedna od svrha kažnjavanja „da obezbedi zadovoljenje žrtvama ili društvu za gubitak ili štetu izazvanu krivičnim delom“.

¹⁶²⁶ V. takođe ICTY, [Stakić Trial Judgement](#), stav 901; *Prosecutor v. Nikolić*, IT-94-2-S, Trial Chamber II, [Sentencing Judgement](#), 18. decembar 2003, stav 124.

naročito, eventualne blaže kazne predviđene kasnijim zakonima.¹⁶²⁷ Međutim, suprotno tvrdnji odbrane, panel nije dužan da se pridržava tih odredbi.¹⁶²⁸

781. S tim u vezi, panel zaključuje da je Krivični zakon SFRJ bio relevantan merodavni zakon na Kosovu u vreme izvršenja predmetnih krivičnih dela. Panel napominje da se u članu 142 Krivičnog zakona SFRJ, naslovljenom „Ratni zločin protiv civilnog stanovništva“, predviđa kazna „zatvor[a] najmanje pet godina ili smrtn[a] kazn[a]“, dok je u članu 38 Krivičnog zakona SFRJ, naslovljenom „Zatvor“, predviđeno da kazna „zatvor[a] ne može biti duž[a] od petnaest godina“ ali da „zatvor od 20 godina [može da se izrekne] za krivična dela za koja je propisana smrtna kazna”.¹⁶²⁹ Po mišljenju panela, raspon kazni predviđen Krivičnim zakonom SFRJ pokazuje da su za najteža krivična dela, poput ratnih zločina, bile predviđene najstrože kazne.

3. Faktori relevantni za odmeravanje kazne

782. Panel će najpre utvrditi relevantne faktore na osnovu člana 44(5) Zakona i pravila 163(1) Pravilnika, potom oceniti sve te faktore i zatim doneti odluku o kazni.

(a) Utvrđivanje relevantnih faktora

783. Relevantni faktori prilikom odmeravanja kazne su težina krivičnog dela i njegove posledice, lični doprinos osuđenog lica krivičnom delu, lične prilike osuđenog lica i olakšavajuće i otežavajuće okolnosti povezane s tim faktorima.

¹⁶²⁷ Suprotno tome, član 44(4) Zakona predviđa da „kazne izrečene licima koja su osuđena za krivična dela iz člana 15(2) *moraju da budu u skladu sa kaznama za ta krivična dela utvrđenim u Krivičnom zakoniku Kosova iz 2012, Zakon br. 04/L-082*“ (naglasak dodat), što ukazuje na obavezan uslov. V. takođe [Gucati and Haradinaj Trial Judgment](#), stav 941.

¹⁶²⁸ V. stavove 770-771.

¹⁶²⁹ Panel napominje da je Uredbom UNMIK-a 1999/24 od 12. decembra 1999. smrtna kazna ukinuta. Panel takođe napominje da je kasnije usvojenim relevantnim zakonima ili zakonicima na Kosovu propisan raspon istih ili strožih kazni (v. član 118 Privremenog krivičnog zakona Kosova, 6. jul 2003, UNMIK Uredba br. 2003/26; član 150 Krivičnog zakonika Kosova, 20. april 2012, Zakonik br. 04/L082; i članovi 42, 144 i 145 KZK-a).

(b) Ocena relevantnih faktora

784. Panel ima sudijsku diskreciju u ocenjivanju različitih faktora relevantnih za odmeravanje kazne.¹⁶³⁰ Ti faktori, o kojima je reč dalje u tekstu, nabrojani su, i to ne taksativno, u članu 44(5) Zakona i pravilu 163(1) Pravilnika i biće razmotreni u tri kategorije: (i) težina krivičnih dela i njihove posledice, (ii) lični doprinos osuđenog lica krivičnim delima i (iii) lične prilike osuđenog lica.

785. Panel može da razmatra otežavajuće i olakšavajuće okolnosti u okviru bilo koje od te tri kategorije. Imajući u vidu okolnosti predmeta, panel ima široku diskreciju prilikom (i) odlučivanja o tome šta predstavlja olakšavajuće ili otežavajuće okolnosti, pored onih koje su izričito navedene u pravilu 163(1) Pravilnika, kao i (ii) odlučivanja o eventualnom značaju koji će im pripisati.

786. Osim toga, panel mora da obrazloži značaj koji je pridao tim okolnostima i konkretnim dokazima na koje se poziva.¹⁶³¹ Isto tako, osuđeno lice mora biti dovoljno obavešteno o činjenicama koje su uzete u obzir kao otežavajuće okolnosti prilikom odmeravanja kazne.¹⁶³²

i. Težina krivičnog dela i njegove posledice

787. Panel napominje da su težina krivičnog dela i njegove posledice ključni faktori prilikom odmeravanja kazne. Panel će razmotriti kvalitativne i kvantitativne aspekte

¹⁶³⁰ V. između ostalog član 44(5) Zakona i pravilo 163(1)(a) i (b) i (3) Pravilnika.

¹⁶³¹ V. takođe ICC, *Prosecutor v. Lubanga*, ICC-01/04-01/06-3122, Appeals Chamber, [Judgment on the appeals of the Prosecutor and Mr Thomas Lubanga Dyilo against the "Decision on Sentence pursuant to Article 76 of the Statute"](#), 1. decembar 2014, javno, stav 69; *Prosecutor v. Bemba et al.*, Trial Chamber VII, ICC-01/05-01/13-2123-Corr, [Decision on Sentence pursuant to Article 76 of the Statute](#) (nadalje: *Bemba et al. Sentencing*), 22. mart 2017, javno, stav 26.

¹⁶³² V. takođe ICC, *Prosecutor v. Bemba et al.*, ICC-01/05-01/13-2276-Red, Appeals Chamber, [Public Redacted Judgment on the appeals of the Prosecutor, Mr Jean-Pierre Bemba Gombo, Mr Fidèle Babala Wandu and Mr Narcisse Arido against the decision of Trial Chamber VII entitled "Decision on Sentence pursuant to Article 76 of the Statute"](#) (nadalje: *Bemba et al. Appeal Sentencing Judgment*), 8. mart 2018, javno, stav 116. V. takođe ICC, *Prosecutor v. Ongwen*, ICC-02/04-01/15-1819-Red, Trial Chamber IX, [Public Redacted Sentence](#) (nadalje: *Ongwen Sentencing*), 6. maj 2021, javno, stav 58. Na primer, valjano obaveštenje može se dostaviti putem podnesaka o kazni ([Bemba et al. Appeal Sentencing Judgment](#), stav 116).

težine datih krivičnih dela. Razmotriće njihovu prirodu, obim i okolnosti, kao i posledice.

788. Težina se određuje načelno, generalnom analizom prirode krivičnog dela, i konkretno, ocenom konkretnih okolnosti predmeta. Nisu sva krivična dela na osnovu kojih je doneta osuda nužno podjednake težine, pa panel mora zasebno da oceni svako od njih.

789. U pokazatelje težine spadaju, između ostalog, obim krivičnog dela, broj žrtava, osetljivost žrtava, starosna dob žrtava, stepen patnji žrtava i posledice po rodbinu žrtava. Faktori uzeti u obzir kao aspekti težine zločina ne mogu se dodatno uzeti u obzir i kao zasebne otežavajuće okolnosti, i obrnuto.

ii. Lični doprinos krivičnom delu

790. Kad je reč o ličnom doprinosu krivičnom delu, panel ceni ulogu i položaj osuđenog lica, sredstva upotrebljena u izvršenju krivičnog dela i stepen umišljaja.¹⁶³³

iii. Lične prilike

791. Kad je reč o ličnim prilikama, panel ceni lične okolnosti osuđenog lica, poput starosne dobi, zdravstvenog i porodičnog stanja, obrazovanja, prethodnih osuđujućih presuda¹⁶³⁴ ili ličnih osobina.

iv. Olakšavajuće i otežavajuće okolnosti

792. Olakšavajuće okolnosti se moraju neposredno odnositi na osuđeno lice. One se, međutim, ne moraju neposredno odnositi na krivično delo i nisu ograničene obimom

¹⁶³³ V. [Gucati and Haradinaj Trial Judgment](#), stav 952. V. takođe ICC, [Ongwen Sentencing](#), stav 139; [Bemba et al. Sentencing](#), stav 74; *Prosecutor v. Al Mahdi*, ICC-01/12-01/15-171, Trial Chamber VIII, [Judgment and Sentence](#) (nadalje: *Al Mahdi Sentencing*), 27. septembar 2016, stavovi 84-85.

¹⁶³⁴ Pravilo 163(3) Pravilnika.

optužbi.¹⁶³⁵ Panel se u postojanje olakšavajućih okolnosti mora uveriti na osnovu procene verovatnoće.¹⁶³⁶ Postojanje olakšavajućih okolnosti ne umanjuje težinu krivičnog dela, ali postaje relevantno za umanjenje kazne.¹⁶³⁷

793. Otežavajuće okolnosti moraju se odnositi na krivično delo za koje je lice osuđeno ili na samo lice.¹⁶³⁸ Panel se u postojanje otežavajućih okolnosti mora uveriti van razumne sumnje.¹⁶³⁹ Nepostojanje olakšavajućih okolnosti ne predstavlja otežavajuću okolnost.¹⁶⁴⁰ I konačno, obeležje krivičnog dela ili vid odgovornosti ne može se istovremeno ceniti i kao otežavajuća okolnost za to isto krivično delo.¹⁶⁴¹

4. Odmeravanje kazne i uračunavanje vremena provedenog u pritvoru

794. Prilikom odmeravanja kazne, panel ima široku diskreciju i može da uzme u obzir domaću i međunarodnu sudsku praksu u izricanju kazni za slična krivična dela.

795. Prema pravilu 163(4) Pravilnika, Panel odmerava kaznu za svaku optužbu sadržanu u potvrđenoj optužnici po kojoj je lice osuđeno i izriče jedinstvenu kaznu za sveukupno kažnjivo postupanje osuđenog lica. Jedinstvena kazna zatvora ne može biti kraća od najduže pojedinačne kazne izrečene za svaku optužbu. Konačno, prema pravilu 163(6) Pravilnika, panel pri izricanju kazne zatvora uračunava i vreme koje je osuđeno lice eventualno provelo u pritvoru pre ili tokom suđenja.

¹⁶³⁵ V. takođe ICC, *Prosecutor v. Ntaganda*, ICC-01/04-02/06-2442, Trial Chamber VI, [Sentencing judgment](#) (nadalje: *Ntaganda Sentencing*), 7. novembar 2019, stav 24 i drugi tamo citirani izvori.

¹⁶³⁶ V. [Gucati and Haradinaj Trial Judgment](#), stav 955 i drugi tamo citirani izvori.

¹⁶³⁷ V. takođe ICC, [Bemba et al. Sentencing](#), stav 24.

¹⁶³⁸ V. takođe ICC, [Bemba et al. Sentencing](#), stav 25 i drugi tamo citirani izvori.

¹⁶³⁹ V. [Gucati and Haradinaj Trial Judgment](#), stav 955. V. takođe ICC, [Ongwen Sentencing](#), stav 53; [Bemba et al. Sentencing](#), stav 25; [Al Mahdi Sentencing](#), stav 73; ICTY, [Mucić et al. Appeal Judgement](#), stav 763; STL, *Prosecutor v. Ayyash*, STL-11-01/S/TC, Trial Chamber, [Sentencing Judgment](#) (nadalje: *Ayyash Sentencing Judgment*), 11. decembar 2020, javno, stav 181.

¹⁶⁴⁰ V. takođe ICC, [Al Mahdi Sentencing](#), stav 73 i drugi tamo citirani izvori.

¹⁶⁴¹ V. [Gucati and Haradinaj Trial Judgment](#), stav 954. V. takođe ICTY, *Prosecutor v. Stanišić and Župljanin*, IT-08-91-T, Trial Chamber II, [Judgement](#), Vol. I (nadalje: *Stanišić and Župljanin Trial Judgment*), 27. mart 2013, stav 894; ICC, [Ntaganda Sentencing](#), stav 20; [Bemba et al. Sentencing](#), stav 25; [Al Mahdi Sentencing](#), stav 70; STL, [Ayyash Sentencing Judgment](#), javno, stav 181.

C. ZAKLJUČCI

1. Relevantni faktori

(a) Težina krivičnih dela i njihove posledice

i. Težina krivičnih dela

796. Panel napominje da je proizvoljno lišavanje slobode po svojoj prirodi teško krivično delo zato što se njime žrtve izlažu drugim, dodatnim kršenjima ljudskih prava. U ovom predmetu, g. Mustafa i njegovi potčinjeni iz redova BIA su na imanju u Zlašu približno od 1. aprila 1999. do 19. aprila 1999. lišili slobode najmanje šest lica. Nijednom od tih lica nisu date osnovne garancije koje se moraju pružiti svim licima lišenim slobode u oružanom sukobu.¹⁶⁴² Kao što je navedeno u nastavku, zatvorenici su na imanju u Zlašu držani u nehumanim i ponižavajućim uslovima i redovno psihički i fizički zlostavljani.

797. Pravo lica da ne bude podvrgnuto mučenju prihvaćeno je kao norma *jus cogens*.¹⁶⁴³ Krivično delo mučenja predstavlja atak na ljudsko dostojanstvo, bezbednost i duševno i telesno zdravlje. U ovom predmetu, g. Mustafa i njegovi potčinjeni iz redova jedinice BIA držali su najmanje šest lica zatvoreno na imanju u Zlašu u nehumanim i ponižavajućim uslovima približno od 1. aprila 1999. do 19. aprila 1999: ti zatvorenici su držani u štalama primerenim samo za životinje, nisu imali krevete i morali su da spavaju u jaslama za stočnu hranu ili na zemlji, u barama i usred stočnog izmeta, bili su u mraku, nisu dobijali dovoljno vode i hrane, nisu smeli da se operu

¹⁶⁴² V. stavove 495-496, 652-659. Konkretno, zatvorenici nisu obavešteni o tome zašto su lišeni slobode, nisu bez odlaganja izvedeni pred sudiju ili neki drugi nadležni organ i nije im pružena prilika da ospore zakonitost pritvora.

¹⁶⁴³ V. takođe ICTY, *Prosecutor v. Simić*, IT-95-9/2-S, Trial Chamber II, [Sentencing Judgement](#), 17. oktobar 2002, stav 34; *Prosecutor v. Zelenović*, IT-96-23/2-S, Trial Chamber I, [Sentencing Judgement](#), 4. april 2007, stav 36.

nit i presvuku, imali su samo ograničen pristup toaletu i bili prisiljeni da vrše nuždu u štal i, naočigled svih ostalih, bila im je uskraćena medicinska pomoć i pod pretnjom smrti im je bilo zabranjeno da komuniciraju među sobom.¹⁶⁴⁴ Pored toga, g. Mustafa i njegovi potčinjeni iz redova BIA redovno su psihički zlostavljali zatvorenike na imanju u Zlašu: zatvorenici su živeli u stalnom strahu da će u bilo kom trenutku biti fizički zlostavljani, bili su prisiljeni da gledaju i slušaju fizičko zlostavljanje drugih zatvorenika i nije im bilo dozvoljeno da spavaju.¹⁶⁴⁵ Isto tako, g. Mustafa i njegovi potčinjeni iz redova BIA redovno su ih fizički zlostavljali: svakodnevno su ih tukli, ubadali nožem, šutirali, udarali pesnicama i šamarali.¹⁶⁴⁶ Tokom čitavog vremena koje su proveli u zatočeništvu, zatvorenici su saslušavani, optuživani da su špijuni, izdajice, lopovi, lažovi ili da sarađuju sa Srbima. Osim toga, bili su zastrašivani i prisiljavani da iskažu podršku OVK.¹⁶⁴⁷ Zatvorenici su bili zatvoreni u nehumanim i ponižavajućim uslovima i bili izloženi fizičkom i psihičkom zlostavljanju čiji je cilj bio da se od njih dobiju informacije ili priznanje i/ili da se kazne, zastraše, prinude i/ili diskriminišu na političkoj osnovi.¹⁶⁴⁸

798. Ubistvo je samo po sebi jedno od najtežih krivičnih dela:¹⁶⁴⁹ zaštićena vrednost je ljudski život. Osim toga, rodbina i lica koja je žrtva izdržavala lišavaju se člana porodice i time ljubavi, nege i podrške, bila ona finansijska, fizička, emotivna, psihička, moralna ili druga. U ovom predmetu, čovek koji je bio žrtva ubistva usmrćen je u periodu približno od 19. aprila 1999. do kraja aprila 1999. usled (i) teškog zlostavljanja od strane pripadnika BIA koji su ga držali zatočenog tokom skoro tri nedelje i naneli mu teške telesne povrede, (ii) činjenice da su pripadnici BIA žrtvi

¹⁶⁴⁴ V. stavove 584, 676.

¹⁶⁴⁵ V. stavove 585, 675.

¹⁶⁴⁶ V. stavove 586, 674.

¹⁶⁴⁷ V. stavove 587, 679, 682, 683.

¹⁶⁴⁸ V. stavove 587, 6854. V. takođe 579, 583, 679.

¹⁶⁴⁹ V. takođe npr. ICC, [Ntaganda Sentencing](#), stav 44.

uskratili medicinsku pomoć i (iii) strelnih rana nanetih mecima, u pogledu kojih je panel zaključio da postoji razumna sumnja da li su ih ispalili pripadnici BIA ili srpske snage.¹⁶⁵⁰

799. Panel smatra da pitanje broja žrtava spada u ocenu težine krivičnih dela i stoga to neće uzeti za otežavajuću okolnost.¹⁶⁵¹

800. Panel zaključuje da su gorenavedene činjenice relevantne za ocenu težine krivičnih dela.

ii. Posledice krivičnih dela

801. Panel napominje da su žrtvama, usled proizvoljnog lišavanja slobode i mučenja, nanete dugoročne povrede, i fizičke i psihičke, uključujući: povrede glave, opekotine, prelome ruku i prstiju i/ili polomljene zube, kontinuirane i jake bolove u svim delovima tela, teško oštećenje vida, osećanje stida, kao i posttraumatski stresni poremećaj (noćne more, stalno ponovno proživljavanje traumatičnih događaja i nevoljna traumatična sećanja).¹⁶⁵² Duboko su im poremećeni lični odnosi i porodični život.¹⁶⁵³ Neki su imali ili još uvek imaju poteškoće da zarade za život.¹⁶⁵⁴

802. Pored toga, panel primećuje da su se mučenje i kasnija smrt žrtve ubistva trajno odrazili ne samo na neposrednu žrtvu i očevice zlostavljanja, [BRISANO].¹⁶⁵⁵ [BRISANO]¹⁶⁵⁶ [BRISANO],¹⁶⁵⁷ [BRISANO],¹⁶⁵⁸ [BRISANO].¹⁶⁵⁹

¹⁶⁵⁰ V. stavove 639, 689-695. S tim u vezi, pri odmeravanju kazne, panel ne uzima u obzir taj poslednji uzrok smrti.

¹⁶⁵¹ V. SPO Pre-Trial Brief, stav 376.

¹⁶⁵² [BRISANO].

¹⁶⁵³ [BRISANO].

¹⁶⁵⁴ V. stav 550.

¹⁶⁵⁵ [BRISANO].

¹⁶⁵⁶ [BRISANO].

¹⁶⁵⁷ [BRISANO].

¹⁶⁵⁸ [BRISANO].

¹⁶⁵⁹ [BRISANO].

803. Panel na kraju napominje da [BRISANO].¹⁶⁶⁰

804. Iz tih razloga, panel zaključuje da su predmetna krivična dela prouzrokovala značajne i dugoročne posledice, i fizičke i psihičke, svim zatočenim žrtvama, kao i psihičke posledice [BRISANO].

iii. Otežavajuća okolnost: izvršenje krivičnog dela mučenja uz posebnu surovost¹⁶⁶¹

805. Panel podseća da su premlaćivanja u određenim slučajevima vršena u grupi¹⁶⁶² i/ili trajala satima¹⁶⁶³ i bila u toj meri brutalna da su neki zatvorenici gubili svest¹⁶⁶⁴ ili više nisu bili u stanju da hodaju ili stoje.¹⁶⁶⁵

806. Panel posebno podseća na to da su svedoka W01679 gotovo svakodnevno, tokom čitavog vremena koje je proveo u zatočeništvu tukli metalnim šipkama i drškama sekire, nanosili mu opekotine vrelin voskom i usijanim gvožđem i davali mu elektrošokove.¹⁶⁶⁶ Gospodin Mustafa je podvrgao svedoka W03593 lažnom pogubljenju iz vatrenog oružja; prilikom premlaćivanja, svedoka W03593 su udarali palicom za bejzbol i [BRISANO],¹⁶⁶⁷ tako da je on u tom trenutku žalio što ga nisu ubili,¹⁶⁶⁸ a jednom drugom prilikom, dok su ga ispitivali o identitetu lopova, g. Mustafa ga je udarao i pretio da će ga ubiti.¹⁶⁶⁹ Tokom jednog saslušavanja, dvojica pripadnika BIA naredila su svedoku W04669 da se skine do pojasa i sagne, a potom

¹⁶⁶⁰ [BRISANO].

¹⁶⁶¹ Pravilo 163(1)(b)(iv) Pravilnika. V. argumentaciju tužilaštva u SPO Final Trial Brief, stavovi 376-377.

¹⁶⁶² V. stavove 534, 546, 570, 675.

¹⁶⁶³ V. stavove 546, 675.

¹⁶⁶⁴ V. stavove 531, 535, 546, 578, 586, 679, 680.

¹⁶⁶⁵ V. stavove 570-571, 680.

¹⁶⁶⁶ V. stavove 535, 539, 545.

¹⁶⁶⁷ V. stavove 546 675.

¹⁶⁶⁸ V. stav 546.

¹⁶⁶⁹ V. stav 547.

su ga 10 do 12 puta udarili gumenim pendrekom po leđima, od čega su mu po celim leđima ostali podlivi.¹⁶⁷⁰

807. Panel je takođe uzeo u obzir upečatljiv iskaz svedoka W01679, koji je bio izložen poniženju kada su urinirali po njemu naočigled svih drugih zatvorenika, i to u dva navrata: svedok W01679 je posvedočio da je zatražio vodu, a da su dva vojnika na to urinirala po njemu, udarala ga i rekla: „Eto ti vode.“¹⁶⁷¹

808. Panel takođe podseća na radnje mučenja kojima je žrtva ubistva bila podvrgnuta,¹⁶⁷² koje se jedino mogu opisati kao divljačke i surove, a koje su prouzrokovale dugotrajnu bol i nezamislivu agoniju. Žrtva ubistva [BRISANO] bili su najviše zlostavljani zatvorenici.¹⁶⁷³ Jedino su žrtvi ubistva ruke bile vezane.¹⁶⁷⁴ Tog zatvorenika su tukli dok više nije mogao da stoji na nogama, nanosili su mu opekotine usijanim gvožđem i ubadali ga nožem.¹⁶⁷⁵ Jednom prilikom ga je tuklo pet ili šest vojnika BIA.¹⁶⁷⁶ Usled surovog zlostavljanja kojem su ga podvrgli pripadnici BIA, celo telo mu je bilo crno od modrica, a lice mu je bilo toliko otečeno da je jedva mogao da otvori oči.¹⁶⁷⁷ Poslednji put je viđen onda kada su drugi zatvorenici pušteni na slobodu, u kom trenutku je bio skoro mrtav i nije mogao da hoda ni da stoji.¹⁶⁷⁸ Svedok W01679 je posvedočio da se stanje žrtve ubistva teško moglo opisati: „Njegovo telo, njegove rane. Taj miris, miris mesa koji smo svi osećali.“¹⁶⁷⁹

¹⁶⁷⁰ V. stav 567.

¹⁶⁷¹ V. stavove 511, 584.

¹⁶⁷² V. stavove 569-576.

¹⁶⁷³ V. stav 569.

¹⁶⁷⁴ V. stav 569.

¹⁶⁷⁵ V. stav 570.

¹⁶⁷⁶ V. stav 570.

¹⁶⁷⁷ V. stav 570.

¹⁶⁷⁸ V. stav 571.

¹⁶⁷⁹ V. stav 571.

809. Iz gorenavedenih razloga, panel zaključuje da je utvrđena otežavajuća okolnost u smislu pravila 163(1)(b)(iv) Pravilnika.

iv. Otežavajuća okolnost: posebno osetljive ili bespomoćne žrtve¹⁶⁸⁰

810. Panel podseća da su zatvorenici iznenada uhapšeni, odvedeni i držani na izolovanoj lokaciji. Nisu znali koliko dugo će ostati zatvoreni i nisu mogli da stupe u kontakt sa spoljnim svetom, konkretno ni sa svojim porodicama, niti da komuniciraju s njima.¹⁶⁸¹ Panel takođe napominje da su u vreme izvršenja krivičnih dela neki od zatvorenika bili relativno mladi.¹⁶⁸²

811. Iz gorenavedenih razloga, panel zaključuje da je otežavajuća okolnost, u smislu pravila 163(1)(b)(iii) Pravilnika, činjenica da su žrtve u ovom predmetu bile posebno osetljive i bespomoćne, s obzirom na njihov status, izolovanost i, u nekim slučajevima, mladost.

v. Zaključak

812. S obzirom na prirodu i okolnosti krivičnih dela, stepen patnji žrtava, kao i dve gorenavedene otežavajuće okolnosti, panel ocenjuje da se u ovom slučaju radi o veoma teškim krivičnim delima.

(b) Lični doprinos krivičnim delima

813. Panel podseća da je g. Mustafa neposredno izvršio krivično delo mučenja, a zajedno sa drugim pripadnicima BIA izvršio delo proizvoljnog lišavanja slobode, mučenja i ubistva u okviru udruženog zločinačkog poduhvata.¹⁶⁸³

¹⁶⁸⁰ V. pravilo 163(1)(b)(iv) Pravilnika. I tužilaštvo i zastupnik žrtava izneli su stav da panel taj faktor treba da smatra otežavajućom okolnošću (SPO Final Trial Brief, stavovi 374-375; Victims' Counsel Statement on Impact of the Crimes, stav 72).

¹⁶⁸¹ V. stavove 428, 457.

¹⁶⁸² [BRISANO].

¹⁶⁸³ V. stavove 758-760.

814. Najpre, panel ima u vidu da je optuženi bio na položaju pretpostavljenog i da je imao presudnu ulogu u sistematskom nezakonitom zatvaranju i mučenju na imanju u Zlašu, kao i da je aktivno odobravao i podržavao takvo postupanje u periodu približno od 1. aprila 1999. do 19. aprila 1999.

815. Prvo, g. Mustafa je video i znao da su na imanju u Zlašu držana zatočena lica približno od 1. aprila 1999. do 19. aprila 1999. i s umišljajem je ta lica lišio slobode tokom tog perioda.¹⁶⁸⁴

816. Drugo, g. Mustafa je, u svojstvu glavnog i jedinog komandanta jedinice BIA, imajući punu kontrolu nad imanjem u Zlašu: (i) naredio svojim potčinjenima iz redova BIA da muče zatvorenike, kao kad su tukli svedoka W01679 sve dok nije izgubio svest, i da ih drže zatvorene tokom aprila 1999; (ii) nije pružio osnovne garancije zatvorenicima; (iii) uskratio medicinsku pomoć zatvorenicima uprkos tome što su bili zlostavljani i imali povrede; (iv) nije oslobodio zatvorenike, dopustivši time svojim potčinjenima iz redova BIA da ih zlostavljaju, sve dok nisu nastupile vanredne okolnosti, to jest srpska ofanziva, i (v) nije oslobodio niti evakuisao žrtvu ubistva [BRISANO], koji su ostali zatvoreni dok su g. Mustafa i njegovi potčinjeni iz redova BIA otišli sa imanja u Zlašu zbog predstojeće srpske ofanzive.¹⁶⁸⁵

817. Treće, g. Mustafa je: (i) lično i s umišljajem šamarao svedoka W01679 i optuživao ga da je špijun, lažov i lopov; (ii) lično i s umišljajem podvrgao svedoka W03593 lažnom pogubljenju, dok ga je nekoliko pripadnika BIA saslušavalo i tuklo pod optužbom da sarađuje sa Srbima, i (iii) lično i s umišljajem po celom telu tukao palicom za bejzbol svedoka W03593 i pretio mu da će ga ubiti dok ga je ispitivao o lopovima.¹⁶⁸⁶ Na taj način, g. Mustafa je potčinjenim pripadnicima BIA dao primer ili

¹⁶⁸⁴ V. stavove 652-659.

¹⁶⁸⁵ V. stavove 750, 754.

¹⁶⁸⁶ V. stavove 679, 729-733.

podsticaj da preduzimaju slične radnje protiv zatvorenika na imanju u Zlašu.¹⁶⁸⁷ On je takođe gledao kako zlostavljaju te zatvorenike i izdavao naređenja svojim potčinjenim iz redova BIA da ih zlostavljaju ili vrate u štalu gde su bili zatvoreni.¹⁶⁸⁸

818. Četvrto, kad je reč o žrtvi ubistva, g. Mustafa je bio prisutan [BRISANO] aprila 1999. ili približno tog datuma kada je [BRISANO] predao žrtvu ubistva jednom pripadniku BIA na imanju u Zlašu. Gospodin Mustafa je imao nameru da zlostavljanje žrtve ubistva dovede do smrtnog ishoda, kao i da se to mučenje nastavi u periodu od približno [BRISANO] dana, tokom kojih žrtvi nisu pružene ni medicinska pomoć ni osnovne garancije, niti je taj zatvorenik pušten na slobodu, iako je g. Mustafa kao komandant jedinice BIA bio ovlašćen da to naredi. Na kraju, g. Mustafa je, u svojstvu komandanta jedinice BIA, odlučio da ne pusti žrtvu ubistva na slobodu, što je ravno odluci da taj čovek bude ubijen.¹⁶⁸⁹

819. S obzirom na gorenavedeno, panel ocenjuje da je stepen ličnog učešća i umišljaja g. Mustafe u predmetnim krivičnim delima veoma visok.

(c) Lične prilike

820. Najpre, panel napominje da odbrana nije podnela nikakvo konkretno izjašnjenje u cilju ublažavanja kazne g. Mustafe.¹⁶⁹⁰ Iako smatra da nije dužan da u spisu predmeta traži informacije koje odbrana nije smatrala shodnim da predoči, panel je ipak razmotrio dolenavedene okolnosti i faktore.

¹⁶⁸⁷ V. stav 750.

¹⁶⁸⁸ V. stavove 654, 750, 754.

¹⁶⁸⁹ V. stav 754.

¹⁶⁹⁰ Panel podseća da je odbrani izričito data mogućnost da se izjasni o kazni (v. [Decision Closing the Evidentiary Proceedings](#), stavovi 22, 25; [Decision Setting Agenda for Closing Statements](#), stavovi 7-20).

821. Panel napominje da je g. Mustafa star 50 godina,¹⁶⁹¹ [BRISANO]¹⁶⁹² [BRISANO].¹⁶⁹³ Panel takođe napominje da, prema svemu što je mogao da utvrdi, g. Mustafa nije ranije osuđivan za ista ili istovrsna krivična dela.¹⁶⁹⁴

822. Osim toga, panel primećuje da je odbrana u završnoj reči izjavila da g. Mustafa

tokom pritvora nikada nije prekršio nijedan nalog panela. Kontakt s njegovom porodicom bio je izuzetno otežan, međutim, on je strpljivo podnosio uvedene mere. A one su odavno uvedene i na snazi su i dan-danas. Međutim, on nikad nije prekršio nijedan nalog koji je izdat.¹⁶⁹⁵

823. Panel takođe napominje da je g. Mustafa sarađivao sa tužilaštvom u smislu da je dobrovoljno došao u Holandiju na informativni razgovor s tužilaštvom.¹⁶⁹⁶

824. Po mišljenju panela, od svakog lica se očekuje da poštuje zakon ili sudske naloge, i prema tome, to samo po sebi nije olakšavajuća okolnost, osim u izuzetnim slučajevima.¹⁶⁹⁷ U ovom slučaju, međutim, panel se nije uverio da su ponašanje g. Mustafe u pritvoru i saradnja bili izuzetni. Panel to stoga neće smatrati olakšavajućom okolnošću.

¹⁶⁹¹ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET deo 1, 19. novembar 2019, str. 5, red 2.

¹⁶⁹² **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET deo 1, 19. novembar 2019, str. 5, red 18; T. 14. septembar 2022, javno, str. 4799, redovi 14-15.

¹⁶⁹³ **Gospodin Mustafa:** 069404-TR-ET deo 1, 19. novembar 2019, str. 5, redovi 18-19. KSC-BC-2020-05, F00172, Pretresni panel I, *Defence request for termination of imposed segregation and modification of other measures on Salih Mustafa /Zahtev odbrane za ukidanje mere izdvajanja i izmenu drugih mera izrečenih Saljihu Mustafi/*, 27. avgust 2021, poverljivo, stavovi 4, 13.

¹⁶⁹⁴ V. KSC-BC-2020-05, F00050, specijalizovani branilac, [Defence submission for the review on the detention of the Accused](#) /Izjašnjenje odbrane u vezi s preispitivanjem pritvora optuženog/ (nadalje: Defence 20 November 2020 Detention Review Submissions/, 20. novembar 2020, javno, stav 51; F00197, specijalizovani branilac, [Defence submission for the review on the detention of the Accused](#), 12. septembar 2021, javno, stavovi 27-33.

¹⁶⁹⁵ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4798, red 24, do str. 4799, red 4.

¹⁶⁹⁶ [Defence 20 November 2020 Detention Review Submissions](#), stav 21.

¹⁶⁹⁷ V. takođe ICC, [Bemba et al. Sentencing](#), stav 186; *Prosecutor v. Bemba*, ICC-01/05-01/08-3399, Trial Chamber III, [Decision on Sentence pursuant to Article 76 of the Statute](#), 21. jun 2016, stav 81, gde se poziva na *Prosecutor v. Katanga*, ICC-01/04-01/07-3484-tENG-Corr, Trial Chamber II, [Decision on Sentence pursuant to article 76 of the Statute](#), (Katanga Sentencing), 23. maj 2014, stavovi 127 to 128; ICTY, [Naletilić and Martinović Appeal Judgement](#), stav 630.

825. Pored toga, panel napominje da je odbrana tokom završne reči prvi put izjavila da je „g. Mustafi žao žrtava, ali da on nije odgovoran za njihovu bol ili patnju“.¹⁶⁹⁸ Premda bi se to, po pravilu 163(1)(a)(ii) Pravilnika,¹⁶⁹⁹ moglo smatrati olakšavajućom okolnošću, panel ističe da g. Mustafa nikada nije iskazao ili pokazao bilo kakvo sažaljenje za žrtve. On je odbio da bude prisutan u sudnici tokom uvodne reči zastupnika žrtava.¹⁷⁰⁰ Panel takođe podseća na svoje zaključke o pokušajima g. Mustafe da spreči istragu i pokretanje sudskog postupka u vezi sa smrću žrtve ubistva.¹⁷⁰¹ Panel to stoga neće smatrati olakšavajućom okolnošću prilikom odmeravanja kazne.

826. Iz gorenavedenih razloga, panel smatra da se ličnim prilikama g. Mustafe ne može pridati velik značaj, s obzirom na prirodu i težinu dokazanih krivičnih dela i doprinosa g. Mustafe njihovom izvršenju.

2. Određivanje pojedinačne kazne za svako krivično delo i jedinstvene kazne

827. Budući da je g. Mustafa osuđen za više krivičnih dela, panel će najpre odrediti pojedinačnu kaznu za svako krivično delo za koje je izrečena osuda, a potom jedinstvenu kaznu za sveukupno kažnjivo ponašanje g. Mustafe.

828. Pošto je ocenio sve gorenavedene faktore, uključujući težinu krivičnih dela i njihove posledice, lični doprinos g. Mustafe izvršenju krivičnih dela i lične prilike g. Mustafe, uključujući eventualne olakšavajuće i otežavajuće okolnosti, i imajući u vidu

¹⁶⁹⁸ T. 15. septembar 2022, javno, str. 4799, redovi 5-6.

¹⁶⁹⁹ V. takođe ICTY, [Stanišić and Župljanin Trial Judgement](#), stav 897 i izvori koji se tu navode.

¹⁷⁰⁰ T. 15. septembar 2021, javno, str. 305, red 155, do str. 344 red 15, konkretno str. 335, red 25, do str. 336, red 1 („Da, tako mi je optuženi rekao, da ne želi da nastavi sa sednicom, da prisustvuje dalje ovoj sednici”).

¹⁷⁰¹ V. stavove 755-756.

gorenavedenu svrhu kažnjavanja, panel smatra opravdanim da izrekne kaznu dugotrajnog zatvora i prema tome osuđuje g. Mustafu na:

- (i) kaznu zatvora u trajanju od 10 (deset) godina za ratni zločin proizvoljnog lišavanja slobode (tačka 1);
- (ii) kaznu zatvora u trajanju od 22 (dvadeset dve) godine za ratni zločin mučenja (tačka 3), i
- (iii) kaznu zatvora u trajanju od 25 (dvadeset pet) godina za ratni zločin ubistva (tačka 4).

829. Pošto je odredio date kazne, panel izriče jedinstvenu kaznu zatvora od 26 (dvadeset šest) godina za ratne zločine proizvoljnog lišavanje slobode (tačka 1), mučenja (tačka 3) i ubistva (tačka 4), koja odražava sveukupno kažnjivo ponašanje g. Mustafe i više krivičnih dela koja je on izvršio.

3. Preostalo vreme izvršenja kazne

830. Kad je reč o uračunavanju vremena provedenog u pritvoru, panel napominje da je g. Mustafa uhapšen 24. septembra 2020. i da se otada nalazi u pritvorskom objektu Specijalizovanih veća. Shodno tome, panel će u izvršenje izrečene kazne uračunati vreme provedeno u pritvoru počev od 24. septembra 2020.

VIII. ODLUKA O KRIVICI

831. Iz gorenavedenih razloga, panel, na temelju raspoloživih dokaza, sagledanih u celini, kao i izjašnjenja iznetih pred panelom tokom suđenja, na osnovu člana 43 Zakona i pravila 158 Pravilnika, zaključuje da je

gospodin SALJIH MUSTAFA

po **tački 1** potvrđene optužnice, **KRIV** za ratni zločin **proizvoljnog lišavanja slobode**, na osnovu članova 14(1)(c) i 16(1)(a) Zakona, izvršen nad najmanje šest lica u periodu približno od 1. aprila 1999. do 19. aprila 1999. na imanju u Zlašu,

po **tački 3** potvrđene optužnice, **KRIV** za ratni zločin **mučenja**, na osnovu članova 14(1)(c)(i) i 16(1)(a) Zakona, izvršen nad najmanje šest lica u periodu približno od 1. aprila 1999. do 19. aprila 1999. na imanju u Zlašu, i

po **tački 4** potvrđene optužnice, **KRIV** za ratni zločin **ubistva**, na osnovu članova 14(1)(c)(i) i 16(1)(a) Zakona, izvršen na jednim licem u periodu približno od 19. aprila 1999. do kraja aprila 1999. na imanju u Zlašu.

Panel zaključuje da g. Mustafa **NIJE KRIV** za ratni zločin **surovog postupanja** po **tački 2** potvrđene optužnice.

Gospodin Mustafa se osuđuje na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od **dvadeset šest (26) godina**, u koju će se uračunati vreme provedeno u pritvoru.

Panel **nalaze** sekretaru da sve dokazne predloge kojima je uslovno dodeljen broj sa oznakom MFI evidentira kao dokaze pod odgovarajućim brojem, za potrebe tačne evidencije o sudskom postupku, shodno članu 40(5) Zakona i pravilu 24(1) Pravilnika.

Panel takođe **odlučuje** da zadrži nadležnost u ovom predmetu kako bi u odgovarajućem roku izdao nalog o reparacijama, u skladu sa članovima 22(8) i 44(6) Zakona, u kome će odrediti odgovarajuće reparacije žrtvama.

/potpis na originalu/

**Sudija Mapi Felt-Folja,
predsedavajući sudija**

/potpis na originalu/

Sudija Žilber Biti

/potpis na originalu/

Sudija Roland Dekers

Petak, 16. decembar 2022.

U Hagu, Holandija

Napomena

Reč “[BRISANO]” i odgovarajuća fusnota dodate su u stav 459 i stav 605, jer su greškom izbrisane prilikom pripreme javne redigovane verzije.